

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/286567939>

Zakonita uporaba sredstava prisile policijskih službenika / Lawful Use of Means of Coercion by the Police

Thesis · January 2007

DOI: 10.13140/RG.2.1.4595.9762

CITATIONS

0

READS

3,310

1 author:

Dražen Škrtić

Ministry of Interior Republic of Croatia

41 PUBLICATIONS 8 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET**

**POSLIJEDIPLOMSKI ZNANSTVENI STUDIJ
IZ KAZNENOPRAVNIH ZNANOSTI**

Dražen Škrtić, dipl. kriminalist

MAGISTARSKI RAD

**ZAKONITA UPORABA SREDSTAVA
PRISILE
POLICIJSKIH SLUŽBENIKA**

Zagreb, 2007.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET**

**POSLIJEDIPLOMSKI ZNANSTVENI STUDIJ
IZ KAZNENOPRAVNIH ZNANOSTI**

Dražen Škrtić, dipl. kriminalist

MAGISTARSKI RAD

**ZAKONITA UPORABA SREDSTAVA
PRISILE
POLICIJSKIH SLUŽBENIKA**

Mentor:

Prof. dr. sc. Davor Derenčinović

Zagreb, siječanj 2007.

TUMAČ KRATICA NAJČEŠĆE CITIRANIH IZVORA

Pravilnik o policijskih pooblastilih,	Pravilnik o policijskih pooblastilih Url, RS št. 51/2000., 48/2003.
ZP	Zakon o policiji NN129/00.
ZKP	Zakon o kaznenom postupku NN62/03.
Zakon o kazenskom postupku	Zakon o kazenskom postupku Republike Slovenije, Url. RS. Št. 63/1994, 25/1996.
PNPP	Pravilnik o načinu policijskog postupanja, NN 81/03.
Zakon o policiji R Slovenije,	Zakon o policiji R Slovenije, Uradni list RS 70/2005. od 26.07.2005.
Kanadski Zakon o polici	Police Act, Use of Force Regulation, B.C. Reg. 203/98, O.C. 722/98.
Zakon o policiji tuzlansko podrinjskog kantona	Zakon o unutrašnjim poslovima tuzlansko podrinjskog kantona, Službene Novine tuzlansko podrinjskog kantona Br.6/97.,1/98.,2/98.

POPIS TABLICA

	str.
Tablica 1. Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i broja uporabe tjelesne snage	82
Tablica 2. Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i broja uporabe palice	96
Tablica 3. Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i uporabe sredstava za vezivanje i preventivne uporabe sredstava za vezivanje	99
Tablica 4. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.1998. do 31.prosinca 1998. godine	248
Tablica 5. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.1999. do 31.prosinca 1999. godine	250
Tablica 6. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2000. do 31.prosinca 2000. godine	251
Tablica 7. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja. 2001. do 31.prosinca 2001. godine	253
Tablica 8. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2001. godinu	254
Tablica 9. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2002. do 31.prosinca 2002. godine	255
Tablica 10. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2002. godinu	256
Tablica 11. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2003. do 31.prosinca 2003. godine	257
Tablica 12. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2003. godinu	258
Tablica 13. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2004. do 31.prosinca 2004. godine	259
Tablica 14. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2004. godinu	260
Tablica 15. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2005. do 31.prosinca 2005. godine	261
Tablica 16. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2005. godinu	262
Tablica 17. Napadi na policijske službenike od 1996. do 2005. godine	263

GRAFIČKI PRIKAZI

str.

Grafički prikaz 1. Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i broja uporabe tjelesne snage	82
Grafički prikaz 2. Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i broja uporabe palice	96
Grafički prikaz 3. Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i uporabe sredstava za vezivanje i preventivne uporabe sredstava za vezivanje ...	100
Grafički prikaz 4. Linearno progresivni model uporabe sredstava prisile	169
Grafički prikaz 5. Model uporabe sredstava prisile prema John C. Desmedt	171
Grafički prikaz 6. Model uporabe sredstava prisile – Ontario, Kanada	172
Grafički prikaz 7. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.1998. do 31.prosinca 1998. godine	249
Grafički prikaz 8. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.1999. do 31.prosinca 1999. godine	249
Grafički prikaz 9. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2000. do 31.prosinca 2000. godine	252
Grafički prikaz 10. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja. 2001. do 31.prosinca 2001. godine	254
Grafički prikaz 11. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2002. do 31.prosinca 2002. godine	256
Grafički prikaz 12. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2003. do 31.prosinca 2003.godine	258
Grafički prikaz 13. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2004. do 31.prosinca 2004. godine	260
Grafički prikaz 14. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2005. do 31.prosinca 2005. godine	262

PRILOZI

Prilog A - Shematski prikaz s označenim zonama ljudskog tijela.

Prilog B - neki modeli policijskih palica

Prilog D - sredstva za vezivanje i način primjene

Prilog C - fotografije i način primjene paralizatora Taser X-26

Prilog D - sredstva za vezivanje i način primjene

Prilog E - plinski raspršivači s neškodljivim tvarima

Prilog F - uporaba plinskog raspršivača s neškodljivim tvarima – u ručnoj svjetiljci

Prilog G - suvremena sredstva za prisilno zaustavljanje vozila

Etički kodeks hrvatske policije

Kodeks ponašanja policijskih službenika

Temeljna načela primjene sile policijskih službenika

Statistički podaci slovenske policije o uporabi sredstava prisile i napadima na policijske službenike od 2000. do 2004. godine

Anketni list

ZAHVALA

Koristim priliku zahvaliti se mentoru prof. dr. sc. Davoru Derenčinović na pruženoj podršci u stvaranju ovog rada te posebno na savjetima, smjernicama i uputama koje su mi bile od velikog značaja za pisanje ovog rada.

Zahvalnost izražavam prof. dr. sc. Željku Horvatiću i prof. dr. sc. Davoru Krapcu, voditeljima poslijediplomskog znanstvenog studija iz kaznenopravnih znanosti na Pravnom fakultetu u Zagrebu, od kojih sam stekao osnovna znanja za znanstveni rad i koji su mi svojim pristupom, savjetima i uputama omogućili uspješno savladavanje programa poslijediplomskog studija.

Zahvaljujem Ministarstvu unutarnjih poslova na statističkim podacima kao i svim djelatnicima PU karlovačke, koji su za potrebe ovog rada popunili anketne listove.

Zahvaljujem i svojoj obitelji, supruzi Zdenki i kćerki Barbari na podršci i poticaju tijekom poslijediplomskog studija i pisanja ovog rada.

Autor

S A D R Ž A J

TUMAČ KRATICA NAJČEŠĆE CITIRANIH IZVORA POPIS TABLICA GRAFIČKI PRILOZI PRILOZI

1. UVOD	1
2. POVJESNI PREGLED	5
3. ODREĐENJE POJMOVA	12
3.1. Sila	12
3.2. Prisila	14
3.3. Mjere prisile	15
3.4. Sredstva prisile	15
3.5. Policijski službenik	16
3.5.1. Policijski službenik u odredbama Kaznenog zakona	16
3.5.2. Policijski službenik u odredbama Zakona o kaznenom postupku	19
4. OVLAST ZA UPORABU PRISILE	25
4.1. Policijski poslovi	25
4.2. Policijske ovlasti	26
5. MEĐUNARODNI PRAVNI IZVORI	32
5.1. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima	33
5.2. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda	34
5.2.1. Karatas i Boga protiv Turske	36
5.2.2. Tzekov protiv Bugarske	37
5.2.3. Nachova i drugi protiv v. Bugarska	39
5.2.4. Bekos and Kountopoulos v. Greece	42
5.2.5. Bubbins v. The United Kingdom	43
5.2.6. Graham v. Connor	47
5.2.7. Tennessee v. Garner	49
5.3. Deklaracija o policiji i Europska policijska povelja	50
6. ETIČKI KODEKS POLICIJE REPUBLIKE HRVATSKE	54
7. NAČELA PRIMJENE SREDSTAVA PRISILE	58
7.1. Opće napomene	58
7.2. Načelo zakonitosti	58
7.3. Načelo razmjernosti	60
7.4. Načelo neophodnosti	61
7.5. Načelo postupnosti	62
7.6. Načelo preciznosti	63
7.7. Načelo selektivnosti	64
8. OPĆA PRAVILA UPORABE SREDSTAVA PRISILE	65
9. POSTUPAK NAKON PRIMJENE SREDSTVA PRISILE	67
10. PRIMJENA SREDSTAVA PRISILE	68
10.1. Pravni propisi	69
10.2. Davanje upozorenja	70

10.3. Davanje zapovijedi.....	71
10.4. Primjena sredstava prisile	75
11. UPORABA TJELESNE SNAGE	76
12. UPORABA PALICE	83
13. UPORABA SREDSTAVA ZA VEZIVANJE.....	97
14. UPORABA SREDSTAVA ZA PRISILNO ZAUSTAVLJANJE VOZILA	101
15. UPORABA SLUŽBENOG PSA	103
16. UPORABA KEMIJSKIH SREDSTAVA.....	107
17. UPORABA SLUŽBENOG KONJA	110
18. UPORABA VATRENOG ORUŽJA	112
18.1. Uporaba vatrenog oružja prema osobama.....	116
18.2. Uporaba vatrenog oružja radi zaštite života čovjeka	117
18.3 Uporaba vatrenog oružja radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela	124
18.4. Uporaba vatrenog oružja radi sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela.....	127
18.5. Uporaba vatrenog oružja radi sprječavanja bijega uhićene osobe	131
18.6. Uporaba vatrenog oružja prema objektima.....	135
18.7. Uporaba vatrenog oružja prema životnjama.....	137
19. UPORABA VATRENOG ORUŽJA U PROGONU PLOVNOG OBJEKTA	139
20. UPORABA SREDSTAVA PRISILE PREMA SKUPINI OSOBA	144
21. STATISTIČKI POKAZATELJI I USPOREDNA ANALIZA.....	147
21.1. Primjena sredstava prisile –statistički podaci MUP-a RH.....	147
21.2. Primjena sredstava prisile – anketa djelatnika PU Karlovačke	149
23. IZVJEŠČIVANJE O UPORABI SREDSTAVA PRISILE	160
24. OCJENA ZAKONITOSTI UPORABE SREDSTAVA PRISILE.....	164
24.1. Elementi ocjene zakonitosti uporabe sredstva prisile	168
24.2. Odnos zakonite uporabe sredstava prisile i nužne obrane	176
24.3. Odnos zakonite uporabe sredstava prisile i krajnje nužde	179
24.3. Zakonita uporaba sredstva prisile kao poseban razlog isključenja	179
protupravnosti	179
25. ODGOVORNOST ZA UPORABU SREDSTAVA PRISILE	182
26. OSTALI SLUČAJEVI UPORABE SREDSTAVA PRISILE	188
27. ZAKLJUČAK	190
28. POPIS LITERATURE	201
29. PRILOG	219

1. UVOD

Normativno uređenje primjene sredstava prisile policije kao i policijska primjena sredstava prisile bitni su elementi percepcije policije kao represivnog aparata države. Osim normativnog uređenja uporabe sredstava prisile, i konkretna uporaba sredstava prisile, pa i onda kada je opravdana i na zakonu utemeljena ne stvara najbolju sliku o policijskim službenicima i policiji u cjelini. Eventualni propusti u pravovremenom i objektivnom izvještavanju javnosti o svim aspektima uporaba sredstava prisile, koje je s obzirom na interes zaštite tajnosti i daljnog postupanja policije potrebito, sumnju o neutemeljenoj primjeni sredstava prisile višestruko pojačavaju.¹

Policija u obavljanju svojih zadaća ostvaruje kontakt s relativno velikim brojem građana, a samo neznatan dio tih kontakata uključuje primjenu sredstva prisile kao krajnje sredstvo za izvršenje policijskih zadaća.²

Od odlučujućeg značaja nisu u tolikoj mjeri kaznenopravne i kaznenopostupovne metode već odnos policije i građana. Sve je više pokazatelja da pojedini građani policiju smatraju nadležnom samo kad im mora pružiti sigurnost, ali ne i kad se npr. kod prevencije prometnih delikata ili prijevara s osiguranjem, ograničava tobožnja neograničena sloboda radi zaštite sugrađana, odnosno mjere u korist zajednice. Država i njena tijela se prihvataju ako koriste interesima ali ne i kad – za dobrobit sviju nameću obveze ili kažnjavaju neprimjerno vladanje. U osnovi ove predodžbe je nedostatno poznavanje činjenice, da je jamstvo unutarnje sigurnosti jedna od glavnih zadaća i monopol države, koju ona mora ispunjavati prvenstveno policijskim i pravnim sredstvima. Red u državi nije moguće zamisliti bez eliminacije nekih opasnosti. Tko želi sigurnost, mora prihvatiti policiju i njene zadaće.³

U javnosti, pa i u dijelu stručne javnosti, postoji mišljenje da je represivne ovlasti policije potrebito svesti na najmanju moguću mjeru, izmjenama i dopunama ZKP

¹ Ocjenujemo da je većina policijskih postupaka u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, međutim događaju se i primjeri nezakonitih i nestručnih postupaka. Broj svih takvih postupaka nije velik, nepobitno je da bi ih trebalo biti manje jer upravo takvi postupci negativno djeluju na ugled policije kao organizacije. Zbog toga najstrože postupamo prema policajcima koji prekorače svoja ovlaštenja, zloupotrebljavaju ili se na neki drugi način nezakonito i neljudski odnose prema radnim ljudima i građanima (mnogi zbog toga moraju napustiti naše redove). Čas, T.; Konflikti između policajaca i građana i neke karakteristike odnosa između policije i javnosti, MUP RH, Priručnik, Zagreb, 1/1991. str. 18.

² Prema podacima US Department of Justice, Bureau of Justice Statistic u 1999. godini, 21% stanovnika ostvarilo je kontakt s policijom, od toga se 52% kontakata odnosi na promet, 19% se odnosi na prijavljene zločine, a manje od 1% kontakata uključuje policijsku uporabu sredstava prisile. Contatcts between Police and the Public, Findings from 1999. National Survey, February 2001, NCJ 184957, <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/>

³ Seiters, R.; Položaj i značaj policije u demokratskoj pravnoj državi, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, Zagreb, 1996., br. 1-2, str. 2.

ograničena su represivna prava policije⁴ i kontinuirano je prisutna tendencija smanjenja ovlasti policije. Istovremeno se povodom nekih, medijski interesantnih postupanja policije, izražava sumnja da policija u dovoljnoj mjeri ne koristi svoje ovlasti.

Dio policije smatra da su ovlasti za uporabu sredstava prisile premale, da treba uvesti nova sredstva prisile koja su u uporabi u suvremenim europskim policijskim organizacijama i koja se učinkovito koriste. Ovaj problem i ova pitanja nisu specifičnost u Hrvatskoj. Ona su u blažim ili ekstremnijim oblicima prisutna i u više policijskih organizacija.

Držimo da zakonita uporaba sredstava prisile, uz uvažavanje svih međunarodnih pravnih normi koje se odnose na policijsku uporabu sredstava prisile, kao učinkovita kontrola uporabe sredstava prisile, te javnosti dostupan uvid u propisivanje i primjenu sredstava prisile, ne bi trebala biti sporna niti neprihvatljiva društvu u cjelini i svakom građanu ponaosob.

Stoga je važno jačati ugled policije u javnosti. Odgovorni u politici i društvu moraju stalno naglašavati da policijci obavljaju svoju dužnost na dobrobit sviju. Radi zaštite našeg pravnog poretku moramo vjerovati da oni štite i primjenjuju pravne norme. Demokratska država koja ima djelotvornu policiju, nije policijska država.⁵ Stoga nijedan policijski djelatnik u našoj zemlji ne treba nijekati svoj poziv. On može i treba u svakom trenutku otvoreno i samosvjesno zastupati svoju službu u interesu pravde javne sigurnosti i reda.⁶

Tijekom 2000. godine donesen je Zakon o policiji koji je trebao promijeniti zastarjelo i necjelovito uređenje policijskog zakonodavstva. Iste godine objavljena je doktorska disertacija⁷ na koja je obradivala policijsko zakonodavstvo u svezi primjene sredstava prisile.⁸ U predgovoru disertacije profesor pravnog fakulteta u Rijeci⁹ piše:

⁴ Novoselec, H., Izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku, razlozi i sadržaj, Hrvatska pravna revija, 8/2002.

⁵ S druge strane, valja voditi računa da se "ne vežu ruke" policiji, tako da se dovede u pitanje efikasno suzbijanje kažnjivih ponašanja jer imati efikasnu policiju ne znači istodobno i "živjeti u policijskoj državi" – upravo suprotno. Cvitanović, L.; Kontrola zakonitosti postupanja organa unutarnjih poslova (policije) u svezi s kaznenim (krivičnim) postupkom, (nastavak iz broja 4/91), MUP RH; PRIRUČNIK, + Zagreb, 5/91., str. 348

⁶ Seiters, R.; Položaj i značaj policije u demokratskoj pravnoj državi, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, Zagreb, 1996., br. 1-2, str. 3.

⁷ Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000.

⁸ Osnova disertacije su tri hipoteze: hipoteza 1. Uporaba sredstava prisile koju primjenjuju službene osobe u obavljanju službenih zadaća u Republici Hrvatskoj nije cijelovito i sustavno uređena; hipoteza 2: Donošenjem odredbe članka 32. KZ-a zbog njegovog blanketnog sadržaja nije došlo do bitnog poboljšanja u normativnoj urednosti uporabe sredstava prisile; hipoteza 3. Postoje propisi koji u RH uređuju uporabu sredstava prisile koji su zastarjeli pa nisu u sukladni suvremenom shvaćanju pojma zakon. Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 3.

"Poticaj za razmatranjem uporabe sredstava policijske prisile autor nalazi u necjelovitom i zastarjelom uređenju policijskog zakonodavstva s očiglednim nepovoljnim posljedicama na području primjene, posebice rješavanja pitanja odgovornosti policijskog službenika. Opravdano ukazuje na trajno izraženu opstojnost pojave nepovezanosti, proturječnosti, samodovoljnosti i praznina u pojedinim područjima domaćeg zakonodavstva. To je iznimno značajno za ustanove kakva je razmatrani razlog isključenja protupravnosti čiju primjenu određuje kakvoća zakonskih propisa o uporabi sredstava prisile u policijskom zakonodavstvu."

Pitanje je da li bi citirani autor i danas, pet godina nakon početka primjene novog, hrvatskog zakona o policiji izrekao istu ocjenu policijskog zakonodavstva.

Upravo to je bio odlučujući poticaj za ponovno preispitivanje odredaba o primjeni sredstva prisile. Kod analize postojećih odredaba zakona o uporabi sredstava prisile posebni naglasak stavit ćemo na pitanja da li su: propisom zakonske razine propisana sredstva prisile, da li je propisima zakonske razine istaknuto načelo iznimnosti i postupnosti uporabe sredstava prisile, da li su propisom zakonske razine određeni uvjeti za uporabu svakog pojedinog sredstva prisile, te da li postoji potreba za uvođenjem sredstva prisile koji nisu obuhvaćeni postojećim propisima.

Pored toga analizi će biti podvrgnuti i propisi podzakonskog ranga – pravilnici, kojima bi trebale biti uređena taktika i metodika primjene pojedinog sredstva prisile, kao i pravilnik o tehničkim obilježjima i tehničkim karakteristikama sredstava prisile.¹⁰

Pri komparaciji odredaba o primjeni sredstava prisile, korišteni su Zakon o unutarnjim poslovima,¹¹ Pravilnik o načinu postupanja službe javne sigurnosti,¹² kao propisi koji su prethodili Zakonu o policiji, Zakon o policiji,¹³ Pravilnik o načinu policijskog postupanja,¹⁴ donesen na temelju Zakona o policiji te Zakon o policiji¹⁵ Republike Slovenije, Pravilnik o policijskih pooblastilih¹⁶ i neka istraživanja koja je provela slovenska policija u

⁹ Prof. dr. sc. Berislav Pavišić

¹⁰ Pravilnik o tehničkim obilježjima i tehničkim karakteristikama sredstava prisile, koji je trebao biti donesen prema odredbama čl. 129. st. 2. podstavak 14. Zakona o policiji, još uvijek nije donesen.

¹¹ Zakon o unutarnjim poslovima, NN 76/94.

¹² Pravilnik o načinu postupanja službe javne sigurnosti, NN25/83

¹³ Zakon o policiji NN129/00.

¹⁴ Pravilnik o načinu policijskog postupanja, NN 81/03.

¹⁵ Zakon o policiji, Uradni list RS 70/2005.

¹⁶ Pravilnik o policijskih pooblastilih,

svezi uvođenja novih sredstava prisile. Privremeni službovnik, nije citiran niti su razmatrane njegove odredbe zbog niza razloga koji dovode u sumnju njegovu zakonsku utemeljenost.¹⁷

Slovensko policijsko zakonodavstvo korišteno je iz nekoliko razloga. Prvi i odlučujući razlog je Zakon o policiji R Slovenije, izmjene i dopune kojeg su vršene nakon ulaska R Slovenije u Europsku uniju, odnosno Zakon o policiji koji je usklađen s aktualnim europskim policijskim zakonodavstvima. Drugi razlog je zajednički temelj policijskog zakonodavstva koji potječe iz bivše države i nakon šesnaest godina od raspada zajedničke države, u policijskom zakonodavstvu su očite razlike. Slijedeći razlog, ne posve nevažan, je minimalna jezična barijera, jer je zakon pisan slovenskim jezikom koji je u svom većem dijelu nama razumljiv.

U vremenu od donošenja Zakona o policiji, podzakonskim propisima,¹⁸ kao dio opreme policijskih službenika, u policijsku uporabu uvedena su sredstva prisile, koja nisu propisana Zakonom i čini se da u stručnoj javnosti postoji opravdan interes za temeljite promjene policijskog zakonodavstva koji će doprinositi profesionalizaciji policije i zakonitoj uporabi sredstava prisile

Za potkrjepu iznesenih stajališta korišteni su originalni dokumenti objavljeni na Internetu, statistički podaci i druga dostupna literatura.

U zaključku izneseni su prijedlozi zakonskih odredbi, *de lege ferenda*, te vršena komparacija s prijedozima zakonskih rješenja iznesenih u navedenoj doktorskoj disertaciji.

¹⁷ Skup pravila objedinjenih u Privremenom službovniku Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske nikada nije bio na valjan način donesen i objavljen. Privremeni službovnik Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske donijet je 1996. godine s namjerom supstituiranja Pravilnika o načinu postupanja službe javne sigurnosti iz 1983. godine. S obzirom da je obilovao protuusatvnim propisima, nije mogao biti objavljen u Narodnim novinama To je razlog zbog kojega se nije mogao smatrati izvorom prava. U vrijeme donošenja Privremenog službovnika nije stavljen van snage Pravilnik o načinu postupanja službe javne sigurnosti koji je do tada kao podzakonski akt propisivao načine poduzimanja policijskih ovlasti, zbog čega je dolazilo do paradoksalnih situacija, da se u policijskoj praksi primjenjivao Službovnik a u postupku pred sudom, kada se utvrđivala zakonitost određenog policijskog postupanja, Pravilnik. Veić, P., Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, 2. izdanje, MUP RH, Policijska akademija 2001., str. VII

¹⁸ Pravilnik o vrstama naoružanja i opreme policijskih službenika ministarstva unutarnjih poslova, NN 54/02. i NN 42/06.

2. POVJESNI PREGLED

Povjesni pregled razvoja i djelovanja policije, kroz duga povijesna razdoblja, bez obzira na sva nastojanja u principu je fragmentalan. Organizacija i djelovanje policije ne može se povijesno ali ni danas označiti jednoznačno i univerzalno. Pojedinci ili grupe pojedinaca, koji su različito nazivani, organizirani od lokalnih vlasti bila je u funkciji osiguranja reda i pomoći sudstvu u provođenju zakona, preteča su suvremene policijske organizacije.

Valja podsjetiti da začetke Hrvatske policije nalazimo u davnoj prošlosti, gdje se iz obiteljskog i kućnog te zadružnog reda razvijala u opću disciplinu ponašanja i rada. U tu disciplinu i rad potpale su tadašnje obitelji, zadruge i općine. U početku mjerodavnost tako ustrojene policije odnosila se na javni red i mir, a prvi službenici bili su tradicionalni čuvari, noćobdbije i panduri. Razvitkom gospodarstva, trgovine, a s tim u svezi i pojačana prometa, zadaci redarstva postajali su, posebice u gradskim općinama, sve znakovitiji, opsežniji i teži, što je zahtjevalo nove oblike i preustroj službe. Tijekom razvoja redarstvo je u općinama dobivalo i svoj poseban ustroj te nazivlje: općinsko, poslije mjesno (lokalno) redarstvo, a najvažniji su mu poslovi, uz održavanje javnog reda i mira bili, zdravstveno, čudoredno, poljsko, šumsko, lovno i ribolovno, veterinarsko, građevno, požarno, vodno, prometno te tržno redarstvo.¹⁹

Počeci policijske organizacije u Hrvatskoj sežu u doba Frankopana i Zrinskih, kad policijsku službu, obavljaju osobe u stalnoj službi, koje za svoj rad dobivaju plaću.²⁰

Policija je sve do 18. stoljeća razumijevala stanje sveobuhvatnog reda u društvu. U vremenu koje je slijedilo policijska se djelatnost sve više sužavala i ograničavala isključivo na sprječavanje opasnosti i krivično gonjenje, što zapravo i obuhvaća pojam policije u suvremenoj državi. Istovremeno se o policiji počelo razmišljati kao o izrazu državne vlasti, koja pojedinca ograničava u njegovim slobodama, postavlja na njega zahtjeve i iz tog se razloga u najboljem slučaju može smatrati nužnim zlom.²¹ Organizacija i ovlasti policije doživljavaju svoju transformaciju kao dio pravnog sustava i općeg razvojnog trenutka određenog društva. Posebna obilježja razvoju organizacije policije daju kretanja i nova shvaćanje države i unutar države kaznenog prava pod utjecajem pravne znanosti 18. stoljeća.

¹⁹ Tulezi, J., Policija i javnost, MUP RH, Policijska akademija, 2000., str. 6.

²⁰ Margetić, L.; Permani frankopanskih (i zrinskih) primorskih posjeda, Iz vinodolske prošlosti, Pravni izvori i rasprave, Rijeka, 1980, str. 149.

²¹ Seiters, R.; Položaj i značaj policije u demokratskoj pravnoj državi, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, Zagreb, 1996., br. 1-2, str. 2.

Državna se uprava sa stručno obrazovanim, plaćenim i s određenim radnim vremenom zaposlenim državnim službenicima počela razvijati u Europi tijekom XVII. i XVIII. stoljeća. Takva se uprava počela u Hrvatskoj uvoditi reformama Marije Terezije. Godine 1767. Marija Terezija je osnovala Kraljevsko vijeće za područja Dalmacije i Slavonije kao vrhovno upravno tijelo pod predsjedanjem bana, sastavljeno od pet članova i to: jednog visokog crkvenog dostojanstvenika, jednog velikaša te trojice plemića. Kraljevsko vijeće svoj je sjedište imalo najprije u Varaždinu, a kasnije u Zagrebu, i to s manjim upravnim aparatom sastavljenim od profesionalnih službenika. Važan čimbenik u modernizaciji Hrvatske bile su upravne reforme za vrijeme vladavine Franje Josipa I. Od 1851. do 1860. Banska vlada, odnosno od 1854., Namjesničko vijeće na čelu s banom kao vrhovno upravno tijelo za Hrvatsku i Slavoniju bilo je podređeno Ministarstvu unutarnjih poslova u Beču, a nadređeno županijskim upravama u šest županija, i preko njih, upravama u 20 podžupanija, odnosno za vrijeme Namjesničkog vijeća, u 42 kotara i 4 grada. Ta je reforma utemeljila profesionalnu državnu upravu u Hrvatskoj.²²

Formiranjem suvremenih država i organizacije centralne upravne vlasti, policija postaje dio centralizirane državne uprave, sa zakonom određenim ovlastima, zakonom uređenim organizacijskim oblikom i hijerarhijskim ustrojem. Nakon revolucionarnih previranja 1848. godine, 1849. godine Sabor u Zagrebu proglašava neovisnost Hrvatske i Slavonije od Ugarske, kao posebno kraljevstvo pod dinastijom Habsburg i proglašenja hrvatskog jezika službenim jezikom. Odgovor centralne vlasti na revolucionarna previranja u monarhiji uslijedio je nakon stabilizacije političkih prilika sveopćom centralizacijom državne uprave. Centralizaciju državne uprave provodi Ministarstvo unutarnjih poslova kojem je na čelu Aleksandar Bach, i to razdoblje centralizacije državne uprave u povijesti je poznato kao "Bachov absolutizam". Poslovi koji se odnose na javni red i mir, te poslovi državne sigurnosti, kao i poslovi cenzure izdvojeni su iz Ministarstva unutarnjih poslova i za njih je osnovana posebna **Vrhovna policijska oblast**, neposredno odgovorna caru. Pod vrhovnom su policijskom oblasti policijski rajoni, policijski kotari i policijski komesarijati, te generalna inspekcija žandarmerije i pod njom žandarmerijske regimete Policijski poslovi u to vrijeme su u užem smislu bili definirani kao javna i državna sigurnost te suzbijanje kriminaliteta. Na čelu policije bio je direktor koji je bio izravno odgovoran caru i namjesniku a u krunovini Hrvatskoj i Slavoniji banu. Generalna inspekcija žandarmerije kao rod vojske bila je vezana za Vrhovno vojno zapovjedništvo i

²² Šuperina, M. Kaznenopravni položaj policijskih službenika tijela unutarnjih poslova u hrvatskom udruženju za kaznene znanosti i praksu, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2001., str. 107.

Vrhovnu policijsku oblast, a bila je nadređena žandarmerijskim regimentama, i regimentama podređenim žandarskim postajama te svim vrstama civilnih i vojnih straža.²³

Ovlast primjene primjerene sile pri uhićenju osobe koja je osumnjičena za izvršenje kaznenog djela ograničena je na uporabu sile samo u slučajevima kad osoba pruža otpor ili radi sprječavanja bijega proizlazi iz odredaba Kaznenog postupnika.²⁴

Uporaba vatrenog oružja je oružnicima, vojničkoj straži, gradskoj straži, i finansijskoj straži bila dopuštena radi nužne obrane i odbijanje napada, savladavanja otpora i sprječavanja bijega osoba.²⁵ Već ovdje dolazi do izražaja razlika između navedenih službi koje su imale pravo i obavezu uporabe oružja i gradske straže. Naime samo gradska straža,

²³ Beuc, I.; Povijest institucija državne vlasti kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Zagreb 1985. str. 258.-260.

²⁴ § 159. Kazneni postupnik za cesarovinu austriansku, Zemalj. Vlad. List razd. I. Kom XXII. Br. 159. god. 1853., Narodna tiskarnica dra. Ljudevita Gaja, Zagreb 1853.

²⁵ Službenik oružništva ne smije od nikoga u izvršavanju svoje službe smetan biti, već mu se mora svako na poziv "U ime zakona !" pokoriti.

Oružnik smije i mora svoje oružje rabiti u ovim slučajevima:

1. za nužnu obranu, da odbije od svoje osobe siloviti napadaj;
2. da svlada svaki otpor koji bi se oružniku u izvršavanju službe zapričeći kanilo;
3. u svim onim slučajevima u kojima je i vojničkoj straži dozvoljeno oružje rabiti.

Vojnička straža ima pravo i dužna je na temelju § 77. t. 577. službovnika I. Dio za kraljevsko domobranstvo, ako nije moguće krvica uhititi, svoje oružje upotrijebiti proti svakomu onomu:

1. tko nju silovito ozlijedi ili navalom u pogibelj stavi;
2. tko prema njoj bez obzira na prethodne opomene krupne uvrijede nastavlja;
3. tko pošto je po straži kao pogibeljan zločinac uhićen ili njoj na strogo čuvanje predan, makar i bez silovitog otpora unatoč prietečeg poziva uteče, a da za njegovo zaustavljanje ne ima drugoga sredstva;
4. tko se pod neprijateljskim odnošajima sumnjivim učini, pa se na poziv da stane bez dovoljnog odgovora u bieg dade.

Službenik gradske straže (redar) imao je ovlast i pravo upotrijebiti svoje oružje u sljedećim slučajevima:

1. za nužnu obranu, da odbije od svoje osobe svaki protupravni napad;
2. proti onomu, koji unatoč opomene silom hoće da preprijeći uredovanje;
3. proti onome koji je kao pogibeljan zločinac uhićen i čuvan, pa se dade u bieg makar i bez silovitog otpora unatoč prieteče opomene, ako se za njegovo zaustavljanje ne ima drugoga sredstva;
4. u svrhu obrane koje druge osobe, ako bude napadnuta oružjem ili inim kojim pogibeljnim orudjem ili predmetima.

Finansijska straža mogla je upotrijebiti svoje oružje:

1. kao sredstvo kad se na nju zbilja navali;
2. da savlada siloviti otpor, naperen proti ovršivanju službe, koja je finansijskoj straži povjerena.

Finansijska straža koje je obnašala službu u pograničnim postajama mogla je upotrijebiti svoje oružje i u sljedećim slučajevima:

1. ako se na nju upravi faktična navala ili joj se takvom navalom prieti, nu prijetnja navalom mora da bude takva da se neda dvojiti da neće biti izvršena;
2. ako se stranke faktično ili uz pogibeljnu prijetnju opiru zaustavi ili zapljeni predmeta, što ih pri sebi imadu;
3. ako se na stranputicama koje vode izvan granica koje općine nadje noću na više od dvije osobe ili pako danju s robom ili drugom otpremom, te ako na dvokratni poziv "Stani!" ne stanu, već pobegnu ili pojedince ili skupa;
4. ako se na ladjare noću ili pak s pokritim ili natovarenim plovilima i danju naidje, te ako na dvokratni poziv ne stanu ili barem činom bezdvojbeno tu svoju namjeru ne dokažu, već se pojedince ili skupa udaljiti nastroje.

Mizler, M.: Javna sigurnost - Zbirka zakona, naredaba i naputaka za vršenje javne sigurnosne službe kao priručnik za oružnike i ostale organe javne sigurnosti, Zagreb, naklada pisca, 1913., str. 44. 102. –103.

kao policijska formacija, ima pravo uporabe oružja radi zaštite života i tjelesnog integriteta druge osobe " u svrhu obrane koje druge osobe, ako bude napadnuta oružjem ili inim kojim pogibeljnim orudjem ili predmetima."²⁶ Svaka uporaba službenog oružja podlijegala je naknadnoj kontroli zakonitosti uporabe vatrengog oružja. Naknadnom kontrolom bile su obuhvaćene službene osobe koje su uporabile ili naložile uporabu vatrengog oružja.²⁷ Ocjena opravdanosti uporabe sile temeljila se na odredbama o pravednoj obrani.²⁸

U drugoj polovici 19. stoljeća nastavljeno je s jačanjem upravne vlasti a 1869. godine formirana je i Autonomna hrvatsko-slavonsko-dalmatinska zemaljska vlada. Ustavom iz 1869. o ustrojstvu autonomne kraljevine hrvatsko-slavonsko-dalmatinske vlade, u kojem se u čl. II. među poslovima koji spadaju u djelokrug kraljevsko zemaljskovladnog odjela za unutarnje poslove, nalaze pobrojani i oni koji se odnose na redarstvo, kao primjerice: svi poslovi oko javne sigurnosti i zavoda kojem je svrha obraniti i osigurati javnu sigurnost, nadziranje društva, kazališta, kao i svih javnih zavoda.

Policijska tijela u gradovima s uređenim magistratom (gradovi prvog i drugog reda) bila su podređena načelnicima. Gradovima prvog reda (Zagreb, Osijek, Varaždin) upravljali su sigurnosnom službom gradski kapetani ili upravitelji redarstva, koje je imenovala kraljevska zemaljska vlada. Prema tomu, oni su bili neposredno podređeni Kraljevskoj zemaljskoj vlasti, dok su u gradovima drugog reda (Senj, Bakar, Karlovac, Sisak, Petrinja itd.) policijska tijela bila podređena gradskim načelnicima, a nadležna kraljevska županijska vlast nadzirala je upravu redarstvene službe u tim gradovima.²⁹

Prema zakonu o ustroju županija od 5. veljače 1886., državno redarstvo nadgleda rad mjesnog redarstva u općinama i vodi skrb oko: održavanja sigurnosti, javnog reda i mira, povrede osoba i imovine, ometanja posjeda, čuvanja javnog reda, sprječavanja dalnjeg ometanja posjeda.³⁰

U poslovima održavanja sigurnosti i javnog reda i mira, kao pomoć redarstvu i žandarmeriji, samo je izuzetno i kad su sva sredstva iscrpljena bilo je moguće angažirati i vojne jedinice. Vojne jedinice koje su pozvane da pruže pomoć redarstvu i žandarmeriji bile

²⁶ Ibid.

²⁷ " prema tomu je dakle uviek za svaku uporabu oružja odgovoran samo onaj koji je izveo dotično i onaj koji je uporabu oružja naložio. Ibid. str. 108.

²⁸ Šilović, J. Kazneni zakon o zločinstvih, prestupcih i prekršajih, četvrto nepromijenjeno izdanje, Knjižara kraljevskog sveučilišta i jugoslavenske akademije, Zagreb, 1921., § 2. st. 2.

²⁹ Tulezi, J., Policija i javnost, MUP RH, Policijska akademija, 2000., str. 7.

³⁰ Šuperina, M. Kaznenopravni položaj policijskih službenika tijela unutarnjih poslova u hrvatskom udruženju za kaznene znanosti i praksi, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2001., str. 113.

su pod vojnim zapovjedništvom, kao i sve snage redarstva i žandarmerije. Uporaba vatrene oružja u tim situacijama vojnim jedinicama bila je dopuštena bez prethodnog upozorenja osobama samo u slučaju napada na vojnu jedinicu ili radi spašavanja života napadnutih osoba.³¹

Temeljem Zakona od 21 lipnja 1895. godine kraljevska hrvatsko-slavonsko-dalmatinska vlada ustrojila je 31. prosinca 1896. godine redarstvenu oblast u gradu Zemunu. Slijedeće godine, 28. rujna 1897. naredbom je ustrojeno i kraljevno redarstveno povjereništvo za grad Karlovac.

Početkom XX stoljeća organizacija policije se prilagođava novim uvjetima jer postojeća organizacija policije nije mogla učinkovito odgovarati na pojavnje oblike kriminaliteta i nove političke prilike. To je vrijeme stvaranja moderne policijske organizacije na području Habsburške monarhije u čijem je sastavu i Hrvatska i neprestane prilagodbe policije zadaćama osiguranja javnog reda i mira i kontrole kriminaliteta. Do godine 1909. policija u Zagrebu bila je u rukama gradske općine, a policijsku je upravu vodio poseban (redarstveni) Odsjek Gradskog poglavarstva. Godine 1909. preuzela je autonomna zemaljska uprava policiju od grada Zagreba uz dužnost gradske općine da pridonosi i određeni godišnji iznos za uzdržavanje redarstva. Početkom dvadesetih godina, raspadom Habsburške monarhije, stvaranjem Kraljevine SHS, policijska organizacija se u značajnoj mjeri mijenja i prilagođava političkom, pravnom i gospodarskom ustroju nove države. Ustroj i ovlasti policije, propisani su Privremenim pravilima.³² Propisima je bila uređena ovlast na uporabu sile kao i odgovornost službenika koji su obavljali policijske poslove, uključujući i vatreno oružje. Redarstveno povjereništvo u Zagrebu pretvoreno je 1921. godine u Kraljevsko redarstveno ravnateljstvo³³

Pored odredaba Kaznenog zakona³⁴ o ocjeni uporabe sredstava prisile prema odredbama o pravednoj obrani, u Privremena pravila uvrštene su odredbe o isključenju "uračunljivosti" službene osobe.³⁵ Odredba Kaznenog zakona o "pravednoj obrani" u

³¹ Walka, A.; Priručnik za redarstvenu službu, vlastita naklada, Zagreb 1923., str. 816-818.

³² Privremena pravila za vršenje žandarmerijske službe za Kraljevinu SHS, br. 4252. od 10.12.1919. god.

³³ Tulezi, J., Policija i javnost, MUP RH, Policijska akademija, 2000., str. 8.

³⁴ Valja podsjetiti da je Kazneni zakon o zločinstvih, prekršajih i prestupcih iz 1852. godine, na području Hrvatske bio na snazi do donošenja jugoslavenskog Krivičnog zakonika 1929. godine odnosno njegove primjene od 01.01. 1930. godine.

³⁵ Ako žandarm ovako opasnog zlikovca ustreli, to taj njegov čin ima doduše obeležje ubistva, ali mu se neće tako uračunati, jer je žandarm vršio volju države i vršio svoju dužnost, koja isključuje uračunljivost ovoga ubistva. § 28. Privremena pravila za vršenje žandarmerijske službe za Kraljevinu SHS, br. 4252. od 10.12.1919. god.

Krivičnom zakoniku Kraljevine Jugoslavije zamjenjuju odredbe o nužnoj obrani³⁶ i odredbe o isključenju protupravnosti za djela počinjena u službi i pri obavljanju javne dužnosti.³⁷

Privremenim pravilima, osim vatenog oružja – puške kao sredstva prisile pripadnici gradskih straža i oružništva bili su ovlašteni uporabiti i sablju te i nož (u ruci ili na puški). Sredstva prisile bilo je dozvoljeno upotrebljavati u skladu s osnovnom namjenom svakog sredstva prisile a najstrože je zabranjeno: uporaba sablje za udaranje "pljoštimice", udaranje "kundakom" puške osim radi obrane, pucanje u zrak radi zastrašivanja. Svakako treba naglasiti da Privremena pravila izričito naglašavaju obavezu uporabe najblažeg sredstva prisile koje jamči uspjeh, postupnosti i razmjernosti uporabe sredstva prisile. Uporaba vatenog oružja radi sprječavanja bijega osobe, kojom bi bili ugroženi životi drugih osoba je zabranjena.³⁸ Uporaba sredstava prisile, uključujući i vatreno oružje bila je dopuštena radi odbijanja napada na sebe ili drugu osobu, savladavanje otpora i sprječavanje bijega "opasnih zločinaca"³⁹

Četrdesetih godina prošlog stoljeća, na području Hrvatske, bile su na snazi Zakonske odredbe o redarstvenoj straži.⁴⁰ Zakonske odredbe, iako donesene u vrijeme rata⁴¹, sadržavaju, za potrebe ovog rada vrlo značajne odredbe. Kao sredstva prisile Zakonske odredbe pored vatenog oružja, "manje pogibeljnog oružja" bodeža i sablje, navodi i sredstva suzni plin i suzni prasak. Sredstva prisile bilo je dopušteno uporabiti radi odbijanja napada od sebe ili druge osobe, radi savladavanja otpora, radi sprječavanja bijega osoba, radi sprječavanja bijega osoba preko državne granice i radi odbijanja napada na predmet koji je redarstvenom službeniku povjeren na čuvanje. Odredbe nalažu postupnost u uporabi sredstava prisile, obavezu uporabe najblažeg sredstva koje jamči uspjeh i obavezu čuvanja ljudskog života. O svakoj uporabi sredstava prisile redarstveni službenik dužan je podnijeti izvješće "opravdanja" a za uporabu sredstava prisile odgovoran je redarstveni službenik koji

³⁶ Dragoslav, M. Krivični zakonik od 27. januara 1929. god. sa izmenama i dopunama od 09. oktobra 1931. I. Knjiga, opšti deo, Beograd, 1932. god., § 24.

³⁷ Ibid. § 23.

³⁸ .. Ako opasni zlikovac bega prema narodu, onda se ne sme na njega pucati, jer bi nevina lica mogla stradati, a pobegli zlikovac će svakako jednom doći pred lice pravde, dok se nevino poginulom licu život ne može vratiti. Privremena pravila za vršenje žandarmerijske službe za Kraljevinu SHS, br. 4252. od 10.12.1919. god.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Zakonske odredbe o redarstvenoj straži Nezavisne Države Hrvatske, Narodne novine br. 138. od 24. lipnja 1942.

⁴¹ Upitna je provedba i nadzor nad provedbom zakonskih odredbi u vrijeme vladavine totalitarnog režima i ratnog stanja.

je uporabio sredstva prisile odnosno redarstveni službenik koji je naložio uporabu sredstava prisile.⁴²

⁴² § 20. Zakonske odredbe o redarstvenoj straži Nezavisne Države Hrvatske, Narodne novine br. 138. od 24. lipnja 1942.

3. ODREĐENJE POJMOVA

U kaznenom pravu pojmovi sila, prisila, sredstva prisile, mjere prisile upotrebljava se radi definiranja određenih kaznenih djela kojima je sila i prisila uključena u sastojke zakonskih opisa, kao prisila subjekata kaznenog postupka i općenito kao način izvršenja određenih radnji u predkaznenom kaznenom postupku, izvršenja sudskih i drugih odluka utemeljenih na zakonu. Iako često u uporabi u zakonskim tekstovima pojmovi su u pravnoj teoriji fragmentarno i nesistematično obrađeni. Pojmovi sila i prisila iako vrlo sličnog sadržaja mogu se normativno razdvojiti, posebno analizirati i definirati. Mjere i sredstva prisile su označavaju dva potpuno različita sadržaja.

3.1. Sila

Pojam sile⁴³ u kaznenom zakonu nije predmetno uređen⁴⁴. Sila je određena otvorenom definicijom koja daje naznaku pojma ali ne i njegov sadržaj.⁴⁵ Sila je i primjena hipnoze ili omamljujućih sredstava uporabljenih radi dovođenja koga protiv njegove volje u nesvesno stanje ili da se onesposobi za otpor.⁴⁶

Pojam sile lat. *vis*, engl. *Coercion*, fran. *Force, contrainte physique*, njem. *Gewalt*, tal. *Forza* može se definirati kao uporaba fizičke snage prema drugoj osobi kako bi se iznudilo neko njezino ponašanje⁴⁷.

Općenito uvezši, sila je u kaznenom pravu označena kao sila koja potječe od čovjeka, apsolutna sila, (*vis absoluta*) fizička snaga, mehanička snaga ili druga snaga, usmjerena prema osobi ili njoj bliskoj osobi, kojom se druga osoba prisiljava na činjenje ili ne činjenje i kojoj sili se ne može nikako oduprijeti. Osoba pod utjecajem neodoljive sile nema mogućnost izbora svog ponašanja.⁴⁸ Neodoljiva sila koja potječe od čovjeka u jednom se važnom smislu razlikuje od više sile. Naime, kod više sile se uopće ne radi o ljudskoj

⁴³ U kaznenom zakonu je sila izjednačena s ozbiljnom prijetnjom, tako u čl. 128. st. 1. Tko drugoga silom ili ozbiljnom prijetnjom prisili da nešto učini, ne učini ili trpi, kaznit će se novčanom kaznom do sto pedeset dnevnih dohodata ili kaznom zatvora do šest mjeseci.

⁴⁴ Pavišić, B. – Veić P., Komentar kaznenog zakona, drugo promijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH Policijska akademija, Zagreb, 1999. str. 129.

⁴⁵ Pavišić, B. – Veić P., Komentar kaznenog zakona, drugo promijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH Policijska akademija, Zagreb, 1999.str. 254.

⁴⁶ Čl. 89. st. 29. KZ

⁴⁷ Horvatić, Ž. Rječnik kaznenog prava, Masmedia, Zagreb, 2002., str. 464.

⁴⁸ Horvatić, Ž. – Novoselec, P., Kazneno pravo opći dio, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2001., str.238.

radnji nego o vanjskom djelovanju prirodnih ili drugih fizičkih izvora različitih od ljudske radnje. Tu uopće nema počinitelja radnje koja je sukladna zakonskom opisu. Čovjek je kod više sile eventualno fizički predmet na kojem se ili posredstvom kojega se ostvaruje djelovanje prirodnog uzroka⁴⁹.

Osoba koja djeluje pod neodoljivom silom je uslijed te sile samo sredstvo, a njeno postupanje način ostvarenja radnje⁵⁰. Osoba nad kojom je primijenjena neodoljiva sila postaje samo objekt nad kojim se izvršava radnja, otpor je zbog intenziteta primijenjene sile nedjelotvoran i neučinkovit.

Primjena sile kojoj se može odoljeti, psihičke sile, kompulzivne sile, (vis compulsiva), djeluje na volju drugoga, tako da se on, protiv svoje volje, odlučuje na određeno činjenje ili nečinjenje. Odoljiva, kompulzivna sila ostavlja osobi prema kojoj je primijenjena, mogućnost izbora učinkovitog otpora ili izvršavanje radnje radi koje je sila primijenjena. Krivnja za radnju pod utjecajem vis compulziva ocjenjuje se prema pravilima za krajnju nuždu.

Odredbe članka 31. KZ-a u stavku 1. odnose se na neodoljivu silu (vis absoluta), a odredbe stavka 2. na silu kojoj se može odoljeti, kompulzivnu silu (vis compulziva).⁵¹ Odredbe o sili i prijetnji u članku 31. KZ-a nemaju konstitutivno značenje, nego su samo interpretativna pravila i to odredba članka 31. stavka 1. KZ-a za isključenje radnje a odredba članka 31. stavka 2. za primjenu krajnje nužde.⁵² Silu, prijetnju, i općenito prisilu, ovlaštene su u slučajevima određenim zakonom primjenjivati službene osobe. Najšire ovlasti primjene primijene sile i uporabe, pored ostalog i oružja kazneno zakonodavstvo daje

⁴⁹ Pavišić, B. – Veić, P., Komentar kaznenog zakona, drugo promijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH Policijska akademija, Zagreb, 1999.str. 131.

⁵⁰ Osoba koja je prisiljena nije počinitelj, ona je mehanički izvršitelj radnje ili njen fizički počinitelj, ali ne počinitelj u kaznenopravnom smislu. Taj potonji u tome slučaju, dakle počinitelj kaznenog djela jest osoba koja je primijenila silu. To stoga jer neodoljiva sila potpuno isključuje slobodu djelovanja prisiljene osobe pretvarajući je u izloženom smislu u sredstvo mehanizma počinjenja kaznenog djela. To je strogo uzeto izvan okvira posrednog počiniteljstva kako su određeni u članku 35. st. 1. Takva je osoba počinila kazneno djelo tako što se primjenom neodoljive sile poslužila prisiljenom osobom kao mehaničkim izvršiteljem, zapravo sredstvom. Pavišić, B. – Veić, P., Komentar kaznenog zakona, drugo promijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH Policijska akademija, Zagreb, 1999. str. 131.

⁵¹ Sila ili prijetnja,
Članak 31.

(1) Nema kaznenog djela kad je počinitelj postupao pod djelovanjem neodoljive sile.
(2) Ako je počinitelj počinio kazneno djelo pod djelovanjem sile kojoj se moglo odoljeti ili pod djelovanjem prijetnje, primjenit će se odredbe čl. 30. stavaka 2. i 3. ovog Zakona, uzimajući tu silu ili prijetnju kao neskrivljenu opasnost.

⁵² Horvatić, Ž. – Novoselec, P., Kazneno pravo opći dio, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2001., str.238.

policijskim službenicima. Uporaba sredstava prisile u skladu sa zakonom je poseban razlog isključenja protupravnosti.⁵³

U posebnom dijelu kaznenog zakona sila je uključena u sastojke zakonskih opisa više kaznenih djela,⁵⁴ a u nekim kaznenim djelima sila se u sadržaju radnje podrazumijeva⁵⁵. U kaznenom procesnom pravu sila, istog značenja kao i u kaznenom pravu, je označena kao zabranjeno postupanje prema okrivljeniku da bi se došlo do njegove izjave ili priznanja.⁵⁶

3.2. Prisila

Djelovanje na osobu absolutnom silom (vis absoluta) kojoj osoba ne može odoljeti ili psihičkom odnosno moralnom silom (vis compulsiva), kojoj osoba može odoljeti, tako da se on, protiv svoje volje, odluči na određeno činjenje ili nečinjenje, u kaznenom pravu, u pravu općenito ali i izvan prava označava se kao prisila.⁵⁷ Prisila⁵⁸ isključuje voljno ponašanje osobe prema kojoj je usmjerenata.

U posebnom dijelu kaznenog zakona prisila je uključena u sastojke zakonskih opisa više kaznenih djela.⁵⁹ U kaznenom procesnom pravu prisila se primjenjuje i u predkaznenom postupku i u kaznenom postupku. U Republici Hrvatskoj uporaba sredstava prisile nije upravni akt. Nužno je istaknuti da izvršenje upravnog akta može biti razlogom prisutnosti policijskog službenika na određenom mjestu.⁶⁰

⁵³

Zakonita uporaba sredstava prisile,
Članak 32.

Nema kaznenog djela kad službena osoba na temelju zakonske ovlasti primjeni sredstva prisile u skladu sa zakonom.

⁵⁴ Članak 116., članak 119. stavak 2., članak 126. stavak 1., članak 128. stavak 1., članak 135. stavak 1., članak 140., članak 178. stavak 2., članak 179. stavak 1., članak 188. stavak 1., članak 195. stavak 3., članak 218. stavak 1., članak 219. stavak 1., članak 234. stavak 1., članak 306. stavak 1., članak 307. stavak 1., članak 317. stavak 1., članak 320., članak 330. stavak 1. i 2., članak 356. stavak 1..

⁵⁵ Članak 125. stavak 1. KZ

⁵⁶ Prema okrivljeniku se ne smije primijeniti sila, prijetnja ili druga sredstva da bi se došlo do njegove izjave ili priznanja. Članak 225. stavak 8. ZKP

⁵⁷ čin prisiljenja, prinuda – Anić, V., Rječnik hrvatskog jezika, Treće prošireno izdanje, Novi Liber, Zagreb, 1988. str. 895.

⁵⁸ Prisila - utjecanje na nečije ponašanje na način da se pri tome voljno ponašanje osobe isključuje. Prisila može imati oblik sile ili prijetnje. U krivičnopravnom smislu isključuje vinost. Modly, D. – Koraljić, N. Kriminalistički rječnik, Tešanj, 2002., str. 506.

⁵⁹ Članak 128. stavak 1., članak 158. stavak 1., članak 190., članak 235. stavak 1., članak 304. stavak 1., članak 309. stavak 1.

⁶⁰ Veić, P.: Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 7.

3.3. Mjere prisile

Mjere⁶¹ u kaznenom pravu, općenito se označavaju kao potezi u skladu s nekim propisima, primjena propisa pravila zakona itd. S određenom svrhom ili namjerom, primjena zakona i pravila (poduzeti mjere, poduzeti zakonske mjere, pooštriti mjere). Mjere prisile možemo označiti kao sustav radnji radi provođenja određenih propisa. Mjere prisile mogu obuhvaćati jednu ili više radnji ili dio jedne radnje koja je usmjerena cilju primjene prisile.

3.4. Sredstva prisile

Sredstva prisile su sredstva kojima se postiže svrha poduzimanja prisile prema određenoj osobi, odnosno ona sredstva koja smije rabiti službena osoba kad obavlja poslove propisane zakonom. Sredstva prisile, primjenjuju se u pravilu kad davanjem upozorenja i zapovjedi nije moguće izvršiti službenu radnju koju je potrebito izvršiti, ili kad obzirom na stanje stvari mjere upozorenje ne jamče uspjeh.

U Republici Hrvatskoj pojam sredstva prisile, kao i u nekim drugim europskim zemljama,⁶² određen je u Zakonu o policiji. Sredstva prisile su tjelesna snaga, palica, sredstva za vezivanje osobe, uređaj za prisilno zaustavljanje motornog vozila, službeni psi, kemijska sredstva, službeni konji, vatreno oružje, uređaj za izbacivanja mlazova vode, posebna vozila i posebne vrste oružja i eksplozivna sredstva.⁶³ Propisivanjem koja sredstva prisile može uporabiti policijski službenik u obavljanju službene zadaće ostvaruje se načelo zakonitosti primjene sredstava prisile.

Sustav sredstava prisile čine sva sredstva koja su određene službene osobe ovlaštene rabiti, uvjeti za primjenu pojedinih sredstava prisile kao i međusobni odnosi sredstava prisile.⁶⁴

⁶¹ Zakon o kaznenom postupku tako navodi mjere osiguranja nazočnosti okrivljenika i druge mjere opreza, članak 89. – 124.

⁶² Mađarski Zakon o policiji, VI poglavje, Sredstva prisile, § 47. 62., Slovenski zakon o policiji, 50. člen,

⁶³ Članak 54. stavak 1. Zakona o policiji, 50. člen

⁶⁴ Veić, P.: Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 9.

3.5. Policijski službenik

Naziv za skupinu "službenih osoba" kojoj se temeljem zakona daju posebne ovlasti različito je definiran u Kaznenom Zakonu, Zakonu o kaznenom postupku i Zakonu o policiji.

3.5.1. Policijski službenik u odredbama Kaznenog zakona

Kazneni zakon pojam službene osobe, kao počinitelja kaznenog djela i kao osobe koje uživaju posebnu kaznenopravnu zaštitu, definira u članku 89. st. 3.⁶⁵ Prema navedenim odredbama Kaznenog zakona, službenik je označen kao osoba koja obavlja poslove u tijelima državne uprave⁶⁶. Poslovi državne uprave su neposredna provedba zakona, donošenje propisa za njihovu provedbu, obavljanju upravnog nadzora te drugi upravni i stručni poslovi. Poslovi državne uprave uređuju se zakonom.⁶⁷ Za obavljanje poslova državne uprave ustrojavaju se državna ministarstva, ministarstva, državne upravne organizacije i upravne organizacije u sastavu ministarstva. Državni službenici su osobe koji su kao djelatnici visoke, više ili srednje stručne spreme u tijelima državne zakonodavne vlasti; tijelima, uredima i stručnim službama izvršne vlasti postavljeni u zvanja, odnosno imenovani na položaje a koji kao redovno zanimanje, obavljaju poslove iz Ustavom RH i zakonom utvrđenog djelokruga tih tijela.⁶⁸ Ministarstvo unutarnjih poslova neposredno provodi zakone i donosi propise za njihovu provedbu.

⁶⁵ Članak 89. st. 3. Službena osoba kad je ona označena kao počinitelj kaznenog djela je izabrani ili imenovani dužnosnik u predstavničkom tijelu, državni dužnosnik i službenik koji obavlja poslove u tijelima državne uprave, lokalne samouprave i uprave, jedinici lokalne samouprave, tijelima sudbene vlasti, u Ustavnom судu Republike Hrvatske, Državnom odvjetništvu, Državnom pravobraniteljstvu ili Pučkom pravobraniteljstvu Republike Hrvatske, Pravobraniteljstvu za djecu, Pravobraniteljstvu za ravnopravnost spolova, Uredu predsjednika republike, tijelu, uredu i stručnoj službi Vlade Republike Hrvatske i Hrvatskog sabora, nositelj pravosudne dužnosti, sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske, Državni odvjetnik Republike Hrvatske i njegovi zamjenici, Pučki pravobranitelj Republike Hrvatske i njegovi zamjenici, Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici, Pravobranitelj za ravnopravnost spolova i njegovi zamjenici i domaći arbitar te javni bilježnik. Kod kaznenih djela koja je Republika Hrvatska dužna kažnjavati po međunarodnom pravu službena osoba je strani javni službenik, zastupnik ili službenik međunarodne organizacije čiji je Republika Hrvatska član, zastupnik međunarodne parlamentarne skupštine, čiji je Republika Hrvatska član, te sudac ili službenik međunarodnog suda čiju sudbenost republika Hrvatska prihvata, strani sudac porotnik ili strani arbitar.

⁶⁶ Zakon o sastavu državne uprave (NN 75/93., NN 92/96.), Zakon o ustrojstvu i djelokrugu rada ministarstava i državnih upravnih organizacija (NN 72/94., NN92/96., NN 131/97.), Zakon o uredu za nacionalnu sigurnost (NN 37/95.).

⁶⁷ Zakon o sastavu državne uprave, NN 190/03.

⁶⁸ Zakon o državnim službenicima i namještenicima i o plaćama nositelja pravosudnih dužnosti (NN 74/94., 86/94., 7/95., 23/95., 75/95.) Program općeg dijela državnog stručnog ispita (NN 50/95.).

Policija je javna služba Ministarstva unutarnjih poslova koja obavlja određene poslove propisane zakonom – policijske poslove.⁶⁹ Policijske poslove obavljaju policijski službenici Ministarstva unutarnjih poslova u sjedištu i područnim ustrojstvenim jedinicama.⁷⁰ Iz navedenog proizlazi da su službene osobe iz čl. 89. st. 3. kaznenog zakona, pored ostalih i policijski službenici osobe koji su kao djelatnici visoke, više ili srednje stručne spreme u Ministarstvu unutarnjih poslova postavljeni u zvanja, odnosno imenovani na položaje a koji kao redovno zanimanje, obavljaju poslove iz zakonom utvrđenog djelokruga Ministarstva unutarnjih poslova.

U odredbama posebnog dijela kaznenog zakona kao počinitelj kaznenih djela protiv službene dužnosti označena je službena osoba koja pri obavljanju dužnosti u unutarnjim poslovima ne izvrši ili odbije izvršiti na zakonu utemeljenu zapovijed prepostavljenog,⁷¹ ili postupi protivno propisima.⁷² Iz ovako prikazanog sadržaja pojma "službena osoba" dolazi se do zaključka kako je ona određena dosta elastično i da je podložna promjenama u zavisnosti od izmjena Ustava Republike Hrvatske, te od odgovarajućih odredaba u zakonima ili drugim propisima. Te promjene utječu na zakonski definiran opseg sadržaja pojma "službene osobe", što dakle znači i na sadržaj tog pojma navedenog u inkriminacijama Kaznenog zakona, bez obzira je li "službena osoba" u tim zakonskim opisima bića kaznenog djela objekt kaznenopravne zaštite ili je postavljen kao počinitelj kaznenog djela. Promjena tog sadržaja u zakonskim okvirima upravo je nužna, kako bi

⁶⁹ Članak 2. stavak 1. Zakona o policiji

⁷⁰ Članak 3. stavak 2. Zakona o policiji

⁷¹

Neizvršavanje zapovjedi

Članak 340

Službena osoba koja pri obavljanju dužnosti u unutarnjim poslovima koji se odnose na sprečavanje i otkrivanje kaznenih djela, hvatanje počinitelja kaznenih djela ili čuvanje javnog reda i mira, ne izvrši ili odbije izvršiti na zakonu utemeljenu zapovijed prepostavljenog da poduzme neku službenu radnju, pa time prouzroči težu povredu prava drugoga, teži poremećaj javnog reda i mira ili znatnu imovinsku štetu, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.

⁷²

Povreda čuvanja državne granice

Članak 341.

(1) Službena osoba koja pri obavljanju dužnosti u unutarnjim poslovima, obavljajući službu na granici, postupi protivno propisima o čuvanju državne granice, pa time prouzroči teže štetne posljedice za službu, ili služba bude teže ugrožena, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovog članka prouzročena teška tjelesna ozljeda, ili imovinska šteta velikih razmjera ili druge teške posljedice, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovog članka prouzročena smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) ako je kazneni djelo iz stavka 1. ovog članka počinjeno iz nehaja, počinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(5) ako je kaznenim djelom iz stavka 4. ovog članka prouzročena posljedica iz stavka 2. ovog članka, počinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine, a ako je prouzročena posljedica iz stavka 3. ovog članka, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Kazneni zakon ispunjavao svoju svrhu zaštite osnovnih vrijednosti i njihovom kretanju i razvitu.⁷³

Prema izmjenama i dopunama Kaznenog zakona⁷⁴ u odredbama posebnog dijela kaznenog zakona u kojima se povećava kaznenopravna zaštita policijskih službenika u obavljanju njihovih poslova,⁷⁵ u članku 91. stavku 8. predlaže uvođenja naziva policijski službenici.⁷⁶ I izmjenama članka 318. stavka 1. KZ predviđa uvođenje termina policijski službenik.⁷⁷ Time Kazneni zakon, postupno usvaja naziv policijski službenici umjesto naziva službena osoba. Službene osobe koje nisu policijski službenici, također bi trebale, prema prijedozima o izmjena i dopuna Kaznenog zakona uživati pojačanu kaznenopravnu zaštitu kad obavljaju određene poslove.⁷⁸

Prijedlog promjene pojma "službena osoba" u pojам policijski službenik, kad je isti označen kao objekt posebne kaznenopravne zaštite treba svakako proširiti na zakonski opis kaznenih djela koja mogu počiniti samo policijski službenici odnosno "*službena osoba koja pri obavljanju dužnosti u unutarnjim poslovima*" jer ta formulacija počinitelja kaznenog djela označava samo i jedino policijskog službenika i ne može se proširivati na druge službene osobe.

⁷³ Šuperina, M. Kaznenopravni položaj policijskih službenika tijela unutarnjih poslova u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu, Kaznenopravna biblioteka "Vladimir Bayer", Hrvatsko udruženja za kaznene znanosti i praksu, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2001., str. 24.-25.

⁷⁴ NN 71/06.

⁷⁵ Pojačana kaznenopravna zaštita policijskih službenika u obavljanju njihovih poslova. Umjesto dosadašnjih ograničenih kvalifikatornih okolnosti za ubojstvo "službene osobe" i drugih oblika nasilja prema takvoj osobi prilikom obavljanja samo nekih određenih poslova, sada se kvalifikatori oblici tih djela odnose posebno i na "policijske službenike" kada obavljaju bilo koji policijski posao prema Zakonu o policiji (Članak 91. i 318. KZ). Pored toga za ubojstvo takve osobe predviđena je maksimalna kazna kao i npr. za druge najteže zločine (genocid i sl.) čime je udovoljeno opravdanim traženjima iz te službe ali i prema javnom mišljenju. Ministarstvo pravosuda, Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama kaznenog zakona, Zagreb, rujan 2005. str. 19.

⁷⁶ "8. tko usmrti policijskog službenika kad obavlja poslove zaštite života, prava, sigurnosti i nepovredivosti osoba, zaštite imovine, sprečavanje i otkrivanje kaznenih djela i prekršaja, traganja za počiniteljima kaznenih djela i prekršaja, uhićenja i njihova dovođenja nadležnim tijelima, nadzora i upravljanja cestovnim prometom, poslove sa strancima na temelju zakona, nadzora i osiguranja državne granice te održavanju javnog reda i mira."

⁷⁷ "(1) Tko izvan slučajeva iz članka 317. ovog zakona napadne ili ozbiljno prijeti da će izravno napasti policijskog službenika ili osobu koja joj ovlašteno pomaže u obavljanju poslova zaštite života, prava, sigurnosti i nepovredivosti osoba, zaštite imovine, sprečavanje i otkrivanje kaznenih djela i prekršaja, traganja za počiniteljima kaznenih djela i prekršaja, uhićenja i njihova dovođenja nadležnim tijelima, nadzora i upravljanja cestovnim prometom, poslove sa strancima na temelju zakona, nadzora i osiguranja državne granice te održavanju javnog reda i mira, ili ovlaštenu službenu osobu Vojne policije, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine."

⁷⁸ "7. tko usmrti službenu osobu u vrijeme kad obavlja poslove zaštite ustavnog ustrojstva Republike Hrvatske, osiguranja osoba ili imovine, otkrivanja kaznenih djela i prekršaja, privođenja, uhićenja ili sprečavanje bijega počinitelja kaznenog djela i prekršaja, čuvanja osoba kojima je oduzeta sloboda, održavanja javnog reda i mira i sigurnosti prometa"

Kazneni zakon, pojačanu kaznenopravnu zaštitu koju pruža službenim osobama proširuje⁷⁹ i na vojne osobe.⁸⁰

3.5.2. Policijski službenik u odredbama Zakona o kaznenom postupku

Redarstvo je pojam koji se tijekom povijesti, na području Republike Hrvatske upotrebljavao za tijela unutarnjih poslova. Kazneni postupnik⁸¹ redarstvo navodi kao službu koja je dužna po nalogu istražnog suda vršiti provjere navoda prijave da je počinjeno određeno kazneno djelo ili izvršiti naredbu.⁸² Dvadesetih godina prošlog stoljeća za tijela unutarnjih poslova upotrebljava se opći naziv redarstvo,⁸³ koje je bilo označeno kao samostalna grana unutarnje uprave, kojoj je zadaća skrbiti se za sigurnost državnu, javnu i opću, mjesnu te pojedinca, predusrećući, pronalazeći, izdvajajući, ustanovljajući te privadajući kazni i reparirajući narušaje u tom svom djelokrugu.⁸⁴ Izuvez navedene definicije, u to vrijeme za redarstvo su bile aktualne i definicije drugih pravnih sustava.⁸⁵

⁷⁹ Članak 89. st. 5. Kad je službena osoba prema kojoj je počinjeno kazneno djelo, pored osoba koje su navedene u stavku 3. ovoga članka, službena osoba je u smislu ovoga Zakona i vojna osoba iz stavka 4. ovog članka.

⁸⁰ Članak. 89. stavak 4. Vojna osoba je djelatna vojna osoba, ročnik, pričuvnik dok se nalazi na vojnoj službi, kadet, te državni službenik ili namještenik raspoređen na ustrojbeno mjesto djelatne vojne osobe.

⁸¹ Kazneni postupnik za carevinu austriansku (Zemalj. Vlad. Razd. I. Kom XXII. Br. 159. 1853. Narodna tiskarnica Ljudevita Gaja, Zagreb, 1853.

⁸² Ako se суду istražnomu prijavi zločinstvo veleizdaje, smetnja javnoga mira, krivotvorja vjerovnih papirah ili novacah ili koje drugo zločinstvo ili prestupak, glede kojega bi se radi javne sigurnosti iziskivala još kakova redarstvena izsliedovanja ili naredbe kakove: ima tada sud iztražni u isto doba kada provede postupak iztražni, poslat takodjer primereno izvijestje obližnjoj vlasti naredjenoj neposredno za uzdržavanje javne sigurnosti i javnoga reda t. J. Vlasti sigurnostnoj. § 61. Kazneni postupnik za carevinu austriansku (Zemalj. Vlad. Razd. I. Kom XXII. Br. 159. 1853.), Narodna tiskarnica Ljudevita Gaja, Zagreb, 1853.

⁸³ Walka, A., Priručnik za redarstvenu službu, Vlastita naklada, Zagreb, 1923.

⁸⁴ Walka, A., Priručnik za redarstvenu službu, Vlastita naklada, Zagreb, 1923., str. 9.

⁸⁵ I Žigrović: Upravno pravo (str. 276), " Redarstvo je posebno samostalno područje upravne djelatnosti, a upravna prigledba stvarajući obrane proti raznim nasrtajima osobnim i stvarnim stupa zapravo tek na kraju na polje redarstva, kad obaveznim mjerama i prisilnim postupkom osigurava izvršbu izdanih odredba, što ograničuju voju pojedinca." ; Rob, Mohl: Encyklopédie der Staatswissenschaften (1872): "Redarstvo (die Polizei) je skup (die Gesammtheft) onih državnih zavoda (uredbi-Anstalten) i djelatnosti, koje ostvaruju (bezwecken) uporabom državne prisile uklanjanje vanjskih zapreka, koje se ne sastoje u pravnim povrijedama (Rechtsverletzungen), a koje stoje na putu svestranom razboritom (vernünftigen) razvitku ljudskih sila (Menschenkräfte), te koje pojedinac ili dozvoljeno društvo pojedinaca nije u stanju ukloniti, str. 2, Hamburg, 1912.); Dr Joseph Ulrich: Lehrbuch des oesterreichischen Staatsrechts (str. 451.): "Redarstvo (der polizei; allgemeine Sicherheitsrechts – polizei) je u interesu općeg uzdržavanja (Gesammtbehaltung) organizovana djelatnost, da brani općenitost njezine funkcije i njezine funkcije od smetnja (Störungen) i pogibli (Gefährdungen)." ; P, Prucha: Die oestrreichische Polizeipraxis (str. VIII.) Wien, 1977.): "Redarstvo (die Polizei) je institucija, koja stalno bdi (in Wacheliegt), posmatra sve smetnje te je odmah pri ruci, da građanima i društvu ispunja svijesnost sigurnosti (das Bewustsein der Sicherheit zu gewähren)" ; Francuski "Code de délits et des peins" (od 1795.): "Redarstvo je ustrojeno za uzdržavanje (rukovodjenje) javnoga rada, slobode, vlasništva, sigurnosti pojedinca." La police est instituée pour maintenir l' ordre public, la liberté, la propriété, la sûreté individuelle" (Comp. Dr. Gustav Roscher: Grosstadt-polizei, (str. 2.) Hamburg, 1912.) ; E. a Gaisser: Leitfaden für Polizeibeamte (str. 13) Berlin, 1909.): "Zadaća (služba, das Amt) je redarstva stvoriti (zu treffen) nužne zavode (uredbe, Anstalten) za uzdržavanje javnog mira, sigurnosti i reda za odvraćanje pogibli, koja predstoji

Pedesetih godina prošlog stoljeća za tijela unutarnjih poslova usvojen je naziv "narodna milicija" a zatim sredinom šezdesetih godina se za djelatnike tijela unutarnjih poslova usvaja naziv "ovlaštena službena osoba".⁸⁶ Početkom devedesetih godina prošlog stoljeća nakon što je Republika Hrvatska proglašila neovisnost i društvenih promjena, slijede nužne promjene i u Zakonu o unutarnjim poslovima. U zakonu je termin "milicija" zamijenjen terminom "policija" a unutar Ministarstva unutarnjih poslova ustrojene su dvije redarstvene službe: Služba za zaštitu ustavnog poretka i Služba javne sigurnosti (u dalnjem tekstu Policija).⁸⁷ Policija obavlja poslove iz članka 1. točke 2.⁸⁸ ovog zakona i ostale unutarnje poslove za čije obavljanje nije nadležnost druge redarstvene službe. Ustav republike Hrvatske koristi izraz "redarstvo" u nekoliko članaka (24., 34., 59. i 60.). Međutim očito je da se pod ovim pojmom podrazumijevaju sve službe koje su ustrojene u Ministarstvu unutarnjih poslova. Prema tome, pojmom "redarstvena služba" podrazumijevaju se osnovni ustrojstveni oblici sadržani u ovom članku (članak 11.), a svaka služba ima svoj posebni naziv, krug poslova i unutarnje ustrojstvo.⁸⁹ Znatne promjene u terminologiji, uvođenjem pojma redarstvo i policija, nije pratila daljnja promjena pojma ovlaštena službena osoba. Poslovi ovlaštenih službenih osoba definirani su bitno uže od poslova javne sigurnosti i obuhvaćaju zaštitu života i osobne sigurnosti ljudi, sprečavanje izvršenja kaznenih djela, otkrivanje tih djela i hvatanje njihovih učiniova i održavanje javnog reda i mira.⁹⁰ Krajem devedesetih godina pojma policija je postao opće prihvaćen i međunarodno prepoznatljiv. Pojam redarstva odnosno redarstvena vlast, neznatno proširen, označava i tijela unutarnjih poslova u odredbama ZKP dok je pojma

(prijeti) općinstvu ili njegovim pojedinim članovima." Walka, A., Priručnik za redarstvenu službu, vlastita naklada, Zagreb, 1923., Dodatak, str. 821.

⁸⁶ Naziv "ovlaštena službena osoba" korijenski je vezan za "ovlaštenje" ili "ovlast" koje je temeljem zakona dano "službenoj osobi". Slijedom toga "ovlaštena" službena osoba može biti svaka ona "službena osoba" koja je zakonom ovlaštena na neku službenu radnju, pa tako i sanitarni inspektor, tržišni inspektor, carinski službenici, kao i državni službenici Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske određeni čl. 30. st. 1. ZUP-a. Šuperina, M. Kaznenopravni položaj policijskih službenika tijela unutarnjih poslova u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu, Kaznenopravna biblioteka "Vladimir Bayer", Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2001. str. 25.

⁸⁷ Članak 11. stavak 1. Zakona o unutarnjim poslovima, NN 29/91.

⁸⁸ Zaštitu života i osobnu sigurnost ljudi, zaštitu imovine, sprečavanje i otkrivanje kaznenih djela, pronalaženje i hvatanje učiniova kaznenih djela i njihovo privođenje nadležnim organima, održavanje javnog reda i mira, vršenje kriminalističko-tehničkih poslova, sigurnost i kontrolu te regulaciju prometa na cestama, kontrolu prelaska preko državne granice i kretanje i boravak u graničnom pojasu, kretanje i boravak stranaca, putovnica za prelazak preko državne granice i kretanje i boravak u graničnom pojasu, javne skupove, nabavljanje, držanje i nošenje oružja i streljiva, eksplozivne tvari, pružanje neophodne pomoći radi otklanjanja posljedica u slučaju opće opasnosti prouzrokovane elementarnim nepogodama i epidemijama, inspekciju u oblasti zaštite od požara i tehničkih pregleda vozila, prijavljivanje prebivališta i boravišta građana, državljanstvo (poslovi javne sigurnosti) Članak 1. točka 2. Zakona o unutarnjim poslovima, NN 29/91.

⁸⁹ Zakon o unutarnjim poslovima (redakcijski pročišćeni tekst), Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj, Ministarstvo unutarnjih poslova, odjel za nakladničku djelatnost i dokumentaciju, urednik mr. Zvonimir Dujmović, Zagreb, 1992. str. 12.

⁹⁰ Članak 31. stavak 1. Zakona o unutarnjim poslovima, NN 29/91.

ovlaštena službena osoba postao u potpunosti neprihvatljiv.⁹¹ Ustav Republike Hrvatske redarstvo označava kao unutarnje poslove, različito od oružanih snaga i državne uprave i javnih službi.⁹² U oružanim snagama i redarstvu, sukladno odredbama Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima⁹³, zbog specifičnosti zakonskih ovlasti, ciljeva i svrhe postojanja posebno se ograničava sloboda sindikalnog udruživanja.⁹⁴ Time se u određenoj mjeri, redarstvo izdvaja iz državne uprave i javnih službi. Pojam redarstva, kao općeniti naziv za tijela unutarnjih poslova, Ustav dopunjuje pojmom redarstvene vlasti.⁹⁵ Ustav daje ovlast redarstvenim vlastima da bez sudskog naloga pod uvjetima određenim zakonom mogu izvršiti pretragu doma i drugih prostorija,⁹⁶ a redarstvu ovlast uhičenja osoba za koje postoji osnovana sumnja da su počinile kazneno djelo određeno zakonom.⁹⁷ Zakon o kaznenom postupku⁹⁸ pojam redarstvene vlasti usvaja kao naziv i za tijela unutarnjih poslova⁹⁹ a za policijske službenike usvaja naziv ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova i uvodi pojam policija.¹⁰⁰ Novelom ZKP pored pojma ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova alternativno se uvodi pojam policijski službenik.¹⁰¹ Redarstvene vlasti su prema odredbama čl. 179. stavka 3. ZKP ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova¹⁰² (policijski službenici), ovlaštene službene osobe Ministarstva obrane (vojna policija)¹⁰³ a iznimno i službenici redarstvenih vlasti strane države ili međunarodnog tijela¹⁰⁴

⁹¹ O tome više: Šuperina, M. Kaznenopravni položaj policijskih službenika tijela unutarnjih poslova u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu, Kaznenopravna biblioteka "Vladimir Bayer", Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2001. str. 26.-27.

⁹² Članak 60. stavak 2. Ustava

⁹³ Članak 22. stavak 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, NN 12/93.

⁹⁴ Članak 59. stavak 3. Ustava

⁹⁵ Članak 34. stavak 4. Ustava.

⁹⁶ U skladu s uvjetima što ih predviđa zakon, redarstvene vlasti mogu i bez sudskog naloga ili privole držatelja stana ući u dom ili prostorije te izvršiti pretragu bez nazočnosti svjedoka, ako je to neophodno radi izvršenja naloga o uhičenju ili radi hvatanja počinitelja kaznenog djela odnosno otklanjanja ozbiljne opasnosti po život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega. Članak 34. stavak 4. Ustava

⁹⁷ Bez sudbenog naloga redarstvo može uz obavezu da je odmah pred sudu uhiti osbu protiv koje postoji osnovana sumnja da je počinila teško kazneno djelo određeno zakonom. Uhičena osoba mora odmah na način njoj razumljiv biti obaviještena o razlozima uhičenja, te o svojim pravima utvrđenim zakonom. Članak 24. stavak 2. Ustava.

⁹⁸ NN 110/97.

⁹⁹ Zakon o krivičnom postupku, NN 52/91., 34/93., 38/93. i 28/96.

¹⁰⁰ U članku 98. stavak 1. Iznimno istražni sudac može na prijedlog redarstvenih vlasti ili državnog odvjetnika odrediti da se prema ovom stavku uhičnik zadrži kod policije, ako se radi o kaznenim djelima iz članka 181. ovog Zakona za koje je moguće izreći kaznu preko pet godina. ZKP NN 110/97, (članak 101. stavak 1. NN 62/03.)

¹⁰¹ ZKP NN 58/02.

¹⁰² Državni službenici Ministarstva koji imaju posebne dužnosti i ovlasti određene zakonom su ovlaštene službene osobe, Članak 30. stavak 1. Zakona o unutarnjim poslovima, NN 76/94.

¹⁰³ Ovlaštene službene osobe su pripadnici Vojne policije raspoređeni na ustrojbeno mjesto s vojnopolicijskim ovlastima koji su položili stručni ispit pri Nastavnom središtu za obuku vojne policije "bojnik Alfred Hill" ili pri MUP-u. Članak 8. Pravilnika od djelokrugu rada, dužnostima i ovlastima pripadnika vojne policije, Zakon o obrani NN 33/02

Ovlast ovlaštenih službenih osoba Ministarstva obrane (vojne policije), primjena vojnopolicijskih ovlasti i obavljanje poslova redarstvene vlasti Republike Hrvatske u skladu s odredbama Zakona o kaznenom postupku¹⁰⁵ ograničena je na postupanje unutar vojnih objekata koji služe potrebama obrane i prema vojnim osobama na službi u Ministarstvu obrane i oružanim snagama, državnim službenicima i namještenicima u službi u oružanim snagama, državnim službenicima i namještenicima na službi u Ministarstvu obrane u svezi s poslovima iz djelokruga Ministarstva obrane i Oružanih snaga te civilnim osobama koje se nalaze u vojnim objektima koji služe potrebama obrane znatno je sužena u odnosu na ovlaštene službene osobe ministarstva unutarnjih poslova (policjske službenike). Vojna policija, uz ograničenja vezana na vojne objekte koji služe potrebama obrane pa svakako ne može primjenjivati Ustavne ovlasti redarstva o ulasku u dom bez sudskog naloga i vršenja pretrage bez nazočnosti svjedoka.

Ovlast zapovjednika broda da provodi izvide kaznenih djela počinjenih na hrvatskom pomorskom brodu ili hrvatskom brodu unutarnje plovidbe¹⁰⁶ ograničena je samo na izvide kaznenih djela i ne odnosi se na poslove redarstvene vlasti prema odredbama ZKP.

Ovlasti vojne policije i zapovjednika broda na sličan način su ograničene i vrlo sužene, pa bi i ovlasti vojne policije u ZKP bilo moguće odrediti kao i ovlasti zapovjednika broda, ili barem izdvojiti iz pojma redarstvene vlasti. Time bi se umjesto pojma redarstvene vlasti mogao koristiti opće prihvaćen i međunarodno prepoznatljiv pojam policija.¹⁰⁷ Pod pojmom policija bili bi obuhvaćeni i službenici redarstvenih vlasti strane države ili međunarodnog tijela.¹⁰⁸

Krajem devedesetih godine sve su više dolazila do izražaja stajališta kako je pojam redarstvo previše širok,¹⁰⁹ pojam redarstvena vlast izuzev širine nije u potpunosti prihvatljiv i zbog naznake "vlast",¹¹⁰ a pojam ovlaštena službena osoba neodređen. Pojam

¹⁰⁴ Redarstvene vlasti u smislu ovog Zakona jesu ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova (policjski službenici) i ovlaštene službene osobe Ministarstva obrane (vojna policija) u okviru njihova djelokruga na vojnim objektima koji služe potrebama obrane, te iznimno službenici redarstvenih vlasti strane države ili međunarodnog tijela, koji u skladu s međunarodnim sporazumom, na temelju pisanih odobrenja ministra unutarnjih poslova poduzima pojedine mjere u području Republike Hrvatske, njezinom brodu ili zrakoplovu. Članak 179. stavak 3. ZKP.

¹⁰⁵ Članak 2. stavak 2. Pravilnika o djelokrugu rada, dužnostima i ovlastima pripadnika vojne policije, NN 33/02. i 58/02.

¹⁰⁶ Članak 187. ZKP

¹⁰⁷ Zakon o kazenskom postupku Republike Slovenije, 144. člen, posamenzni izrazi, ki so uporabljeni v tem zakonu imaju tale pomen: Policia lahko smisленo pomeni policijsko postaju ali drugo enoto policije.

¹⁰⁸ Članak 179. st. 3. ZKP

¹⁰⁹ Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001., str. XII

¹¹⁰ Veić, P.: Nasilje u djelovanju policijskog službenika, Zagreb, MUP RH, Policija i sigurnost, 1999., br. 1-2, str 3.

redarstvo i redarstvena vlast su pojmovi navedeni u Ustavu RH i oni u Ustavu i Zakonu o kaznenom postupku nisu mijenjani. Prijedlog promjene naziva ovlaštena službena osoba u "redarstveni službenik"¹¹¹ kao alternativni naziv utemeljen na Ustavu¹¹² nije usvojen. Pojam "redarstvo" u uporabi je i izvan kaznenog prava.¹¹³ Naziv ovlaštena službena osoba promijenjen je u policijski službenik i kao takav se usvaja u stručnoj literaturi, zatim u Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba i ovlaštenih službenih osoba, NN 128/99. na način da su riječi : "ovlaštena službena osoba", u dijelu koji se odnosi na državne službenike Ministarstva unutarnjih poslova, zamjenjuju riječima: "policijski službenik". Zakon o policiji za državne službenike u Ministarstvu unutarnjih poslova koji obavljaju policijske poslove u potpunosti usvaja pojam policijski službenik. I naziv policijski službenik je vjerojatno kao i Zakon o policiji, privremeni kompromis uvjetovan primjenom općih propisa. Vjerojatno je da bi se mogla postići logičnija rješenja kada bi se s policijskom organizacijom, zbog vrlo krupnih i brojnih njenih specifičnosti, moglo izaći iz sustava općih propisa.¹¹⁴

Za policijske službenike, djelatnike unutarnjih poslova, suvremena zakonodavstva određuju specifične nazive, koji u svojem korijenu, kao i naziv policijski službenik, sadrži naziv policija. Slovenski zakon o policiji¹¹⁵ koristi termin **policist**.

Naziv policijski službenik alternativno je uveden u ZKP, djelomično uveden i u odredbe Kaznenog zakona i postupno se usvaja kao jedinstveni naziv.

Suvremeno hrvatsko kazneno zakonodavstvo djelatnike Ministarstva unutarnjih poslova koji obavljaju policijske poslove - policijske službenike, kad se označavaju kao počinitelji ili žrtve kaznenih djela naziva službenim osobama a kada se označavaju kao osobe koje su dužne i ovlaštene poduzimati odredene mjere i radnje kad postoji osnova sumnje da je počinjeno kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti redarstvena vlast odnosno ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova – policijski službenici. Za primjenu sredstava prisile ovlašteni su službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova – policijski službenici.

¹¹¹ Naziv "redarstveni službenik" korišten u odredbama § 20. Zakonske odredbe o redarstvenoj straži Nezavisne Države Hrvatske, Narodne novine br. 138. od 24. lipnja 1942., te je stoga, danas iz više razloga, kao naziv za policijske službenike, neprihvatljiv.

¹¹² Veić, P.: op. cit.

¹¹³ Zakon o komunalnom gospodarstvu, NN 26/03. Članak 17. stavak 1. Nadzor nad provedbom odredaba komunalnog reda provodi komunalno redarstvo., stavak 3. Poslove komunalnog reda obavljaju komunalni redari.

¹¹⁴ Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001., str. XVI

¹¹⁵ Zakon o policiji, Uradni list RS 70/2005. od 26.07.2005.

Naziv policijski službenici ne nalazimo u Nacionalnoj klasifikaciji zanimanja kao posebnu profesiju. Nacionalna klasifikacija zanimanja navodi opće zanimanje policajac i zanimanja, policajce specijalce, prometne policajce, policijske detektive, kao posebna zanimanja.¹¹⁶ Držimo logičnim i prirodnim da se pripadnik ili djelatnik policije naziva policajac. Naziv policajac je kolokvijalno usvojen i široko prihvaćen naziv za policijske službenike i uvršten u Nacionalnu klasifikaciju zanimanja a njegova službena uporaba bila bi, pored ostalog i značajan doprinos profesionalizaciji policije i afirmacije profesije policajac kao odgovornog i časnog zanimanja u službi zajednice.

Za potrebe ovog rada upotrebljavat će jedinstveni pojam policijski službenici.

¹¹⁶ Zanimanje policijski službenik nije navedeno u Nacionalnoj klasifikaciji zanimanja NN 111/98. Nacionalnom klasifikacijom zanimanja, određena su slijedeća zanimanja: 2442.31.7 diplomirani kriminalist, 3450.11.6 kriminalist, 5162.11.4 policajac, 5162.11.4 policajac specijalac, 5162.11.4 policijski detektiv, 5162.11.4 prometni policajac

4. OVLAST ZA UPORABU PRISILE

4.1. Policijski poslovi

Policijski poslovi propisani su odredbama članka 3. Zakona o policiji. Policijske poslove obavljaju policijski službenici Ministarstva a odnose se na:

- zaštitu života, prava, sigurnosti i nepovredivosti osobe,
- zaštitu imovine,
- sprječavanje i otkrivanje kaznenih djela, prijestupa i prekršaja,
- traganje za počiniteljima kaznenih djela, prijestupa i prekršaja i njihovo dovođenje nadležnim tijelima,
- nadzor i upravljanje cestovnim prometom
- poslove sa strancima na temelju zakona,
- nadzor i osiguranje državne granice,
- druge poslovi određene zakonom,

Poslove koji se obavljaju primjenom policijskih ovlasti nije moguće u potpunosti i cjelovito propisati Zakonom o policiji. Broj policijskih poslova može biti povećan ili određen drugim zakonima. Propise o određivanju policijskih poslova nalazimo u komparativnom policijskom zakonodavstvu.¹¹⁷ Usporedbom Slovenskog zakona o policiji i Zakona o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona, u tim zakonima nalazimo nešto veći broj

¹¹⁷ Slovenski Zakon o policiji kao policijske poslove propisuje u članku 3. stavak 1. Naloge policije so: 1.Varovanje življenja, osebne varnosti in premoženja ljudi; 2. preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj in prekrškov, odkrivanje in prijemanje sorilcev kaznivih dejanj in prekrškov, drugih iskani oseb ter njihovo izručanje pristojnim organom in zbiranje dokazov ter raziskovanje okolišin, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi, ki izvira iz kaznivih dejanj in prekrškov; 3. vzdrevanje javnega reda; 4. nadzor in urejanje prometa na javnih cestah in nekategoriziranih cestah, ki so dane v uporabo za javni promet; 5. varovanje državne meje in opravljanje mejne kontrole; 6. opravljanje nalog, določenih v predpisih o tujcih; 7. varovanje določenih oseb, organov, objektov in okolišev; 8. varovanje določenih delovnih mest in tajnosti podatkov državnih organov, če z zakonom ni drugače določeno; 9. izvajanje nalog določenih v tem in drugih zakonih in podzakonskih predpisih. 2. Naloge iz prejašnjeg odstavka izvaja uniformirana in kriminalistična policija ter specializirane enote policije, organizirane v generalni policijski upravi, policijski upravi in policijski postaji. 3. Naloge policije, ki jih v zvezi z vodenjem in odločanjem v postopku o prekršku določa zakon, ki ureja prekrške, izvajao policijske postaje in tiste notarnje organizacijske jedinice generalne policijske uprave in policijskih uprav, katerih pooblaščene uradne osoobe vodijo in odločajo v hitrem postopku pred prekškovnim organom. 4. Notarnja organizacija policije iz drugega in tretjega odstvaka tega člena določi akt o organizaciji in sistematizaciji. Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona policijske poslove definira u članku 23. stavak 1. Policija vrši upravne, stručne i druge poslove koji se odnose na zaštitu života i lične sigurnosti ljudi, zaštitu imovine, sprječavanje i otkrivanje krivičnih djela, pronalaženje i hvatanje počinilaca krivičnih djela i njihovo provođenje nadležnim organima u slučajevima kada to nije u nadležnosti sudske policije, održavanje javnog reda i mira, vršenje kriminalističko tehničkih poslova, sigurnost, kontrolu i regulisanje saobraćaja na putevima, boravak i kretanje stranaca, kontrolu i prelazak državne granice i zaštitu određenih lica. 2. Policija ne vrši vojne operacije niti se uključuje u njih. Policija djeluje isključivao u cilju provodjenja zakona.

policajskih poslova. Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona, pored policajskih poslova naveden navedenih u Zakonu o policiji kao policajске poslove navodi i poslove *održavanja javnog reda i mira, vršenje kriminalističko-tehničkih poslova i zaštitu određenih lica*. Slovenski Zakon o policiji, pored odredaba koje su navedene u Zakonu o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona, navodi još i *varovanje organov, objektov in okolišev te varovanje določenih delovnih mest in tajnosti podatkov državnih organov, če z zakonom ni dugače določeno*.

Odredbe o osiguranju drugi osoba moguće je jedinstveno podvesti pod odredbe o zaštiti života, prava, sigurnosti i nepovredivosti osobe i zaštitu imovine; *kriminalističko-tehničke poslove* pod odredbe o traganju za počiniteljima kaznenih djela, prijestupa i prekršaja, ali odredbe o održavanju javnog reda i mira odnosno *vzdrženju javnega reda*, čine ipak zasebnu i od drugih poslova dovoljnu odvojenu cjelinu policajskih poslova da ih treba svakako *de lege ferenda* navesti kao poseban policajski posao.

4.2. Policijske ovlasti

Policijske ovlasti propisane su Zakonom o policiji.¹¹⁸

- provjera i utvrđivanje identiteta osoba i predmeta,
provjera identiteta osoba primjenjuje se prema osobi:
 - koju treba uhititi, dovest, zadržati ili uputiti nadležni tijelima državne vlasti,
 - od koje prijeti opasnost koja zahtijeva policijsko postupanje,
 - nad kojom se obavlja pregled ili pretraga ili se poduzimaju druge zakonom propisane mjere i radnje,
 - koja se zatekne u tuđem domu, objektu i drugim prostorijama ili prijevoznom sredstvu nad kojim se obavlja pregled ili pretraga, ako je provjera identiteta potrebna,
 - koja se zatekne na prostoru ili u objektu na kojem je privremeno ograničena sloboda kretanja ako je provjera identiteta potrebna,
 - koja prijavljuje izvršenje kaznenog djela, prijestupa ili prekršaja ili počinitelje tih djela, odnosno priopćava obavijesti od interesa za rad policije,
 - koja svojim ponašanjem izaziva sumnju da je počinitelj kaznenog djela, prijestupa ili prekršaja ili da ga namjerava počiniti ili po osobnom izgledu

¹¹⁸ Članak 16. stavak 1. ZP

nalikuje osobi za kojom se traga,

- koja se zatekne na mjestu izvršenja kaznenog djela, prijestupa ili prekršaja,
- koja se nalazi na mjestu na kojem je iz sigurnosnih razloga nužno utvrditi identitet svih osoba ili pretežnog broja osoba,
- na opravdani zahtjev službenih osoba, tijela državne uprave, pravnih ili fizičkih osoba.

- pozivanje

- dovođenje,

- temeljem pisanog naloga izdanog od suda,
- radi poduzimanja policijskih poslova koji ne trpe odgodu,
- radi utvrđivanja identiteta,
- osobe za kojom je raspisana potraga.

- traganje za osobama i predmetima,

potraga se raspisuje:

- za osobama za koju postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo, prijestup ili prekršaj, ili za osobom koja može dati obavijesti o kaznenom djelu, prijestupu ili prekršaju ili o počinitelju,
- za nestalom osobom,
- za osobom za kojom je izdana tjericalica u skladu s posebnim zakonom.

objava se raspisuje radi:

- utvrđivanja prebivališta ili boravišta osoba, u skladu s posebnim zakonom,
- utvrđivanja identiteta osobe koja nije u stanju dati osobne podatke ili mrtvog tijela osobe za koju se ne mogu utvrditi osobni podaci,
- pronalaska predmeta u vezi kaznenog djela prijestupa ili prekršaja, u skladu s posebnim propisima ili predmeta koji su pronađeni ili nestali,
- oduzimanja predmeta ili isprava temeljem odluke suda ili tijela uprave.

- privremeno ograničenje slobode kretanja radi:

- sprječavanja izvršenja kaznenih djela, prijestupa i prekršaja,
- pronalaženja i hvatanja počinitelja kaznenih djela, prijestupa i prekršaja,
- pronalaženja tragova i predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz da je počinjeno kazneno djelo prijestup ili prekršaj

- privremeno oduzimanje predmeta,

- kada okolnosti slučaja ukazuju da je određeni predmet namijenjen izvršenju

- kaznenog djela, prijestupa ili prekršaja,
- kad je radi zaštite opće sigurnosti oduzimanje predmeta prijeko potrebno,
 - koji osoba kojoj je oduzeta sloboda ima uza sebe i može ga uporabiti za samoozljedivanje, napad ili bijeg.
- poligrafsko testiranje,
 - pregled prostorija, prostora, objekata i dokumentacije radi:
 - pronalaska počinitelja kaznenih djela prijestupa ili prekršaja,
 - postupanja po dojavi o prisutnosti eksplozivne naprave ili druge opasnosti.
 - pregled osoba, predmeta i prometnih sredstava,
 - osiguranje mesta događaja,
 - zaprimanje prijava,
 - javno raspisivanje nagrada radi:
 - otkrivanja i uhićenja osobe koja je počinila teže kazneno djelo,
 - pronalazeњa nestale osobe,
 - drugih opravdanih slučajeva kada su obavijesti građana potrebne u ostvarenju poslova iz članka 3. ovog Zakona (policijski poslovi)
 - snimanje na javnim mjestima,
 - uporaba sredstava prisile:
 - uporaba tjelesne snage,
 - uporaba palice,
 - uporaba sredstava za vezivanje,
 - uporaba uređaja za prisilno zaustavljanje vozila,
 - uporaba službenog psa,
 - uporaba kemijskih sredstava,
 - uporaba službenog konja,
 - uporaba vatrengog oružja prema osobama, uporaba posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava,
 - uporaba vatrengog oružja prema životinjama,
 - uporaba vatrengog oružja u pogonu plovног objekta,
 - zaštita žrtava kaznenih djela i drugih osoba,
 - prikupljanje, obrada i korištenje osobnih podataka:

- osoba kojima je po bilo kojem osnovu oduzeta sloboda (uhićenje, zadržavanje, dovođenje i dr.),
- osoba za koje postoji osnovana sumnja da su počinile kaznena djela, prijestupe i prekršaje,
- počinjenih kaznenih djela koja se progone po službenoj dužnosti, prijestupa i prekršaja i osoba oštećenih tim djelima,
- počinjeni kaznenih djela nepoznatih počinitelja koja se progone po privatnoj tužbi,
- traženih osoba i predmeta te osoba kojima je zabranjen ulazak u Republiku Hrvatsku,
- provjera identiteta osoba,
- osoba nad kojima je provedeno utvrđivanje identiteta, daktiloskopiranih osoba, fotografiranih osoba i DNA pretraga,
- operativnih izvješća, operativnih izvora saznanja i osoba pod posebnom policijskom zaštitom,
- događaja,
- uporabljenih sredstava prisile,
- predstavki građana.

Polijske ovlasti odnosno policijska pooblastila propisuju i Slovenski Zakon o policiji¹¹⁹ i Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona.¹²⁰ Navedeni zakoni, različito propisuju opseg policijskih ovlasti i u manjoj ili većoj mjeri se preklapaju a svi radi obavljanja policijskih poslova propisuju primjenu sredstva prisile.

¹¹⁹ Članak 33. stavak 1. Pri opravljanju nalog smejo policisti opozarjati, ukazovati, ugotavljati identitet in izvesti identifikacijski postupak, opraviti prepoznavo po fotografijah, varnosrno preverjati osobe, vabiti, opraviti varnostni pregled, prepovedati gibanje, prepovedati približevanje določeni osebi, kraju ali območju, opraviti protuteroristični pregled prostorov, objektov, naprav in območjov, prijeti in privesti osebo, odrediti strožji policijski nadzor, zaseči predmete, vstopiti v tuje stanovanje in v tuje prostore, uporabiti prevozna in komunikacijska sredstva, uporabiti tajne policijske ukrepe, prisilna sredstva ter uporabiti druga pooblastila, določena v zakonih.

¹²⁰ Mogu izdavati potrebna naređenja gradjanima, preduzećima i drugim pravnim licima – Članak 32. Imaju pravo da legitimisú lica, članak 33. stavak 1., da privedu i zadrže lica, članak 33. stavak 2., Pritvaranje lica u svrhu izvodjenja tog lica pred nadležne organe, članak 34., da se posluže tudjim saobračajnim sredstvima ili sredstvima veze do koga može doći, članak 38. stavak 1.; u vršenju poslova i zadatka na plovnim rijekama i jezerima pored drugih ovlaščenja propisanih ovim zakonom imaju pravo da vrše pregled isprava plovila i pretresanje plovila, da gone, zaustave i sprovedu nadležnom organu plovilo i lice koje se ne pridržava zakona, članak 41.; daa uporabe sredstva prisile: fizičku snagu, gumenu palicu, sredstva za vezivanje, hemijska sredstva, sredstva za nasilno zaustavljanje i zaprečavanje vozila i lica, službene pse, službenu konjicu i vodenim top, članak 42.; mogu upotrijebiti vatreno oružje, članak 44. .

Ovlast primjene sredstava prisile, proizlazi iz policijskih propisa koji policijskim službenicima daje pravo primjene sredstva prisile, propisuje vrste sredstva prisile i uvjete za njihovu zakonitu uporabu.

Ovlast primjene prisile nalazimo i u drugim zakonima, koji za obavljanje određenih poslova propisuju mogućnost primjene prisile,¹²¹ a ne opisuju modalitete primjene prisile, pravila za primjenu prisile niti način primjene prisile već samo razlog primjene prisile.

Ovlast za uporabu sredstava prisile je pravo i dužnost službene osobe ovlaštene na uporabu sredstava prisile da pod uvjetima propisanim zakonom uporabi određeno sredstvo prisile. Ovlast primjene sredstava prisile propisana je u pravnom propisu ranga zakona,¹²² Zakonu o policiji, a operacionalizacija ovlasti odnosno taktika uporabe sredstava prisile u podzakonskom aktu.¹²³

Odluka o primjeni sredstava prisile, kad su ispunjeni objektivni uvjeti za primjenu sredstava prisile prepuštena je subjektivnoj procjeni službene osobe, ovdje policijskog službenika o konkretnoj primjeni sredstava prisile¹²⁴. Usprkos zadovoljavanju objektivnih uvjeta za primjenu sredstava prisile, policijski službenik procjenjuje da li je primjena sredstava prisile stvarno nužna odnosno da li se i davanjem upozorenja i zapovjedi može izvršiti službena zadaća. Uporaba sredstava prisile ako se službena zadaća može obaviti bez primjene sredstava prisile, nije obavezna. Svakako i izbor primijenjenih sredstava prisile, između više sredstava prisile za čiju uporabu postoje objektivni uvjeti ostavljen je subjektivnoj procjeni policijskog službenika.

Ovlast primjene sredstava prisile ne odnosi se na vježbenike u policiji i djelatnike Ministarstva unutarnjih poslova koji nemaju status policijskog službenika.¹²⁵ Vježbenici mogu imati status osobe koja ovlašteno pomaže službenoj osobi u obavljanju poslova iz nadležnosti koji se odnose na sprječavanje i otkrivanje kaznenih djela, na hvatanje počinitelja kaznenog djela i čuvanje javnog reda i mira, kao i građani. Osobe koje ovlašteno

¹²¹ Članak 59. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, NN 111/97., 27/98., 128/99., 79/02.

¹²² Nije primjereno da se sredstva prisile propisuju općom odredbom, (... in druga sredstva za pasivizaciju, članak 51. c stavak 1. Slovenskog Zakona o policiji), koja omogućuje proizvoljno da kao sredstva prisile podzakonskim aktima uvode nova sredstva prisile.

¹²³ Pravilnik o načinu policijskog postupanja, NN 81/03.

¹²⁴ Sredstva prisile smiju biti uporabljena radi zaštite života ljudi, savladavanja otpora, sprečavanja bijega ili odbijanja napada, ako mjere upozorenja i zapovjedi ne jamče uspjeh. Članak 54. stavak 2. ZP

¹²⁵ Djelatnik stječe status policijskog službenika stjecanjem zvanja. Članak 83. stavak 1. ZP

pomažu policijskim službenicima u obavljanju navedenih poslova, imaju kaznenopravnu zaštitu kao i policijski službenici, pravo na uporabu sile u skladu s institutima krajnje nužde i nužne obrane, ali nemaju ovlast primjene sredstava prisile. Zakon o policiji ovlast primjene sredstava prisile daje isključivo policijskim službenicima.¹²⁶

Ovdje valja naglasiti posebnu specifičnost Zakona o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona, koji u svojim odredbama pored ostalih sredstava prisile ne navodi i vatreno oružje. Zakon o policiji i Slovenski Zakon o policiji, vatreno oružje navode u istom članku kao i ostala sredstva prisile i propisuju razloge uporabe sredstva prisile uključujući i vatreno oružje dok Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona vatreno oružje, kao sredstvo prisile, navodi u zasebnom članku, koji propisuje i uvjete za uporabu vatretnog oružja uključujući i vrstu vatretnog oružja koje je dozvoljeno uporabiti i uporabu vatretnog oružja ograničava samo na uporabu radi zaštite života ljudi. Ostala navedena sredstva prisile, moguće je uporabiti radi obavljanja policijskih poslova.

Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona za razliku od ostala dva zakona, uvodi pojam smrtonosne sile, definira je kao silu za koju se može opravdano očekivati da dovede do smrti ili teže tjelesne ozljede, uporabu vatretnog oružja, odnosno pucanje u pravcu osobe ili vozila u pokretu definira kao uporabu smrtonosne sile i ograničava uporabu vatretnog oružja odnosno smrtonosne sile samo kao krajnje rješenje kada je to neophodno za zaštitu ljudskih života.¹²⁷ Ovakvo zakonsko rješenje uporabe vatretnog oružja predstavlja konkretnu primjenu međunarodnih standarda za zaštitu ljudskih prava.

¹²⁶ Oružje i streljivo kao i druga sredstva prisile policijski službenik upotrebljava pod uvjetima određenim ovim Zakonom. Članak 18. stavak 2. ZP

¹²⁷ Članak 43. stavak 4., 5. i 6. Zakona o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona.

5. MEĐUNARODNI PRAVNI IZVORI

Međunarodni pravni izvori predstavljaju standarde učinkovitog policijskog postupanja i zaštite ljudskih prava. Učinkovit rad policije ne smije se temeljiti na kršenju temeljnih ljudskih prava, a policija može i mora biti učinkovita uz poštivanje ljudskih prava.¹²⁸ Propisi kojima je propisan zakonit rad policije, moraju uvažavati standarde poštivanja ljudskih prava, načelno propisanih konvencijama, preporukama i deklaracijama međunarodnih organizacija, UN, Vijeća Europe i strukovnih policijskih organizacija.

Radi zaštite ljudskih prava, policijski službenici moraju biti educirani o značaju zaštite ljudskih prava i usvojiti zaštitu prava osoba prema kojima postupaju kao osnovno polazište prije donošenja odluke o primjeni policijskih ovlasti.¹²⁹ Policijske ovlasti se mogu i moraju provoditi uz potpunu zaštitu ljudskih prava, a poznavanje i primjena propisa ne smije i ne može biti zapreka učinkovitosti rada policije. Upravo to je razlog zbog koje je potrebno naglasiti i u cijelosti, u prilogu rada, navesti deklaracije, konvencije i preporuka o radu službenika koji provode zakon iako se one djelomično ili u većem dijelu preklapaju i ponavljaju.

Međunarodne dokumente ljudskim pravima tvore Povelja ujedinjenih naroda, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Neki od navedenih sadrže odredbe o temeljnim ljudskim pravima i slobodama kao i ograničenju tih prava koja pod određenim uvjetima, u svakoj zemlji potpisnici mogu provoditi tijela koja provode zakone. Brojne se odredbe odnose na postupanje policije radi provođenja zakona. Konvencije se u određenoj mjeri preklapaju pa su za potrebe ovog rada obrađene samo

¹²⁸ Smatram da učinkovitost djelovanja policije nije nešto što treba odvojiti od zaštite ljudskih prava, već se ona odnosi na učinkovitost u zaštiti ljudskih prava, iako bi se, na prvi pogled, ova tema mogla protumačiti kao raspravljanje o tome kako policija može biti učinkovita uz potpunu zaštitu i očuvanje temeljnih ljudskih prava i sloboda onih prema kojima djeluje. Horvatić, Ž., Kazneno pravo i druge kaznene znanosti, odabrani radovi, U ime ljudskih prava, Zagreb, 2004. str. 677.

¹²⁹ Policija ne može zbog toga što stalno vodi računa o zaštiti ljudskih prava djelovati u strahu da ne pogriješi li ne djelovati da ne bi nešto učinila i tako djelovala suprotno ljudskim pravima. Za rukovođenje je stoga neobično važno samopouzdanje, temeljeno na osobnosti pojedinca i na visokim profesionalnim standardima. Policijski rukovoditelj mora imati ugrađen osjećaj o osobnoj vrijednosti i neovisnosti, mora biti sposoban suočiti se sa skupinama ili pojedincima u društvu i, dodao bih, treba imati svoj način opravdanog tumačenja odnosa policijske učinkovitosti i zaštite ljudskih prava. Prema tome, policija mora ugrađivati refleks i instinkt glede zaštite ljudskih prava. To se može naučiti, ali se mora i njegovati, a to je polazište svega. Horvatić, Ž., Kazneno pravo i druge kaznene znanosti, odabrani radovi, U ime ljudskih prava, Zagreb, 2004. str. 682.

najznačajnije. Osim navedenih konvencija, navedeni su tekstovi, ili dijelovi tekstova konvencija, kodeksa i povelja koji se odnose na policijsku primjenu sredstava prisile.

5.1. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima¹³⁰ najznačajniji je izvor o ljudskim pravima. Za policijsko postupanje svakako su važne odredbe članka 6. Pakta. Tom odredbom se štiti pravo na život, traži se da to pravo bude zaštićeno zakonom i zabranjuje proizvoljno lišavanje života. Pravo na lišenje života, samo u iznimnim slučajevima može biti derogirano zakonom radi nužne obrane i zakonitom postupanju službenika odgovornih za primjenu zakona. Države potpisnice Pakta se pozivaju na ukidanje smrte kazne, zabranu izvršenja smrte kazne za osobe koje u vrijeme počinjenja kaznenog djela nisu navršile 18 godina starosti i trudnim ženama.

Odredba u članku 9. Pakta, u biti sadrži odredbe ustanove Habeas corpus. Odredbom su propisuje sustav uvjeta za uhićenje odnosno privremeno ograničenje slobode osoba pod sumnjom da su počinile kazneno djelo:

1. Nitko ne smije biti liшен slobode osim zbog razloga i po postupku koji su propisani zakonom;
2. Osoba lišena slobode mora u trenutku lišenja slobode biti upoznata s razlozima lišenja slobode i sadržajem optužbe;
3. Osobe lištene slobode ili pritvorene zbog sumnje na počinjenje kaznenog djela mora biti u najkraćem roku izveden pred sud;
4. Osoba lišena slobode ima pravo da o lišenju slobode odlučuje sud,
5. Osoba nezakonito lišena slobode ima pravo na kompenzaciju.

U vezi s lišenjem slobode je i odredba članka 10. Pakta, koja postavlja uvjete postupanja osobama lišenim slobode.

¹³⁰ Narodne novine – međunarodni ugovori, 12/1993.

5.2. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹³¹ važna je za kazneno pravo. Konvencija temeljna ljudska prava detaljnije razrađuje. Za postupanje policijskih službenika i primjenu sile od posebne su važnosti neka poglavlja i članci konvencije. Odredbe materijalnog prava sadržane su u više članaka, a spomenut ćemo i pobliže navesti samo članke 1. i 5. koji sadrže odredbe o pravu na život i pravo na sigurnost. Pravo na život, iz članka 6. Pakta detaljnije se razrađuje u Odjelu 1.1. članku 2., pa je namjerno lišenje života bilo dopušteno samo u izvršenju smrtne kazne u zemljama koje za najteža kaznena djela propisuju smrtnu kaznu.¹³² Konvencijom za zaštitu temeljnih prava i ljudskih sloboda od usvajanja 04. studenog 1950. godine u Rimu, dopunjena je Protokolom br. 6 koji je usvojen 28. travnja 1983. godine u Strasbourg. Navedeni protokol o ukidanju smrtne kazne ne isključuje smrtnu kaznu za djela počinjena u vrijeme rata ili neposredne opasnosti. Potpisnice Konvencije, suglasile su se o potrebi ukidanja smrtne kazne u svim okolnostima te volja država potpisnica Konvencije i Protokola br. 6 da usvajanjem, potpisivanjem i ratificiranjem sporazuma odnosno Protokola br. o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima. Potpisivanjem i ratificiranjem Protokola br. 13. Republika Hrvatska postala je jedna od zemalja u kojoj je u potpunosti ukinuta smrtna kazna.¹³³ S odredbama konvencije nije u suprotnosti lišenje života upotreboom sile koja je u skladu s odredbama članka 2. stavak 2. Konvencije.¹³⁴

Pravo na oduzimanje slobode kao iznimka od prava na slobodu, propisana je na sličan način kao i u članku 9. Pakta. Konvencija u članku 5. donosi odredbe o ograničenju prava na slobodu. Oduzimanje slobode dopušteno je u postupku propisnom zakonom.¹³⁵

¹³¹ Narodne novine – Međunarodni ugovori, 6/1999, 8/1999.

¹³² Republika Hrvatska se svrstava u red abolicionističkih država, pa ova odredba nema izravnu primjenu u Hrvatskom kaznenom pravu

¹³³ Protokol br. 13 usvojen je 03. svibnja 2002. godine u Vilniusu, a Republika Hrvatska je Protokol br. 13 potpisala 02. srpnja 2002. godine. Protokol br. 13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda objavljen je NN – Međunarodni ugovori br. 14/2002. a u odnosu na Republiku Hrvatsku stupio na snagu 01. srpnja 2003. godine.

¹³⁴ a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja,
b) pri zakonitom uhićenju ili sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode,
c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.

¹³⁵ a) ako je zatvoren u skladu sa zakonom nakon presude nadležnog suda,
b) ako je zakonito uhićen ili pritvoren zbog nepoštovanja zakonitog sudskog naloga radi osiguranja izvršenje neke, zakonom propisane obaveze,
c) ako je zakonito uhićen ili pritvoren radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti kad postoji osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo ili kad je razumno vjerovati da je to nužno radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela ili bijega nakon njegova počinjenja,

d) ako se radi o zakonitom zatvaranju maloljetnika radi izricanja odgojne mjere nadzora ili njegovu zakonitu pritvoru radi dovođenja nadležnoj sudskoj vlasti. Članak 5. stavak 1. Konvencije (točke e) i f) izostavljene)

Ostala prava osoba lišenih slobode identična su pravima navedenim u odredbama Konvencije. Zemlje potpisnice obavezale su se odredbe Konvencije ugraditi u nacionalna zakonodavstva. Usklađenost odredaba nacionalnih zakonodavstva s odredbama Konvencije podložna je naknadnoj provjeri Europskog suda za ljudska prava.

Tijekom dosadašnjeg djelovanja Europski sud za ljudska prava (i ranije Komisija) razvio je kriterije prema kojima se ravna pri ispitivanju zakonitosti i legitimnosti mjera države kojima se zahvaća u temeljna prava čovjeka.

To se testira prema modelu koji uključuje:

- (1) ispitivanje postojanja zakonske osnove za primjenu mjere u domaćem pravu,
- (2) je li nacionalni propis na temelju kojega je primijenjena mjera takav da ispunjava uvjete prema kojima se može uzeti kao zakon (tj. da određuje osnove i doseg, te način primjene mjere),
- (3) zakon mora smjerati postizanju legitimnog cilja mjere (posebice ako se imaju u vidu ciljevi iz članka 5. i 8. Konvencije),
- (4) mjera mora biti konkretno obrazložena, utemeljena na jasnim razlozima, usmjerena postizanju određenog cilja,
- (5) razmjerna postizanju cilja i
- (6) nužna s obzirom na konkretne okolnosti.¹³⁶ Zemlje potpisnice, ugovorne strane obavezne su se podvrgnuti konačnoj presudi suda.¹³⁷

Jedna od najvećih značajki primjene Konvencije je djelovanje Europskog suda za ljudska prava u Strasbourg. Pravila sadržana u Konvencija ima svoju praktičnu primjenu i nadogradnju u sudskoj praksi suda u Strasbourg, čije su odluke obvezujuće za nacionalna zakonodavstva zemalja potpisnice. Presude Suda, osim svoje pravne snage za usklađivanja domaćih zakonodavstava zemalja potpisnica sa standardima zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda propisanih konvencijom, daje i materijalnu i moralnu statifikaciju osobama kojima su iz bilo kojeg razloga, ljudska prava i temeljne slobode ograničene primjenom propisa koji nisu usklađeni s Konvencijom ili djelovanjem određenih državnih organizacija protivno

¹³⁶ Pavišić, B.: Komentar zakona o kaznenom postupku s prilozima, treće izdanje, Pravni fakultet sveučilišta u Rijeci, Biblioteka zavoda za kaznene znanosti Mošćenica, Rijeka, 2002. str. 677.

¹³⁷ Članak 46. Konvencije

propisima. Time Konvencija nije samo jedan potpisani međunarodni dokument s deklarativnim značenjem već obvezujući izvor prava sa stvarnim učincima.

Za potrebe ovog rada posebno interesantne presude Europskog suda za ljudska prava i američkog Vrhovnog suda, koje se odnose na primjenu sredstava prisile, posebno primjenu sile koja dovodi do smrti osobe, kao i uporabu sile pri uhićenju.

5.2.1. Karatas i Boga protiv Turske

Molitelji, oboje novinari "The Voice of Youth Magazine" su 05. veljače 1994. godine su otišli u Istanbul, radi izvještavanja i fotografiranja na pogrebu člana Revolucionarne Komunističke Partije Turske – TDKP. Tijekom pogreba neki od prisutnih započeli su demonstracije. Policija je intervenirala i demonstranti su pružili otpor. Aplikanti su snimili incident, uhićeni su i odvedeni u policijski pritvor u centralnoj policijskoj postaji Ümraniye. U svojoj prijavi oni tvrde da ih je policija udarala na pogrebu, u policijskom vozilu na putu u policijsku postaju i dok su bili u policijskom pritvoru. Poslije ponoći istog dana molitelji su odvedeni u Haydarpsa Numune Hospital na liječnički pregled. Preliminarno liječničko izvješće navodi prisutnost različitih lezija na njihovom tijelu. Aplikanti su pušteni 06. veljače 1994. godine nakon što ih je ispitao javni tužitelj.¹³⁸

Dana 15. veljače 1994. godine Sudsko medicinski institut izdao je na temelju preliminarnog liječničkog izvješća konačno medicinsko izvješće. Medicinsko izvješće potvrđuje da prvi molitelj ima dvostranu *peri-orbital ecchymotic* leziju na prednjem dijelu njenog desnog ramena. Medicinsko izvješće za drugog molitelja navodi prisutnost reza od 1 cm na njegovom nosu, *superficial abrasion* od 2 cm iza lijevog uha i hematom veličine 3x3 cm u *occipital region* i *ecchymosis* na lijevoj *scapular* regiji. Oba izvješća zaključuju da te povrede ne predstavljaju opasnost po život ali sprječava aplikante da rade tjedan dana.

Dana 16. veljače 1994. godine, javni tužitelj je odlučio da neće optužiti policajce centralne policijske postaje u Ümraniye. Prema javnom tužitelju, grupa ljudi uključujući i aplikante postavila je zastavu TDKP na ljes tijekom pogreba i demonstrirali su protiv Turske republike i policije, nosili transparente i skandirali sloganе. Kad je policija pokušala intervenirati, grupa je bacala kamenje i napala policiju. Kako su se demonstranti opirali uhićenju policija je uporabila silu koja je rezultirala povredama navedenim u

¹³⁸ Case of Karatas and Boga v. Turkey, Application no. 24669/94. Strasbourg 17.10.2000.

liječničkom izviješću. Javni tužitelj zaključio je da je uporaba sile zakonita prema odredbama Law on the Duties and Responsibilities of the Police. Aplikanti su uložili prigovor protiv odluke javnog tužitelja koji je Kadıköy Assize Court odbacio 21. 04. 1994. Kazneni postupak, u kojem su aplikanti optuženi za prekršaj neposluha, kako je sud izviješten, je još uvije u toku.¹³⁹

Dana 24. lipnja 2000. godine Sud je obaviješten da su predstavnici Vlade i molitelji sklopili sporazum kojim se aplikantima dodjeljuje novčana odšteta.¹⁴⁰

Iako ova presuda ne sadrži meritornu odluku suda, ona je značajna po tome što je vlada Republike Turske, imajući u vidu vjerojatnu presudu u korist navedenih novinara, ponudila nagodbu i prije donošenja presude i na taj način ispravila pogrešku domaćeg pravosuđa u konkretnom slučaju. Novinari su dobili novčanu odštetu i što je još vjerojatno važnije, priznanje Turske da je u njihovom slučaju, došlo do neopravdane uporabe sile uslijed koje su zadobili povrede.

5.2.2. Tzekov protiv Bugarske

Aplikant, Tzeko Asenov Tzekov, je Bugarski državljanin, Rom, star 29 godina i živi u Vidin, Bugarska. Tijekom noći od 26. na 27. kolovoza 1996. godine, aplikant i jedan njegov prijatelj putovali su konjskom dvokolicom punom kukuruza koji su ukrali. Prošli su policijsku patrolu koja je ugledala sumnjivu dvokolicu i odlučila izići i provjeriti identitet. Shodno tomu, jedan policajac je signalizirao aplikantu i njegovom prijatelju da se zaustave.¹⁴¹

Suočen sa odbijanjem, policajac je lovio dvokolicu kroz blatu cestu u polje. Budući da nije mogao preuzeti dvokolicu, policajac je upozorio posjednika da će pucati. Policajac je navodno ispalio upozoravajući hitac u zrak. Kako se dvokolica nije zaustavila, nekoliko trenutaka poslije jedan policajaca je ispalio četiri hica, koristeći posebno streljivo zvano "stop cartridges". On tvrdi da je ciljao gume dvokolice ali su njegovi hici pogodili i ozlijedili aplikanta straga. Aplikant je uhićen i odveden u bolnicu gdje je liječnik pronašao ovalno oblikovano zrno u leđima, zajedno s slomljениm rebrom, koje nije ugrozila njegov

¹³⁹ Presuda Case of Karatas and Boga v. Turkey, Application no. 24669/94, Strasbourg, 17. october 2000.

¹⁴⁰ Svakom molitelju vlada Republike Turske dužna je isplatiti je iznos od 85.000 FRF i 10.000 FRF na ime troškova uvećano za kamatu.

¹⁴¹ Case Tzekov v. Bulgaria, Application no. 45500/99.

život. Aplikant je bio podvrgnut operaciji jer je u leđima imao razmrskane komadiće plastike koji su mu izvađeni i napustio je bolnicu 04. rujna 1996.

Protiv aplikanta i njegovog prijatelja nije vođen kazneni postupak. Ipak, istragu je odmah pokrenuo regionalni vojni tužiteljski ured u Pleven, koji je nadležan za navedene policajce. Istragom je utvrđeno da je to bio "no case to answer." U isto vrijeme aplikant je vodio civilni postupak za naknadu štete zbog policijske aktivnosti za koju je tvrdio da je nezakonita. Prva instance i žalbeni sud su odbili njegov zahtjev s obrazloženjem da vatreno oružje uporabljeno u skladu s člankom 42. Nacionalnog policijskog zakona. 23. veljače 1999. godine Supreme Court of Cassation odbio je aplikantovu žalbu.

Tužba

Pouzdajući se u članak 2. (pravo na život) i članak 3. (zabrana nehumanog i ponižavajućeg postupanja) aplikant predočava da je bio žrtva ranjavanja zrnom koje mu je ugrozilo život a nije rezultat uporabe sile koja je bila absolutely necessary. Žali se i na manjkavo ispitivanje incidenta.

Odluka suda:

Sud bilježi da je aplikant bio ranjen tijekom uhićenja zrnom koje je ispalio policajac, ali ta rana nije bila opasna po život. Također je zabilježeno da od pet ili šest ispaljenih metaka, samo je jedan pogodio aplikanta, korištena su posebne patrona s plastičnim zrnima koja su navodno nesmrtonosna, čak i ako mogu biti potencijalno opasna po život na maloj udaljenosti.

U tim okolnostima, Sud nije uvjeren da je sila koju su policajci uporabili prirode i stupnja koji bi narušili prava zaštićena člankom 2. Na taj način on zaključuje da nije bilo kršenja članka 2. na račun ozljedivanja aplikanta i smatra da nije bilo potrebno da ispita da li su vlasti propustile svoju obavezu da zaštite aplikantovo pravo na život i provedu učinkovito ispitivanje uporabe sile u tom slučaju.

Članak 3.

O aplikantovoj ozljedi

Na početku, Sud sa zabrinutošću bilježi da National Police Act omogućava policijskim službenicima uporabu vatrenog oružja za uhićenje pojedinca neovisno o ozbiljnosti kaznenog djela koje je osoba navodno počinila ili opasnost koju on ili ona predstavlja. Prema National Police Act, pripadnici službe sigurnosti mogu smatrati da je zakonito pucati u svakog bjegunci koji se nije zaustavio nakon upozorenja. Jednostavno upozorenje je bilo dovoljno da sud utvrdi da je uporaba vatrenog oružja bila "posljednje sredstvo".

Osim toga u odgovarajućoj Bugarskoj legislativi nije određeno koja šteta mora nastupiti da bi omogućavala zakonito uhićenje. Sud smatra da pravni okvir za policijsku uporabu vatrene oružja u to vrijeme nedostatan da zaštitи pojedinca od neopravdanog posezanja u njegov tjelesni integritet. Bugarska je nadalje općenito propustila se pridržavati obaveza da spriječi takvo posezanje propisano Člankom 3. U vrijeme uporabe sile u ovom slučaju može se smatrati neophodnom i proporcionalnom. Sud bilježi da nikada nije bio uvjeren da su policijski službenici imali osnovu za vjerovati da je osoba koju tražili radi uhićenja počinila zločin nasilja ili je bila opasna pa ju je trebalo uhititi bez obzira na oštećenje i moguće nepopravljive posljedice.

Dakle, Sud smatra da uporaba vatrene oružja u tim okolnostima ne može biti opravdana Člankom 3. U dodatku, dokazi pružaju osnovu za uvjerenje da je policija mogla pokušati uhititi osumnjičene bez uporabe vatrene oružja.

Prema tome, u dodatku nedovoljna priroda zakonskog i administrativnog okvira za zaštitu osobnog tjelesnog integriteta sud nalazi da je pri uhićenju aplikanta policija ponovno uspostavila korištenje sile koja nije bila nužno potrebna i proporcionalna. Dakle, Sud zaključuje da su kršene odredbe Članka 3.

O provedenom ispitivanju incidenta. Doduše, vlasti nisu bile potpuno neosjetljive i ispitivanje provedeno u ovom slučaju nije bilo stvarno djelotvorno. U oba kaznena ispitivanja i u građanskem postupku vlasti su jedino utvrdila da je uporaba sile bila zakonita. U dodatku, određene očevidno bitne mjere u istrazi nisu bile provedene. Dakle, Sud zaključuje da je također bilo kršenja Članka 3.

5.2.3. Nachova i drugi protiv v. Bugarska

1996. godine Gospodin Angelov i gospodin Petkov, bili su stari 21 godinu, unovačeni u Construction Force, vojnu jedinicu koja je radila apartmanske blokove i druge civilne projekte.¹⁴² Početkom 1996. godine gospodin Angelov i gospodin Petkov bili su uhićeni zbog višekratnog odsustva bez dozvole. 22. svibnja 1996. godine gospodin Angelov osuđeni je na kaznu zatvora u trajanju od osam mjeseci a gospodin Petkov na kaznu zatvora od pet mjeseci. Obojica su već bili osuđivani zbog krađe. 15. lipnja 1996. godine oni su pobegli iz konstrukcijskog gradilišta van zatvora gdje su bili dovedeni na rad i otputovali

¹⁴² Case of Nachova and others v. Bulgaria, Application no. 43577/98 and 43579/98.

baki gospodina Angelova, gospođi Tonkova u selu Lesura. Nijedan nije bio naoružan. Njihov bijeg je bio prijavljen slijedeći dan i za njima je vojna policija raspisala tjeralicu. Oko ponoći 19. lipnja 1996. godine dežurni policajac u Vratsa Military-Police Unit primio je anonimnu telefonsku poruku da su se gospodin Angelov i gospodin Petkov sakrili u selu Lesura. Posljednji put kad je otišao bez dopuštenja, gospodin Angelov je tamo pronađen i uhićen. Zapovjednik, pukovnik D., odlučio je poslati četiri vojna policajca pod zapovjedništvom majora G., da nađu i uhite ovu dvojicu. Posljednja dva vojna policajca znali su jednog ili oboje od njih dvojice. Major G. je izgleda poznavao Lesuru od ranije prema riječima tajnika koji je radio u gradskom poglavarstvu i saslušan kasnije kao svjedok, jer je njegova majka bila iz tog sela. Pukovnik D. je rekao policajcima da "u skladu s pravilima" mogu uporabiti svoje oružje i automatsku pušku i streljivo. Informirao ih je da su gospodin Angelov i gospodin Petkov bili "kriminalno aktivni", nazivom koji se koristi za označavanje osoba s ranijim osudama ili osoba koje su osumnjčene za kazneno djelo i da su pobegli iz zatvora. Policajci su upućeni da koriste način koji diktiraju okolnosti za njihovo uhićenje. Policajci su odmah otišli u Lesuru u džipu. Dva policajca su nosila uniformu a dva civilno odijelo. Samo major G. je nosio streljivo proof vest. Bio je naoružan pištoljem i Kalashnikovom automatskom puškom kalibra 7,62 mm. Drugi su imali pištolje. Tri Kalashnikova, automatske puške su i dalje ostala u vozilu tijekom operacije.

Plan akcije je policajcima usmeno iznio major G. na putu u Lesuru. Narednik N. trebao je pokrivati istočnu stranu kuće, major G. zapadnu stranu i narednik K. je trebao ići u kuću. Vozač, narednik S. je trebao ostati kod vozila i paziti na sjevernu stranu kuće. Oko 01:00 sati policajci su stigli u Lesuru. Tražili su gradskog tajnika i jednog seljana da im se pridruže i pokažu kuću bake gospodina Angelova. Vozilom su došli u Romski dio Laesure. Narednik N. je prepoznao kuću. Džipom su dolazili pred kuću između 01:00 i 01:30 sati. Narednik K. je prepoznao gospodina Angelova koji je bio u kući, iza prozora. Kad su opazili vozilo bjegunci su pokušali pobjeći. Policajci su čuli zvuk razbijanja prozorskog stakla. Major G. i narednici K. I N. skočili su iz vozila koje se još uvijek kretalo. Major G. i narednik K. Su otišli kroz vrtna vrata prema zapadnoj strani kuće, i kasnije ušli u kuću. Narednik N. je pazio na istočnu stranu kuće. Narednik S. je ostao kod vozila zajedno s gradskim tajnikom i gospodinom T.M.

Narednik N. je kasnije svjedočio da je primjetio gospodina Angelova i gospodina Petkova kako bježe kroz prozor i trče kroz susjedovo dvorište i povikao :"Stanite, vojna policija". Izvadio je pištolj ali nije pucao. Dvojica muškaraca su nastavili trčati. Narednik N. je istražao na ulici u namjeri da ih odsječe zaobilaženjem nekoliko kuća. Dok je trčao čuo je povik

majora G.: "Ne miči se, vojna policija, ne miči se (ili) ču pucati". Major G. je izjavio: "Čuo sam povik Narednika S: "Stani, policija!" Vidio sam vojнике, trčali su i zaustavili se između dvorišta gospođe Tankove i susjednog dvorišta. Vidio sam da pokušavaju preskočiti ogradu, pa sam povikao: "Stanite ili ču pucati!" Oslobođio sam kočnicu i napunio automatsku pušku. Tada sam opalio metak u zrak, držeći automatsku pušku okrenutu prema gore, svojom desnom rukom, gotovo okomito na tlo. Vojnici su se popeli preko ograde i nastavili trčati. Slijedio sam ih i tada ispalio 1, 2, 3 ili više puta u zrak i vikao "Stanite" ali oni su nastavili trčati. Ponovo sam pucao u zrak i vikao "Stanite ili ču pucati pravim mećima!" Upozorio sam ih ponovno ali oni su nastavili trčati ne okrećući se. Pucao sam u desnog (od dvojice ljudi) automatski i ciljao prema tlu nadajući se da prestati trčati. Ponovno sam vikao "Stanite". Kad su bili na uglu druge kuće i tada sam ciljao u njih, kad su bili kod druge ograde. Ciljao sam u noge. Tlo na kojem sam stajao bilo je niže. Kad su preskočili drugu ogradu u namjeri da pobegnu, nisam imao drugog načina da ih zaustavim. Nagib je ondje bio strm, ja sam stajao na nižem tlu, ograda je bila na povиenom tlu, zato sam pucao prvi put i ciljao prema bočnom od dva čovjeka i smatrao sam da nitko iz susjednih kuća neće biti ozlijeđen. Drugi put sam ciljao u vojниke i pucao u njihove noge. Prema Regulation 45, mi možemo uporabiti vatreno oružje za uhićenje pripadnika vojske koji počine javno optuživo djelo i ne predaju se nakon upozorenja, ali u skladu s § 3. istih pravila, moramo zaštiti život osobe prema kojoj je upotrijebljeno vatreno oružje i zbog toga sam pucao u noge, s namjerom izbjegavanja smrtonosne ozljede. Posljednji put pucao sam u vojnikove noge, bio sam udaljen oko 20 metara od njih i bili su točno na jugoistočnom uglu susjednog dvorišta. Poslije pucnjeva, obojica su pali na tlo, Obojica su ležali na trbuhi i davali znakove života, jaukali su. Tada je došao narednik S. Pozvao sam ga i predao mu pušku.

Vijeće drži da Članak 2. Konvencije zabranjuje uporabu oružja za uhićenje osoba koje su kao gospodin Angelov i gospodin Petkov osumnjičeni za počinjenje nenasilnog kaznenog djela, koje nisu naoružane i ne predstavljaju prijetnju za policajce koji vrše uhićenje i druge osobe.

Država je odgovorna u okolnostima ovog slučaja za lišavanje života kršenjem Članka 2. Konvencije budući da je za uhićenja gospodina Angelova i gospodina Petkova korištena smrtonosna sila. Kršenje Članka 2. bilo je nadalje pogoršano činjenicom da je pretjerana uporaba vatrene moći koju su uporabile vlasti, rezultat propuštanja planiranja i kontrole operacije uhićenja u skladu s odredbama Članka 2.

Vijeće je nadalje našlo kršenje obaveze države da prema Članku 2. § 1. Konvencije provede efikasnu istragu smrti gospodina Angelova i gospodina Petkova. Istragu su karakterizirale ozbiljne i neobjasnjive greške i inkonzistentnosti i njezin pristup je bio pogoršan u tome što je primjenjivan domaći pravni standard koji nije komparabilan s “no more than absolutely necessary” standardom koji zahtjeva Članak 2. paragraf 2. Konvencije. Činjenica da je major G. uporabio prekomjernu silu protiv dvije nenaoružane i neopasne muške osobe trebao je biti povod za pažljivu i temeljitu istragu.

5.2.4. Bekos and Kountopoulos v. Greece

Dana 08. svibnja 1998. godine oko 00:45 sati, patrolno vozilo policijske postaje Mesolonghi, odgovara na telefonsku prijavu pokušaja provale u kiosk. Poziv je uputio unuk vlasnika kioska, gospodin Pavlakis. Nakon dolaska na mjesto pokušaja provale, kako je kasnije utvrđeno prvi aplikant pokušao je raskinuti kiosk željeznom šipkom dok je drugi aplikant po svemu sudeći čuvaо stražu. On se borio s drugim aplikantom, koji kasnije izjavljuje da ga je gospodin Pavlakic udario u lice.¹⁴³

Tada su stigla tri policajca gospodin Sampolos, gospodin Alexopoulos i gospodin Ganavias. Prvi aplikant tvrdi da su mu stavljene lisice bez udarca palicom. Zatim je policajac skinuo lisice i više ga puta za redom udario palicom po leđima i glavi. Zaustavio se kad mu se prvi aplikant potužio da ima zdravstvenih problema i da osjeća vrtoglavicu. Tijekom uhićenja, aplikant je odveden u policijsku postaju Mesolonghi, gdje su bili prisutni policajci Tsikrikas, Avgeris, Zalokostas, Skouttas i Kaminatas. Prvi aplikant navodi da je bio odveden u ćeliju i policajac ga je dva puta udario palicom a drugi mu je udario pljusku. U 10:00 prvi aplikant je odveden u sobu za razgovor, gdje su ga navodno tri policajca udarala u trbuх i leđa nastojeći izvući priznanja za druga djela i informacije o dilerima droge u mjestu. Prema prvom aplikantu, policajci su ga tukli, šamarali i udarali po cijelom tijelu. Prvi aplikant navodi da ga je drugi policajac udario željeznom šipkom koju je on prije toga koristio u pokušaju provale. On navodi da ga je taj policajac gurnuo na zid, davio ga metalnom šipkom i prijetio seksualnim napadom "ja ћu te j...." dok je pokušavao skinuti njegove hlače.

¹⁴³ Case of Bekos and Kountopoulos v. Greece, Application, no. 15250/02.

Drugi aplikant navodi da je isto bio psovan između saslušanja. Tijekom ranih sati tog dana bio je navodno udaran pendrekom po leđima a u trbuš ga je udario policajac koji se kasnije vratio i tukao ga. Kasnije, drugi aplikant identificirao je policajca kao gospodina Tsikirkas. Drugi aplikant također svjedoči, da mu je taj policajac gurnuo pendrek u stražnjicu a zatim je podigao do njegovog lica i pitao ga da li smrđi.

Aplikanti tvrde da su obojica mogli čuti vriskove i plač drugoga tijekom njihova saslušavanja. Prvi aplikant je svjedočio na domaćem sudu:" Mogao sam čuti Kontrapoulosov plač u drugoj sobi." Drugi aplikant izjavljuje "Vriskao sam i plakao kad su me tukli. Ja sam isto mogao čuti Bekosove vriskove i plač." Tvrđili su da su trpjeli ponavljanje verbalne uvrede o svom romskom porijeklu.

U svom iskazu pod zakletvom, datiranom 03. lipnja 1998. godine prvi aplikant svjedoči pred Javnim tužiteljom da mu je policajac koji ga je gušio željeznom šipkom rekao "momci j... svoju sestru i vaše se majke idu j... s drugima".

Vlada pobija da su aplikanti bili napadani ili predmet etničkog vrijedanja tijekom policijskog pritvora.

Aplikanti su задрžани у притвору до jutra 09. svibnja 1998. U 11:00 sati dovedeni su Javnom tužitelju u Mesolonghi. Prvi aplikant je optužen za pokušaj krađe a drugi aplikant za pomaganje. Javni tužitelj je optužio aplikante u studenom 1998. godine. Aplikanti su osuđeni na trideset i dvadeset dana zatvora odnosno na uvjetnu kaznu od tri godine.

09. svibnja 1998. godine aplikanti su otišli u regionalnu bolnicu i dobili medicinski dokaz svojih povreda. Međutim, liječnik stažist je rekao da bolnica može ovjeriti da obojica imaju modrice. Radi pribavljanja dokaza o svojim ozljedama aplikanti su konzultirali liječnika forenzičara u Pratasu. Kasnije izdana liječnička svjedodžba od 09. svibnja 1998. godine navodi "umjerene bolne ozljede prouzročene u posljednja 24 sata teškim tupim sredstvom.

Sud drži da je ondje bilo kršenja Članka 3. Konvencije u postupku policije prema aplikantima te da su vlasti propustile provesti učinkovito ispitivanje incidenta kao kršenja odredaba članka 14. Konvencije uzete u vezi s člankom 3. Konvencije jer su propustile ispitati mogućnost da je incident rasistički motiviran.

5.2.5. Bubbins v. The United Kingdom

Dana 26. veljače 1998. godine aplikantova brata Michaela Fitzgeralda, nakon opsade ustrijelio je naoružani policajac u njegovu stanu u Clarendon Street, Bedford.¹⁴⁴

Oko 06:25 sati 26. veljače 1998. godine Melanie Joy, djevojka Michaela Fitzgeralda dovezla se do stana Michaela Fitzgeralda. Dok je ulazila na stražnje parkiralište vidjela je par nogu kako nestaju kroz kuhinjski prozor u prizemlju. Melanie Joy nije prepoznala osobu koja je ulazila u stan i pretpostavila je da je taj muškarac neovlašteni uljez.

Melanie Joy je bila zabrinuta za sigurnost Michaela Fitzgeralda i iako nije znala dali je on u stanu, uzvikuila je njegovo ime kroz otvor za pisma na prednjim vratima prostorije. Nije dobila odgovor.

Oko 06:28 sati Melanie Joy uporabila je svoj mobilni telefon i izvjestila policiju o provali u tijeku. Policija je odmah reagirala i pozivu dala "immediate response" prema kriterijima određenim u Bradfordshire Police.

Prvi policajci koji su došli na mjesto događaja u 06:33 sati bili su Acting Sargent Phillips i Acting Sargent Morris. Acting Sargent Phillips je otišao do kuhinjskog prozora iza prostorija. Prozor je bio otvoren. Acting Sargent bio je u mogućnosti pomaknuti venecijanski zastor i identificirati se kao policajac. Suočio se s muškarcem unutar sjene u sobi. Acting Sargent Phillips pomislio je da se radi o muškarцу koji je bio nekoliko incha kraći i njegove težine. Čovjek, u stvari Micheal Fitzgerald, koji je zauzeo stav s dvije ispružene ruke i uperio pištolj u policajca.

Acting Sargent Phillips, uplašio se i povikao kolegi, Acting Sargent Morris: "Upravo je uperio pištolj u mene, vrati se."

Dva policajca i Melanie Joy su se zatim povukli natrag na po njihovom mišljenju sigurnu udaljenost od prostorije i Acting Sargent Phillips je u 06:34 sati pozvao pomoć, uključujući i Armed Response Vehicles ("ARV"). Za vrijeme trajanja incidenta, radio promet pratila je Bedfodshire Police Force Incident Room (FIR). FIR je u 06:38 zabilježio slijedeću poruku Acting Sargent Morris: "Michael Fitzgerald prema riječima bivše koja je živjela na toj lokaciji, ima repliku pištolja. Ona nije doznala od njega da ima pištolj ali je imao problema s alkoholom". U vrlo kartko vrijeme drugi policajci su došli ispred prostorija. Police Constable Evans i Newton, obojica nenaoružani, smjestili su se iza stražnjeg zida stražnjeg vrta. Obojica su izvjestila da su vidjeli čovjeka u kuhinji koji je uperio pištolj u njih. U 06:40 došla je inspektorica Linda Kelly i preuzela nadzor nad situacijom. Radio komunikacija između Police Constable Evans i Acting sargent Phillips na kanalu, što je FIR

¹⁴⁴ Case of Bubbins v. The United Kingdom, Applications no. 50196/99

mogao čuti, prenesli su krivi dojam da je prostorija ograničena samo na prizemlje. Bio je to u stvari gornji kat. Ovaj pogrešan dojam prevladava dok nije ispravljen na temelju informacija dobivenih od Melanie Joy u 07:07 sati. 1998. godine, Bradfordshire Police Force imali su dva postavljena ARV-a u službi cijelo vrijem. Radi maksimalnog pokrivanja, bili su dislocirani na sjeveru i na jugu pokrajine. Njihova osnovna uloga je da sadrže spontane situacije s vatrenim oružjem do dolaska taktičko naoružanog osoblja.

Oko 06:42 sjeverni ARV, s policajcem C i policajcem B, dolaze na mjesto događaja. Inspektor Kelly i Acting Sargent Phillips su ih upoznali s incidentom. Nakon što je sjeverni ARV stigao, nenaoružani su maknuti s mjesta a policajac B je zatražio od inspektorice Kelly da zatvori cestu za promet vozila i pješaka. Dva ARC policajca su razgovarali o incidentu ispred prostorija, ulazna vrata su bila otvorena i stanar se pojavio na ulaznim vratima. Policajac B je povikao "Naoružana policija, bacite pištolj i vratite se u kuću". Stanar je podigao ruku u kojoj je bio pištolj i odmah otišao natrag u stan. Oko 06:51 naoružani policajci su odlučili da je potrebno blokirati prostor te je policajac B zauzeo poziciju sa stražnje strane na udaljenosti oko 25 yard od prostorija. Policajac C se postavio ispred zgrade. Oba policajca su bili naoružani s puškom Steyn AUG, kalibra 223. Policajac B je video stanara unutar kuhinje, podigao pušku i nanišanio ga. Povikao je: " Okružila vas je naoružana policija, ostavite pištolj unutra i izidite polako van". Stanar je napustio kuhinju i policajac C, ispred prostorija je izdao istu zapovijed. Zapovijedi su ponavljali nekoliko puta, bez efekta.

Oko 07:01 sati na mjesto događaja došlo je Južno ARV s policajcima D i A. Policajac D se pridružio policajcu B iza prostorija. Policajac A se pridružio policajcu C ispred prostorija. Nakon zauzimanja pozicija policajac D i policajac B su zaključili da to nije idealna pozicija za djelovanje prema stanaru u slučaju da on odluči napustiti prostor. Policajac B je zaključio da je bolja pozicija između dva vozila parkiranih na drugoj strani zida straga. Prema aplikantu, policajac B i policajac D o promjeni pozicije nisu se konzultirali s nadređenim. Oba policajca zauzeli su poziciju između vozila smještene nekoliko stopa od stražnjeg zida u 07:05 sati. Tamo im se pridružio vodič službenog psa, Police Constable Cattanach u 07:17 sati, koji je sa službenim psom trebao spriječiti eventualni bijeg stanara. Stanar se povremeno s pištoljem pokazivao na stražnjem kuhinjskom prozoru i policajci B i D su ga u opetovano pozivali da odloži pištolj i izide iz prostorija. U međuvremenu prikupljeni su podaci o Michaelu Fitzgeraldu i poduzimane mjere za evakuaciju djece iz obližnje škole plivanja kao i tri žene iz susjedstva. U 07:02 inspektorica Kelly je zatražila dolazak pregovarača. U 07:30 policajac A je zatražio da se zabilježi da je dolazio do prednjih

vrata i mahao pištoljem, nije otvarao vrata i podizao je pištolj kroz staklo. Nakon nekoliko minuta slično izvješće podnio je i Actig Police Sargent Phillips. Oko 07:45 sati na mjesto događaja došao je Superintendent Batle, the Deputy Divisional Comander Greyfriars Police Station, Bedford. Inspektorica Kelly ga je upoznala sa situacijom i on je preuzeo ulogu Incident Comader. Prema aplikantu, inspektorica Kelly ga je obavijestila da bi osoba u prostorijama mogla biti Michael Fitzgerald i da posjeduje imitaciju vatrene oružja. U 08:01 sat na mjesto događaja došao je police constable Wright, Tactical Firearms Adviser te je zajedno s Superintendet Batle sačinio plan korištenja ARV tima. Superintendet Batle je telfonom pokušao supiti u kontakt s stanarom. Prvi puta se javila sekretarica a drugi puta stanar. Superintendet Batle se predstavio, i zatražio od stanara da ne prilazi prozoru ili vratima s oružjem te da odloži oružje. Superintendet Batle je zaključio da je čovjek pijan. Tijekom incidenta, bez znanja policije ostvarena su dva telefonska poziva prema prostorijama. Prvi je zvao John Fitzgerald, drugi, oko 07:35 Sean Murray, prijatelj Michaela Fitzgeralda koji je rekao "Mislim da će oni osvojiti kuću". Nakon toga, telefon je bio "mrtav".

Prema prikupljenim obavijestima Michael Fitzgerald je bio u Blarney Stone, (public hause), pijan, odjeven u plave traperice, sivu majicu, i nije imao kaput. Oko 08:19, Michael Fitzgerald je iz prizemlja otišao u stražnju sobu na prvom katu i kroz prozor uperio pištolj prema policajcu D, koji je bio s stražnje strane iza vozila. Stanar je gurnuo pištolj kroz otvoreni prozor a zatim ga nakon povika policajca povukao. Nekoliko sekundi kasnije stanar se pojavio na prozoru tako da su ga u policijski mogli vidjeti u potpunosti. Nakon toga zauzeo je dvoručni stav za gađanje pištoljem prema van i nišanio prema policajcima na stražnjoj strani prostorija. Policajac B je ugledao cijev pištolja koji je bio uperen prema njemu i povikao " Naoružana policija. Bacite pištolj ili ćete biti pogoden." Stanar je ostao u prijetećem položaju. Policajac B je zatim stisnuo okidač svoje puške i ispalio jedan metak koji je stanara pogodio u prsa. Policajci su zajedno s bolničarom ušli u zgradu u 08:29 sati i pronašli Micaela Fitzgeralda kako leži na krevetu u stražnjoj sobi licem prema dolje.

Pištolj Michaela Fitzgeralda bio je replika pištolja Colt .45. Izgledao je kao pravi pištolj i samo vrlo pažljiv pregled otkriva da je replika.

Nakon ispitivanja svih okolnosti slučaja, argumaenata aplikanta sud je zaključio da nema razumne sumnje da je u konkretnom slučaju policajac B iskreno bio uvjeren da je njegov život bio u opasnosti i da je bilo neophodno pucati u Michalea Fitzgeralda radi zaštite svog života i života svojih kolega. Sud smatra da je uporaba

smrtonosne sile u okolnostima ovog slučaja, iako u velikoj mjeri vrijedan žaljenja, nije bila nesrazmjerna i nije prelazila apsolutnu potrebnu da otkloni rizik za život policajca B i život njegovih kolega.

Sud je zaključio da nije bilo kršenja odredaba Članka 2. Konvencije.

5.2.6. Graham v. Connor

Molitelj Graham, dijabetičar, zamolio je prijatelja Berrya da ga odveze do trgovine kako bi kupio sok od naranče radi sprječavanja inzulinske reakcije. Nakon ulaska u trgovinu video je više ljudi ispred sebe, Graham je žurno izišao van i zamolio Berrya da ga odveze do prijateljeve kuće. Tuženik Connor, mjesni policajac nakon što je video da je Graham žurno napustio trgovinu, slijedio je Berryjev auto i zaustavio ga radi provjere što se dogodilo u trgovini. Tuženik došavši na mjesto događaja, stavio je lisice Grahamu i ignorirao je objašnjenje i odbio razmotriti Grahamovo stanje.

Tijekom okršaja, Graham je višestruko ozlijeden. Bio je oslobođen kad se Connor uvjerio da se u trgovini nije ništa dogodilo.

Graham je podigao tužbu pred Okružnim sudom protiv tuženika policajca Grahama, zbog uporabe prekomjerne sile prilikom zaustavljanja i uhićenja. Okružni sud nije prihvatio njegove argumente pa se obratio Vrhovnom sudu koji je ukinuo presudu Okružnog suda i presudom odredio pojam prekomjerne uporabe sile.

Odlukom Vrhovnog suda SAD u navedenom slučaju,¹⁴⁵ postavljeni su standardi razumne primjene sile prilikom uhićenja, zaustavljanja radi pregleda i dugih "uhićenja" primjenjivi i u drugim pravnim sustavima.

Vrhovni sud je odlučio kako slijedi:

¹⁴⁵ Graham v. Connor et. Al. 490. US 386. od 15. svibnja 1989., www.acluprocon.org/SupCtCases563Graham.html

"Sve tvrdnje da su službenici koji provode zakon uporabili prekomjernu silu, smrtonosnu ili ne, tijekom uhićenja, zaustavljanja radi pregleda ili "uhićenja" slobodnih građana temeljito su analizirane prema odredbama Fourth Amendment's i postavljen je "*objective resonableness*" standard koji je pravilniji od *due proces standard*.

(a) Stanovište da je svaka prekomjerna sila, prije 1983 regulirana jednim općim standardom je odbačena. U zamjenu, Sud mora odrediti da je određeno ustavno pravo kršeno primjenom sile i zatim procijeniti zahtjev prema konkretnom ustavnom standardu pod kojim se vodi to pravo.

(b) Tvrđnju da su službenici koji provode zakon uporabili prekomjernu silu pri uhićenju, zaustavljanju radi pregleda i drugih "uhićenja" slobodnih građana su najviše karakterizirana kao pozivanje na zaštitu Fourth Amendment koji građanima jamči pravo "da budu sigurni ... od nerazumnih uhićenja" i mora biti prosuđivan prema referenci "reasonablness" standard.

(c) Fourth Amendment "reasonablness" istražuje da li je policajčeva radnja "objectiv reasonable" u svjetlu činjenica i okolnosti suprotstavljenim bez obzira na osnovnu namjeru ili motivaciju. Procjenu inkompatibilnosti s Fourth Amendment vrši sud pravilnom analizom.

Navedeni standardi procjene primjene prihvatljive sile pri obavljanja policijskih poslova prihvatljivi su i primjenjivi i na primjenu sile u hrvatskom zakonodavstvu.

5.2.7. Tennessee v. Garner

Oko 22:45 sati policajcima je poslane poruke "prowler inside call". Nakon dolaska na mjesto događaja vidjeli su ženu na njenom trijemu koja je gestikulrala prema susjednoj kući. Rekla im je da je čula lomljenje stakla koje su oni ili netko polomili na susjednim vratima. Policajci su čuli tresak vrata i vidjeli nekoga kako trči kroz stražnje dvorište. Sumnjivaca koji je bježao zaustavio je lanac na ogradi. Pomoću svjetiljke policajac nije video obilježje oružja i "reasonably sure" predočio si da je Garner nenaoružan. Dok je Garner bio šćućuren pri dnu ograde, policajac je pozvao "policija, stani" i krenuo nekoliko koraka za njim. Garner se tada počeo penjati preko ograde. Uvjeren da će Garner preskočiti ogradu kako bi izbjegao hvatanje, policajac je pucao u njega. Zrno je pogodilo Garnera straga u glavu i on je preminuo. Na njegovom tijelu je pronađen novčanik i deset dolara.

Odluka Vrhovnog suda¹⁴⁶ postavlja standarde za uporabu smrtonosne sile radi sprječavanje bijega osobe koja je osumnjičena za počinjenje kaznenog djela.

Sila može biti korištena za sprječavanje bijega kad policajac ima razloga vjerovati ta sumnjivac predstavlja značajnu prijetnju za život ili teško ozljđivanje policajca ili drugih osoba. Ovaj dio zakona je nevaljan jer ne postavlja ograničenja za uporabu smrtonosne sile; previše je nesrazmjerne i ne pravi razliku utemeljenu na potrebi niti na značaju djela. Kad god policajac ograničava slobodu osobe da ide dalje, on je ograničio osobu. Osnovni interes sumnjivca je da ne bude ograničen. Uporaba smrtonosne sile također frustrira interes osobne, društvene i sudska odluke o krivnji i kazni. Nije bolje da svi sumnjivci za kazneno djelo budu ubijeni nego da pobegnu. Činjenica da policija dođe malo kasnije ili su malo sporiji uvijek ne opravdava ubijanje sumnjivca.

Uporaba smrtonosne sile nije opravdana osim (i) ako se uhićuje radi počinjenja kaznenog djela; i (ii) osoba koja obavlja uhićenje je ovlaštena kao policajac; ili osoba koja mu pomaže vjeruje da je ovlašten policajac; (iii) akter vjeruje da primjena sile nije stvaran rizik za ozljđivanje nedužne osobe i (iv) akter vjeruje da (1) je zločin za koji se poduzima uhićenja uključuje provođenje uporabe ili prijetnje uporabom smrtonosne sile; ili (2) postoji stvaran rizik da će osoba koju treba uhititi prouzročiti smrt ili ozbiljne ozljede ako bi njegovo uhićenje bilo odgođeno.

¹⁴⁶ Tennessee v. Garner, \$71 U.S. 27. ožujak 1985., www.4lawschool.com/criminal/garner.htm.

Sud je dakle postavio pravilo da smrtonosna sila ne može biti korištena za zaustavljanje odnosno hvatanje osumnjičene osobe osim ako je policajac siguran da osumnjičeni predstavlja veliku opasnost, prijetnju usmrćenjem ili teškom ozljedom za policajaca ili druge osobe.

5.3. Deklaracija o policiji i Europska policijska povelja

Deklaracija o policiji¹⁴⁷ i Europska policijska povelja¹⁴⁸ su dva dokumenta u kojima se navode načela kojima bi se trebali rukovoditi policajci u izvršavanju svojih policijskih zadaća kao i opća načela o statusu policajaca. Dokumenti sadrže odredbe o koje naglašavanju potrebu jasnog definiranja statusa policije i policajaca unutar zajednice. Deklaracija o policiji naglašava etiku policijskog postupanja i djelovanje policije u ratu i drugim izvanrednim stanjima dok Europska policijska povelja naglašava odnos policije prema zajednici. Oba dokumenta sadrže odredbe o pitanjima:

- provođenja zakonitih zapovijedi nadređenih osoba,
- obavezi čuvanja u tajnosti podatke do kojih su došli u obavljanju službe,
- odgovarajuću obuku koja jamči uspješno obavljanje posla u skladu s propisima i standardima poštivanja ljudskih prava,
- odgovarajuće plaće obzirom na specifične uvjete rada policije,
- izjednačavanja prava policajaca s pravima drugih građana,
- ograničenja na uporabu oružja,
- poštovanje i striktnu primjenu pravnih propisa.

Pored navedenih odredbi, koje na prihvatljiv način uređuju navedena pitanja a neke se i međusobno nadopunjaju.

Europska policijska povelja se dalje iscrpljuje u nekoliko deklarativnih odredaba u kojima se na uopćen način govori o odnosu policajaca prema zajednici, obazrivom i korektnom postupanju prema građanima, pomoći građanima te potrebi odupiranja zloupotrebi, samovolji, diskriminaciji korupciji. Povelja naglašava prava

¹⁴⁷ Deklaracija o policiji – Rezolucija 690/1979. Parlamentarne skupštine vijeća Europe

¹⁴⁸ Europsko vijeće sindikata policije

policajaca na pridruživanje sindikatima i drugim udruženjima. Etički kodeks, u glavnim crtama sadrži načela navedena u povelji.

Deklaracija o policiji, nasuprot deklarativnim odredbama Europske policijske povelje sadrži odredbe imperativnog karaktera o etici policijskog postupanja, koje se odnose na obaveze policajca, prava policajca i obaveze pravnog sustava.

Odredbe o obavezama policajca:

- Službenik policije mora ispunjavati dužnosti koje pravo stavlja pred njega, štiteći svoje sugrađane i zajednicu od nasilnih, otimačkih i drugih postupaka koje je pravo odredilo.
- Službenik policije mora djelovati pošteno, nepristrano i dostojanstveno. Napose, on će se uzdržati od svih oblika korupcije i odlučno im se suprotstavljati.
- Policijska smaknuća, mučenja ili drugi oblici nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja zabranjeni su u svim okolnostima. Službenik policije dužan je ne poslušati ili zanemariti sve naredbe koje uključuju takve mјere.
- Ukoliko ne prijeti neposredna ili nepopravljiva i ozbiljna šteta, on mora nastojati spriječiti posljedice tog prekršaja ili njegovo ponavljanje, podnoseći o događaju izvješće svojim nadredenima. Ukoliko se na taj način ne postignu rezultati, on može podnijeti izvješće višoj vlasti.
- Službenik policije ne smije sudjelovati u praćenju, uhićenju, čuvanju ili sprovođenju osoba koje su, unatoč odsustvu sumnje da su počinile protuzakonito djelo, pretražene, pritvorene ili proganjene po osnovi svoje rase, vjeroispovijesti ili političkog uvjerenja.
- Službenik policije mora biti osobno odgovoran za svoje vlastite postupke i za izdate naredbe ili propuste koji su nezakoniti.
- Pri obavljanju svojih dužnosti službenik policije mora upotrijebiti svu neophodnu odlučnost kako bi postigao zakonski potreban ili dopušten cilj, ali nikada ne smije koristiti više sile no što je razumno potrebno.
- Službenici policije moraju primiti jasne i precizne upute u pogledu načina i okolnosti u kojima trebaju koristiti oružje.
- Službenik policije pod čijim je nadzorom osoba kojoj je potrebna medicinska njega, mora joj osigurati takvu skrb medicinskog osoblja i, ukoliko je nužno, poduzeti mјere za očuvanje života i zdravlja te osobe. Dok predaj pritvorenika medicinskoj skrbi, on mora slijediti upute liječnika i drugih stručnih medicinskih djelatnika.

Prava policajaca:

- Ne smiju se pokretati nikakvi krivični ili disciplinski postupci protiv službenika policije koji je odbio izvršiti nezakonitu naredbu.
- Službenici policije moraju imati mogućnost izabrati hoće li osnovati profesionalnu udrugu, priključiti joj se i imati aktivnu ulogu u njoj. Oni također mogu imati aktivnu ulogu u drugim udrugama.
- Profesionalna policijska udruga, ukoliko je reprezentativna, mora imati pravo:
 - uzimati dio u pregovorima za profesionalni status pripadnika policije;
 - biti konzultirana u pogledu upravljanja policijskim jedinicama;
 - inicirati pravne postupke za dobrobit neke skupine pripadnika policije ili u ime
 - određenog pripadnika policije.
- Članstvo u profesionalnoj policijskoj udruzi i obavljanje aktivne uloge u njoj ne smije biti štetno ni po kojeg pripadnika policije.
- U slučaju disciplinskih ili kaznenih postupaka povedenih protiv njega, službenik policije ima pravo biti saslušan i ima pravo da ga brani odvjetnik. Odluka mora biti donesena unutar razumnog vremena. On također treba biti ovlašten koristiti se potporom udruge kojoj pripada.
- Službenik policije protiv koga su pokrenute disciplinske mjere ili kojemu su nametnute kaznene sankcije, ima pravo priziva neovisnom i nepristranom sudskom tijelu.
- Prava pripadnika policije na sudu moraju biti jednaka pravima bilo kojeg drugog građanina.

Odredbe o obavezama pravnog sustava:

- Treba postojati jasan lanac zapovijedanja. Morala bi uvijek postojati mogućnost utvrđivanja koji je nadređeni konačno odgovoran za postupke ili propuste službenika policije.
- Zakonodavstvo mora pružiti sustav pravnih jamstava i sredstava protiv svake štete nastale uslijed policijskih postupaka.

Posebni dio Deklaracije o policije sadrži odredbe, koje policiju obvezuju da u ratnim i drugim izvanrednim okolnostima obavljaju policijske poslove u zaštiti života i imovine civilnog pučanstva i zabrane svake aktivnosti u oružanim akcijama, čuvanja vojnih instalacija i drugih zadataka koji se ne odnose na zaštitu života i imovine civilnog stanovništva. Odredbe deklaracije jamče policajcu pravo na zaštitu od disciplinske i kaznene odgovornosti zbog odbijanja izvršenja zadataka koji se ne odnose na redovne policijske poslove i izvršavanje naredbe vlasti koju smatra nadležnom a koje inače spadaju u djelokrug rada policije.

6. ETIČKI KODEKS POLICIJE REPUBLIKE HRVATSKE

Etički kodeks policije Republike Hrvatske, sačinjen je na temelju predloška Europske policijske povelje¹⁴⁹ i Kodeksa ponašanja policijskih službenika.¹⁵⁰ Tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća, etičke policijske sačinilo je velik broj policijskih organizacija.¹⁵¹

Sadržaj i značaj etičkog kodeksa možemo promatrati kao kodificiranu deontologiju policijske profesije, koja sadržava sve bitne i relevantne elemente za zakonito profesionalno, odano, povjerljivo, tolerantno, pravično i humano obavljanje policijskih poslova. Kodeksom su obuhvaćena načela ponašanja policijskih službenika u skladu s normama međunarodnog i unutarnjeg prava kao i ona koja nisu izražena pravnim propisima a nužna su za etično postupanje policijskih službenika.

Etički kodeks obvezuje policijske službenika na poštivanje ljudskih prava i ljudskih sloboda svih ljudi bez obzira na razlike u nacionalnosti, rasi, boji kože, vjerskom opredjeljenju, spolu, obrazovanju, društvenom položaju i drugim razlikama kao i na dosljednu primjenu zakona.

Policijski službenik uporabi sredstva prisile, posebno vatrenog oružja pribjegava kao krajnjem sredstvu koje je razumno neophodno radi sprječavanja izvršenja kaznenih djela i zakonitog uhićenja osumnjičenih za izvršenje kaznenih djela i silu primjenjuje na temelju zakona tako da s najmanjim posljedicama po tijelo i sigurnost građana ostvari svrhu.

Odredbe kodeksa o uporabi sredstava prisile su vrlo kratke i ne sadrže neke nove elemente koji nisu sadržani u odredbama Zakona o policiji, a sadrži samo odredbe o uporabi vatrenog oružja kao sredstva prisile. Naglašavanje ograničenja u uporabi vatrenog oružja u obavljanju policijskih poslova ima opći i deklarativni karakter s naglaskom na uporabi vatrenog oružja na način da se prouzroče što manje posljedice po život i tijelo građana.

Kodeks posebno ističe obavezu humanog postupanja i djelovanja policijskih službenika prema povrijeđenim i nemoćnim osobama i organizaciju pružanje medicinske pomoći osobama kojima je ona potrebna, bez diskriminacije bilo kojeg pojedinca po bilo kojoj osnovi.

¹⁴⁹ Europska policijska povelja (Europsko vijeće sindikata policije) VEIĆ, P., ČEHOK, I.: Etika policijskog zvanja, MUP RH, II. Izdanje, Zagreb, 2000. str. 129.-131.

¹⁵⁰ Dopuna rezolucije 34/169 Opće skupštine OUN-a od 17. prosinca 1979. godine.

¹⁵¹ Slovenski Zakon o policiji članka 30. stavak 3. Policija ima svoj kodeks etike.

Osim odredaba koje naglašavaju humanost i zakonitost postupanja policijskih službenika, kodeks sadrži i odredbe kojima se policijskim službenicima nameću obaveze koje proizlaze iz obavljanja policijskih poslova. Na prvo mjesto mogu se staviti obaveze čuvanja službene tajne, koje su na određeni način, samo dodatna jamstva poštivanja ljudskih prava. Čuvanje službene tajne nije obavezno i nužno samo za stručno, profesionalno i učinkovito obavljanje policijskog posla, čuvanjem službene tajne štiti se psihički i fizički integritet osoba koje su obuhvaćene policijskim postupanjem, bez obzira na razlog policijskog postupanja. Slijede, svakako ne manje važne obaveze poštivanja hijerarhijskog ustroja policije i obaveze izvršavanja samo i jedino zakonitih zapovijedi nadređenih kao i odanost i privrženost policijskoj organizaciji i doprinos njenom ugledu u društvu. Za uspješno obavljanje ciljeva navedenih nužno je i neophodno obrazovanje i usavršavanje policijskih službenika, borba protiv korupcije i ograničenja u slobodi političkog djelovanja. Prihvaćanje policijskog kodeksa policijski službenici potvrđuju potpisivanjem izjava¹⁵² a kodeks se počinje primjenjivati nakon što izjave potpiše dvije trećine policijskih službenika.

Pored etičkog kodeksa policijskih službenika, u Republici Hrvatskoj primjenjuje se i etički kodeks državnih službenika.¹⁵³ Etički kodeks policije Republike Hrvatske, u bitnom sadrži sve elemente etičkog kodeksa državnih službenika i namještenika ali ih znatno proširuje u skladu s specifičnostima obavljanja policijskih poslova.

Za nadzor djelovanja policijskih službenika u skladu s policijskom etikom, etički kodeks propisuje osnutak i djelovanje etičkog povjerenstva na temelju poslovnika. Etičko povjerenstvo ima zadaću ispitivati policijska ponašanja koja se učestalije pojavljuju u obavljanju policijskih poslova. Svrha djelovanja etičkog povjerenstva nije utvrđivanje i sankcioniranja pojedinačnih ponašanja koja nisu u skladu s odredbama kodeksa, stoga kodeks ne sadrži odredbe o načinu sankcioniranja ponašanja policijskih službenika, odnosno vrstu i mjeru kazne za ponašanje koje nije u skladu s etičkim kodeksom policije. Za kršenje odredaba Etičkog kodeksa policije utvrđuje se samo moralna odgovornost, neodređenog broja policijskih službenika odnosno policije općenito. Ovakva odredba, o ocjeni "*policijskog ponašanja, koje se učestalije ponavljaju u policijskoj službi*" uz nedostatak odredbi o javnom

¹⁵² Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona sadrži odredbe o upoznavanju policajaca s etičkim kodeksom policije u članku 28. stavak 2. Ovlaštena službena lica takođe daju svečanu izjavu pred ministrom ili njegovim zamjenikom da će se pridržavati etičkog kodeksa za profesionalne policajce. 3. Ministarstvo će usvojiti etički kodeks za profesionalne policajce koji izvršava vrijednosti kojim će se svaki policajac rukovoditi pri vršenju svoje dužnosti. Čelnik državnoga tijela ili osoba koju on ovlasti, dužni su upoznati službenike koji se primaju u državnu službu s odredbama Etičkoga kodeksa. Članak 17. Etičkog kodeksa državnih službenika, NN 49/06.

¹⁵³ Etički kodeks državnih službenika NN 49/06.

radu i iniciranju razmatranja policijskog ponašanja, pa i primjeni sredstava prisile bitno umanjuje vrijednost Etičkog kodeksa, kao korektivnog faktora u stajalištima o djelovanju policijskih službenika i policije općenito pa i o primjeni sredstava prisile i donošenje moralnog suda o prihvatljivosti načina primjene. Mogući zaključak etičkog povjerenstva o neusklađenosti policijskog ponašanja imao karakter neobavezujućeg moralnog stava i apela policijskim službenicima da svoje postupke u obavljanju službe i van službe usklade s odredbama etičkog kodeksa policije.

Nedostatak etičkog kodeksa je svakako nedostatak odredbe da je etičko povjerenstvo osniva na državnoj razini a posebno već spomenuti, neodređeni način iniciranja postupka pred etičkim povjerenstvom.¹⁵⁴ Jedan od načina iniciranja rada povjerenstva, u ovom trenutku i jedini je da povjerenstvo po vlastitoj ocjeni i na vlastitu inicijativu pokrene postupak razmatranja određenog pitanja vezanog za djelokrug rada povjerenstva, jer kodeks ne sadrži određene odredbe o iniciranju, postupku i objavi zaključaka povjerenstva.

Nije prihvatljiva nemogućnost iniciranja razmatranja određenih policijskih postupaka pa i pojedinačnog i izoliranog postupka koji zaslužuje moralnu osudu. Ovim odredbama Etičko povjerenstvo postaje samo sebi svrha, može ali i ne mora razmatrati određena sporna pitanja o kršenju Etičkog kodeksa policije, može ali ne mora priхватiti inicijativu za razmatranjem određenog pitanja, svoje postupke nije dužno niti obrazložiti niti odluku objaviti a rad povjerenstva nije javan.¹⁵⁵ Ovi krupni nedostaci etičkog kodeksa policije umanjuju njegov značaj za rad policije kao i za njegovu dosljednu primjenu za policijske službenike ali i za sve one, koji su zainteresirani za primjenu etičkog kodeksa policije i za profesionalne postupke policije u obavljanju policijskih poslova. Bez ovih odredaba Etički kodeks hrvatske policije postaje jedna neobvezujuća deklaracija, bez stvarne svrhe i praktične vrijednosti za podizanje nivoa etičkog i profesionalnog ponašanja policije i policijskih službenika a time i ugleda policije i policijske profesije u zajednici.

Navedene nedostatke Etičkog kodeksa hrvatske policije ne nalazimo u Etičkom kodeksu državnih službenika kao općem propisu.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Postopek pred časnim rasodiščem se začne na pobudo državljana, predstojnika policijske enote, policijskega sindikata, prizadetega policista ali časnega rasodišča. Članak 15. stavak 2. Kodeksa policijske etike Policije R Slovenije, 1992.

¹⁵⁵ Častno rasodišče odloča na javnih sejah in sprejma moralna stališča, ki se objavijo v policijskem glasilu in po potrebi v drugih javnih glasilih. Članak 17. Kodeksa policijske etike Policije R Slovenije, 1992.

¹⁵⁶ Građani i službenici mogu se obratiti čelniku državnoga tijela pritužbom na ponašanje službenika, za koje smatraju da je protivno odredbama Etičkoga kodeksa. Pritužbe razmatra čelnik tijela i po potrebi pokreće postupak zbog povrede službene dužnosti, utvrđene zakonom, drugim propisom ili pravilnikom o unutarnjem redu državnog tijela.

Čelnik tijela ili osoba koju ovlasti, daje odgovor na pritužbu najkasnije u roku od 30 dana od njena podnošenja.

Članak 15.; Čelnici državnih tijela dužni su jednom godišnje, najkasnije do 31. prosinca, izvjestiti središnje tijelo državne uprave nadležno za službeničke odnose, o podnesenim pritužbama iz članka 15. Etičkoga kodeksa i postupcima koji su u svezi s njima pokrenuti. Središnje tijelo državne uprave nadležno za službeničke odnose, objavljuje skupno izvješće na svojoj web-stranici najkasnije do 31. siječnja sljedeće godine. Članak 16. Etičkog kodeksa državnih službenika, NN 49/06.

7. NAČELA PRIMJENE SREDSTAVA PRISILE

7.1. Opće napomene

Uređenje područja primjene sredstava prisile temelji se na načelima prihvaćenim u međunarodnoj zajednici o primjeni sredstava prisile: zakonitost (legitimnost), neophodnost, razmjernost, postupnost, preciznost i selektivnost. Ovdje treba posebno naglasiti načelo zakonitosti (legitimnosti) jer ostala navedena načela imaju uglavnom operativno značenje.

Pored navedenih načela, opće je načelo piramidalna primjena sredstava prisile kojoj su osnovica sredstva prisile najmanjeg posega u prava čovjeka, a vrh primjena najpogibeljnijih sredstava, takvih kojima se ugrožava tijelo i život čovjeka među kojima posebno mjesto ima uporaba vatrenog oružja¹⁵⁷.

7.2. Načelo zakonitosti

Problem legitimite policijske uporabe sredstava prisile vezan je uz pitanje legitimite prisile u pravu. Međutim treba istaknuti da pravnu osnovu za uporabu sredstava prisile čine pravne norme i iskustvena pravila čiji uvjeti moraju biti zadovoljeni u cijelosti da bi uporaba sredstava prisile bila zakonita.¹⁵⁸

Primjenom sredstava prisile, policijski službenici privremeno ograničavaju ili čak i potpuno dokidaju određena prava i slobode građana koja jamči Ustav¹⁵⁹ uz mogućnost nastupanja teških ili najtežih posljedica¹⁶⁰ stoga je nužno određivanja načela zakonitog postupanja policijskih službenika u skladu s odredbama članka 24., 28., 34., 35., 36., 37. Ustava. Primjena sredstava prisile u fizičkom smislu ili davanje naloga za njihovu primjenu, sukladno navedenim člancima ustava podrazumijeva i naknadnu sudsку kontrolu primjene sredstava prisile.

Temeljni razlog uvođenja načela zakonitosti u skupinu načela važnih za policijsku uporabu sredstava prisile jest isključenje samovolje, arbitrarnosti i subjektivnosti u

¹⁵⁷ Pavišić, B. – Veić P., Komentar kaznenog zakona, drugo promijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH Policijska akademija, Zagreb, 1999., str. 136.

¹⁵⁸ Čehok, I., Veić, P.; Etika policijskog zvanja, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 97.

¹⁵⁹ Glava III. Ustava

¹⁶⁰ Ultima linea, uporabom oružja i pravo na život

odnosima između policije i građana. S druge strane, ono obvezuje policiju na zaštitu građana i na postupanje, kad za nastupe zakonom propisani uvjeti.¹⁶¹

Načelo zakonitosti zahtjeva da se primjena sredstva prisile kao i uvjeti za primjenu sredstava prisile propisu zakonom. Zakon mora biti u suglasnosti s Ustavom i međunarodnim pravilima odnosno pravilima više razine, a ostali propisi u suglasnosti sa Ustavom i zakonom.¹⁶² Načelo zakonitosti uključuje obavezu poštivanja i provođenja svih zakona i podzakonskih akata i njihov međusobni sklad. Zakonom o policiji propisana su sredstva prisile koja mogu uporabiti policijski službenici u provođenju službenih zadaća kao i uvjeti za njihovu primjenu. Propisivanjem pretpostavki za primjenom propisanih sredstava prisile, uvažena su pravila članka 16., 17. st. 3., 20., 23., st. 1. Ustava i članaka 2. i 3. Konvencije za zaštitu prava i temeljnih sloboda. Način primjene sredstava prisile u Republici Hrvatskoj propisan podzakonskim propisom,¹⁶³ donesenim temeljem zakona. Treba napomenuti da postoje stajališta kako bi način primjene sredstava prisile valja urediti zakonom.¹⁶⁴ Primjena navedenih propisa i njihovo restriktivno tumačenje, pri uporabi sredstava prisile jamči pravnu sigurnost građana kao i utvrđivanje standarda policijskog postupanja. Razumljivi propisi o ovlasti policije jamstvo su zakonite uporabe sredstava prisile ali i mogućnosti usklađivanja ponašanja građana sa zahtjevima policije i razumijevanje posljedica koje mogu proizići iz njihova ponašanja. "Legalitet postupanja države, zasnovanog na zakonu, garantira jednak postupak i stvara građanima pravnu sigurnost putem pravne predvidljivosti, daje im pomoćnu orientaciju u njihovom ponašanju"¹⁶⁵

¹⁶¹ Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 135.

¹⁶² Članak 5. Ustava

¹⁶³ Pravilnik o načinu policijskog postupanja

¹⁶⁴ Primjenu sredstava prisile valja također urediti zakonom. To znači da zakon uređuje postupak primjene određenog sredstva. Jedino tako valja shvatiti smisao uvjeta "primjena ... u skladu sa zakonom. Ne može se prihvati stajalište o tome da to znači samo određivanje ovlaštene osobe, sredstva i pretpostavki primjene. Baš su modaliteti primjene, dakle, pitanje postupanja bitni za ocjenu zakonitosti postupanja. Bez ispunjavanja toga uvjeta preostala dva nipošto ne mogu imati jamstveno značenje koje je ovdje bitno. Odredbe o primjeni sredstava prisile moraju posebice sadržavati kriterije za ocjenu opravdanosti primjene, postupnosti u posezanju za sredstvima različitog posega, prikladnosti postizanja cilja, mogućnostima odstupanja od predviđenog načina, osnovama za isključenje primjene, iznimkama koje opravdavaju poseban postupak itd. Pavišić, B. – Veić P., Komentar kaznenog zakona, drugo promijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH Policijska akademija, Zagreb, 1999., str. 134.

¹⁶⁵ Kniesel, M.: Principi legaliteta, opurtuniteta i srazmjernosti kao policijske maksime postupanja, Zagreb, RSUP SRH, Priručnik, 1989., br. 6. str. 614.

7.3. Načelo razmjernosti

Ustavno načelo da ograničenju slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem slobode u svakom pojedinom slučaju¹⁶⁶ implementirano je u odredbe Zakona o policiji. Ustavnim odredbama ograničava se primjena državne prisile prema pojedincu. Policijska primjena sile treba biti izuzetna mjera iako policijski službenici mogu biti ovlašteni za primjenu sile koja je razumno neophodna prema okolnostima radi prevencije kaznenog djela ili u izvršenju ili pomaganju izvršenja zakonitog uhićenja počinitelja kaznenih djela ili osumnjičenih za kaznena djela. Sila jača od toga ne smije biti primijenjena.¹⁶⁷ Kad je zakonita primjena sile i vatre nog oružja neizbjegna, policijski službenici će: a) ograničiti takvu primjenu i djelovanje proporcionalno težini kaznenog djela i legitimnoj svrsi koju treba postignuti; b) smanjiti na najmanju mjeru štetu ili ozljedu te poštovati i štititi ljudski život.¹⁶⁸ Drugi važan kriterij za ograničenja primjene sredstava prisile je imperativna odredba da primjena policijske ovlasti odnosno ovdje sredstava prisile ne smije izazvati veće štetne posljedice od onih koje bi nastupile da policijska ovlast odnosno sredstva prisile nisu primijenjena.¹⁶⁹ Ovim je zabranjeno postupanje kada mjere koje koristi policija dovode do neprihvatljivog odnosa (nerazmjera) između štete koja nastaje ako policijsko postupanje izostane i one koja koja nastaje policijskim postupanjem.¹⁷⁰ Navedene odredbe ograničavaju i zabranjuju bezuvjetnu primjenu policijske ovlasti. Primjena policijske ovlasti mora biti razmjerna potrebi zbog koje se poduzima.¹⁷¹ Razmjernost primjene policijske ovlasti valja stoga procjenjivati s pojmom razmjernosti u kaznenom pravu. Prednost u prosuđivanju zakonitosti uporabe policijskih ovlasti imaju kriteriji sadržani u propisima koji uređuju ovlasti policije ali nisu isključene mogućnosti uporabe pravila kaznenog prava.¹⁷² Nužna obrana kao opći razlog isključenja protupravnosti dolazi u obzir tek ako tih pravila nema ili se zbog konkretnih okolnosti ne mogu primijeniti

Načelo razmjernosti slijede i odredbe koje obavezuju policijske službenike da između više policijskih ovlasti, za koje postoje objektivni uvjeti za primjenu, primjene onu policijsku ovlast, kojom se s najmanje štetnih posljedica i u najkraćem vremenu postiže cilj

¹⁶⁶ Članak 16. stavak 2. Ustava.

¹⁶⁷ Članak 3. točka a). Kodeksa ponašanja policijskih službenika – dopuna rezolucije 34/169 Opće skupštine OUN-a od 17. prosinaca 1979. u dalnjem tekstu Kodeks ponašanja policijskih službenika.

¹⁶⁸ Temeljna načela, Opće odredbe, točka 5.

¹⁶⁹ Članak 21. stavak 2. ZP

¹⁷⁰ Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 142

¹⁷¹ Članak 21. stavak 1. ZP

¹⁷² Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001., str. 16.

radi kojeg je primijenjena policijska ovlast.¹⁷³ Uporabu najblažeg sredstva prisile koje će s najblažim posljedicama prema osobi prema kojoj se postupa jamčiti uspjeh policijskog posla propisuje i Pravilnik.¹⁷⁴

Unutar zahtjeva za primjenu policijske ovlasti kojom se s najmanje štetnih posljedica i u najkraćem roku postiže cilj primjene policijske ovlasti, policijski službenik je prilikom primjene sredstava prisile primijeniti najblaže sredstvo koje jamči uspjeh¹⁷⁵. Najblaže sredstvo je ono sredstvo kojim se nanose najlakše posljedice osobi prema kojoj sredstvo primjenjuje. Od više mogućih i prikladnih mjera policijski službenici dužni su odabrati onu koja uzrokuje najmanju ozljedu odnosno najmanju štetu. Policijski službenici ne smiju primjenjivati one mjere i zahvate koje nisu u razmjeru s zakonitim ciljem policijske intervencije.

Primjena sredstava prisile dopuštena je dok se ne ostvari svrha primjene sredstava prisile ili dok se utvrdi da se svrha primjene sredstava prisile ne može postići. Primjena sredstava prisile dopuštena je tako dugo dok se postigne svrha primjene sredstava prisile ili dok se ne postane jasno da se svrha primjene sredstava prisile ne može postići.

Načelo razmjernosti navodi se u svim konvencijama i rezolucijama UN i Vijeća Europe koji uređuju temeljna ljudska prava i slobode i ovlasti snaga koje provode zakon.

Načelo razmjernosti je potpuno određeno ili samo spomenuto u većini europskih zakona i propisa koji uređuju ovlasti policije i u manjoj ili većoj mjeri usklađeni s konvencijama i rezolucijama koji uređuju temeljna ljudska prava i slobode. Ono ograničava primjenu sredstava prisile i ograničavanje temeljnih ljudskih prava i sloboda na najmanju moguće mjeru.

7.4. Načelo neophodnosti

Neophodnost predstavlja polazno načelo pri policijskoj uporabi sredstava prisile. Ono obavezuje policijske službenike na maksimalno odlaganje primjene sredstava prisile a uporabu sredstava prisile kad je ona prijeko potrebna kao jedino sredstvo postizanja

¹⁷³ Članak 21. stavak 3. ZP

¹⁷⁴ Članak 30. stavak 1. PNPP

¹⁷⁵ Članak 54. stavak 3. ZP

cilja. To načelo također nalaže okvire, mjeru uporabe: toliko koliko je neophodno.¹⁷⁶ Ipak, primjena sredstava prisile ne može biti neograničena. Ona je ograničena mjerom dopuštene primjene sredstva prisile prema razlogu primjene sredstava prisile, prema načelu zakonitosti i razmjernosti. Primjena sredstava prisile, do krajnjih granica koje su u konkretnom slučaju određene zakonskim propisom, a koja u tim granicama ne daje očekivane rezultate valjan je razlog za prestanak primjene sredstava prisile.

Zbog činjenice da je pri uporabi sredstava prisile stupanj ugrožavanja tijela i života čovjeka toliko izražen, mora biti istaknut takav standard da policijska uporaba sredstava prisile predstavlja *ultima ratio* da ni jedna druga manje opasna sredstva ne jamče učinkovito postupanje. Upravo je to izraženo načelom neophodnosti. Neophodnost se može izraziti kao neophodnost u vlastitoj obrani ili obrani drugih, ili neophodnost da se uhiti počinitelja ili da se spriječi bijeg.¹⁷⁷

7.5. Načelo postupnosti

Načelo postupnosti obavezuje policiju na postupnu primjenu policijskih ovlasti a zatim i primjenu sredstava prisile. Načelo postupnosti obavezuje policijske službenike da prije poduzimanja policijske ovlasti predstave pokazivanjem službene značke osim ako bi to moglo ugroziti postizanje njenoga cilja, upozorenjem rječju "Policija"¹⁷⁸ i davanjem upozorenja osobi prema kojoj namjerava primijeniti sredstva prisile kad su za to ispunjeni uvjeti, osim ako bi predstavljanje i davanje upozorenja dovelo u pitanje izvršenje službene zadaće.¹⁷⁹ Sredstva prisile propisana Zakonom o policiji, propisuje primjenu sredstava prisile od najblažeg sredstva, izdavanja zapovjedi do uporabe vatrenog oružja. Zakon o policiji propisuje cijeli niz sredstava prisile koji policiji daje mogućnost primjene najprikladnijeg sredstva u konkretnoj situaciji. Pri tom je teže sredstvo prisile moguće primijeniti kad su kumulativno zadovoljeni uvjeti da primjena blažeg sredstva ne jamči uspjeh i da postoje objektivni uvjeti za primjenu težeg sredstva prisile, čime uporaba vatrenog oružja postaje *ultima ratio*. Vatreno oružje moguće je koristiti ako su druga sredstva korištena

¹⁷⁶ Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 145

¹⁷⁷ Veić, P. op. cit. str. 148.

¹⁷⁸ Članak 20. ZP

¹⁷⁹ Članak 54. stavak 4. ZP. Obaveza davanja upozorenja proizlazi i iz Temeljnih načela, Posebnih odredbi, Članak 11. točka e) predviđaju davanje upozorenja kad je prikladno prije ispaljivanja iz vatrenog oružja

bezuspješno ili ne jamče uspjeh¹⁸⁰ i ako postoje objektivni uvjeti za korištenje vatrenog oružja.¹⁸¹

7.6. Načelo preciznosti

Načelo preciznosti kod primjene sredstava prisile prema osobi, definira uporabu sredstava prisile prema točno određenoj osobi. Zakon o policiji posebno ne definira obavezu da se određenim sredstvom prisile, a u krajnjoj liniji vatrenim oružjem djeluje prema određenim dijelovima tijela. Uporaba sredstava za vezivanje, iako se to eksplikite ne navodi, po naravi stvari, pogodna je primjenu na rukama ili/i nogama.

Za uporabu ostalih sredstava prisile vrijede načela zakonitost, neophodnosti i razmjernosti i uporabi prema onim dijelovima tijela kojima se nanosi najmanje štetnih posljedica. Načelo selektivnosti nije moguće u potpunosti poštivati u slučajevima neizravne primjene sredstava prisile i primjene sredstava prisile prema skupinama. Neizravna uporaba sredstava prisile je uporaba sredstava prisila kojom se ne djeluje izravno na tijelo osobe, prema kojoj se primjenjuju sredstva prisile, već se djelovanje usmjerava na objekt unutar kojeg se nalaze osobe (progon plovног objekta, prisilno zaustavljanje vozila) i pri tom nije moguće sasvim pouzdano predvidjeti krajnji ishod uporabe vatrenog oružja ili uređaja za prisilno zaustavljanje vozila. Slična je situacija i kod uporabe sredstava prisile prema skupini posebno kod uporabe posebnih motornih vozila, kemijskih sredstava, mlazova vode, službenog psa i službenog konja.

¹⁸⁰ Članak 62. stavak 1. ZP

¹⁸¹ Članak 62. stavak 2. ZP

7.7. Načelo selektivnosti

Selektivnost policijske uporabe vatenog oružja je također (operativno) načelo postupanja. Može se razmatrati način uvažavanja određenih okolnosti prisutnih osoba prema kojima se rabi vatrene oružje kao i načina djelovanja prema određenoj osobi koja se nalazi u skupini većeg broja osoba ili objekata. Za praksu su bitni kriteriji selekcije. Među njima treba spomenuti značajke: dob, spol, stanje, svojstva osoba i prostora.¹⁸²

Selektivnost uporabe sredstava prisile nisu prisutna u Zakonu o policiji. U Pravilniku je navedena selektivnost uporabe palice prema određenim kategorijama osoba kao i prema osobama koje pružaju pasivan otpor. Policijski službenik neće uporabiti palicu prema djeci, trudnicama u vidljivom stanju trudnoće, starijim i vidljivo bolesnim ili nemoćnim osobama, duševnim bolesnicima i težim invalidima, osim ako takva osoba izravno ugrožava život policijskog službenika ili druge osobe.¹⁸³ Policijski službenik u pravilu neće uporabiti palicu prema osobi koja pruža pasivni otpor, osim ako se takav otpor ne može savladati na drugi način.¹⁸⁴

Pitanje ograničenja uporabe vatenog oružja prema određenim dobnim skupinama osoba je otvoreno, posebno kad se radi o sprečavanju bijega kazneno neodgovornih osoba (djece), predstavlja područje u kojem su moguća poboljšanja u smislu stvaranja ograničenja.

¹⁸² Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 150.

¹⁸³ Članak 34. stavak 2. PNPP

¹⁸⁴ Članak 34. stavak 3. PNPP

8. OPĆA PRAVILA UPORABE SREDSTAVA PRISILE

Zakon o policiji niti opći propisi ili teorijske postavke ne definiraju okvir niti model primjene sredstava prisile. Ipak iz odredaba Zakona o policiji, moguće je definirati univerzalni model ili okvir za primjenu sredstva prisile koji će definirati način uporabe sredstava prisile. Primjena sredstava prisile ovisit će prvenstveno o okolnostima primjene sredstava prisile, ponašanju osobe prema kojoj se primjenjuju sredstva prisile i percepcije policijskog službenika u taktičnom razmatranju situacije.

Na primjena sredstva prisile, u konkretnom slučaju utjecat će tri grupe čimbenika:

1. okolnosti u kojima se primjenjuju sredstva prisile,
 2. ponašanje osobe prema kojoj se primjenjuju sredstva prisile,
 3. percepcija policijskog službenika i taktička razmatranja
- policijski službenik može uporabiti samo sredstva prisile propisana zakonom,
 - policijski službenik smije uporabiti sredstva prisile iz razloga propisanih Zakonom ako mjere upozorenja i zapovijedi ne jamče uspjeh,
 - primjenu sredstva prisile prema djeci, maloljetnim osobama i mlađim punoljetnim osobama primjenjuje posebno sposobljeni službenici za suzbijanje maloljetničke delinkvencije a iznimno drugi policijski službenici,
 - policijski službenik će uvijek uporabiti najblaže sredstvo prisile koje jamči uspjeh,
 - prilikom poduzimanja policijske ovlasti policijski službenik mora navesti razlog zbog kojeg poduzima ovlast,
 - u primjeni policijskih ovlasti policijski službenik je dužan postupati čovječno i poštivati dostojanstvo ugled i čast svake osobe te druga temeljna prava i slobode,
 - prije uporabe sredstava prisile osoba prema kojoj su ispunjeni uvjeti za primjenu sredstava prisile upozorit će se da će se prema njoj primijeniti sredstva prisile osim ako bi takovo upozorenje dovelo u pitanje izvršavanje službene zadaće,
 - policijski službenik, bez obzira da li je u odori ili civilu, dužan je prije početka primjene policijske ovlasti predstaviti se pokazivanjem službene značke i službene iskaznice. Ako to nije moguće, predstavljanje se obavlja na najpogodniji način, najčešće izvikivanjem riječi POLICIJA. Kad prestanu okolnosti zbog kojih nije bilo moguće predstavljanje značkom i iskaznicom, policijski službenik predstaviti će se na propisani način.
 - primjena policijske ovlasti mora biti razmjerna potrebi zbog koje se poduzima,

- primjena policijske ovlasti ne smije izazvati veće štetne posljedice od onih koje bi nastupile da policijska ovlast nije primijenjena,
- između više policijskih ovlasti, primijenit će onu kojom se s najmanje štetnih posljedica i u najkraćem roku postiže cilj,
- policijski službenik policijske ovlasti primjenjuje po vlastitoj odluci, po zapovjedi nadređenog policijskog službenika i po nalogu nadležnog tijela,
- policijski službenik dužan je izvršiti zapovijed nadređenog policijskog službenika i nalog nadležnog tijela, a neće ih izvršiti ako bi time počinio kazneno djelo.
- policijski službenik će prestati s primjenom sredstava prisile kad prestanu razlozi za primjenu sredstava prisile.

9. POSTUPAK NAKON PRIMJENE SREDSTVA PRISILE

- policijski službenik će vidljivo ozlijedenoj osobi nad kojom je primijenio sredstva prisile pružiti prvu pomoć i organizirati medicinsku pomoć, a na njen zahtjev organizirati medicinsku pomoć neovisno o tom je li ranije ponuđenu medicinsku pomoć odbila. Za pružanje prve pomoći, policijski službenici bi trebali proći odgovarajuću izobrazbu.¹⁸⁵
- o svakoj uporabi sredstava prisile policijski službenik dužan je sastaviti detaljno izvješće,

¹⁸⁵ Whilst operational police officers receive basic first aid training, circumstances requiring them to treat persons with life-threatening injuries are rare. A lack of such practical experience, combined with the type of training available in 1993, affected the quality of the first aid given to Stephen Lawrence. London Ambulance Service (LAS) staff receives fifteen weeks initial training followed by a three-day refresher course every year. Paramedics must pass an initial assessment, followed by a twenty-week course and a placement in the accident and emergency department of a hospital. They require refresher training for one day each year and re-certification, lasting five days, is required every three years. LAS staff enhance their expertise by applying their skills on a daily basis. By comparison with the comprehensive training undergone by LAS staff, the instruction provided to police officers is very limited. Current MPS 'Emergency Life Support'; (ELS) training lasts for two days, followed by a one-day refresher course every three years. The Inquiry may consider that this is not sufficient, but must acknowledge that any increase in the level of training would have resource implications. Every three years, the MPS needs to provide first aid refresher training to approximately twenty thousand staff. The First 24 hours, Metropolitan police, <http://www.met.police.uk/stephenlawrence/pages/chap2.htm>

10. PRIMJENA SREDSTAVA PRISILE

Zakonita uporaba sredstava prisile koje su policijski službenici ovlašteni primjenjivati mogu se u svojoj osnovi podijeliti na uporabu sredstva procesne prisile u predkaznenom i kaznenom postupku, sredstva prisile radi zaštite života ljudi, radi odbijanja napada sprečavanja narušavanja javnog reda i mira i u obavljanju drugih policijskih poslova.

Sredstva procesne prisile u predkaznenom i kaznenom postupku usmjerena su na konkretno određenu osobu dok sredstva prisile upotrijebljena radi obavljanja ostalih policijskih poslova mogu biti primijenjena prema pojedincima i prema skupinama osoba, prema procjeni policijskog službenika koji primjenjuje sredstva prisile ili prema nalogu neposredno nadređenog rukovoditelja. Sredstva prisile su tjelesna snaga, palica, sredstva za vezivanje osobe, uređaj za prisilno zaustavljanje motornih vozila, službeni psi, kemijска sredstva, službeni konji, vatreno oružje, uređaj za izbacivanje mlazova vode, posebna vozila i posebne vrste oružja i eksplozivna sredstva a mogu se upotrijebiti radi zaštite života ljudi, savladavanja otpora, sprečavanje bijega ili odbijanje napada¹⁸⁶.

Sredstva prisile je u pravilu moguće primijeniti kad je to određeno pravnim propisom ranga zakona radi obavljanja policijskih poslova. Općenito stoji ocjena da sredstva prisile koja upotrebljavaju službene osobe u obavljanju službenih zadaća nisu cijelovito i sustavno uredena

Primjena sredstava prisile u pravilu počinje najblažim oblikom prisile, ako za to postoje uvjeti i prema iskustvu osobe koja je ovlaštena primijeniti sredstva prisile jamče uspjeh, bez uporabe fizičkih sredstava, davanjem upozorenja i zapovjedi odnosno psihološkim pritiskom prema osobi ili skupini osoba stavljanjem u izgled primjene fizičkih sredstava kojima se u manjoj ili većoj mjeri narušava fizički integritet osobe prema kojoj se primjenjuje, uzrokuje fizička bol i na taj je način prisiljava da se podvrgne zakonitim zapovijedima policijskih službenika. Primjenom sredstava prisile nužno se uspostavlja interaktivni dinamični odnos osobe koja primjenjuje sredstva prisile i osobe prema kojoj se primjenjuju sredstva prisile i intenzitet primjene sredstava prisile i vrsta sredstava prisile ovisi s jedne strane o odlučnosti osobe ovlaštene za primjenu sredstava prisile da primjeni sredstva prisile kao i odlučnosti osobe prema kojoj se primjenjuju sredstva prisile u pružanju pasivnog ili aktivnog otpora. Pri primjeni sredstava prisile, nije uvijek moguće procijeniti koji će krajnji intenzitet i koja sredstva prisile će biti nužno upotrijebiti radi postizanja svrhe

¹⁸⁶ Članak 54. st. 1. i 2. Zakona o policiji

poduzimanja tih mjera niti reakciju osobe ili osoba prema kojima se sredstva prisile primjenjuju i zato je nužno da se sredstva prisile uvijek primjenjuju u skladu s odredbama zakona. Pitanje intenziteta primjene sredstava prisile je *questio facti* i potrebno ga je uvijek ocjenjivati prema svim relevantnim okolnostima konkretnog slučaja primjene sredstava prisile.

U određenim okolnostima primjena sredstava prisile znači nužno primjenu vatrenog oružja kojim se izravno ugrožava život i zdravlje osobe prema kojoj se sredstvo prisile primjenjuje i tim više treba insistirati na zakonitosti primjene sredstava prisile.

Primjena sredstava prisile u svojoj osnovi je uvijek ograničenje a *ultima linea* i dokidanje određenog pravnog dobra pojedinca ili većeg broja osoba koja su zajamčena Ustavom ili zaštićena Zakonom, pod uvjetima propisanim zakonom i osnov je u hrvatskom kaznenom pravu od 1988. godine za poseban slučaj isključenja protupravnosti.

Propisi kojima je u zakonom određenim slučajevima i pod određenim okolnostima dopuštena primjena sredstava prisile moraju biti jasni i određeni, njihova interpretacija restriktivna ali istovremeno propisi o zakonitoj primjeni sredstva prisile moraju biti primjenjivi i provedivi kako bi opravdali *ratio* svog postojanja unutar pravnog poretku.

Primjena sredstava prisile mora biti podvrgnuta naknadnoj kontroli, izvršena ocjena zakonitosti primjene sredstava prisile, a u najtežim oblicima primjene sredstava prisile i osigurana sudska kontrola primjene sredstava prisile.

10.1. Pravni propisi

Osnovni pravni propisi za uporabu sredstava prisile u Republici Hrvatskoj su Zakon o policiji i Pravilnik o načinu policijskog postupanja kao podzakonski akt. Sredstva prisile, razlozi zbog kojih mogu biti uporabljena sredstva prisile, davanje upozorenja i zapovjedi i iznimke od obaveze davanja upozorenja i zapovjedi te obaveza primjena najblažeg sredstva prisile navedene su u općem propisu o uporabi sredstava prisile.¹⁸⁷ Propisujući pretpostavke za uporabu sredstava prisile Zakon uvažava pravila Ustava i Konvencije¹⁸⁸ o zakonitosti uporabe sredstava prisile, o obavezi uporabe najblažeg sredstva prisile i razmjernosti ograničenja sloboda ili prava,¹⁸⁹ zabrani mučenja surovog

¹⁸⁷ Članak 54. ZP

¹⁸⁸ Članak 17. Ustava i članak 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

¹⁸⁹ Članak 16. Ustava

(nečovječnog) i ponižavajućeg postupanja.¹⁹⁰ Kršenje ovih načela i temeljnih prava ne može se pravdati višim nalogom¹⁹¹ i propisana je osobna odgovornost.¹⁹² Opća odredba o uporabi sredstava prisile radi sprečavanja bijega temelji se na odredbama Ustava i Konvencije.¹⁹³

Policjski službenici sredstva prisile mogu upotrijebiti radi zaštite života ljudi, savladavanja otpora, sprečavanje bijega i odbijanje napada. Opća odredba o uporabi sredstava prisile ograničena je primjenom određenih sredstva prisile samo prema pojedinačnoj osobi, kad su ispunjeni posebni uvjeti, prema skupini osoba i prema objektima. Sredstva prisile se u pravilu primjenjuju prema osobama (pojedinačnoj osobi ili skupini osoba) a samo iznimno i prema objektima. Sredstva prisile su eksplicitno navedena u Zakonu o policiji, a u primjeni sredstava prisile dopuštena je primjena samo određenih sredstava, u za to zakonom predviđenim uvjetima. Osim vrste sredstava prisile ograničen je intenzitet primjene sredstava prisile u njenoj početnoj fazi.

Primjena sredstava prisile je jedna od policijskih ovlasti i iznimka u postupanju policijskih službenika, ali i policijska ovlast koju policijski službenici vrlo često primjenjuju. Policijski službenici dužni su uvijek primijeniti najblaže sredstvo prisile koje jamči uspjeh. Za primjenu sredstava prisile moraju biti ispunjeni objektivni uvjeti propisani zakonom. Procjena o najblažem sredstvu prisile koje jamči uspjeh, prepusteno u okviru primjene sredstva koje je zakonom dopušteno koristiti subjektivnoj procjeni policijskog službenika koji u konkretnoj situaciji primjenjuje sredstva prisile. Najblaže sredstvo je ono koje nanose najblaže posljedice osobi ili objektu prema kojoj se primjenjuju. U primjeni sredstava prisile moguće je eksces kako u vrsti primjenjenog sredstva prisile tako i u intenzitetu primjene određenog sredstva prisile. Zbog toga svaka primjena sredstva prisile podliježe naknadnoj, a u slučaju težih posljedica i sudskoj kontroli primjene sredstava prisile kojom se utvrđuje opravdanost, zakonitost i taktičnost primjene sredstava prisile.

10.2. Davanje upozorenja

Sredstva prisile dozvoljeno je uporabiti ako mjere upozorenja i zapovjedi ne jamče uspjeh. Davanje upozorenja i zapovjedi je jedna od policijskih ovlasti.¹⁹⁴ Davanje

¹⁹⁰ Članak 17. i članak 23. Ustava i članak 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

¹⁹¹ Nalog neposredno nadređenog ili nadređenog policijskog službenika

¹⁹² Članak 20. Ustava

¹⁹³ Članak 16. Ustava i Članak 2. stavak 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

¹⁹⁴ Članak 16. stavak 1. točka 6.

upozorenja¹⁹⁵ je najblaži način djelovanja policije kojim se od građana zahtjeva određeno ponašanje. Davanjem upozorenja policijski službenik ukazat će i na postojanje drugih izvora opasnosti.¹⁹⁶ Nepridržavanje upozorenja samo po sebi ne proizvodi izravne negativne učinke za osobe koje ga se ne pridržavaju.¹⁹⁷ Ovlast davanja upozorenja propisuju i druga policijska zakonodavstva.¹⁹⁸

10.3. Davanje zapovijedi

Zapovijed je službeni akt, opći ili pojedinačni kojim određena osoba zahtijeva u okviru svojih ovlasti određeno ponašanje. Pretpostavke za izdavanje zapovijedi je pravno priznati odnos subordinacije. Ovlast davanja zapovijedi prepostavlja uspostavljanje odnosa nadređeni – osoba koja daje zapovijedi i podređeni – osoba koja izvršava zapovijedi i mehanizma prisile kojim nadređeni može prisiliti podređenog na izvršavanje zapovijedi. Zapovijed mora biti objektivno prepoznatljiva u pogledu podređenog i sadržaja, a suglasnost podređenog nije nužna za postojanje zapovijedi. Odnos subordinacije i općenito hijerarhijski odnos mogu nastati temeljem općeg ili pojedinačnog pravnog akta ili spontano.

Zapovijedanje u policiji se bitno razlikuje od zapovijedanja u vojsci, i razlike nije nužno elaborirati. Ipak, unutar policije postoji odnos subordinacije i hijerarhije, temeljen na unutarnjem ustrojstvu policije i nužan je za obavljanje određenih policijskih poslova. Tradicionalni model policijskog upravljanja temeljen na pretpostavci da viša hijerarhijska razina može bolje od niže hijerarhijske razine odrediti potrebu poduzimanja određenih mera i radnji danas je primjenjiv samo u specifičnim slučajevima. Strogi, rigidni i autoritativni sustav zapovijedanja nije primjenjiv u modernim policijskim organizacijama i potrebito ga je zamijeniti suvremenim načinom upravljanja temeljenom na odgovornosti.¹⁹⁹ Policijske ovlasti policijski službenik primjenjuje prema vlastitoj odluci, po zapovjedi nadređenog²⁰⁰ i

¹⁹⁵ Policijski službenik upozorit će osobu koja svojim ponašanjem, djelovanjem ili propuštanjem određene radnje može dovesti u opasnost svoju sigurnost ili sigurnost druge osobe ili sigurnost imovine, narušiti javni reda i mir ili ugroziti sigurnost prometa na cestama ili kada se opravdano očekuje da bi ta mogla počiniti ili izazvati drugu osobu da počini kazneno djelo, prijestup ili prekršaj. Članak 40. ZP

¹⁹⁶ Članak 27. PNPP

¹⁹⁷ Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001., str. 30.-31.

¹⁹⁸ Slovenski Zakon o policiji davanje upozorenja propisuje u članku 34. stavak 1. Z opozorilom policisti opozarjajo osebe, državne organe, gospodarske družbe, samostojne podjetnike posameznike, organe, organizacije in samoupravne lokalne skupnosti ali premoženje ljudi, kot tudi na splošnu nevarnost. . Zakon o unutrašnjim poslovima tuzlansko-podrinjskog kantona ne sadrže odredbe o davanju upozorenja. Kanadski zakon o policiji kao sredstvo prisile navodi u članku 11. podstavak a) police presence.

¹⁹⁹ Programske smjernice Ministarstva unutarnjih poslova za razdoblje 2004.-2007., Zagreb, travanj 2004. str. 8.

²⁰⁰ Članak 22. stavak 1. ZP, Policijske ovlasti policijski službenik primjenjuje prema vlastitoj odluci, po zapovjedi nadređenog službenika i po nalogu nadležnog tijela, uporaba sredstava prisile prema skupini

po nalogu nadležnog tijela. Sa zapovijedi treba izjednačiti i odluku o uporabi posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava koju donosi ravnatelj policije uz suglasnost ministra.²⁰¹ Za obavljanje policijskih poslova, posebno primjenu sredstava prisile, bitne su dvije razine zapovijedanja.

Prva razina zapovijedanja temelji se na unutarnjem hijerarhijskom ustrojstvu policije koje je pri primjeni sredstava prisile u konkretnom slučaju potrebito odrediti. Uporaba sredstava prisile prema skupini moguća je samo po pojedinačnoj zapovijedi policijskog službenika određenog ranga ili delegiranja ovlaštenja izdavanja zapovijedi policijskom službeniku nižeg ranga,²⁰² a uporaba posebnih sredstava prisile moguća je temeljem odluke ravnatelja policije.²⁰³ Zapovijed u konkretnom slučaju nije samo nalog za izvršenje određene radnje, već i uvjet za zakonitu primjenu sredstava prisile.²⁰⁴ Radi primjene sredstava prisile zapovijed se izdaje policijskim službenicima, članovima policijskog tima koji usklađeno poduzima određenu radnju ali u kojemu pojedini policijski službenici imaju različite uloge.²⁰⁵

Policijski službenik dužan je izvršiti na zakonu utemeljenu zapovijed nadređenog policijskog službenika, osim ako bi izvršenjem zapovijedi počinio kazneno djelo.²⁰⁶ Neizvršenje zapovijedi čijim izvršenjem bi policijski službenik počinio kazneno djelo daje mogućnost i obavezu policijskom službeniku odbijanje izvršenja takove zapovijedi. Za odbijanje zapovijedi je općim propisima propisan posebni postupak.²⁰⁷

dozvoljena je samo po zapovijedi načelnika policijske uprave ili policijskog službenika kojeg on ovlasti, članak 64. ZP, policijski službenik može uporabiti vatreno oružje samo po zapovijedi neposrednog rukovoditelja, članak 41. stavak 4. PNPP Pravilnikom o policijskih pooblastilih propisana je primjena sredstava prisile po zapovijedi nadređenog policijskog službenika: Člen 111. stavak 1. Policist, ki opravlja delo in naloge pod neposrednim vodstvo, policijskog vodje, sme uporabiti prisilna sredstva samo po njegovom ukazu, rezen v primeru, ko je napaden ali ko je napaden drugi policist ili oseba. Zakon o unurašnjim poslovima tuzlansko-podrinjskog kantona ne sadrži odredbe o uporabi sredstava prisile po zapovijedi nadređenog, Kandski zakon o policiji, u članku 9 stavak 1. podstavak a) propisuje da policijski službenik upotrebljava sredstva prisile (intermediaite weapon) po odobrenju naređenog policijskog službenika ako prethodno nije prošao obuku za uporabu sredstava prisile.

²⁰¹ Članak 65. stavak 4. ZP

²⁰² Načelnika policijske uprave ili policijskog službenika kojeg on ovlasti, članak 64. stava 3. ZP

²⁰³ Odluku u uporabi posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava donosi ravnatelj uz suglasnost ministra. Članak 64. stavak 4. ZP

²⁰⁴ Izuzetak je uporaba sredstva prisile radi odbijanja napada na policijskog službenika ili odbijanje napada na drugu osobu. U tim slučajevima, policijski službenik nije dužan čekati zapovijed nadređenog policijskog službenika, već sredstva prisile može primijeniti u skladu s općim propisima o uporabi sredstva prisile koje bi primjenjivao da sredstva prisile primjenjuje prema vlastitoj prosudbi.

²⁰⁵ Usp. Veić, P.: Zapovijed u policiji, Policija i sigurnost, MUP RH, 3/98., str. 152.

²⁰⁶ Policijski službenik je dužan izvršiti zapovijed nadređenog policijskog službenika i nalog nadležnog tijela a neće ih izvršiti ako bi time počinio kazneno djelo. Članak 22. stavak 2. ZP

²⁰⁷ (1) Službenik je dužan izvršavati naloge čelnika tijela i nadređenog službenika.

(2) Službenik je ovlašten staviti pisano primjedbu onom tko je izdao nalog ako smatra da je nalog nezakonit, suprotan pravilima struke ili ako ocjeni da izvršenje naloga može izazvati veću štetu. Ponovljeni nalog u

Odbijanje postupanja po zapovjedi ili neizvršenje zapovjedi uz nastupanje objektivnog uvjeta kažnjivosti je kazneno djelo.²⁰⁸

Polijski službenik je osobno odgovoran za počinjena kaznena djela koja počini u obavljanju službe i ne može se pravdati višim nalogom.²⁰⁹ Za postupanje policijskog službenika, po zapovjedi nadređenog Kazneni zakon ne sadrži propis kojim takvo postupanje bilo poseban razlog isključenja protupravnosti kao za vojne osobe.²¹⁰ Pitanje utvrđivanja odgovornosti policijskog službenika koji sredstva prisile upotrebljava po zapovjedi nadređenog policijskog službenika je složeno. Policijski službenik kao dio policijskog tima, koji usklađeno, pod rukovodstvom nadređenog policijskog službenika, primjenjuje sredstva prisile, ne može u svakoj prilici, nakon primanja zapovjedi, posebno ocjenjivati da li su ispunjeni uvjeti za primjenu sredstava prisile kao da samostalno primjenjuje sredstva prisile. Svakako u toj situaciji nije prihvatljivo da svaki policijski službenik, koji je dio policijskog tima, odbija izvršenje zapovjedi dok se osobno ne uvjeri da su ispunjene sve pretpostavke za primjenu sredstava prisile koje prema zapovjedi nadređenog policijskog službenika treba u konkretnoj situaciji primijeniti, jer bi takav postupak doveo u pitanje izvršenje službene zadaće. Nadalje, u takvim i sličnim situacijama ne postoje stvarne mogućnosti primjene općih propisa glede odbijanja zapovijedi. O pitanju odgovornosti policijskog službenika koji sredstva prisile primjenjuje po zapovjedi nadređenog policijskog službenika i odgovornosti nadređenog policijskog službenika koji je zapovjedio primjenu sredstava prisile, za sve predvidljive situacije, ne možemo izreći opći stav, to je *questio facti*. Uporaba sredstva prisile ili primjena tih sredstava prisile prema članku 32. KZ uključuje samu uporabu, primjenu u stvarnom fizičkom smislu i nalog za njihovu primjenu. Uz to, ovisno o

pisanom obliku službenik je dužan izvršiti te je u tom slučaju oslobođen odgovornosti za posljedice njegovoga izvršenja.

(3) Ponovljeni pisani nalog, čije bi izvršenje predstavljalo kazneno djelo službenik je dužan i ovlašten zadržati od izvršenja i odmah staviti pisani primjedbu osobi koja je neposredno nadređena onome tko je nalog potpisao, ili državnom tijelu ovlaštenom za nadzor ako je nalog potpisao čelnik državnog tijela. Ako je nalog potpisao ministar ili drugi čelnik središnjeg tijela državne uprave, službenik će staviti pisani primjedbu Vladi.

(4) Za izvršenje pisanih naloga čije bi izvršenje predstavljalo kazneno djelo, službenik odgovara zajedno s nadređenim službenikom ili čelnikom tijela koji je nalog izdao, ukoliko nije postupio sukladno stavku 2. i 3. ovoga članka.

(5) službenik ne smije biti pozvan na odgovornost zbog primjedbe stavljene prema stavku 2. i 3. ovoga članka. Članak 26. Zakona o državnim službenicima i namještenicima

²⁰⁸ Službena osoba koja pri obavljanju dužnosti u unutarnjim poslovima koji se odnose na sprečavanje i otkrivanje kaznenih djela, hvatanje počinitelja kaznenih djela ili čuvanje javnog reda i mira, ne izvrši ili odbije izvršiti na zakonu utemeljenu zapovijed pretpostavljenog da poduzme neku službenu radnju pa time prouzroči težu povredu prava drugoga, teži poremećaj javnoga reda ili mira ili znatnu imovinsku štetu, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina. Članak 340. KZ

²⁰⁹ "Tko se ogriješi o odredbe Ustava o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, osobno je odgovoran i ne može se pravdati višim nalogom". Članak 20. Ustava

²¹⁰ Članak 388. KZ

konkretnom propisu, sredstvo prisile može biti samo upozorenje da će se primijeniti sredstvo stvarne prisile.²¹¹

Druga razina zapovijedanja odnosi se na ovlast policijskog službenika da u taksativno određenom području izdaje zapovijedi.²¹² Ovlast izdavanja zapovijedi nalazimo i u policijskim propisima drugih pravnih sustava.²¹³ Forma izdavanja upozorenja ili zapovijedi nije strogo određena,²¹⁴ a zapovijed mora biti zakonita, razumljiva i kratka.²¹⁵ Davanjem zapovijedi osoba se obvezuje na određeno ponašanje, djelovanje ili propuštanje odredene radnje i to samo za vrijeme koje je prijeko potrebno za obavljanje policijskog posla uz prethodno ili istovremeno upozorenje da će u slučaju odbijanja postupanja po zapovijedi, uporabiti zakonom predviđeno sredstvo prisile.²¹⁶

Uporaba sredstava prisile dozvoljena je samo dok postoje razlozi za uporabu sredstava prisile. Nakon prestanka pružanja otpora ili prestanka napada policijski službenik je dužan odmah prestati s primjenom sredstva prisile.²¹⁷

Otpor se definira kao aktivan i pasivan otpor. Aktivan otpor postoji kad osoba pruža otpor uporabom oružja, oruđa, drugih predmeta ili tjelesnom snagom i na taj način onemogućava policijskog službenika u obavljanju policijskog posla. Aktivnim se otporom smatra i poticanje na otpor. Pasivan otpor postoji kad osoba ne postupi po zapovijedi ili se stavi u takav položaj kojim onemogućava izvršenje policijskog posla (klekne, legne, uhvati se za osobu ili neki predmet i slično).²¹⁸ Osobi prema kojoj je uporabio sredstva prisile policijski službenik će pružiti prvu pomoć i organizirati liječničku pomoć, kad osoba ima vidljive povrede, na njezin zahtjev i onda kad nema vidljivih povreda, tijekom poduzimanja službenih

²¹¹ Pavišić, B. – Veić P., Komentar kaznenog zakona, drugo promijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH Policijska akademija, Zagreb, 1999., str. 133.

²¹² Zapovijedi se izdaju radi: 1. otklanjanja opasnosti za život i osobnu sigurnost građana, 2. otklanjanja opasnosti za imovinu, 3. sprječavanje izvršenja kaznenih djela, prijestupa i prekršaja, hvatanja njihovih počinitelja te pronalaženja i osiguranja tragova tih djela koja mogu poslužiti kao dokaz, 4. održavanja javnog reda i mira ili uspostavljanja narušenog javnog reda i mira, 5. sigurnosti cestovnog prometa, 6. zaprječavanja pristupa ili zadržavanja na prostoru ili objektu gdje to nije dopušteno, 7. sprječavanja i otklanjanja posljedica u slučaju opće opasnosti prouzrokovane elementarnim nepogodama, epidemijama ili drugih oblika ugrožavanja opće sigurnosti. Članak 41. ZP

²¹³ Slovenski zakon o policiji ovlast izdavanja zapovijedi uređuje odredbama članka 34. stavak 2. i 3., Zakon o unutrašnjim poslovima tuzlansko-podrinjskog kantona odredbama članka 32., kanadski zakon o policiji odredbama članka 11. stavak 1. podstavak b).

²¹⁴ Upozorenja i zapovijedi se daju usmeno, pismeno ili na drugi pogodan način (svjetlosnim i zvučnim signalima, rukom i slično. Članak 42. ZP

²¹⁵ Članak 29. PNPP

²¹⁶ Članak 28. PNPP

²¹⁷ Članak 32. stavak 3. PNPP, Slovenski zakon o policiji članak 51. stavak 2.,

²¹⁸ Članak 33. PNPP

mjera i radnji, bez obzira što je osoba prethodno ponuđenu liječničku pomoć odbila.²¹⁹ Odredba Pravilnika naglašava potrebu humanosti u djelovanju policije a Etički kodeks hrvatske policije humanost posebno ističe stavljanjem prioriteta uvažavanju liječničkog mišljenja. Postupajući prema osobama čije stanje zahtjeva medicinsku brigu, policijski službenik poziva medicinsko osoblje bez obzira na ponašanje osobe koje je prethodilo njezinom ozljeđivanju. On će se pokoriti uputama medicinskog osoblja glede daljnog postupanja s takovom osobom.²²⁰

10.4. Primjena sredstava prisile

Sredstva prisile koja policijski službenici mogu uporabiti radi obavljanja službenih zadaća, kad postoje uvjeti za njihovu primjenu određena su zakonom. Zakon o policiji kao sredstva prisile navodi: tjelesnu snagu, palicu, sredstva za vezivanje osobe, vatreno oružje, uređaj za prisilno zaustavljanje motornog vozila, službene pse, kemijska sredstva, službene konje, vatreno oružje, uređaj za izbacivanje mlazova vode, posebna vozila i posebne vrste oružja i eksplozivna sredstva.²²¹ Prijedlog izmjena i dopuna Zakon o policiji sadrži, pored navedenih sredstva prisile i raspršivač s dozvoljenim neškodljivim tvarima, uređaj za udar elektro-impulsem te sredstvo prisile posebna vozila preciznije određuje kao posebna motorna vozila.²²² Propisi o sredstvima prisile, posebnost su svakog pravnog sustava²²³, a razlike između kontinentalnih i *common law* propisa su evidentne.²²⁴

²¹⁹ Policijski službenik će bez odgode pružiti prvu i organizirati liječničku pomoć vidljivo ozlijedenoj osobi prema kojoj su uporabljena sredstva prisile.

Policijski službenik će osobi prema kojoj su uporabljena sredstva prisile ponuditi organiziranje liječničke pomoći i u slučaju kad nema vidljivih ozljeda.

Pružanje liječničke pomoći mora se organizirati i u slučaju kada osoba prema kojoj su uporabljena sredstva prisile takvu pomoć zatraži tijekom primjene službenih mjera i radnji neovisno o tome je li ranije ponuđeno pomoć odbila. Članak 31. PNPP

²²⁰ Točka VIII Etičkog kodeksa hrvatske policije

²²¹ Članak 54. stavak 1. ZP

²²² Članak 66. stavak 1. Prijedloga izmjena i dopuna Zakona o policiji: Sredstva prisile u smislu ovog zakona su: tjelesna snaga, sredstva za vezivanje osobe, raspršivač s dozvoljenim neškodljivim tvarima, uređaj za udar elektro-impulsem, uređaj za prisilno zaustavljanje motornog vozila, službeni pas, kemijska sredstva, službeni konj, vatreno oružje, uređaj za izbacivanje mlazova vode, posebna motorna vozila i posebne vrste oružja i eksplozivna sredstva.

²²³ Slovenski zakon o policiji u članku 50. kao sredstva prisile navodi: sredstva za vklepanje in vezivanje, fizično silo, palico, plinska in druga sredstva za pasivizacijo, vodni curek, konjenico, posebna motorna vozila, službenega psa, sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstava, strelno oružje. Zakon o unutrašnjim poslovima Tuzlansko-podrinjskog kantona kao sredstva prisile u članku 42. navodi: fizičku snagu, gumne palicu, sredstva za vezivanje, hemijska sredstva, sredstva za nasilno zaustavljanje i zaprečavanje vozila i lica, službene pse, službenu konjicu i vodenim topom.

²²⁴ Kanadski zakon o policiji kao sredstva prisile u članku 11. navodi: officer presence, communication, physical control, intermediate weapons and lethal force.

11. UPORABA TJELESNE SNAGE

Uporaba tjelesne snage²²⁵ je primjena sredstva prisile koja se primjenjuje na nekoj osobi u najvećem broju slučajeva primjene. Uporabu tjelesne snage, kao sredstvo prisile propisuju i zakoni drugih pravnih sustava kao sredstvo prisile²²⁶ a kao sredstvo prisile predlaže se u Prijedlogu izmjena i dopuna Zakona o policiji.

Tjelesna snaga je osnovno i najčešće primjenjivano sredstvo prisile koju policijski službenik, kad mjere upozorenja i davanja zapovijedi ne jamče uspjeh, može primijeniti radi savladavanja otpora ili odbijanje napada. Zakon ne definira pojam otpora. U Zakonu o policiji, uporaba tjelesne snage označena je kao najblaže sredstvo prisile.

Pravilnik otpor definira kao svako suprotstavljanje zapovijedi policijskog službenika koje se odnose na taksativno nabrojane policijske poslove kao i druge policijske poslove.²²⁷ Tjelesnu snagu policijski službenici mogu uporabiti radi savladavanja aktivnog ili pasivnog otpora. Nedosljedno definiranje prava uporabe tjelesne snage radi savladavanja otpora u odnosu na definiranje otpora, na policijske službenike koji primjenjuje sredstva prisile može djelovati zbumujuće.

Taksativno nabranje policijskih poslova prilikom obavljanja kojih je policijski službenik ovlašten uporabiti tjelesnu snagu radi savladavanja otpora u članku 32. stavak 1. Pravilnika, u članku 33. stavku 1. Pravilnika, proširuje se i na *privremeno ograničenje kretanja, udaljavanja s mesta događaja i radi obavljanja drugih policijskih*

²²⁵ Uporabom tjelesne snage u smislu ovog zakona smatra se uporaba različitih zahvata borilačkih vještina ili njima sličnih postupaka na tijelu druge osobe, kojima je cilj odbijanje napada ili savladavanje otpora osobe uz nanošenje najmanjih štetnih posljedica. Članak 55. ZP

²²⁶ Slovenski zakon o policiji propisuje fizično silo (članak 50. stavak 1. i članak 51. b), Zakon o unutrašnjim poslovima tuzlansko-podrinjskog kantona uporabu fizičke snage (članak 42. stavak 1.) Zakon o policiji tuzlansko- podrinjskog kantona, propisuje za sve razloge uporabe sredstava prisile (članak 42. stavak 1.). Ograničenje uporabe tjelesne snage kao sredstva prisile i drugih sredstava prisile ograničava općom odredbom u članku 43. stavak 3. U svim okolnostima, upotrijebite se najniži stepen prinude neophodan za vršenje kontrole, Mađarski Zakon o policiji u § 47. uporabu tjelesne snage propisuju radi slamanja otpora i prisiljavanje osoba na djelovanje ili prekid djelovanja, Kanadski zakon o policiji u članku kao sredstvo prisile propisuje 11. podstavak b) physical control.U SAD-u uobičajen je zajednički naziv korištenje forme wewponless tactic (hitting, kicking, wrestling, grabbing etc.) Use of Force By Police, Ovewrview of National and Local Data, U.S.- Department of Justice, Office of Justice Programs, october 1999., <http://www.ojp.usdoj.gov>

²²⁷ Otporom iz članak 32. stavak 1. ovog pravilnika smatra se svako suprotstavljanje zapovijedi policijskog službenika izdanoj radi održavanja ili uspostavljanja narušenog javnog reda i mira, udaljavanja s mesta događaja, privremenog ograničenja kretanja, dovođenja, zadržavanja ili uhićenja, kao i radi drugih policijskih poslova.

Otpor može biti aktivan i pasivan.

Aktivan otpor postoji kad osoba pruža otpor uporabom oružja, oruđa ili drugih predmeta ili tjelesnom snagom i na taj način onemogućava policijskog službenika u obavljanju policijskog posla. Aktivnim otporom se smatra i poticanje na otpor.

Pasivan otpor postoji kad osoba ne postupi po zapovijedi ili se stavi u takav položaj kojim onemogućava izvršenje policijskog posla (legne, klekne, uhvati se za osobu ili neki predmet i sl.). Članak 33. Pravilnika.

poslova. S aspekta ustavnosti i zakonitosti nije prihvatljivo da se pojmom "*i radi obavljanja drugih policijskih poslova*", ostavlja mogućnost da se podzakonskim aktom uvode sredstva prisile odnosno da se broj policijskih poslova kod kojih je moguće primijeniti sredstva prisile, tjelesnu snagu izvan okvira koji su određeni člankom 41. Zakona o policiji proširuje na "policijske poslove" određene člankom 3. Zakona o policiji, a zatim posredno i na druge poslove određene zakonom (članak 3. stavak 1. točka 8. Zakona o policiji). Vrsta sredstva prisile, opći i posebni uvjeti za njihovu primjenu morali bi biti u zakonu. Podzakonski akti trebali bi rješavati riješavati samo taktiku uporabe sredstava prisile.²²⁸ Članak 33. Pravilnika, izuzev terminoloških razlika i odredaba da se aktivnim otporom smatra i poticanje na otpor, sadržajno je potpuno identičan članku 180. Pravilnika o načinu postupanja službe javne sigurnosti.²²⁹

Odredbama članka 33. stavka 1. Pravilnika bi *de lege ferenda* otpor trebalo definirati kao svako suprotstavljanje zakonitoj zapovjedi policijskog službenika. Isto tako bi kao oblik pasivnog otpora trebalo navesti i bijeg osobe. Naime, policijski službenik ovlašten je uporabiti vatreno oružje radi sprječavanja bijega osobe koja je uhićena zbog izvršenja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža ili osobe za kojom je raspisana potraga radi bijega s izdržavanja kazne zatvora za ta kaznena djela, stoga ne bi trebalo biti zapreke da se propiše da je bijeg osobe, pod jednakim uvjetima kao i pasivni otpor razlog za zakonitu primjenu sredstava prisile.

Odredbe Zakona o policiji, po uzoru na Pravilnik o načinu postupanja službe javne sigurnosti²³⁰ polaze od činjenice da policijski službenici dobro poznaju borilačke vještine i njima slične postupke djelovanja²³¹ tjelesnom snagom na tijelo osobe prema kojoj

²²⁸ Usp. Veić. P.; Sredstva prinude u Republici Hrvatskoj – de lege ferenda, Policija i sigurnost, 5/94., str. 495.

²²⁹ Otporom se smatra svako suprotstavljanje zakonitim naređnjima koja izdaju ovlaštene službene osobe radi održavanja ili uspostavljanja javnog reda i mira, udaljavanja s mjesta događaja, s mjesta privremenog ograničenja kretanja, privođenja, zadržavanja, lišenja slobode kao i radi izvršenja drugih službenih zadataka. Otpor može biti aktivan i pasivan.

Aktivan otpor postoji kad osoba pruža otpor upotrebom oružja, oruđa i drugih predmeta ili fizičkom snagom i na taj način onemogućava ovlaštenu službenu osobu da izvrši službeni zadatak.

Pasivan otpor postoji kada se osoba ogluši pozivu ili zakonitom naređenju ovlaštene službene osobe ili se stavi u takav položaj koji onemogućava izvršenje službenog zadatka (legne, klekne, uhvati se za neki premet i sl.). Članak 180. stavak 1. Pravilnika o načinu postupanja službe javne sigurnosti, NN 25/83.

²³⁰ Članak 175. NN 25/83.

²³¹ Poznavanje vještine samoobbrane važno je ne samo zbog savladavanja otpora osobe nego i zbog toga što službenici unutrašnjih poslova povremeno dođu i u situaciju da budu i sami napadnuti pa se moraju braniti. I to tako, nekada će morati braniti ličnost i život treće osobe koja može biti ugrožena. Za takve prilike ovlaštenja dozvoljavaju upotrebu i vatrenog oružja kao najtežeg sredstva prinude. No, ako su okolnosti takve da upotreba oružja nije moguća (opasnost da se nekog drugo ozlijedi ili liši života) ili pak da nema vremena za njegovu upotrebu, onda jedino ostaju spretnost i vještina. Kosanović, B.; Samoobrana, Republički sekretarijat za unutrašnje poslove SR Hrvatske, Zagreb, 1988., str. 8.

se primjenjuju sredstva prisile. Primjena borilačkih vještina²³² i posebnih zahvata samoobrane nužna je radi učinkovitog postupanja i izbjegavanja ozljeđivanja odnosno nanošenja tjelesnih ozljeda osobi prema kojoj se primjenjuju sredstva prisile.

Intenzitet primjene tjelesne snage radi savladavanja otpora ili odbijanja napada na sebe, drugu osobu, na objekt ili prostor koji osigurava, može se kretati u širokom rasponu i ovisi o konkretnoj fizičkoj snazi policijskog službenika kao i fizičkoj snazi, konstituciji i znanju borilačkih vještina osobe prema kojoj se primjenjuje tjelesna snaga. Uporabom tjelesne snage smatra se udarac, zahvat i druge vještine obrane ili napada kojima se prisiljava na poslušnost osoba koja svojim postupkom onemogućava izvršenje policijskog posla.²³³ Uporaba tjelesne snage, iako bi u svojoj osnovi trebala biti najblaži oblik primjene sredstva prisile može za nanijeti teže posljedice od uporabe drugih sredstva prisile i u krajnjoj liniji uzrokovati teške tjelesne ozljede ili smrt osobe prema kojoj je primijenjena tjelesna snaga.

Za savladavanje pasivnog i aktivnog otpora najpogodniji su i najčešće se primjenjuju zahvati za privođenje. Većina zahvata za privođenje zasniva se na izvođenju poluga. Poluge su radnje koje se izvode uz najmanje dva, a u pravilu tri oslonca. Poluge se izvode u zglobovima, a pravac djelovanja sile uvijek je usmjeren u suprotnom pravcu normalnog kretanja zahvaćenog zgloba. Efikasnost poluga i njihovih zahvata je u tome što se iz njih teško može osloboediti i izbjjeći savladavanje. Pokušaj oslobađanja iz zahvata polugom najčešće dovodi do lomljenja onog mesta koje je zahvaćeno polugom. Ti zahvati omogućavaju uspješnu intervenciju, bez obzira na položaj u kojem se nalazi osoba na kojoj treba izvesti određeni zahvat. Najpogodniji i najosjetljiviji zglobovi za izvođenje poluga su lakat, rame, zglob šake i prsti. Za poluge važi princip, kao i za sve ostale zahvate za privođenje, da se moraju izvesti brzo i bez ikakvog prethodnog naznačavanja i signaliziranja. Jačina se mora podešavati prema snazi otpora, ozbiljnosti napada i upornosti protivnika da se iz zahvata izvuče.²³⁴ Zahvati za privođenje mogu se podijeliti prema položaju osobe na kojoj se zahvat izvodi.²³⁵ Primjena tjelesne snage na tijelo osobe prema kojoj se primjenjuje radi savladavanja otpora, sasvim sigurno izaziva nelagodu i određen stupanj tjelesne boli. Povećanjem intenziteta tjelesne boli ili češće, uporabom zahvata za privođenje i poluge do granice boli, prisiljava se osoba na određeno ponašanje, prisiljavanje na poslušnost i micanje s određenog mesta. Poznavanje borilačkih vještina i zahvata za privođenje, omogućuje

²³² Polizeiaugabengesetz tjelesnu snagu određuje kao uporabu zahvata juda, boksa i drugih borilačkih sportova.

²³³ Članak 32. stavak 2. PNPP

²³⁴ Kosanović, B.; Samoobrana, Republički sekretarijat za unutrašnje poslove SR Hrvatske, Zagreb, 1988., str. 41.

²³⁵ Zahvati za privođenje u stojećem položaju, u sjedećem položaju, u ležećem položaju. Kosanović, B.; ibid. Str. 41.- 50.

doziranje stupnja primjene tjelesne snage time i bola ali ujedno i jamči da neće doći do težih posljedica i ozljede osobe prema kojoj se tjelesna snaga primjenjuje. Tijelo osobe prema kojoj se primjenjuje tjelesna snaga dovodi se u položaj neravnoteže tako da osoba prema kojoj je primijenjena tjelesna snaga, dio svoje tjelesne snage, koju bi inače upotrijebila na pružanje otpora troši na održavanje tijela u određenom položaju. Doziranjem tjelesne boli, a prema potrebi i njezinim povećavanjem postiže se savladavanje otpora i osoba se prisiljava na izvršavanje one radnje koju od nje zahtjeva policijski službenik, uz nanošenje najmanjih štetnih posljedica za osobu. Otpor osobe prema kojoj je primijenjen zahvat za privođenje odnosno poluga i pokušaj oslobođanja može dovesti do teških tjelesnih ozljeda. Takove ozljede predstavljaju eksces.

U praksi se radi savladavanja otpora najčešće primjenjuju poluga na laktu lijeve ili desne ruke sprijeda²³⁶ i poluga na laktu lijeve ili desne ruke straga.²³⁷

Uporaba tjelesne snage dozvoljena je i radi odbijanja napada²³⁸ na sebe ili imovinu. Napad nije definiran niti sadržajno određen Pravilnikom. Napad je definiran općim propisima²³⁹ i odredbama posebnog dijela kaznenog zakona.²⁴⁰ Zakon o policiji napad

²³⁶ Poluga na laktu uvrтанjem, poluga na šaci. U trenutku kada smo iskoračili desnom nogom naprijed i uhvatili protivnika za zglobov Šake nastojeći ga povući iz ravnoteže, protivnik odmah reagira ne dozvoljavajući nam da ga povučemo, te vuče ruku ispruženu prema sebi u stranu. U tom trenutku brzo zakoračimo lijevom nogom naprijed ispred protivnika, desnom rukom podižemo desnu ruku protivnika k sebi a lijevu ruku prebacujemo preko protivnikove desne, napadajući snažno svojim pazuhom protivnikovo desno rame pritišćući ga prema dolje do koljena naše lijeve noge. Dok izvodimo pritisak tijelom prema dolje, desnom rukom uvrćemo desnu protivnikovu ruku da bude uz naše tijelo, uvrnuta dlanom prema gore, a lijevom uhvatimo ispod desne nadlaktice i iznutra prihvativama zglobov Šake protivnikove desne ruke prema gore, izvedemo polugu na šaci. Kosanović, B.; ibid. Str. 43.

²³⁷ Ključ na laktu s leđa. Protivnika napadamo s leđa i to desnom rukom za desni zglob protivnikove Šake, iskoračujući istovremeno desnom nogom naprijed. Ruku podižemo snažnim trzajem prema gore, udarajući istovremeno ojačanim dijelom dlana u lakat otraga odozdo i prema naprijed, čime dovodimo protivnikovo tijelo u pretkolon. Taj položaj nam omogućuje da jednim brzim pokretom savijemo protivnikovu ruku u laktu i prebacimo je preko svoje podlaktice, dovodeći protivnika u položaj ključa na laktu. Kosanović, B.; ibid. Str. 43.

²³⁸ Možemo ipak navesti neke opće karakteristike napada u smislu uvjeta za primjenu sredstava prinude. Napad mora biti neposredan, a napadnuta može biti ovlaštena službena osoba, osoba koju osiguravaju OSO ili bilo koja druga osoba. Napad mora biti "ozbiljan" u smislu opasnosti po napadnutog, mora postojati u trenutku primjene sredstava prinude, a po intenzitetu i korištenim sredstvima takav da se na drugi način ne može otkloniti. Napad može ostvariti jedna ili više osoba fizičkom snagom (uz ili bez posebnih vještina), oružjem, oruđem ili predmetom. Čepe, V., Modly, D., Posavec, I., Veić, P.; Priručnik za obuku policajaca, II dopunjeno i prerađeno izdanje, Obrazovni centar za unutarnje poslove MUP-a Republike Hrvatske, Zagreb, 1991., str. 216.

²³⁹ Članak 29. KZ. Napad je svako povredjivanje ili ugrožavanje nekog pravno zaštićenog dobra napadnutog koje potječe od čovjeka. Horvatić, Ž. – Novoselec, P., Kazneno pravo opći dio, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2001. str. 213.

²⁴⁰ Članak 318. stavak 1. KZ, Napad na službenu osobu, Pod napadom u smislu spomenutog kaznenog djela treba smatrati svaku djelatnost koja dovodi do stvarne i konkretnе opasnosti za tjelesni integritet službene osobe ili osobe koja joj zakonito pomaže u obavljanju poslova iz nadležnosti unutarnjih poslova. Iz pojma "napad" isključeni su zahvati koji su usmjereni na tjelesno ozljedivanje policijskih službenika. Pored napada, razmatrano kazneno djelo može se ostvariti i ozbiljno prijetnjom službenoj osobi da će biti napadnuta. Pavišić, B. – Veić P., Komentar kaznenog zakona, drugo promijenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH Policijska akademija, Zagreb, 1999. str. 534.

navodi kao razlog za uporabu tjelesne snage,²⁴¹ i uporabu sredstava za vezivanje radi odbijanja napada usmjerenog na policijskog službenika.²⁴² Pravilnik pravo uporabe tjelesne snage daje policijskom službeniku radi odbijanja napada na sebe ili drugu osobu ili objekt ili prostor koji osigurava.²⁴³ Propis koji je bio na snazi do donošenja Pravilnika napad je definirao u više odredaba.²⁴⁴ Suvremeni policijski propisi drugih zemalja također sadrže odredbe o napadu.²⁴⁵

Stoga bi u policijske propise *de lege ferenda*, svakako trebalo uvrstiti odredbe kojima bi se definirao pojam napad.

Odbijanje napada zahtijeva uporabu tjelesne snage koja je različita od uporabe tjelesne snage radi savladavanja otpora iako se u završnoj fazi odbijanja napada nerijetko koriste zahvati za privođenje identični zahvatima za privođenje primjenjivih radi savladavanja otpora.²⁴⁶ Odbijanje napada tjelesnom snagom, oružjem ili oruđem, zahtijeva pravovremenu i ispravnu procjenu namjere napadača, izbjegavanje ili blokadu udarca, onesposobljavanje napadača udarcem i na kraju završene radnja radi savladavanje napadača i sprječavanje novog napada uporabom zahvata za privođenje ili sredstava za vezivanje.²⁴⁷

²⁴¹ Članak 55. ZP

²⁴² Članak 57. stavak 1. točka 1. ZP

²⁴³ Članak 32. stavak 1. PNPP

²⁴⁴ Članak 185. Neposrednim napadom kojim se ugrožava život ovlaštene službene osobe (član 181. stav 1. točka 4. ovog pravilnika) smatra se napad vatrenim oružjem, opasnim oruđem ili drugim predmetima kojima se može ugroziti život, napad dviju ili više osoba, napad fizički snažnije osobe ili osobe koja se služi posebnim vještinama, napad na mjestu i u vrijeme kada službena osoba ne može dobiti pomoć.

Smatra se da je napad vatrenim oružjem izvršen i samim potezanjem vatrenog oružja ili pokušajem da se vatreno oružje potegne.

Članak 186. Ovlaštene službene osobe upotrijebit će vatreno oružje prema članu 181. stav 1. točka 5 ovog pravilnika ako je napad neposredan i ako postoji u trenutku upotrebe vatrenog oružja.

Napadom na objekt koji se osigurava smatra se svaka radnja usmjerena na teško oštećenje ili uništenje uređaja u objektu.

Napadom na osobu koju se osigurava smatra se neposredan napad vatrenim oružjem, opasnim oruđem ili sredstvima kojima se ugrožava život te osobe ili ako napad vrši više osoba.

Napad koji se vrši u namjeri da se oslobode osobe lišene slobode smatra se napadom vatrenim oružjem.

Pravilnik o načinu postupanja službe javne sigurnosti, NN 25/83.

²⁴⁵ Napad je vsak protipraven, neposreden napad z orožjem, orodjem in drugimi predmeti ali s fizično silo, s katerim kaže napadalec namen, da bi policista, osebo, ki je policist varuje ali koga drugega onesposobil, poškodoval ali mu vzel življenje. Za napad se šteje tudi napad na objekt, ki ga policist varuje. 110. člen, Pravilnik o policijskih pooblastilih, R Slovenije

²⁴⁶ Dne 27. 4. 2005 ob 23.51 je patrulja posredovala pri kršitvi javnega reda in miru (družinskom nasilju). Kršitelj je grdo ravnal z ženo in kljub ukazu policistov ni prenehal s krštvijo. Ko sta ga policista seznanila, da mu je odvzeta prostost, je zagrabil manjšo palico ter poskušal udariti enega od policistov. Policist mu je napad preprečil s prijemom za roke, drugi policist pa je obenem izvedel strokovni prijem ushiro – jime (davljenje od zadaj). Kršitelj je bil obvladan in odpeljan v prostore za pridržanje.

²⁴⁷ Policisti so ponoči dne 24. 2. 2005 izvajali kontrolo na območju, kjer je bilo v tistem času več vlomov v poslovne objekte in vozila. Policista v civilnih oblačilih sta ob 1.30 opazila tri neznane sumljive osebe, ki so se zadrževale pri videoteki, v katero je bilo uro pred tem vlomljeno. Policist P1 je izstopil iz civilnega vozila in sledil neznancem, policist P2 pa se je odpeljal v bližnjo okolico. Ker so se neznanci oddaljili proti športni dvorani, sta se odpeljala za njimi in vsak z ene strani pregledala objekt, da bi ugotovila, ali je bilo vanj vlomljeno. Ker neznancev nista več opazila, se je policist P1 po pešpoti napotil v smeri, od koder so pred tem

Udarac se koristi u funkciji trenutnog onesposobljavanja napadača, zadavanjem boli velikog intenziteta ili čak i tjelesne ozljede. Udarac dijelovima tijela, najčešće ekstremitetima vrlo se malo ili gotovo uopće ne razlikuje od udarca palicom.²⁴⁸ Posljedice tog udarca također su slične posljedicama izazvanim udarcima palicom a nerijetko ti udarci mogu nanijeti teže posljedice od udarca palicom. Tjelesna snaga je u policijskim propisima navedena kao najblaže sredstvo prisile što ne znači da je ona nužno i uvijek blaže sredstvo prisile od police.²⁴⁹ Primjenom sredstava prisile, tjelesne snage nužno se uspostavlja interaktivni dinamični odnos osobe koja primjenjuje sredstva prisile i osobe prema kojoj se primjenjuju sredstva prisile i intenzitet primjene sredstava prisile i vrsta sredstava prisile ovisi s jedne strane o odlučnosti osobe ovlaštene za primjenu sredstava prisile da primjeni sredstva prisile kao i odlučnosti osobe prema kojoj se primjenjuju sredstva prisile u pružanju pasivnog ili aktivnog otpora. Pri primjeni sredstava prisile, nije uvijek moguće procijeniti koji će krajnji intenzitet i koja sredstva prisile će biti nužno upotrijebiti radi postizanja svrhe poduzimanja tih mjera niti reakciju osobe ili osoba prema kojima se sredstva prisile primjenjuju i zato je nužno da se sredstva prisile uvijek primjenjuju u skladu s odredbama zakona.

Krajnji intenzitet primjene tjelesne snage mora biti razmjeran konkretnom slučaju. Intenzitet primjene tjelesne snage u određenom slučaju je *questio facti*. Najčešće je dovoljno zakonitost uporabe sagledavati temeljem osnovnih propisa koji uređuju uporabu snage, međutim, ponekad stvarni povod uporabe i nastupajuća posljedica uvjetuju ispitivanje po drugim osnovama, npr. po propisima za uporabu vatre nog oružja.²⁵⁰

Zakon o policiji ne uređuje pitanja uporabe tjelesne snage prema predmetima.

prihajali neznanci. Kmalu jih je srečal in se jim na ozki poti umaknil, kljub temu pa se je eden od njih vanj zaletel z ramo. Policist in neznanci so se ustavili. Po nekaj besedah so ga neznanci obstopili in postajali vedno bolj verbalno in tudi fizično agresivni. Neznana oseba O1 je s pestjo zamahnil proti policistu, vendar se je ta pravočasno odmaknil. Policist se je začel vzvratno umikati in zavpil: »Stojte, policijal!«, česar pa napadalci niso upoštevali in se še naprej premikali proti policistu. Policist jih zato ponovno opozoril s klicem: »STOJTE, POLICIJA, STRELJAL BOM!« in izvlekel pištole ter po UKV postaji zaprosil za pomoč druge policiste. Kljub opozorilu, da bo uporabil strelno oružje, so bili neznanci še naprej fizično agresivni, zato je izstrelil opozorilni strel. Ker so se neznanci ustavili in nekoliko umirili, je nato pištole spravil v tok. Nato so neznanci začeli z rokami zamahovati proti njemu in ga odrivati, zato je osebo O2 z nogu udaril v pleksus (mae - geri). Takrat je proti policistu ponovno zamahnila oseba O1, vendar je policist udarec prestregel in ga udaril z roko v pleksus (gyaku tsuki). Takrat je nanj skočila oseba O3 in z roko zamahnil proti njemu. Policist se je udarcu izognil ter ga obvladal s strokovni metom (ippon seoi nage). Neznanca O1 in O2 sta policista nato še enkrat napadla, vendar je policist z udarci z roko odvrnil napad. Po neuspešnem napadu sta zbežala, neznanec O3 pa je še enkrat skočil proti policistu, ki je napad odvrnil s strokovnim metom (o goshi). Tudi oseba O3 je zbežala, vendar jo je policist po približno 30 metrih ujel. Pri prijetju sta oba padla in se valjala po tleh, ko je bila oseba bočno na policistu, je na pomoč pritekel policist P2 in jo s strokovnim prijemom ključ na komolcu obvladal ter vklenil. Neznanca O1 in O2 so zatem prijeli drugi policisti.

²⁴⁸ Udarci moraju biti usmjereni prema dijelovima tijela na kojima neće prouzročiti trajne posljedice. Shematski prikaz s označenim zonama ljudskog tijela donosimo u prilogu A.

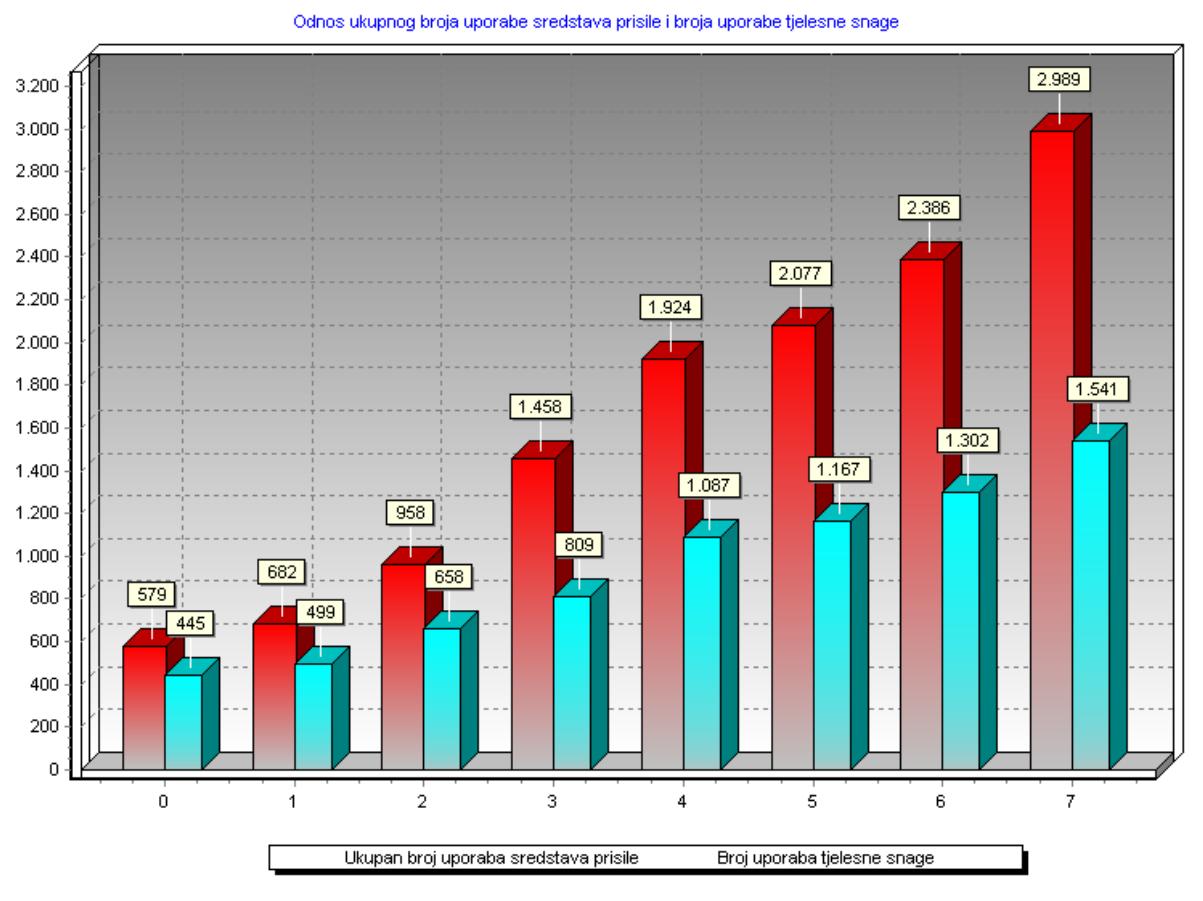
²⁴⁹ Austrijski Waffengebrauchsgesetz uporabu fizičke snage smatra blažim sredstvom prisile od uporabe oružja (§ 4.). Osnovni uvjet za njezinu primjenu je da su postoje uvjeti za uporabu oružja.

²⁵⁰ Veić, P.: ibid. str. 44.

Prema statističkim podacima tjelesne snage kao sredstva prisile je najčešće primjenjivano sredstvo prisile u Republici Hrvatskoj.²⁵¹ Usporedni podaci o ukupnom broju uporabi sredstva prisile i ukupnom broju uporabi tjelesne snage kao sredstva prisile prikazani su u tablici.

Tablica 1. *Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i broja uporabe tjelesne snage*

Godina	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Ukupan broj primjene sredstava prisile	579	682	958	1458	1924	2077	2386	2989
Tjelesna snaga	445	499	658	809	1087	1167	1302	1541

Grafički prikaz 1. *Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i broja uporabe tjelesne snage*

²⁵¹ U Republici Sloveniji najveći broj uporabljenih sredstva prisile u odnosu na ukupan broj sredstava prisile odnosi se na uporabu sredstva za vezivanje.

12. UPORABA PALICE

Poličjska palica je relativno staro policijsko oružje,²⁵² a svrstana je u kategoriju hladnih oružja. Osnovna namjena palice je nanošenje boli i ozljeda.²⁵³ Oblik palice pogodan je za nanošenje tjelesne ozljede i intenzivne fizičke boli udarcem i za primjenu u različitim zahvatima namijenjenim savladavanju otpora ili obrane od napada. Uporabom palice smatra se udarac po tijelu osobe prema kojoj se palica upotrebljava kao sredstva prisile.²⁵⁴ Pri uporabi palice policijski službenici dužni su ukoliko je to obzirom na okolnosti uporabe moguće, iako to nije propisano, izbjegavati udaranje osobe prema kojoj primjenjuju palicu u vitalne dijelove tijela²⁵⁵ Dimenzije palice i vrsta materijala od kojeg je palica izrađena²⁵⁶ nisu posebno definirani, što pojmu palica daje širi smisao.²⁵⁷ Policijski službenici ovlašteni su uporabiti palicu koja je dio osnovne i posebne policijske opreme.²⁵⁸ Palica, specifičnog oblika i veličine različita od palice kao osnovne policijske opreme, dio je posebne opreme policijskih službenika Ministarstva i naziva se interventna palica.²⁵⁹ Uredba je ukinuta donošenjem nove Uredbe, u travnju 2006. godine, kojom je pored interventne palica (tonfa), kao posebna policijska oprema navedena i teleskopska palica (sklopiva).²⁶⁰ Za razliku od palice, koju kao osnovnu policijsku opremu duži policijski službenik, interventna palica²⁶¹ je dio opreme koju duži ustrojstvena jedinica Ministarstva a policijskim

²⁵² Oružje prema ovom Zakonu je: 1) vatreno oružje, 2) zračno oružje, 3) plinsko oružje i oružje za signalizaciju, 4) rasprskavajuće oružje, 5) oružje s tetivom, 6) hladno oružje. Članak 3. Zakona o oružju, NN 46/96., 27/99., 12/01., 19/02.

²⁵³ Hladno oružje su bokseri, bodeži, kame, mačevi, sablje, bajunete, budzovani (topuzi) i drugi predmeti kojima je osnovna namjena napad ili nanošenje ozljeda. Hladnim oružjem u smislu ovog Zakona smatraju se i predmeti pogodni za nanošenje ozljeda kada se nose na javnim okupljanjima, lokalnim ili sličnim mjestima. Članak 9. Zakona o oružju, NN 46/96., 27/99., 12/01., 19/02. Article (9) In this part of this Act "offensive weapon" means any article- (a) made or adapted for use for causing injury to persons: or (b) intended by the person having it with him for such use by him or by some other person. Police and Criminale Evidence Act, 1984.

www.swarb.co.uk/acts/1984PoliceandCriminalEvidenceAct.shtml

²⁵⁴ Pod primjenom gumene palice smatra se udarac gumenom palicom po tijelu izbjegavajući pri tom udarac po glavi, vratu, genitalijama, bubrezima i drugim vitalnim dijelovima tijela. Članak 6. stavak 1. Pravilnika o načinu primjene sredstava prisile, NN 43/02.

²⁵⁵ Pri obuci policijskih službenika koristi se shematski prikaz dijelova ljudskog tijela s označenim zonama prema kojima je dopušteno uporabiti palicu (Prilog 1.)

²⁵⁶ U Europi policija najčešće koristi gumenu palicu, a policija u SAD-u, drvenu palicu specifičnog oblika i veličine.

²⁵⁷ Zakonom o izvršenju kazne zatvora, pročišćeni tekst, NN 190/03. Članak 142. stavak 1. točka 2. kao sredstvo prisile navodi se (2) gumena palica

²⁵⁸ Osnovna policijska oprema policijskih službenika Ministarstva u smislu ove uredbe je: - palica, sredstva za vezivanje, - raspršivač s neškodljivim tvarima. Članak 5. Uredbe o vrsti naoružanja i opreme policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova, NN 54/2002., u dalnjem tekstu Uredba

²⁵⁹ Članak 6. stavak 1. točka 1. Uredbe.

²⁶⁰ Članak 5. podstavak B, alineja 1. i 2. Pravilnika o vrstama naoružanja i opreme policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova, NN 42/06.

²⁶¹ Interventna palica poznatija je pod nazivom TONFA.

službenicima se izdaje po nalogu nadležnog rukovoditelja²⁶² a prema izmjenama uredbe interventnu i teleskopsku palicu iznimno mogu policijski službenici, pripadnici specijalne policije, interventne policije i ustrojstvene jedinice za posebne poslove sigurnosti zadužiti osobno²⁶³ Zakon pojmu palica, dakle daje širi smisao, i pojam obuhvaća, pored palice koja je dio osnovne policijske opreme i interventnu i teleskopsku palicu.²⁶⁴ Interventna i teleskopska palica dio su posebne policijske opreme, nisu u svakodnevnoj, redovnoj uporabi policijskih službenika već se izdaje, koji ih iznimno zadužuju policijskim službenicima pripadnici specijalne policije, interventne policije i ustrojstvene jedinice za posebne poslove sigurnosti po nalogu nadležnog rukovoditelja koristi se u kombinaciji s drugom posebnom opremom i za njenu uporabu policijski službenici moraju proći posebnu izobrazbu. Interventna i teleskopska palica imju više prednosti pred palicom i upotrebljavaju je policije mnogih država, posebno pripadnici specijalne policije i interventne policije.²⁶⁵ Temeljem

²⁶² Članak 7. stavak 1. i 2. Uredbe iz 2002. godine

²⁶³ Članak 7. stavak 2. Pravilnika o vrstama naoružanja i opreme policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova, NN 42/06.

²⁶⁴ U prilogu B donosimo neke modele policijskih palica.

²⁶⁵ Dne 27. 2. 2005 je ob 20.46 na OKC PU poklical občan ter povedal, da je v naselju XY oseba O1, ki je na begu iz prevzgojnega doma. Vodja izmene je na kraj napotil dve patrulji s po dvema policistoma. Glede na oceno stopnje tveganja so vsi policisti oblekli zaščitne jopiče in se pred naseljem dogovorili o načinu ukrepanja. Policistka je ostala pri službenih vozilih pred naseljem, policisti pa so šli proti počitniški prikolici in šotoru, od koder se je slišala glasba. Pred prikolico so med drugimi osebami opazili tudi iskanega O1. Policist P1 ga je seznanil, da bo na podlagi razpisa iskanja priveden v prostore PP in nato odpeljan v prevzgojni dom, od koder je pobegnil. Zaradi suma pobega in suma napada na policiste je policist P2 zoper O1 uporabil tudi sredstva za vezanje in vklepanje. Ko so ga policisti vodili proti službenim vozilom, pa so druge osebe šle za njimi in postajale vse bolj agresivne. Policiste so žalile in zahtevale, naj izpustijo prijetega O1. Najmanj 8 oseb je policiste obstopilo. Policista P1 in P3 sta jih ves čas opozarjala, naj se odstranijo in prenehajo s krštvijo, policist P2 pa je držal prijeto osebo. Osebi O2 in O3 sta nato z odrivanjem in udarjanjem policista P2 poskušala omogočiti pobeg prijetemu O1. Policist P2 se je njunega napada ubranil z uporabo palice tonfe, s katero je z desno roko nekajkrat odrnil osebo O4 in O3, z drugo roko pa še vedno držal prijeto osebo. Osebi O5 in O6 sta napadla policista P1 in P3 z večjimi poleni, oseba O7 pa z večjo lopato. Policista P1 in P3 sta vse tri napadalce odrivala s palico tonfo. Eden od napadalcev je v policista P1 vrgel tudi večji kamen, ki ga je zadel v zaščitni jopič na sprednji strani in mu strgal obleko. Med prerivanjem so padli tudi kršitelja O2 in O3 ter policist P2, ki je še vedno držal za roko prijetega O1. Policistu P2 se je približala še oseba O8 in ga z večjim polenom udarila po glavi, tako da je izpustil prijeto osebo, ki je pobegnila. Nato je oseba O9 policista P3 z lopato udarila v ramo in lopatico, pred naslednjim napadom pa jo je policist udaril po roki s palico tonfo in izbil lopato. Nato ga je oseba O6 poskušala po glavi udariti s sekiro. Policist P3 je proti napadalcu uporabil plinski razpršilec, obenem pa je policist P1 uporabil strelno orožje in v zrak v nasprotno smer od naselja in napadalcev izstrelil opozorilni strel. To je povzročilo, da so se napadalci takoj razbežali. Zaključno poročilo delovne skupine za uvedbo električnega paralizatorja v policijo, str. 50

Policista P1 in P2 sta 5. 11. 2004 ob 20. uri pri kontroli cestnega prometa opazila vozilo, za katero sta ocenila, da je voznik verjetno pod vplivom alkohola, zato sta se s službenim vozilom z vključenimi modrimi lučmi in zvočnimi signali odpeljala za njim. Voznik je pospešil hitrost in prehiteval vozila pred seboj na krajih, kjer je to nevarno in prepovedano. Na koncu je zavil na makadamsko pot v naselje in se ustavil pred stanovanjsko barako. Policista sta zapeljala za njim in vozilo ustavila tako, da sta z žarometi osvetlila vozilo O1. Glede na stopnjo tveganja (osebo sta policista poznala kot nasilneža, na istem kraju so bili policisti že napadeni, navzočnost drugih oseb, ki bi lahko napadale policista) je policist P1 izvlekel pištole in tako varoval postopek, ki ga je začel izvajati policist P2. Policist P2 je stopil k osebi O1, ki je izstopila iz vozila, v vozilu pa je opazil še žensko z otrokom. Oseba O1 je začela nerazumljivo kričati, policist P2 jo je prijel za roko in ji ukazal, naj se umiri. Oseba O1 ukaza niupoštevala, z aktivnim upiranjem se je poskušala iztrgati iz policistovega prijema.

odredaba Zakona o policiji, nije donesen propis koji bi odredio tehnička obilježja sredstava prisile, pa tako i tehničke karakteristike palice kao sredstva prisile.²⁶⁶ U policijskoj uporabi se pored navednih palica, mogu naći i palice različitih dimenzija i izrađene od raznih materijala, ovisno o osnovnoj namjeni.²⁶⁷ Na pitanje da li to podrazumijeva da policijski službenici mogu uporabiti bilo koju policijsku palicu, valja dati potvrđan odgovor.

Uporaba palice nameće još jedno pitanje. Da li uporabu palice radi blokade udarca, dakle u slučajevima kad se palica ne upotrebljava za zadavanje udarca po tijelu osobe, treba smatrati uporabom palice kao sredstva prisile, nije moguće dati određen odgovor. Samatramo da uporabu palice u navedene svrhe ne bi trebalo označiti kao uporabu sredstva prisile, ona tada postaje sredstvo za odbijanje napada. Isto bi trebalo označiti uporabu palice kad se koristi za savladavanje otpora, ako se ne koristi u svojoj osnovnoj namjeni, za zadavanje udaraca po tijelu osobe.

Uporaba palice²⁶⁸ dopuštena je ako uporaba tjelesne snage ne daje rezultata ili ako je obzirom na okolnosti konkretnе situacije očito da sama uporaba tjelesne snage ne jamči uspjeh. Uporaba palice je naznačena kao teži oblik uporabe tjelesne snage,²⁶⁹ iako to ne mora uvijek biti teži oblik uporabe sredstava prisile od uporabe tjelesne snage. Takova definicija uporabe palice nije u potpunosti prihvatljiva. Uporaba tjelesne snage, prije svega podrazumijeva uporabu dijelova ljudskog tijela, najčešće ekstremiteta ali i drugih dijelova tijela kako bi time bio odbijen napad ili savladan otpor osobe prema kojoj se primjenjuju sredstva prisile. Palica je, prema odredbama Zakona o oružju, oružje, sredstvo koje je

Policist P2 je ukaz ponovil, oseba pa je začela z rokami zamahovati proti policistu. Policist P2 je nato zaradi aktivnega upiranja kršitelja izvedel ključ na komolcu s podiranjem na tla. Na tleh je kršitelju dal roki na hrbet, da bi ga vklenil s sredstvi za vklepanje – lisicami. Takrat sta policista zaslišala, da izza barake prihaja skupina ljudi, ki je glasno in nerazumljivo kričala. Zaradi teme pa nista videla, koliko oseb se približuje, glede na njihovo glasno in agresivno kričanje pa sta ocenila, da bi lahko preprečile postopek z osebo O1. Ko so prišli bližje, je P1 videl obrise 10–15 ljudi, vendar zaradi teme ni razločil, ali nosijo tudi nevarne predmete ali orožje. Glasno jih je pozval, naj se ustavijo oz. odstranijo s kraja postopka. Ker se skupina ni ustavila in je še vedno glasno kričala, jih je še dvakrat pozval, naj se ustavijo. Ker se skupina še vedno ni ustavila, je ocenil, da je neposredno ogroženo njuno življenje, saj so v tem naselju policiste že večkrat napadli, zato se je odločil za opozorilni strel. Bližajočo se skupino je najprej glasno opozoril: »Stoj, policija, streljal bom!« in nato še enkrat »Stoj, streljal bom!«. Ker niti tega niso upoštevali, je pištole usmeril v zrak proti gozdu in izstrelil opozorilni strel. Skupina, ki se je kraju postopka približala že na približno 3 metre, se je najprej za trenutek ustavila, nato pa je kršitelj O2 začel groziti policistu P1, da ga bo ubil. Policist P2 je izpustil osebo O1, iz službenega vozila vzel palico tonfo in kršitelju O2 ukazal, naj se umakne nazaj. Iz skupine je stopila še oseba O3, ki pa je začela miriti navzoče, prijela kršitelja O2 ter ga začela vleči nazaj proti skupini. Policist P1 je po UKV zvezi zaprosil za pomoč OKC, ki je na kraj poslal dodatni patrulji. Policisti so nato vklenili kršitelja O1 in izvedli identifikacijski postopek z drugimi kršitelji. Zaključno poročilo delovne skupine za uvedbo električnega paralizatorja v policijo, str. 50. –51.

²⁶⁶ Članak 129. stavak 2. podstavak 14. ZP

²⁶⁷ Na fotografijama su prikazni različiti modeli palica u policijskoj uporabi. (Prilog 2).

²⁶⁸ Uporaba palice dopuštena je ako su blaži načini uporabe tjelesne snage bezuspješni ili ne jamče uspjeh.

Članak 56. ZP

²⁶⁹ Članak 34. stavak 1. PNPP

prvenstveno namijenjeno nanošenju tjelesnih povreda, a sustav common law palicu određuje kao nesmrtonosno oružje.²⁷⁰ Stoga, palicu valja označiti kao oružje, sredstvo prisile a ne kao teži oblik primjene tjelesne snage. Odredbe Zakona o policiji o uporabi tjelesne snage i uporabi palice kao sredstva prisile su razdovjene bez stvarnog razloga, izuzev ako njihov razdvajanje nije u funkciji naglašavanja načela postupnosti u primjeni sredstava prisile.²⁷¹ Propisi koji su bili na snazi prije donošenja Zakona o policiji sadržavali su jedinstvenu odredbu o uporabi tjelesne snage, palice i drugih sredstava prisile,²⁷² Zakon načelo postupnosti naglašava i odredbama da je uporaba palice dopuštena ako su blaži načini uporabe tjelesne snage bezuspješni ili ne jamče uspjeh. Razdvajanje odredaba o uporabi tjelesne snage i odredaba o uporabi palice nema suštinski značaj. Tjelesnu snagu i palicu moguće je primijeniti kad mjere upozorenja i zapovjedi ne jamče uspjeh, a sredstvo prisile je potrebno uporabiti radi zaštite života, savladavanja otpora, sprječavanje bijega ili odbijanja napada. Odluku o tome koje će sredstvo uporabiti donosi policijski službenik u konkretnom slučaju, prema načelu uporabe najblažeg sredstva prisile koje jamči uspjeh. Zakon ne propisuje druge posebne uvjete za uporabu palice, a odredbu ako su blaži načini uporabe tjelesne snage bezuspješni ne treba tumačiti da je policijski službenik uvijek dužan primijeniti tjelesnu snagu, pa tek ako je primjena tjelesne snage bezuspješna, palicu.²⁷³ Odredbe zakona

²⁷⁰ No lethal weapon

²⁷¹ Kanadski zakon o policiji, propisuje opcije uporabe sredstava prisile i načelo postupnosti naglašava odredbama članka 11. stavka 1. a) officer presence; b) communication; c) psychical control, d) intermediate weapons; e) lethal force.

²⁷² Radi savladavanja otpora osobe koja remeti javni red i mir ili koju treba privesti, zadržati ili lišiti slobode, kao i radi odbijanja napada na sebe ili drugu osobu ili objekt koji osiguravaju, ovlaštene službene osobe imaju pravo upotrijebiti primjerenu fizičku snagu, palicu, mlazove vode, sredstva za prisilno zaustavljanje motornih vozila, plinska i druga sredstva prinude utvđene pripisima. Ovlaštene službene osobe dužne su prije upotrebe sredstava prinudena prikladan način upozoriti osobe prema kojima namjeravaju upotrijebiti ta sredstva. Ovlaštene službene osobe nisu dužne postupati prema stavku 2. ovoga članka ako bi se time moglo dovesti u pitanje izvršenje službenog zadatka. Članak 41. Zakona o unutarnjim poslovima, NN 76/94. Slovenski Zakon o policiji uporabu tjelesne snage, palice i pilinskog raspršivača propisuje u odredbama članka 51. b Plinski raspršilec, fizično silo in palico lahko policist uporabi če ne more drugače obladati upiranje osebe, ki ne izpolnjuje zakonitih ukazov, moti javni red, ali upiranja osebe, ki jo treba prijeti ali ji odvzeti prostost, kot tudi, če mora odvrnuti napad na osebe ali objekte, ki jih varuje, ali napad na sebe ali koga drugega. Mađarski Zakon o policiji u § 49.1. propisuje uporabu gumene i električne palice radi otklanjanja napada koji ugrožava živote drugih osoba, napada koji je usmijeren na policajca, zdravje ljudi i sigurnost imovine te radi slamanja otpora u opravданoj mjeri, Zakon o unutrašnjim poslovima tuzlansko-podrinjskog kantona uporabu palice propisuje u članku 42. stavak 1. Ministarstvo odnosno ovlaštena službena lica imaju pravo upotrijebiti ogovarajuća sredstva prinude i to : fizičku snagu i gumne palicu, sredstva za vezivanje, hemijska sredstva, sredstva za nasilno zaustavljanje i zaprečavanje vozila i lica, službene pse, službenu konjicu i vodenim topom, kada je to potrebno radi odbijanja napada od sebe ili drugo lice, ličnost koju obezbjeđuje, radi savlađivanja otpora jednog ili više lica koje remete javni red i mir ili ugrožavaju bezbjednost saobraćaja ili lica koje treba dovesti, zadržati ili lišiti slobode, radi uspostavljanja narušenog javnog reda i mira, kao i radi sprječavanja bjekstva lica koja se sprovode ili koja treba dovesti, zadržati ili lišiti slobode ako postoji sumnja da će pokušati bjekstvo.

²⁷³ Nasuprot tome, propisi o uporabi vatrenog oružja u progonu plovнog objekta (članak 67. ZP), propisuju postupnost pa je prije uporabe vatrenog oružja obavezno upućivanje vidljivog ili čujnog poziva na zaustavljanje

o uporabi tjelesne snage i palice, *de lege ferenda* treba objediniti u jedinstvenu odredbu, kako je to i predloženo Prijedlogom nacrtu Zakona o policiji.²⁷⁴

Za uporabu palice, pored navedenog, postavljena su određena ograničenja. Prvo ograničenje se odnosi na načelnu zbranu uporabu palice pri savladavanju pasivnog otpora.²⁷⁵ Drugo ograničenje odnosi se na određene grupe osoba prema starosnoj dobi, prema posebnom zdravstvenom stanju osoba te prema trudnicama i invalidima, osim ako izravno ugrožavaju život policijskog službenika ili druge osobe.²⁷⁶

Pravilnik ne navodi način uporabe palice. Osnovna namjena palice je nanošenje tjelesne boli i tjelesnih ozljeda, kako bi se odbio napad, iznimno savladao otpor osobe prema kojoj se primjenjuje i kako bi osoba prema kojoj se primjenjuje to sredstva prisile izvršila zakonitu zapovijed policijskog službenika. Načelo nanošenja najmanjih štetnih posljedica osobi prema kojoj se primjenjuje palica kao sredstvo prisile, isključivalo bi, ukoliko je to u konkretnim okolnostima moguće, udarce palicom po osjetljivim dijelovima tijela (oči, glava, spolovilo i sl.).

Na pitanje da li šira definicija palice znači da je policijskim službenicima dozvoljena uporaba palice koja ima ugrađen sustav za generiranje električnih udara, poznatije pod kolokvijalnim nazivom električna palica, valja dati negativan odgovor.²⁷⁷ Uporaba uređaja koji generiraju električne impulse visokog napona radi pasivizacije (paraliziranja) osobe, djeluju tako da izazivaju snažne mišićne kontrakcije koje trenutačno onemogućuju svjesnu mišićnu aktivnost. Testirane osobe, (pod djelovanjem električnih impulsa visokog napona) trenutačno se ruše na pod i nisu kadri više ništa učiniti. Oporavak je bio brz, i nekoliko sekundi nakon udara mogli su ustati i stajati bez ikakovih posljedica, osim

s udaljenosti koja mu nesumnjivo omogućuje primanje poziva, ispaljivanje hica u zrak, iznad plovног objekta radi upozorenja i zastrašivanja a tek nakon toga dopušteno je uporabiti oružje i prema plovном objektu.

²⁷⁴ Policijski službenik ovlašten je uporabiti tjelesnu snagu radi savladavanja otpora osobe koja remeti javni red i mir ili koju treba dovesti, zadržati ili uhitit, i radi odbijanja napada na sebe ili drugu osobu ili obkt koji osigurava, te sprečavanja samovoljnog udaljavanja osobe s mjesta događaja.

Uporaba raspršivača s neškodljivim tvarima dopuštena je kada su ispunjeni uvjeti za uporabu tjelesne snage, osim u slučajevima savladavanja pasivnog otpora.

Uporaba palice dopuštena je ako je uporaba tjelesne snage ili raspršivača s neškodljivim tvarima bezuspješna ili ne jamči uspjeh.

Članak 74. Prijeloga nacrtu Zakona o policiji

²⁷⁵ Policijski službenik u pravilu neće upotrijebiti palicu prema osobi koja pruža pasivni otpor, osim ako se takav otpor ne može savladati na drugi način. Članak 34. stavak 2. PNPP

²⁷⁶ Policijski službenik neće uporabiti palicu prema djeci, trudnicama u vidljivom stanju trudnoće, starijim i vidljivo bolesnim ili nemoćnim osobama, duševnim bolesnicima i težim invalidima, osim ako takva osoba izravno ugrožava život policijskog službenika ili druge osobe. Članak 34. stavak 1. PNPP

²⁷⁷ Usp. Veić, P.; Sredstva prinude u Republici Hrvatskoj - de lege ferenda, Policija i sigurnost, 5/94.

psihološke nelagode.²⁷⁸ Za policijsku uporabu, koriste se uglavnom električni paralizatori pod nazivom TASER X26 i TASER M26. Elektro-uređaji za pasivizaciju, paralizatori u uporabi su u Austriji, Švicarskoj, Velikoj Britaniji, Njemačkoj i u 43 američke savezne države. Upotrebljavaju ga uglavnom specijalne jedinice i regionalne policije. Taser ispituju i probnu primjenu vrše policije u Francuskoj, Finskoj, Švedskoj i Sloveniji, a ispituju ih policije drugih europskih država. Električni paralizator upotrebljavaju uglavnom posebno obučeni pripadnici policije. Pravna regulativa uporabe električnog paralizatora razlikuje se od države do države u kojima je njegova uporaba dozvoljena i kreće se u rasponu od izjednačivanja Tasera s vatrenim oružjem do izjednačivanja Tasera s plinskim raspršivačem.

U Austriji je pravni osnov za uporabu električnog paralizatora, Zakon o uporabi oružja iz 1969. godine. U prilagodbi Zakona o uporabi oružja će kao manje opasno oružje elektroimpulsivno oružje biti raspoređeno kao vatreno oružje kategorije (kao zračni pištolj kategorije D). Upotrebljava se prema uputi proizvođača, uz ograničenje uporabe prema trudnicama i usmjeravanja prema glavi osobe prema kojoj se primjenjuje.

U Francuskoj za uporabu oružja vrijedi pravilo da mora postojati srazmjer opasnosti i uporabe oružja a predstoji i donošenje posebnih pravilnika za uporabu električnih paralizatora.

U Švicarskoj Taser mogu upotrebljavati samo posebno osposobljeni pripadnici policije prema načelu razmjernosti. U primjeni je interno uputstvo prema kojem je Taser nemrtonosno službeno oružje čije uporaba je ograničena na djelovanje kratkotrajnog neopasnog strujnog impulsa na integritet osobe kao dopunsko ili nadomjesno sredstvo prisile (kao i palica i plinski raspršivač).

U Velikoj Britaniji Taser je dozvoljeno uporabiti kad je dozvoljena uporaba vatrenog oružja²⁷⁹ u slučajevima kad policajci moraju zaštiti sebe ili drugog od osobe koja posjeduje vatreno oružje, ima vatreno oružje pripremljeno za uporabu i kad je osoba tako opasna da je potrebna uporaba vatrenog oružja. Taser je u stanju pripravnosti samo pored vatrenog oružja a Taser mogu upotrijebiti samo policajci koji su prošli obuku za uporabu na način opisan u priručniku za uporabu Tasera.

²⁷⁸ Vlašić, T., Taser – oružje 21. stoljeća?, Hrvatski vojnik – internet izdanje, broj 20. veljača 2005., www.hrvatskivojnik.hr/hrvatskivojnik/0202005/taser.asp

²⁷⁹ Lewer, N., Davison, N., Electrical stun weapons: alternative to lethal force or a compliance tool?, Bradford Non-Lethal Weapons Project (BNLWRP), Centre for Conflict Resolution, Department of Peace Studies, University of Bradford, UK, www.brad.ac.uk/acad/nlw

U nekim saveznim državama u Njemačkoj, izvršene su promjene Zakona o policiji ili Zakona o odvraćanju opasnosti. U nekim saveznim državama postoje razmišljanja o uvrštavanju Tasera kao oružja a u nekima se predlaže uvrštavanje Tasera kao pomoćnog sredstva za tjelesnu prisilu.

U SAD-u o uporabi Tasera nema posebnih propisa. Tretira se kao zračno oružje. Uvjjeti za njegovu uporabu su isti kao za uporabu plinskih raspršivača i upotrebljava se prema autodestruktivnim osobama, opasnim i/ili ratobornim pojednicima, kad takva uporaba može pomoći povećanju sigurnosti policajaca, osumnjičenih ili drugih osoba (može se uporabiti protiv osobe za koju se procjeni da ne bi bila učinkovita uporaba tjelesne snage) i kad se uporabom može postići taktička prednost pri razbijanju demonstracija).²⁸⁰

Prostorna ograničenja uporabe Tasera odnose se na uporabu u eksplozivnom okruženju i na prostor na s kojeg bi osoba prema kojoj upotrebljava Taser zbog djelovanja istog mogla pasti s visine i prilikom pada zadobiti teže povrede od povreda koje može zadobiti samom primjenom električnog paralizatora kao sredstva prisile. Druga ograničenja možemo opisati kao tehnička ograničenja primjene električnog paralizatora obzirom na domet, zahtjev da obje ispaljene elektrode dođu u doticaj s tijelom osobe prema kojoj se primjenjuje i brzinu ispaljivanja odnosno ponovnog punjenja, usmjerenost prema određenim djelovima tijela, posebno prema prednjem dijelu glave i vrata, a zatim i zabrane uporabe prema određenim kategorijama osoba obzirom na dob i tjelesnu konstituciju a posebno zabranu uporabe paralizatora prema trudnicama.

Električni paralizator ima i nekih prednosti zbog kojih se upotrebljava kao sredstvo prisile. Iskustva u uporabi Tasera pokazuju da već i samo usmjeravanje paralizatora prema osobi odnosno osvjetljavanje područja cilja laserom rezultira učinkom odvraćanja odnosno prestankom protupravnog ponašanja i pokoravanju zapovijedi police, smanjenju nasilja, smanjenju mogućnosti ozljede policajca jer je udaljenost prekršitelja od policajca veća nego kod uporabe palice, mogućnost imobilizacije prekršitelja bez uporabe uobičajenih metoda koje uzrokuju bol, smanjena mogućnost ozljede prekršitelja, mogućnost obavljanja policijskih poslova bez uporabe fizičke snage, mogućnost uporabe u zatvorenim prostorima.

Amnesty international upozorava na povezanost smrtnih slučajeva i uporabe Tasera kao razlog za ograničenje primjene Tasera kao sredstva prisile. Iz studije Univerziteta u Tübingenu (Njemačka) je razvidno da je od 16 smrtnih slučajeva u postupanjima u kojima je bio upotrebljavan Taser zabilježenih u policiji Los Angelosa, svih 16 osoba bilo pod

²⁸⁰ Zaključno poročilo delovne skupine za uvedbo električnega paralizatorja v policijo, www.policija.si/

utjecajem droge, od toga 13 predozirano. Dvije su osobe umrle od posljedica ranjavanja a u jednom slučaju se smatra da je djelovanje Tasera uzrokovalo smrt zbog oboljenja srca.²⁸¹

Elektro šok ne djeluje na sve osobe jednakom, može izazvati smanjenje pH u tijelu i potencijelni po život opasni kemijski debalans kao i sekundarne povrede uslijed pada na tlo. Amnesty International dokumentirao je 103 smrtna slučaja u SAD i Kandi između lipnja 2001. i ožujka 2005. godine tijekom policijske uporabe Tasera. Razmatrajući zahtjev Udruge policijskih šefova²⁸² za šиру dostupnost Tasera kao nesmrtnosnog oružja i drugim policajcima a ne samo onim policajcima koji su ovlašteni uporabiti vatreno oružje, Home Office i UK police forces su zaključili da bi potencijalni negativan efekt uporabe Tasera i mogućnosti njegove zlouporabe mogli biti veći od koristi uporabe i izražava zabrinutost da bi šira uporaba Tasera potkopalala duh "policing by consent" i povećala percepciju naoružanih policajaca "policing by compliance".²⁸³

Za i protiv uporabe Tasera kao sredstva prisile naveli smo neke od bitnih razloga koji govore u prilog uporabe Tasera kao sredstva prisile ali i neka ograničenja i negativna iskustva prilikom testiranja i uporabe Tasera.

Opća iskustva u uporabi Tasera kao sredstva prisile su pozitivna, ali je njegova primjena i u zemljama koje su ga uvele kao sredstvo prisile i u zemljama koje testiraju i provjeravaju tehničke mogućnosti i medicinske indikacije primjene Tasera radi uvođenje u sustav sredstva prisile ograničena na uporabu u specijalnim jedinicama policije i Taser se kao sredstvo prisile upotrebljava samo izuzetno. Nije postignut jedinstven stav o propisima kojima se uvjetuje uporaba Tasera kao sredstva prisile.

Prisutni su i prijedlozi da se električni paralizator odnosno Taser uvede kao sredstvo prisile u RH. Prije uvođenja Tasera kao sredstva prisile u RH potrebito je provesti istraživanje kojim bi se utvrdila opravdanost uvođenja Tasera kao sredstva prisile a zatim donijeti propise kojima se Taser odnosno električni paralizator uvodi kao sredstvo prisile i konačno podzakonskim aktom – pravilnikom propisati postupak primjene paralizatora kao sredstva prisile.

R Slovenija je provela testiranja električnog paralizatora Tasera X26. Za uvođenje Elektro-uređaja kao sredstva prisile u policiji R Slovenije, postoji zakonska

²⁸¹ Ibid.

²⁸² Association of ChiEf Police Officers (ACPO)

²⁸³ Lewer, N., Davison, N., Electrical stun weapons: alternative to lethal force or a compliance tool?, Bradford Non-Lethal Weapons Project (BNLWRP), Centre for Conflict Resolution, Department of Peace Studies, University of Bradford, UK, www.brad.ac.uk/acad/nlw

podloga u Zakonu o policiji.²⁸⁴ Pored zakonske podloge, predložen je i cijeli niz izmjena u Pravilniku o policijskih pooblastilih koje je potrebno provesti prije uvođenja u uporabu električnog paralizatora.²⁸⁵ Električni paralizator će prema citiranom izvoru 2006 godine biti

²⁸⁴ Pravna podlaga za uporabo električnih paralizatorjev je določena v 50. členu Zakona o policiji, in sicer sodijo med »druga sredstva za »pasivizacijo oseb«, pogoji za uporabo tega prisilnega sredstva pa so določeni v 51.c členu. V prvem odstavku 51.c člena Zakona o policiji je določeno, da smejo policisti za vzpostavitev javnega reda, kadar je ta huje ali množično kršen, poleg prisilnih sredstev iz prejšnjega člena (plinski razpršilec, fizično silo in palico) uporabiti plinska sredstva in druga sredstva za pasivizacijo, vodni curek, konjenico in posebna motorna vozila. S tem je jasno določeno, da gre za hujša prisilna sredstva, kot so plinski razpršilec, fizična sila in palica. V teh primerih gre dejansko za delovanje proti množici, za kar se uporablajo take vrste prisilnih sredstev, ki hkrati delujejo na večjo skupino oseb. V drugem odstavku 51.c člena pa Zakon o policiji določa, da se plinska in druga sredstva za pasivizacijo lahko uporabijo tudi pri terorističnih dejanjih in ugrabitvah ali za prijetje osebe, ki se upira, napada ali drugače onemogoča izvedbo naloge ali neposredno ogroža življenje policista ali koga drugega. Zakon o policiji torej določa pogoje za uporabo električnega paralizatorja, vendar smo glede na oceno tveganja z zdravstvenega vidika v predlogu novega Pravilnika o policijskih pooblastilih²² omejili njegovo uporabo pri upiranju osebe ali drugačnem onemogočanju izvedbe policijske naloge. V teh dveh primerih sme policist električni paralizator uporabiti samo, če drugače ne more prijeti osebe, ki z orožjem, orodjem, drugimi predmeti in sredstvi ali z uporabo posebnih spretnosti pri uporabi fizične sile preprečuje izvedbo policijske naloge. S tem so izključene vse oblike pasivnega upiranja in tudi nekatere oblike aktivnega upiranja. Podobna razmejitev je glede na vrsto upiranja pri uporabi plinskega razpršilca, fizične sile in palice, Zakon o policiji namreč navaja le obvladovanje upiranja, pravilnik pa nato glede na vrsto upiranja (aktivno ali pasivno) določa vrstni red in način uporabe teh treh prisilnih sredstev. Za pravilno razumevanje poseganja policistov v človekove pravice in svoboščine in omejitev, ki jih morajo policisti pri tem upoštevati, so poleg splošnih ustavnih načel pomembna tudi določila prvega odstavka 51. člena Zakona o policiji, po katerih smejo policisti uporabiti le tisto prisilno sredstvo, s katerim opravijo nalogo z najmanjšimi škodljivimi posledicami za osebo, proti kateri ga uporabijo, in določila 2. odstavka istega člena, po katerih morajo policisti prenehati uporabljati prisilno sredstvo takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih je bilo uporabljen. Poleg zakonskih omejitev je tudi v predlogu novega Pravilnika o policijskih pooblastilih vrsta omejitev, ki se nanašajo na uporabo vseh prisilnih sredstev, in nekatere, ki se nanašajo le na uporabno električnega paralizatorja, zato s pravnega vidika ni utemeljena bojazen Amnesty International, da bi policisti najprej posegli po električnem paralizatorju, in ne po milejših prisilnih sredstvih, upoštevana pa so tudi druga njihova priporočila. Nenazadnje pa je treba poudariti, da zakonitost posegov policije v človekove pravice in svoboščine vedno presoja sodna veja oblasti, pri tem (test sorazmernosti) pa morajo biti potrjena naslednja uveljavljena merila oziroma standardi: o Ali je poseg sploh primeren za doseg zaželenega, ustavno dopustnega cilja? o Ali je poseg nujen (neogibno potreben), tako da želenega cilja ni mogoče doseči na noben drug način, torej z blažjimi sredstvi? o Ali je poseg v razumnem sorazmerju s ciljem, torej s tisto dobrino, ki naj se s posegom zavaruje, in z razumno pričakovanim učinkom tega varovanja?

²⁸⁵ V nadaljevanju so navedena predlagana besedila členov v novem Pravilniku o policijskih pooblastilih, (Pravilnik je v fazi usklajevanja z MNZ in bo predvidoma začel veljati januarja 2006.) ki se nanašajo le na uporabo električnega paralizatorja:

87. člen (1) Za uporabo električnega paralizatorja se šteje uporaba naprave, ki s sprožitvijo impulzov električnega toka začasno onesposobi osebo. (2) Električni paralizator policist praviloma uporabi z izstrelitvijo elektrod v osebo, ki sta s tanko žico povezani s sprožilnim delom naprave, lahko pa tudi z neposrednim dotikom. 88. člen Električni paralizator sme policist pri upiranju ali drugačnem onemogočanju izvršitve naloge uporabitisamo, če drugače ne more prijeti osebe, ki z orožjem, orodjem, drugimi predmeti in sredstvi ali z uporabo posebnih spretnosti pri uporabi fizične sile preprečuje izvedbo policijske naloge. 89. člen Preden policist uporabi električni paralizator, mora, če okoliščine to dopuščajo, osebo opozoriti s klicem: »STOJ, POLICIJA, UPORABLJ BOM ELEKTRIČNI PARALIZATOR!«. 90. člen (1) Z električnem paralizatorjem sme policist meriti v sredino trupa ali v noge. Električnega paralizatorja policist ne sme uporabiti na območju, kjer so lahko vnetljive ali eksplozivne snovi. (2) Če je le mogoče, mora policist upoštevati okoliščine, ki lahko zaradi uporabe električnega paralizatorja za osebo pomenijo dodatno nevarnost (padec v vodo, z višine ...). Poleg navedenih členov se na uporabo vseh prisilnih sredstev nanašajo tudi splošne določbe novega Pravilnika o policijski pooblastilih, skupne določbe o uporabi prisilnih sredstev v III. poglavju in določbe za poročanje o uporabi prisilnih sredstev. Zaradi obsežnosti pravilnika navajamo samo nekaj pomembnejših členov:

3. člen (1) Posamezno pooblastilo se izvede samo ob pogojih, določenih v zakonu, in na način, ki ga določa zakon, ta pravilnik ali drug predpis, ki določa policijska pooblastila. (2) Pri tem je potrebno spoštovati in

uveden u probnu uporabu u devet policijskih jedinica te će nakon probne uporabe u trajanju od jedne godine biti donijeta odluka o mogućem uvođenju električnog paralizatora kao jednog od sredstava prisile koje upotrebljava policija R Slovenije.²⁸⁶ Za uvođenje

varovati človekovo dostojanstvo, pravice in temeljne svoboščine, zagotovljene z ustavo, zakoni in drugimi predpisi. (3) Pri izvajanju pooblastil ne sme biti nihče podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižajočemu ravnanju. 4. člen Pooblastila mora policist izvesti strokovno in odločno, vendar obzirno, tako da po nepotrebnem ne prizadene dostojanstva osebe v postopku. 5. člen Izvajanje pooblastil ne sme povzročiti škode, ki ni v sorazmerju z njihovim namenom in cilji njihove uporabe.

6. člen (1) V postopkih z otroki ali mladoletniki mora policist ravnati še zlasti obzirno. Upoštevati mora njihovo osebnost, občutljivost in morebitne druge lastnosti, ki jih je mogoče opaziti. (2) Pojma otrok in mladoletnik v tem pravilniku se uporablja v kazenskopravnem pomenu. 7. člen Pooblastila policist izvede tako, da ne ogroža življenja in varnosti oseb, ki niso v postopku, da teh oseb po nepotrebnem ne vznemirja in jim ne nalaga nepotrebnih obveznosti. 9. člen Policist mora prenehati izvajati pooblastila takoj, ko ni več razlogov za njihovo uporabo.

71. člen (1) Policist uporablja prisilna sredstva na način, ki ga predpisujejo zakon o policiji, ta pravilnik in pravila stroke. (2) Za izvajanje nalog policije sme policist uporabljati samo tista prisilna sredstva, ki so tipizirana in sistemizirana za uporabo v policiji. Za vklepanje in vezanje oseb, prisilno ustavljanje prevoznih sredstev ali če je neposredno ogroženo življenje policista ali drugih oseb, sme policist izjemoma uporabiti tudi druga sredstva in načine. 72. člen (1) Pri odločjanju o ustrezni vrsti in intenziteti uporabe posameznega prisilnega sredstva mora policist upoštevati, da je sorazmerno načinu, sredstvu in moči upiranja ali napada osebe. (2) Če sme policist pri izvajanju policijskih nalog v določenem primeru uporabiti več prisilnih sredstev hkrati, mora uporabiti milejše. Hujše prisilno sredstvo sme uporabiti le, če je bila uporaba milejšega sredstva neuspešna ali če zaradi okoliščin in zaradi varovanja življenja, osebne varnosti ali varnosti premoženja ljudi ne bi bila mogoča. (3) Prisilna sredstva je dopustno uporabljati samo tako dolgo, dokler namen uporabe ni dosežen ali dokler se ne izkaže, da namena ne bo mogoče doseči. 73. člen Policist prisilnih sredstev ne sme uporabiti proti otrokom, vidno bolnim, starim, onemoglim osebam, vidno težkim invalidom in vidno nosečim ženskam, razen če ti neposredno ogrožajo življenje ljudi ali tuje premoženje. 74. člen (1) Pred uporabo prisilnih sredstev policist osebi ukaže, kaj je dolžna storiti ali opustiti, in jo opozori, da bo ob neupoštevanju ukaza uporabil prisilno sredstvo, razen če bi takšno opozorilo onemogočalo izvedbo uradne naloge ali če okoliščine opozorila ne dopuščajo. (2) Pri uporabi prisilnih sredstev policist ravna odločno, vendar obzirno, tako da po nepotrebnem ne prizadene dostojanstva osebe. (3) Pri uporabi tehničnih sredstev mora policist upoštevati navodila proizvajalca. Za uporabo tehničnih sredstev mora biti ustrezno usposobljen in mora uporabljati zaščitna sredstva. 76. člen Če zaradi uporabe prisilnih sredstev nastanejo poškodbe, je potrebno poškodovanemu, takoj ko okoliščine dopuščajo, zagotoviti prvo pomoč ali zdravniško pomoč. Če poškodovani ostane na zdravljenju v zdravstveni ustanovi, policist o tem obvesti njegove najbližje.

108. člen Uporabo prisilnega sredstva mora policist opisati v uradnem zaznamku. 109. člen V uradnem zaznamku policist navede datum in čas uporabe prisilnega sredstva, vrsto uporabljenega prisilnega sredstva, podatke o osebi, proti kateri ga je uporabil, pooblastilo, ki ga je izvajal pred uporabo prisilnega sredstva, vzrok in način uporabe, posledice in okoliščine nastanka ter druge okoliščine, ki so pomembne za oceno zakonitosti in strokovnosti uporabe prisilnega sredstva. Vodja policijske enote mora vsako uporabo prisilnega sredstva takoj preveriti in oceniti, ali je bilo uporabljen zakonito in strokovno, razen če je za presojo zakonitosti in strokovnosti uporabe ustanovljena posebna komisija. Zaključno poročilo delovne skupine za uvedbo električnega paralizatorja v policijo, Generalne policijska uprava, Uprava uniformirane policije, R Slovenije, Šifra 31-500809/2005/1 (2151-2), Datum 20.10.2005., str. 38. – 40.

²⁸⁶ Kot smo navedli že v uvodnem poglavju, se slovenska policija za poskusno uvedbo električnih paralizatorjev odloča z namenom, da se zmanjšajo posledice uporabe prisilnih sredstev pri državljanih in policistih ter da se policistom omogoči boljša zaščita pred napadalci, ki uporabljajo najrazličnejša nevarna sredstva ali načine napadov, s katerimi ogrožajo zdravje in življenje policistov in tudi drugih oseb. Z uvedbo električnega paralizatorja bi tako zapolnili vrzel med strelnim orožjem in drugimi prisilnimi sredstvi, s katerimi ne moremo varno in učinkovito obvladati upiranja oseb ali odvrniti napada. Električni paralizator je ob določenih pogojih edina alternativa strelnemu orožju, pri uporabi katerega pa so nedvoumno bistveno hujše posledice kot pri uporabi električnega paralizatorja. Kot smo že omenili, se lahko z uporabo električnega paralizatorja v določenih situacijah izognemo uporabi strelnega orožja, kar se najpogosteje lahko zgodi v zaprtih prostorih (policist se nima možnosti umakniti, s tradicionalnim prisilnimi sredstvi pa se napadalca ne da obvladati, opozorilnega strela ni mogoče izstreliti itd.). Z vidika ogroženosti policistov naj omenimo, da so v letu 2004 policisti izvedli preko 46.000 intervencij zaradi različnih varnostnih dogodkov in pri tem obravnavali 40.291

električnog paralizatora kao sredstva prisile u policiju Republike Hrvatske, moguće se koristiti istraživanjem koje je provela policija R Slovenije, glede uporabe i djelovanja električnog paralizatora²⁸⁷ kao sredstva prisile, ali je potrebno i donijeti odgovarajuće propise kojima bi se propisala zakonita uporaba električnog paralizatora kao sredstva prisile. Stoga je potrebito je u Zakonu o policiji dodati odgovarajuće odredbe te uvjete za njegovu primjenu, kao posebnom sredstvu prisile, a Pravilnikom utvrditi taktiku i metodiku uporabe tog sredstva prisile.

Pored električnog paralizatora, kao novog sredstva prisile, u RH su prisutni prijedlozi da se kao sredstvo prisile uvede i raspršivač s neškodljivim tvarima. Osnovna namjena raspršivača sa neškodljivim tvarima je privremeno djelovanje nadražive kemijske supstance, koja ne ugrožava život i ne ostavlja trajne posljedice na zdravlje osobe prema kojoj se primjenjuje a omogućava odbijanje napada ili savladavanje otpora osobe prema kojoj se primjenjuje.

kršitev zakona o prekrških zoper javni red in mir, od česar se je 9.991 kršitev nanašalo na motenje in ogrožanje varnosti v zasebnih prostorih. Največ kršitev zakona o prekrških zoper javni red in mir je bilo storjenih na cestah, ulicah in trgih, in sicer 17.180, v stanovanjih jih je bilo 10.991, v gostinskih objektih 5.845, na javnih shodih in prireditvah 584 idr. Policisti so vzpostavljali javni red kar pri 134 kršitvah, pri katerih je sodelovalo pet ali več kršiteljev. Najpogosteje so bile v gostinskih lokalih in na javnih prireditvah. Kršitelji so bili pogosto pod vplivom alkohola, še zlasti člani navijaških skupin različnih športnih klubov. Poleg tega moramo z vidika ogroženosti policistov omeniti še, da se policisti pri opravljanju nalog čedalje pogosteje srečujejo s primeri, ko so kršitelji oboroženi. V postopkih zaradi kaznivega dejanja ali prekrška so policisti v letu 2004 zasegli 855 kosov različnega orožja, od tega 153 pištol, 80 pušk, 114 kosov plinskega orožja, 321 kosov hladnega, 111 kosov lovskega, 36 kosov zračnega orožja, eno orožje s tetivo ter 39 kosov drugega orožja in 41 bomb. Predlagamo, da se električni paralizator poskusno za obdobje 12 mesecev uvede v specialno enoto (v nadaljevanju SE), mobilni kriminalistični oddelki (v nadaljevanju MKO) in na nekatere policijske postaje (v nadaljevanju PP). Na PP bi električni paralizator uporabljali policisti v policijskih patruljah ali intervencijskih skupinah, katerih prednostna naloga je opravljanje intervencij. Policisti in kriminalisti, ki bodo električni paralizator uporabljali pri svojem delu (po šest iz vsake enote), se bodo morali pred tem udeležiti usposabljanja za njegovo uporabo. Po končani poskusni dobi se opravi analiza, na podlagi katere se odloči o postopni uvedbi električnih paralizatorjev tudi v drugih policijskih enotah. Glede na varnostno problematiko predlagamo, da se z električnimi paralizatorji najprej opremijo policisti naslednjih policijskih enot: PP Ljubljana Bežigrad, PP Ljubljana Center, PP Ljubljana Moste, PP Ljubljana Šiška, PP Ljubljana Vič, PP Maribor I, PP Maribor II, PP Novo mesto, PP Celje, MKO UKP PU Ljubljana, SE GPU. Na policijske postaje se v kolektivno zadolžitev dodeli po en, v MKO UKP PU Ljubljana en in v SE GPU dva električna paralizatorja. Pripravijo se usmeritve za evidentiranje in nadzor nad uporabo električnih paralizatorjev (Zaradi nadzora mora vodstvo policijske enote poleg nadzora nad uporabo kartuš, po lastni presoji, vendar vsaj enkrat tedensko, nadzirati uporabo električnega paralizatorja tudi s pomočjo ustreznega računalniškega vmesnika. V primeru ugotovitve nepravilnosti, ki kažejo na nestrokovno, nezakonito ali neevidentirano uporabo takoj ustrezno ukrepa. Ker bodo električni paralizatorji v kolektivni zadolžitvi, morajo vodstva policijskih enot zagotoviti tak nadzor nad hrambo kartuš in električnih paralizatorjev, da ne pridejo v roke nepoklicanim osebam, ter nad njihovim izdajanjem in prevzemom ob nastopu službe oziorama zaključku službe policistov.) ter za njihovo shranjevanje.

KONČNI PREDLOGI: 1. Gradivo s predlogi se sprejeme. 2. Električni paralizator se s 1. 1. 2006 poskusno, za eno leto, uvede na devetih PP, MKO UKP PU Ljubljana in v SE GPU. 3. Ustanovi se delovna skupina, ki nadzira in nalizira uporabo električnih paralizatorjev ter po enem letu izdela poročilo. 4. MNZ se pošlje poročilo s predlogom, da se sproži postopek za zagotovitev zakonske podlage za ustavitev proste prodaje električnih paralizatorjev oziorama za zaostritev pogojev za njihovo prodajo. Poročilo so pripravili Janez Rupnik, UUP GPU, dr. Alenka Trstenjak Drnovšek, KS GPU, Ivo Holc, PA, Vladimir Pocek, SGDP, Drago Toporiš, SE, in Robert Ferenc, UUP GPU. VODJA DELOVNE SKUPINE Janez Rupnik

²⁸⁷ U prilogu C donosimo fotografije i način primjene paralizatora Taser X-26.

Dozvoljenim neškodljivim tvarima prema Zakonu o oružju²⁸⁸ su kemijski spojevi CN (kloracetofenon), CS (ortoklorobenzenmalondinitril) te OC (oleoresin capiscum).²⁸⁹ Neškodljive nadražljive tvari s kratkotrajnim učinkom, u smislu odredaba zakona, su malene količine jedne od navedenih nadražljivih tvari oslobođene iz spremnika koji je namijenjen njihovom držanju i raspršivanju. Raspršivanje je moguće izvesti iz plinskog oružja²⁹⁰ ili manjih metalnih spremnika. Plinsko oružje su pištolji, revolveri i puške koje pod pritiskom barutnih plinova raspršuju neškodljive nadražljive tvari s krakotrajnim učinkom.²⁹¹

Raspršivanje neškodljive nadražive tvari iz spremnika ima nekoliko prednosti pred plinskim oružjem. Prva je prednost u dimenzijama i težini spremnika, koji može imati vrlo različite oblike²⁹² i veličine odnosno kapacitet. Jednostavnu i pozdanu uporabu pritiskom na dugme na vrhu spremnika i usmjeravanjem otvora spremnika u pravcu osobe prema kojoj se primjenjuje. Iako pri uporabi spremnika izostaje psiholшки efekt odvraćanja i zastrašivanja koje ima plinsko oružje, prednost jednostavne i sigurne uporabe spremnika u obliku premeta koji su u svakodnevnoj uporabi u stresnoj situaciji nije zanemariva, posebno u ograničenom zatvorenom prostoru. Prednost spremnika je i u mogućnosti da se nadraživo sredstva raspršuje u obliku plina i obliku tankog mlaza tekućine. Mlaz tekućine daje sredstvu dodatnu prednost pri uporabi u manjim zatvorenim prostorima i pri uporabi iz vozila a nije zanemarivo ni kraće vrijeme od uporabe do početka djelovanja i veći intezitet djelovanja nadraživog sredstva. Na kraju, i znatno niža cijena spremnika postaje značajna prednost spremnika u odnosu na plinsko oružje.

Pri odabiru neškodljivog nadraživog sredstva valja imati na umu, pored prednosti i nedostataka plinskog oružja i spremnika i mjesto moguće uporabe. CN (kloracetofenon), CS (ortoklorobenzenmalondinitril) su sredstva koja se duže vrijeme zadržavaju u zatvrenom prostoru i odjeći osobe koja ih primjenjuje i osobe prema kojoj se sredstva primjenjuje i duže vrijeme djeluju smanjenim intezitetom, pa je nakon uporabe tih sredstva potrebno izvršiti kemijsko čišćenje kako prostora tako i odjeće.²⁹³ Prednost uporabe OC (oleoresin capiscum), poznatijeg pod kolokvijalnim nazivom papar, je potpuni prestanak

²⁸⁸ NN 46/96., 27/99., 12/01.,19/02.

²⁸⁹ Članak 6. stavak 2. Zakona o oružju, NN 46/96., 27/99., 12/01.,19/02.

²⁹⁰ Plinsko oružje izgledom i veličinom predstavlja kopiju neke od marki ili tipa vatreng oružja od kojeg se razlikuju po vrsti i kalibru streljiva koje mogu ispaljivati (kalibr plinskog streljiva ne poklapa s ni jednim kalibrom streljiva za vatreno oružje) i poprečnoj metalnoj pregradi na ustima cijevi, pa osim efekta izazvanog djelovanjem neškodljive nadražive tvari imaju i psihološki efekt zastrašivanja i odvraćanja prije same uporabe.

²⁹¹ Članak 6. stavak 1. Zakona o oružju, NN 46/96., 27/99., 12/01.,19/02.

²⁹² Česti su oblici spremnika nalik na uobičajena kozmetičke preparate ili premete poput olovke.

²⁹³ Posebni problemi javljaju se u malim i zatvorenim prostorima poput vozila ili manjeg stambenog prostora.

djelovanja nakon 40-tak minuta, bez potrebe za posebnim čišćenjem radi potpunog odstranijanja nadraživog sredstva iz odjeće i prostora na kojem je uporabljen. Plinska oružja, eletroparalitatori, i spremnici s nadraživim sredstvima nalaze se u slobodnoj prodaji i za njihovu nabavku nije potrebna posebna dozvola nadležnih tijela.

Nadražive kemijske supstance, osim za samoobranu primjenjuje se i kao policijsko sredstvo prisile. Prednosti uporabe su gotovo identične prednostima uporabe električnog paralizatora s time da su negativni efekti gotovo zanemarivi.

Nadražive kemijske supstance, kao sredstvo prisile, u obliku posebnih spremnika,²⁹⁴ su u uporabi kod gotovo svih policija. Normativni uvjeti za njihovu uporabu su ujednačeni i izjednačeni s uvjetima za uporabu tjelesne snage i palice kao sredstva prisile. Način uporabe nije posebno propisan a sama uporaba vrši se prema uputama proizvođača.²⁹⁵ Plinski raspršivač se u R Sloveniji upotrebljava gotovo jednako učestalo kao i palica. Broj uporaba plinskog raspršivača kao sredstva prisile se u R Sloveniji od 2000. godine do 2004. godine u odnosu na ostala sredstva prisile je u kontinuiranom padu iako ukupan broj uporaba sredstava prisile kao i broj uporaba tjelesne snage, sredstava za vezivanje i palice u promatranom periodu kontinuirano raste.²⁹⁶

Ovdje treba naglasiti razliku između uporabe plinskog raspršivača s neškodljivim tvarima i kemijskih sredstava. Plinski raspršivači se upotrebljavaju prema individualno određenoj osobi kad su ispunjeni uvjeti za uporabu tjelesne snage i palice a kemijska sredstva kad su ispunjeni uvjeti za njihovu primjenu radi istjerivanje osobe iz zatvorenog prostora ili radi rješavanja talačkih situacija²⁹⁷ i prema skupini osoba koja se protupravno okupila i protupravno se ponaša te tako može izazvati nasilje.²⁹⁸ U oba slučaja, rabi se isto nadraživo sredstvo, razlika je u biti u količini uporabljenog nadraživog sredstva, broju osoba prema kojima se primjenjuje kao i tehničkim svojstvima opreme za raspršivanje nadraživog sredstva.

²⁹⁴ Plinsko oružje se uglavnom koristi za samoobranu.

²⁹⁵ Za uporabo plinskega raspršilca se šteje uporaba plinskega sredstva, ki se pritiskom na prožilec sprosti utekočinjen plin. Za varno uporabo plinskega razpršilac je treba ravnati v skladu z navodili proizvajalca. Članak 117. Pravilnika o policijskih pooblastilih.

²⁹⁶ Prema statističkim pokazateljima policija R Slovenije je 2000. godine evidentirala 140 uporaba plinskog raspršivača i 58 uporaba palice, 2001. godine evidentirala 67 uporaba plinskog raspršivača i 47 uporaba palice, 2002. godine evidentirala 72 uporabe plinskog raspršivača i 114 uporabe palice, 2004. godine evidentirala 63 uporabe plinskog raspršivača i 188 uporaba palice.

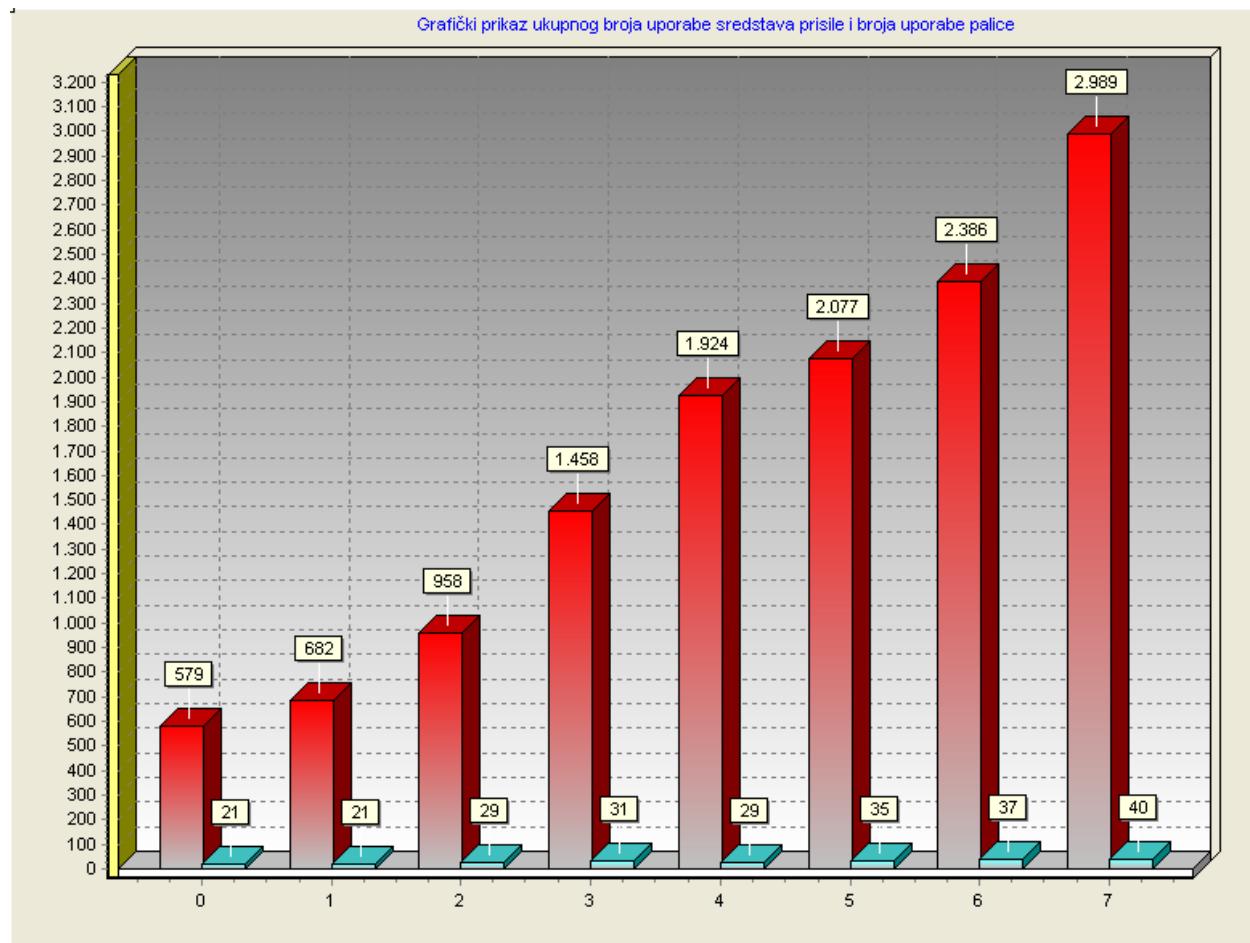
²⁹⁷ Članak 60. ZP

²⁹⁸ Članak 64. ZP

Uporaba palice kao sredstvo prisile se prema statističkim podacima je relativno rijetka u odnosu na ukupan broj primjene sredstava prisile. Usporedni podaci²⁹⁹ prikazani su u slijedećoj tablici i grafičkom prikazu.

Tablica 2. *Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i broja uporabe palice*

Godina	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Ukupan broj primjene sredstava prisile	579	682	958	1458	1924	2077	2386	2989
Palica	21	21	29	31	29	35	37	40

Grafički prikaz 2. *Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i broja uporabe palice*

²⁹⁹ Izvor: MUP RH

13. UPORABA SREDSTAVA ZA VEZIVANJE

Uporaba sredstava za vezivanje je osnovno sredstvo prisile koje je policijskom službeniku dopušteno uporabiti kao samostalno sredstvo prisile ili kao pomoćno sredstvo prilikom uporabe drugih zakonom propisanih sredstava prisile.³⁰⁰

Sredstva za vezivanje imaju osnovnu namjenu umanjiti pokretljivost osobe prema kojoj su primijenjena. Sredstva za vezivanje dopušteno je uporabiti radi sprečavanja napada, sprečavanja bijega i sprečavanja ozljeđivanja.³⁰¹ Sredstva za vezivanje standardna su sredstva prisile.³⁰²

Pri uporabi sredstava za vezivanje, u pravilu lisicama ili drugim prikladnim sredstvom, policijski službenik je dužan voditi računa da sredstvo za vezivanje ne nanosi tjelesne ozljede vezanoj osobi, ne ograničava normalnu cirkulaciju krvi a da istovremeno ne može izvući ruku iz sredstva za vezivanje.³⁰³

Ograničenje uporabe sredstva za vezivanje vezano je na zabranu vezivanja jednim sredstvom dvije osobe različitog spola.³⁰⁴ Osobe istog spola valja vezati tako da je jednoj osobi vezana lijeva a drugoj osobi desna ruka, dok stoje jedna pored druge, okrenute licem u istom smjeru. Iako to Zakon i Pravilnik, izričito ne navode, ograničenja na uporabu palice, glede osoba odredene starosne dobi – djece i starijih osoba, određenog spola – žene i

³⁰⁰ Usp. Veić. P. ;, Sredstva prinude u Republici Hrvatskoj - de lege ferenda, Policija i sigurnost, 5/94.

³⁰¹ Uporaba sredstava za vezivanje. Sredstva za vezivanje dopušteno je uporabiti radi:

1. sprječavanja otpora osobe ili odbijanje napada usmjerenog na policijskog službenika,
2. sprječavanja bijega osobe,

3. onemogućavanje samozljedivanja ili ozljeđivanja druge osobe. Članak 57. ZP

³⁰² Slovenski Zakon o policiji sredstva za vezivanje propisuje odredbama članka 51. a Sredstva za vklepanje in vezanje sme policist uporabiti, če obstaja sum, da se bo oseba upirala ali samopoškodovala, oziroma če obstaja sum, da bo oseba izvedla napad ali pobegnila. Ravilnik o policijskih pooblastilih uporabu sredstva za vezivanje navode u sljedećim člancima. Članak 113. Sredstva za vklepanje in vezanje sme policist uporabiti, če obstaja sum, da se bo oseba upirala ali samopoškodovala, oziroma če obstaja sum, da bo oseba izvedla napad ali pobegnila. Članak 114. Sredstva za vklepanje in vezanje so lisice, plastična zatega, vrvica in druga primerena sredstva. Članak 115. Plicisti ne smejo uporabljati sredstev za vklepanje in vezanje proti otrokom, vidno bolnim, starim in onemoglim osebam, vidno težkim invalidom in vidno nosečim ženskam, rezen če ti neposredno ogražaju svoje življenje, življenje koga drugoga ali policista. Mađarski Zakon o policiji u § 48. propisuje uporabu lisica prema osobama koje su lišene slobode ili čiju je slobodu potrebno ograničiti radi sprječavanja napada, bijega in slamanja otpora, Zakon o policiji tuzlansko- podrinjskog kantona, uporabu sredstva za vezivanje propisuje za sve razloge uporabe sredstava prisile i u drugim slučajevima kada treba lice dovesti sprovesti, zadržati ili lišiti slobode (članak 42. stavak 1. i 2.) Ograničenje uporabe sredstava za vezivanje kao sredstva prisile i drugih sredstva prisile ograničava općom odredbom u članku 43. stavak 3, U svim okolnostima, upotrijebitće se najniži stepen prinude neophodan za vršenje kontrole.

³⁰³ U prilogu D donosimo fotografije sredstava za vezivanje i načina njihove uporabe

³⁰⁴ Uporaba sredstva za vezivanje je ograničavanje pokretljivosti tijela, osobito ruku i/ili nogu, u pravilu lisicama a iznimno i drugim prikladnim sredstvom (remen, uže i sl.), osobi koja pruža otpor, pokušava napasti, pobjeći ili se samozljetiti.

Policijski službenik uporabit će sredstva iz stavka 1. ovog članka na način da sredstvo za vezivanje neće nanijeti nepotrebne tjelesne ozljede vezanoj osobi.

Policijski službenik ne smije jednim sredstvom za vezivanje istodobno vezati dvije osobe različitog spola. Članak 35. PNPP

određenog zdravstvenog stanja – invalidi, treba primijeniti i na sredstva za vezivanje, osim ako osobe pokušavaju napad na policijskog službenika ili drugu osobu, pružaju aktivni otpor i postoji opasnost od bijega. Nadalje, osobe nad kojima su primijenjena sredstva za vezivanje treba pregledati i/ili pretražiti i oduzeti predmete pogodne za samoozljeđivanje, koji bi im mogli olakšati ili omogućiti bijeg ili napad na policijskog službenika.

Sredstva za vezivanje, kao samostalno sredstvo prisile, policijski službenici, kada postoji opasnost bijega osoba prema kojoj se poduzimaju mjere i radnje mogu uporabiti preventivno, radi onemogućavanja bijega osobe, samoozljeđivanja ili napada. Preventivna uporaba sredstava prisile, u pravilu ne zahtijeva prethodno savladavanje otpora i uporabu tjelesne snage ili palice. Pri provedbi mjera i radnji, policijski službenici su često prisiljeni najprije savladati otpor koji osoba prema kojoj se postupa pruža policijskim službenicima a tek potom uporabiti i sredstva za vezivanje.³⁰⁵

Uporaba tjelesne snage i sredstava za vezivanje potrebna je i kad se osoba nakon počinjenog kaznenog djela i dalje agresivno ponaša,³⁰⁶ kad bijegom, kao oblikom otpora a zatim i pasivnim otporom, onemogućava zakonitu radnju policijskih službenika,³⁰⁷ pa i kada bijegom i aktivnim otporom onemogućava zakonitu radnju policijskih službenika.³⁰⁸ Uporaba sredstava za vezivanje u ovakvim primjerima čini logičnu i nerazdvojivu cjelinu s uporabom tjelesne snage ili palice, odnosno samo završni dio primjene sredstava prisile koja

³⁰⁵ Okriviljenik je osnovano sumnjiv da je počinio kazneno djelo ubojstva u pokušaju nakon verbalnog sukoba s oštećenikom, a prilikom uhićenja policija je nad njime morala upotrijebiti sredstva prinude, fizičku snagu i vezivanje zbog pružanja snažnog otpora i napada na policajca. Rješenje VSRH broj: II Kž 712/04-3

³⁰⁶ Svoj zaključak o nepostojanju osnovane sumnje da bi osumnjičenici počinili navedeno kazneno djelo sud prvog stupnja temelji na nespornoj činjenici da je oštećenik kao tužitelj kritičnog dana pucao iz pištolja u kući S. i N.K. gdje su bila i maloljetna djeca, da mu je po osumnjičenicima, djelatnicima policije koji su intervenirali oduzet pištolj s nabojnikom i streljivom, uz potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta, pri čemu su upotrijebljena sredstva prinude, budući je K.J. bio u vidno alkoholiziranom stanju (1,53 g/kg) što je utvrđeno upotrebnom alkometra marke "Dreger" i nadalje ispoljavao agresivnost, o čemu su uredujući policajci podnijeli izvješće za ocjenu opravdanosti i zakonitosti upotrebe fizičke snage i sredstva za vezivanje. Rješenje VSRH broj: : IV Kž-61/1998-2

³⁰⁷ Uvidom u spis predmeta, ovaj sud je utvrdio da su redarstvenici Odjela za suzbijanje zlouporabe droge, kritične zgode postupajući u skladu sa svojim ovlastima iz čl. 177. st 2. ZKP, nakon postavljenе zasjede okr. M.B., zbog saznanja da se isti bavi preprodajom droge, zbog neuspjelog pokušaja legitimiranja, jer je okriviljenik pokušao pobjeći, došli u situaciju da ga moraju uhititi, čemu se ovaj također pasivno opirao nastojeći ih onemogućiti da mu stave lisice na ruke, time da je prethodno jedan od redarstvenika koji ga je pokušao izvući van iz vozila, jer isti nije htio dobrovoljno izići, pao zajedno s okriviljenikom na pod. Rješenje VSRH broj: I Kž-80/03-3

³⁰⁸ da bi 9. studenog 2002. godine oko 14,30 sati u Z., na B. cesti, nakon što su mu prišli djelatnici PU Z. D.Z., Ž.M. i D.L. i kao takvi mu se predstavili, pokazavši mu svoje službene iskaznice, sve kako bi obavili službenu radnju utvrđivanja identiteta i osobnog pregleda, u nakani da ih u tome onemogući, rukama udario u prsa D.Z., te stao bježati, a kada ga je ovaj sustigao, rukom ga udario u trbuš te počeo ponovno bježati, a potom kada su ga sva trojica sustigli, opiravši se i naguravajući ih, D.Z. poderao odjeću i nanio laku tjelesnu ozljedu u vidu oguljotine kože desne šake, no u svojoj nakani nije uspio, jer su ga djelatnici policije uspjeli savladati stavivši mu lisice, te tek potom obavili započete službene radnje Presuda VSHR broj: I Kž-802/02-3

omogućava daljnje poduzimanje mjera i radnji,³⁰⁹ koje zbog otpora osobe prema kojoj se primjenjuju, nije bilo moguće poduzeti prije primjene sredstava prisile.

Preventivna uporaba sredstava za vezivanje,³¹⁰ kao i uporaba sredstava za vezivanje za savladavanje otpora i odbijanja napada, odnosno uporaba sredstva za vezivanje nakon savladavanja otpora i odbijanja napada, čini značajni dio ukupne primjene sredstava prisile. Statistički podaci nedvojbeno pokazuju da je preventivna uporaba sredstava za vezivanje od 2001. do 2005. godine bilježi kontinuirani porast. Broj preventivne uporabe sredstava za vezivanje raste brže od ukupnog broja uporabe sredstava prisile dok uporaba sredstva za vezivanje radi savladavanja otpora ili odbijanja napada ostaje na približno istoj razini. Ukupni broj uporaba sredstava za vezivanje u ukupnom broju primjene sredstava prisile je na razini od približno 30% s tendencijom pada prema 25% od ukupnog broja sredstava prisile.³¹¹ Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i uporabe sredstava za vezivanje i preventivne uporabe sredstava za vezivanje prikazan je u tablici i grafičkom prikazu.³¹²

Tablica 3. Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i uporabe sredstava za vezivanje i preventivne uporabe sredstava za vezivanje

Godina	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Ukupan broj primjene sredstava prisile	579	682	958	1458	1924	2077	2386	2989
Sredstva za vezivanje	98	148	245	120	127	118	118	127
Sredstva za vezivanje – preventivno	-	-	1	468	659	736	897	1253

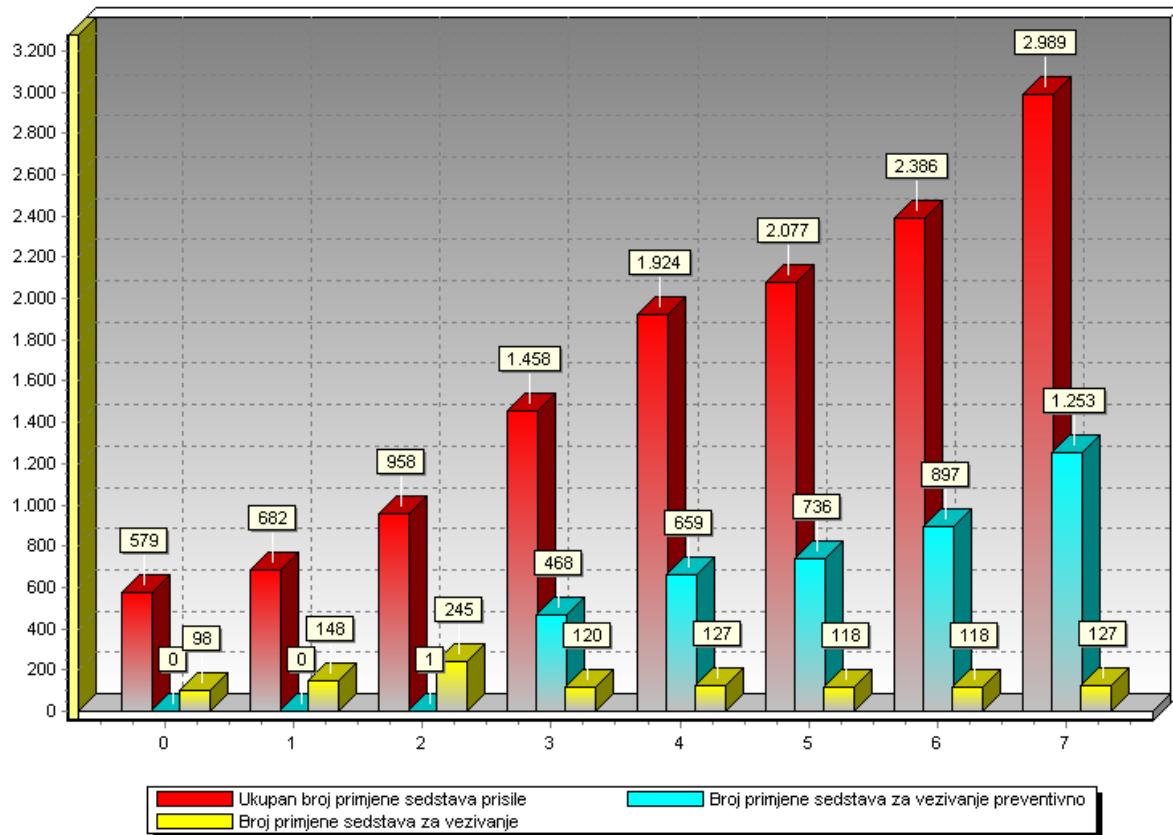
³⁰⁹ Dne 27. 4. 2005 ob 23.51 je patrulja posredoovala pri kršitvi javnega reda in miru (družinskom nasilju). Kršitelj je grdo ravnal z ženo in kljub ukazu policistov ni prenehal s kršitvijo. Ko sta ga policista seznanila, da mu je odvzeta prostost, je zagrabil manjšo palico ter poskušal udariti enega od policistov. Policist mu je napad preprečil s prijemom za roke, drugi policist pa je obenem izvedel strokovni prijem ushiro – jime (davljenje od zadaj). Kršitelj je bil obvladan in odpeljan v prostore za pridržanje. Zaključno poročilo delovne skupine za uvedbo električnega paralizatorja v policijo, str. 53.

³¹⁰ Kršiteljica je 8. 1. 2005 doma kršila javni red in mir in s sekiro v rokah ogrožala varnost zunajzakonskega partnerja. Tudi ob intervenciji policistov je še vedno držala sekiro in z njo grozila policistom in partnerju, na tretji ukaz policistov pa jo je odložila. Zaradi suma napada ali samopoškodovanja so bila zoper njo uporabljena sredstva vklepanje. Ker je bilo ugotovljeno, da se je zdravila v psihiatrični bolnici, jo je ne kraju pregledal tudi zdravnik, ki je ocenil, da ni potrebe za namestitev v psihiatrično bolnico. Ker se je umirila, ni bilo odrejeno pridržanje. Zaključno poročilo delovne skupine za uvedbo električnega paralizatorja v policijo, str. 52.

³¹¹ Prema statističkim podacima MNZ Slovenije, broj uporabe sredstava za vezivanje u R Sloveniji bio je 50,4% od ukupnog broja sredstava prisile u 2000. godini, 56,2% u 2001. godini, 54,2% u 2002. godini, 49,6% u 2003. godini, 52,4 u 2004. godini. www.policija.si

³¹² Izvor: MUP RH

Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile, uporabe sredstava za vezivanje i preventivne uporabe sredstava za vezivanje

Grafički prikaz 3. Odnos ukupnog broja uporabe sredstava prisile i uporabe sredstava za vezivanje i preventivne uporabe sredstava za vezivanje

14. UPORABA SREDSTAVA ZA PRISILNO ZAUSTAVLJANJE VOZILA

Uređaj za prisilno zaustavljanje vozila³¹³ jest sredstvo koje se sastoji od podloge u koju su usađeni šiljci koji se prelaskom pneumatika vozila zabadaju u njih i tako sprječavaju normalno kretanje vozila,³¹⁴ a za prisilno zaustavljanje vozila mogu se koristiti i druga sredstva.³¹⁵

Uporaba uređaja za prisilno zaustavljanja vozila dopuštena je radi sprječavanja bijega osoba, sprječavanja nezakonitog prelaska državne granice i sprječavanje nedopuštenog pristupa vozilom do objekta ili područja koje osigurava policijski službenik.³¹⁶ Uporabu uređaja za prisilno zaustavljanje vozila valja uvjetovati postojanjem uvjeta za uporabu vatrenog oružja kao sredstva prisile.

Uređaj za prisilno zaustavljanje vozila potrebito je de lege ferenda predvidjeti i radi sprječavanja daljnje vožnje osobi koja je prije toga bila najmanje dva puta zaustavljana i nije poštovala zakonitu zapovijed policijskog službenika, osoba koje pružaju pasivan otpor zakonitoj zapovijedi policijskog službenika i koja pokušava nastaviti vožnju prijevoznim sredstvom iako ne ispunjava uvjete za daljnju vožnju. Uređaj za prisilno zaustavljanje vozila

³¹³ Uređaj za prisilno zaustavljanje vozila poznat je pod nazivom "jež".

³¹⁴ Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001. str. 46.

³¹⁵ Sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstava so bodičasti trakovi, ki se položijo na na vozišče in so priprenjeni tako, da se ob navozu prevoznega sredstva nanje predrejo in ispraznijo pnevmatike, kakor tudi druga sredstva, ki voznika prisilijo k ustavitevi prometneg sredstva. 132. člen Pravilnika o policijskih pooblastilih.

³¹⁶ Uporaba uređaja za prisilno zaustavljanje vozila, Uporaba uređaja za prisilno zaustavljanje vozila dopuštena je radi: 1. sprječavanja bijega osobe koja je zatečena u kaznenom djelu za koje se progoni po službenoj dužnosti, 2. sprječavanja bijega osobe koja je lišena slobode ili za koju postoji nalog za lišenje slobode, 3. sprječavanje nezakonitog prelaska državne granice vozilom, 4. sprječavanje nedopuštenog pristupa vozilom do objekta ili područja gdje se nalaze osobe koje policijski službenik osigurava, Članak 58. ZP, Sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstava sme plicist uporabit: - za preprečitev bega s prevoznim sredstvom osebi, zalosteni pri stvoritevi kaznivega dejanja ki se preganja po uredni dolžnosti, - za preprečivitev bega s prevoznim sredstvom osebi, ki je bila vzeta prostos ali za katero je bil izdan nalog za odvzem prostosti; - za prepričivitev nezakoniteg prehoda čez državno mejo; - za prepričivitev nadaljnje vožnje vožnje s prevoznim sredstvom osebi, ki je bila pred tem najmanj dvakrat pravilno ustavljena in ni upoštovala zakonitega policistovega ukaza; za prepričivitev nedovoljenega dostopa s prevoznim sredstvom do objekta ali območja, kjer se zadržuje ali biva varovana oseba; - za prepričivitev nadaljnje vožnje s prevoznim sredstvom osebi, ki se pasivno upira ali ne upoštava zakonitega ukaza policista ali poskuša nadeljavati z vožnjo, pa ne ispoljuje pogojev za vožnjo. 51. d člen Zakona o policiji R Slovenije. Mađarski Zakon o policiji u § 51. dopušta uporabu cestovne blokade radi uhičenja počinitelja kaznenog djela. Policija može, uz poštivanje signnosti prometa, blokirati cestu, Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona, uporabu sredstva za nasilno zaustavljanje i zaprečavanje vozila i lica ne ograničava samo na uspostavljanja narušenog javnog reda i mira, već i na ostale razloge uporabe sredstava prisile (članak 42. stavak 1.). Ograničenje uporabe službene konjice kao sredstva prisile i drugih sredstava prisile ograničava općom odredbom u članku 43. stavak 3, U svim okolnostima, upotrijebitće se najniži stepen prinude neophodan za vršenje kontrole.

dio je osnovne opreme policijskih službenika na zaduženju u ustrojstvenim jedinicama Ministarstva.³¹⁷ Propisima podzakonskog ranga, uporabu sredstva za prisilno zaustavljanje vozila treba ograničiti zahtjevom da uporabu odobri načelnik policijske uprave ili policijski službenik kojeg on za to ovlasti.³¹⁸

Pri uporabi uređaja za prisilno zaustavljanje vozila policijski službenici su dužni poduzeti mjere upozorenja kao i a uporabom sredstava za prisilno zaustavljanje vozila ne smije se ugroziti sigurnost drugih sudionika u prometu.³¹⁹

Uredaj za prisilno zaustavljanje motornih vozila³²⁰ je dio posebne opreme policijskih službenika³²¹ i kao sredstvo prisile uporabljava se izuzetno rijetko.³²²

³¹⁷ Članak 5. stavak B podstavak 9. Uredbe o vrstama naoružanja i opreme policijskih službenika ministarstva unutarnjih poslova, NN 42/06.

³¹⁸ Uporabo sredstev za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev odredi vodja izmjene operativno komunikacijskog centra policijske uprave ali generalne policijske uprave, ki jo pooblasti generalni direktor policije. 133. člen Pravilnika o policijskim pooblastilim.

³¹⁹ Uredaj za prisilno zaustavljanje vozila postavlja se uz poduzimanje mjera upozorenja. Ispred uređaja za prisilno zaustavljanje vozila, policijski službenik je dužan u približno jednakim razmacima, na udaljenosti od 240 do 3000 m iz smjera nailaska vozila, postaviti prometne znakove ovim redoslijedom: "Opasnost na cesti!", "Zabrana pretjecanja!", "Ograničenje brzine 40km/h!", "Zabrana prolaska bez zaustavljanja – Stop, policija!". Prilikom postavljanja uređaja za prisilno zaustavljanje vozila ne smije se dovoditi u opasnost život i sigurnost ostalih sudionika u prometu. Članak 36. PNPP

³²⁰ Prilog D – fotografije suvremenih sredstava za prisilno zaustavljanje vozila.

³²¹ Članak 6. stavak 1. točka 8. Uredbe.

³²² Prema podacima MUP-a RH u vremenskom periodu od 1998. do 2005. godine sredstvo za prisilno zaustavljanje motornih vozila uporabljeno je samo 2 puta 2005. godine.

15. UPORABA SLUŽBENOG PSA

Službeni pas se koristi za obavljanje raznih zadaća, pronalaženje i hvatanje počinitelja kaznenih djela, pronalaženje tragova i predmeta kaznenih djela, sprječavanje bijega osoba kojima je oduzeta sloboda temeljem zakona, osiguravanje osoba i objekata, pronalaženje osoba nestalih ili nastrandalih u elementarnim nepogodama, pronalaženje mrtvih tijela, sprječavanje otpora ili odbijanje napada na policijske službenike ili druge osobe i na objekt koji se osigurava, detekciju droge, detekciju eksploziva, provođenje operativno-taktičkih radnji (zasjeda, blokada, racija).³²³ Selekcija i obuka službenih policijskih pasa vrši se prema osnovnoj namjeni psa, za napad, i traganje. Službeni psi za traganje prolaze posebnu obuku za ljudski trag, drogu i eksploziv.³²⁴

Za osiguravanje objekata, savladavanje otpora, odbijanje napada, sprječavanje bijega osobe i sprječavanje narušavanja i uspostavljanja narušenog javnog reda i mira, kao sredstvo prisile, koriste se službeni policijski psi za napad.

Službeni pas, kao sredstvo prisile smije se upotrijebiti radi savladavanja otpora, odbijanja napada, sprječavanja bijega osobe i uspostave javnog reda i mira.

Broj službenih policijskih pasa i vodiča u Republici Hrvatskoj se kroz duži vremenski period smanjuje pa tako i služenih policijskih pasa za napad.³²⁵ Taktika i metodika uporabe službenih policijskih pasa za napad vrlo je oskudno razrađena za pozorničko patrolnu djelatnost, operativno-taktičke radnje policije, osiguranje javnih skupova³²⁶ i prilikom sprečavanja narušavanja javnog reda i mira u većem opsegu³²⁷

Za uporabu službenog psa kao sredstva prisile, vrijede dva bitna ograničenja. Prvo ograničenje odnosi se na zabranu uporabe službenog psa bez nadzora vodiča,³²⁸

³²³ Novak, D.; Taktika i metodika uporabe službenih pasa u MUP-u RH, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, 2004., str. 10.

³²⁴ Novak, D.; ibid. Str. 8.

³²⁵ U 2001. godini u MUP-u RH bilo je 92 službena psa, od toga 19 pasa za napad. U 2002. godini u MUP-u RH bilo je 76 službenih pasa, od toga 16 pasa za napad. Prema planovima MUP RH bi trebao raspolagati s ukupno 181 psom od toga 31 psom za napad. Novak, D.; ibid. Str. 5., 6. i 11.

³²⁶ Napadački psi imaju važnu ulogu u osiguranjima javnih skupova, kulturnih i športskih manifestacija i dr. .. Za ovu vrstu postupanja bitna je procjena nadležnog rukovoditelja zbog određivanja pravog trenutka, oblika i taktike interveniranja. Broj službenih pasa za osiguranje javnih skupova ovisi o prosudbi koju donosi nadležna policijska uprava, gdje se primarno misli broj sudionika skupova, na karakter skupa ili manifestacije, namjere izgrednika, operativna saznanja i dr. Potrebno je imati u vidu da se mlade pse i neiskusne vodiče postavi uz iskusne vodiče i starije pse. Novak, D.; ibid. Str. 19.

³²⁷ Kako bi se uspostavio javni red i mir narušen u većem opsegu psi napadačke namjene mogu se uporabiti kao grupacija koja razbija masu izgrednika ili kao potpora policijskim kordonima, oklopnim borbenim vozilima i vozilima s vodenim topom. Novak, D.; ibid. Str. 19.

³²⁸ Službeni (posebno izvježbani) pas se kao sredstvo prisile može koristiti samo pod nadzorom stručno osposobljenog policijskog službenika (vodiča pasa), na način koji neće izazvati uznemirenost građana. Članak 37. PNPP.

odnosno obavezu drugih policijskih službenika da preuzmu ulogu vodiča službenog psa.³²⁹ Službeni policijski pas i vodič prolaze složen i dugotrajan proces izobrazbe i socijalizacije. Vodič službenog policijskog psa je osoba koja može nabolje kontrolirati i iskoristiti prednosti službenog psa kao sredstva prisile. Službeni pas kao sredstvo prisile nije moguće uvijek i u potpunosti kontrolirati iako su tijekom obuke potiskivane i svedene na najmanju mjeru instinktivne reakcije psa. Bez nadzora vodiča, službeni pas može postati nekontrolirana opasnost, vođena isključivo instinktom.

Drugo ograničenje odnosi se na uporabu službenog psa sa zaštitnom košaricom radi savladavanja otpora i odbijanja napada, kad su ispunjeni uvjeti za uporabu tjelesne snage ili palice te radi uspostavljanja javnog reda i mira. Bez zaštitne košarice, službeni pas se upotrebljava radi odbijanja napada i sprječavanja bijega osoba kad su ispunjeni uvjeti za uporabu vatretnog oružja prema osobama.³³⁰ Uporabu službenog psa, sa i bez zaštitne košare, na istovjetan način propisuje i Pravilnik.³³¹ Propis kojim se propisuje uporaba službenog psa na način koji neće uz nemirivati građane, nije moguće provesti i zbog toga je suvišan.

Pravilnik ne sadrži odredbe da se za službenog psa koristi povodac, niti regulira uporabu službenog psa sa povodcem ili bez njega, kao što je slučaj s košarom,³³² i te odredbe bi Pravilniku *de lege ferenda* trebalo dodati³³³ pro futuro, obzirom da uporaba

³²⁹ Ukoliko u obavljanju policijskog posla službeni pas ostane bez nadzora vodiča, drugi policijski službenik dužan je poduzeti mjere radi sprječavanja daljnje uporabe službenog psa kao sredstva prisile. Članak 39. PNPP

³³⁰ Službeni pas se smije koristiti kao sredstvo prisile u slučajevima kada: 1. su ispunjeni uvjeti za uporabu tjelesne snage ili palice, 2. su ispunjeni uvjeti za uporabu vatretnog oružja, se uspostavlja narušeni javni red i mir. U slučajevima iz stavka 1. točke 2. ovog članka službeni pas se smije koristiti i bez zaštitne košare, a u slučajevima iz točke 1. i 3. samo sa zaštitnom košarom. Članak 59. ZP.

³³¹ Službeni pas se kao sredstvo prisile u pravilu koristi uz uporabu zaštitne košare i to u slučajevima kada su ispunjeni uvjeti za uporabu tjelesne snage i palice.

Iznimno, ako su ispunjeni Zakonom o policiji propisani uvjeti za uporabu vatretnog oružja, službeni pas se kao sredstvo prisile može koristiti i bez zaštitne košare. Članak 38. PNPP

³³² Policist sme uporabiti kot prisilno sredstvo službenega psa z nagobničko na vrvici ali brez in brez nagočnika na vrvici ali brez vrvice. 126. člen, Pravilnik o policijskih pooblastilih, Ur. L. RS 51/2000, 43/2004. i 48/2004.

³³³ Službenega psa z nagobničkom in na vrvici sme policist uporabiti v vseh primerih, ko je dovoljena uporaba plinskega raspršilca, fizične sile ali palice.

Službenega psa z nagobničkom in brez vrvice sme policist uporabiti za preprečitev bega in prijetje storilca kaznivega dejanja, ki se prega po uradni dolžnosti, za preprečitev bega osebi, ki je storila prekršek zoper javni red, za odvrnitev napada na se, na koga drugoga ali na objekt ki ga varuje, in za vzpostanitev javnega reda, če je huje kršen. 127. člen. Pravilnik o policijskih pooblastilih, ibid.

Službenega psa brez nagobnička in na vrvici sme policist uporabiti za vzpostanitev javnega reda, če je z dejanji skupine ljudi ogroženo življenje, ali osebna varnost ljudi ali premoženje večje vrednosti, in za prijetje storilca kaznivega dejanja, ki se prega po uradni dolžnosti.

Službenega psa brez nagobničnika in brez vrvice sme policist uporabiti, če ne more drugače:

- zavarovati življenga ljudi,
- preprečiti bega osebi, ki je zalotena pri kaznivem dejanju, za katero je po zakonu mogoče izreči kazen zapora 3 let ali več,

službenog psa kao sredstvo prisile u Republici hrvatskoj, od 1998. godine nije evidentirana.³³⁴ Nasuprot navedenim preciznim odredbama o uporabi službenog psa, možemo navesti i primjere sasvim uopćenih odredaba o uporabi sredstava prisile, pa tako i službenih pasa, uz obavezu da se pri uporabi sredstava prisile korist najniži stupanj prisile koji je neophodan za vršenje kontrole.³³⁵

Na vrlo sličan način predlaže se izmjena postojeće odredbe o uporabi službenog psa u Prijedlogu nacrtu Zakona o policiji.³³⁶

Propisima o uporabi službenog psa određeni su zakonski uvjeti kad se službeni pas kao sredstvo prisile može uporabiti. Nije u potpunosti definiran pojam narušavanje javnog reda i mira u većem obimu i protupravno okupljanje skupine osobe ili protupravno ponašanje skupine osoba koja može izazvati nasilje. Ove pojmove svakako treba definirati Pravilnikom a uporabu službenog psa navesti kao sredstvo prisile radi sprječavanja narušavanja javnog reda i mira u većem opsegu ili zbog protupravnog okupljanja ili

-
- preprečiti bega osebi, ki ji je odvezeta prostost ali osebi, za katero je izdan nalog za odvezem prostosti, ker je storila kaznivo dejanje, za katero je po zakonu mogoče izreci kazen zapora 3 let ali več,
 - odvrniti od sebe neposrednega protivpravnega napada, s katerim je ogroženo njegovo življenje.

128. člen, Pravilnik o policijskih pooblastilih, ibid. Mađarski Zakon o policiji u §-ima 47.- 50., takoder propisuje uporabu službenog psa sa zaštitnom košarom na povodcu ili bez povodca ukoliko postoje uvjeti za primjenu sredstava prisile. Službeni pas na povodcu bez zaštitne košare može se koristiti ako rastjeravanje nelegalne skupine nije moguće manje opasnim sredstvima ili razdvajanje skupine koja teško ugrožava javnu sigurnost te za savladavanje otpora. Službeni pas bez povodca i zaštitne košare može se uporabiti radi: sprječavanja napada koji prijeti teškim tjelesnim ozljedivanjem policijskog službenika ili druge osobe, uhićenje osobe za koju se osnovano sumnja da je počinila teško kazneno djelo i ako je ugrožen život policijskog službenika.

³³⁴ Prema podacima MUP-a RH, Kabinet ministra, Odjel za analitiku i razvoj, od 1998. do 2005. godine u RH nije evidentirana uporaba službenih policijskih pasa kao sredstva prisile. Prema statističkim podacima u Republici Sloveniji 2000. godine bilo je 79 uporaba službenog psa kao sredstva prisile, 2001 godine 45 , 2002. godine 29, 2003. godine 36 i 2004. godine 26. <http://www.policija.si/si/>, (policijska pooblastila).

³³⁵ Zakon o policiji tuzlansko- podrinjskog kantona, uporabu službenog psa proširuje i na ostale razloge uporabe sredstava prisile (članak 42. stavak 1.). Ograničenje uporabe službenog psa kao sredstva prisile i drugih sredstava prisile ograničava općom odredbom u članku 43. stavak 3, U svim okolnostima, upotrijebit će se najniži stepen prinude neophodan za vršenje kontrole.

³³⁶ Službenog psa sa zaštitnom košarom i na povodcu policijski službenik smije uporabiti kao sredstvo prisile kada je dozvoljena uporaba tjelesne snage, raspršivača s neškodljivim tvarima i palice.

Službenog psa sa zaštitnom košarom i bez povodca policijski službenika smije uporabiti kao sredstvo prisile za:

1. sprječavanje bijega i hvatanje počinitelja kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti,
2. sprječavanje bijega osobi koja je ostvarila obilježja prekršaja protiv javnog reda i mira,
3. sprječavanje bijega osobi koja je povrijedila državnu granicu,
4. odbijanje napada od sebe, druge osobe ili objekta koji osigurava i
5. uspostavljanja narušenog javnog reda i mira.

Službenog psa bez zaštitne košare i na povodcu policijski službenika smije uporabiti kao sredstvo prisile za:

1. uspostavljanje javnog reda i mira narušeno u većem obimu,
2. sprječavanja djelovanja grupe ljudi koja ugrožava život ili osobnu sigurnost ljudi ili imovine veće vrijednosti,
3. sprječavanje bijega počinitelja kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti

Službenog psa bez zaštitne košare i bez povodca policijski službenik smije uporabiti kao sredstvo prisile ako su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrenog oružja.

Članak 77. Prijedloga nacrtu Zakona o policiji

protupravnog ponašanja zakonito okupljene skupine osoba. Pri uporabi sredstva prisile prema većem broju osobe valja imati na umu da se sve osobe koje se nalaze u skupini ne ponašaju protupravno ali zbog fizičkih barijera i ponašanja većeg broja osoba u skupini nisu u mogućnosti izvršiti zakonitu zapovijed policijskih službenika (psihologija mase i gomile). Pored sredstava prisile, za pasivizaciju i kontrolu skupine osoba, kao i ograničenje kretanja može se koristiti i druga policijska oprema (ograde za prisilno zaustavljanje ili usmjeravanje osoba).³³⁷

³³⁷ Članak 5. stavak B podstavak 10. Uredbe o vrstama naoružanja i opreme policijskih službenima ministarstva unutarnjih poslova, NN 42/06.

16. UPORABA KEMIJSKIH SREDSTAVA

Kemijska sredstva upotrebljavaju se radi primoravanja osoba prema kojima se upotrebljavaju na napuštanje određenog mjesto, zatvorenog ili otvorenog prostora. Osnovna svrha kemijskih sredstva je privremeno onesposobljavanje osobe prema kojoj je uporabljena za bilo kakvu aktivnost, otpor ili napad, te napuštanje prostora na kojem je uporabljen kemijsko sredstvo, bez izazivanja trajnih štetnih posljedica osoba prema kojima je primijenjena. Kemijska sredstva uglavnom su plinovi, sadržani u odgovarajućem spremniku čije se oslobođanje aktivira ručno, ispaljivanjem posebnih projektila iz posebnih oružja. Osim kemijskih sredstava odnosno plinskih sredstava, suvremene policije koriste i naboje s posebnim efektom (zvučnim, svjetlosnim, dimnim), koja trenutno paraliziraju osobu.

Uporaba kemijskih sredstava dopuštena je prema skupini koja se protupravno okupila i koja se protupravno ponaša te radi istjerivanja osoba iz zatvorenog prostora ili radi rješavanja tkalačkih situacija.³³⁸ Zakonom nisu određeni posebni uvjeti za uporabu kemijskih sredstava kao sredstava prisile. Pravilnik izričito ne navodi uporabu kemijskih sredstava, vrste kemijskih sredstava kao i način primjene kemijskih sredstava.

Propisi koji su bili na snazi prije donošenja Zakona o policiji i Pravilnika o načinu policijskog postupanja, uporabu "plinskih sredstava" dopušta radi uspostavljanja javnog reda i mira koji je narušen u većoj mjeri i u drugim slučajevima kada je to neophodno za uspješno izvršavanje službenog zadatka, radi istjerivanja osoba iz zatvorenog prostora kad su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrengog oružja i radi rješavanja tkalačkih situacija, samo po nalogu rukovoditelja.³³⁹

³³⁸ Kemijska sredstva dopušteno je, uz slučajeve iz članka 64. stavak 1. ovoga Zakona, uporabiti radi istjerivanja osoba iz zatvorenog prostora ili radi rješavanja talačkih situacija. Članak 60. ZP

³³⁹ (1) Radi uspostavljanja javnog reda i mira koji je narušen u većoj mjeri ili u drugim slučajevima kad je to neophodno za uspješno izvršenje službenog zadatka, ovlaštene službene osobe mogu upotrijebiti šmrkove s vodom, plinska sredstva, specijalna motorna vozila i konjicu.

(2) kada ovlaštene službene osobe radi uspostavljanja javnog reda i mira koji je naruše u većoj mjeri upotrebljavaju šmrkove s vodom veće snage (bacač vode – monitor) ne smiju ga upotrebljavati na udaljenosti manjoj od 25 metara od osoba protiv kojih se upotrebljavaju.

(3) Kada treba lišiti slobode ili privesti osobu koja se zabarikadirala i napada vatrengim ili drugim opasnim oruđem, ovlaštene službene osobe mogu pored vatrengog oružja, upotrijebiti plinska sredstva i posebno dresirane pse.

(4) Ako osoba drži druge osobe kao taoce i prijeti da će ugroziti ili ugrožava njihove živote, ovlaštene službene osobe mogu upotrijebiti plinska sredstva. Član 191. Pravilnika o načinu postupanja službe javne sigurnosti, NN 25/83.

Aktualni propisi ne propisuju uvjete za uporabu kemijskih sredstva, osim kod narušavanja javnog reda i mira, vrste kemijskih sredstava i način uporabe kemijskih sredstava.

Poredbeni propisi sadržavaju odredbe o uporabi točno određenih plinskih sredstava pri uspostavi teže narušenog javnog reda i mira, po nalogu rukovoditelja, i radi terorističkih djelovanja, radi istjerivanja osoba iz zatvorenog prostora, radi rješavanja tkalačkih situacija, otpora, zbog ugrožavanja života policajca ili drugih osoba, po prosudbi policajca.³⁴⁰

Mišljenja smo da je *de lege ferenda* potrebno jasno normativno urediti uvjete za uporabu kemijskih sredstava, odrediti dopuštena kemijska sredstva i način njihove uporabe, a za pojedina kemijska sredstva poglavito glede uporabe kemijskih sredstava prema osobama koje su se sklonile u zatvoreni prostor, rješavanje tkalačkih situacija, za prosudbu o uporabi kemijskih sredstava ovlastiti policijskog službenika koji primjenjuje sredstva prisile. Pojam kemijska sredstva je širok, neodređen i ne govori da se radi uglavnom o uporabi plinskih sredstava. Pored kemijskih odnosno plinskih sredstava treba svakako predvidjeti i

(1) Sredstva prinude prema članku 191. ovog pravilnika ovlaštene službene osobe mogu upotrijebiti samo po naređenju rukovodioca organa ili osobe koja je posebno određena da rukovodi izvršenjem tog zadatka. Član 192. Pravilnika o načinu postupanja službe javne sigurnosti, NN 25/83.

³⁴⁰ Za vzpostavitev javnega reda v primerih, ko je ta huje ali množično kršen, smejo policisti uporabititi:

- plinska sredstva in druga sredstva za pasivizacijo
- vodni curek,
- konjenico in
- posebna motorna vozila

Plinska srestva in druga sredstva za pasivizacijo se lahko uporablajo tudi v primerih terorističnih dejanj in ugrabitev ali za prijetje osobe, ki se upira, napada, zabarikadira ali drugače onemogoča izvršitev naloge ali neposredno ogroža življenje policista ali koga drugega. 123. člen,

(1) Plinska sredstva so: plinska pištolja in puška za izstreljavanje plinskih nabojev ali snovi, plinska ručna bomba in druga sredstva za razprševanje plinskih snovi.

(2) Druga sredstva za pasivizacijo so sredstva za omamljenje, bomba z zvočnim, svetlosnim ali dimnim efektom, gumiasti izstrelki in druga sredstva, namenjena za pasivizacijo oseb. 124. člen, stav 1. i 2., Mađarski zakon o policiji propisuje u § 54. o uporabu službenog kemijskog sredstva. Službeno kemijsko sredstvo dopušteno je koristiti radi odbijanja napada na koji ugrožava život i zdravje druge osobe ili policijskog službenika i imovine te radi savladavanja otpora. Ukoliko postoje uvjeti za uporabu vatretnog oružja dozvoljeno je koristiti suzavci i nadraživog plina. § 59. st. C dopušta uporabu nadražljivog plina radi rastjerivanja skupine koja se protupravno okupila i koje se protupravno ponaša a ne razide se na poziv ako se skupina ne može rastjerati blažim sredstvima; Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona, uporabu kemijskih sredstva ne ograničava samo na uspostavljanja narušenog javnog reda i mira i talačke situacije već i na ostale razloge uporabe sredstava prisile (članak 42. stavak 1.). Ograničenje uporabe kemijskih sredstava kao sredstva prisile i drugih sredstva prisile ograničava općom odredbom u članku 43. stavak 3, U svim okolnostima, upotrijebit će se najniži stepen prinude neophodan za vršenje kontrole.

porabu sredstava za pasivizaciju (naboji sa zvučnim, svjetlosnim ili dimnim efektom). Uporaba kemijskih sredstava u Republici Hrvatskoj je minimalna.³⁴¹

³⁴¹ Prema podacima MUP-a RH u vremenskom periodu od 1998. do 2005. godine, kemijska sredstva uporabljeni su u jednom slučaju u zatvorenom prostoru 2003. godine.

17. UPORABA SLUŽBENOG KONJA

Službeni konj, kao sredstvo prisile uporabljava se za neposredno djelovanje na okupljene osobe radi njihova potiskivanja s određene javne površine i rastjeravanja odnosno uspostavljanja narušenog javnog reda i mira i time se iscrpljuje primjena službenog konja kao sredstva prisile.³⁴²

Uporaba službenih konja kao sredstva prisile riješeno je samo načelno u odredbama Zakona o policiji. U odredbama Zakona su navedeni uvjeti za uporabu službenog konja kao sredstva prisile, osim za uporabu službenog konja kao sredstva prisile radi uspostavljanja narušenog javnog reda i mira.³⁴³ U odredbama pravilnika se pored odredbe da se službeni konj može uporabiti samo pod nadzorom stručno osposobljenog policijskog službenika, ponavlja se citirana odredba Zakona o policiji.³⁴⁴

Osim odredbi da se službeni konj može uporabiti pod nadzorom stručno osposobljenog jahača, radi uspostavljanja javnog reda i mira, ni Zakon ni Pravilnik ne sadrže odredbe kojima bi detaljnije bila uređene uporaba službenog konja, niti posebne uvjete za uporabu službenog konja kao sredstva prisile.³⁴⁵ Zakon sadrži odredbe da se u slučaju uspostavljanja narušavanog javnog reda i mira, službeni konj može, pored ostalih sredstava prisile, uporabiti prema skupini koja se protupravno ponaša. U Republici Hrvatskoj nema uporabe službenog konja kao sredstva prisile,³⁴⁶ ali bi uporabu službenog konja kao sredstva prisile pro futuro trebalo zakonom urediti.

³⁴² Mađarski zakon u policiji, u odredbama § 61. 1 e propisuje uporabu konjičkih jedinica radi rastjerivanja skupine koja se protupravno okupila ili protupravno djeluje, a ne odazove se pozivu za mirni razlaz i ako primjena blažih sredstava ne jamči uspjeh. Slovenski Zakon o policiji uporabu službenog konja kao sredstva prisile propisuje u odredbama članka 51. c Za vzpostavitev javenga reda, kadar je ta huje ali množično kršen, smejo policisti, poleg prisilnih sredstev iz prejašnjeg člena, uporabiti plinska sredstva in druga sredstva za pasivizacijo, vodni curek, konjenico in posebna motorna vozila. Zakon o policiji tuzlansko- podrinjskog kantona, uporabu službene konjice ne ograničava samo na uspostavljanja narušenog javnog reda i mira, već i na ostale razloge uporabe sredstava prisile (članak 42. stavak 1.). Ograničenje uporabe službene konjice kao sredstva prisile i drugih sredstva prisile ograničava općom odredbom u članku 43. stavak 3, U svim okolnostima, upotrijebitće se najniži stepen prinude neophodan za vršenje kontrole.

³⁴³ Službeni konj smije se uporabiti kao sredstvo prisile samo radi uspostavljanja javnog reda i mira. Članak 61. ZP

³⁴⁴ (1) Službeni konj se smije uporabiti samo pod nadzorom stručno osposobljenog policijskog službenika (jahač konja).

(2) Policija smije uporabiti službenog konja kao sredstvo prisile samo radi uspostavljanja narušenog javnog reda i mira. Članak 40. PNPP

³⁴⁵ Pravilnik o policijskih pooblastilih, uporabu službenog konja kao sredstvo prisile, uređuje odredbom: " Za uporabo konjenice se šteje potopek treh ali več konjenikov, in sicer za neposredno delovanje na ljudi z namenom potiskivanja in razganjanja. 124. člen 4. st.

³⁴⁶ U Republici Hrvatskoj, prema podacima MUP-a RH, Kabinet ministra, Odjel za analitiku i razvoj, u vremenskom periodu od 1998. do 2005. godine nije bilo uporabe službenih konja kao sredstva prisile. Prema statističkim podacima Republika Slovenije, službeni konj odnosno konjenice kao sredstvo prisile u vremenskom

Propis koji uporabu službenog konja navodi kao samostalno i posebno sredstva prisile valja, de lege ferenda potpuno ukinuti, i kao sredstvo prisile navesti samo u odredbama o uporabi sredstva prisile prema skupini osoba koja remeti javni red i mir u većem opsegu ili se protupravno okupila ili se protupravno ponaša te tako može izazvati nasilje.

18. UPORABA VATRENOG ORUŽJA

Upotrebu vatrenog oružja od strane policije možemo, prije svega podijeliti na dvije glavne skupine: pucanje radi nužne obrane i upotrebu vatrenog oružja protiv osoba u bijegu.³⁴⁷ U prvoj polovici osamdesetih godina najveći broj uporaba vatrenog oružja Švicarske policije odnosio se na uporabu vatrenog oružja radi sprječavanja bijega a vrlo mali broj na nužnu obranu.³⁴⁸ Početkom devedesetih godina omjer korištenja vatrenog oružja se znatno promijenio u korist korištenja vatrenog oružja radi nužne obrane.³⁴⁹

Policajci službenici ovlašteni su uporabiti vatreno oružje³⁵⁰ kad postoje zakonom propisani uvjeti za uporabu vatrenog oružja. Vatreno oružje policijskih službenika dijeli se na osnovno i posebno naoružanje.

Osnovno naoružanje³⁵¹ policijskih službenika je kratko vatreno oružje³⁵² – poluautomatski pištolj kalibra 9 mm para, kapaciteta spremnika s najmanje 12 nabojima.³⁵³ Policijski službenici koji poslove obavljaju u građanskom odijelu mogu nositi poluautomatski pištolj manjih dimenzija kalibra najmanje 9 mm para ili revolver kalibra najmanje .38

³⁴⁷ Hug, B.; Upotreba vatrenog oružja kod policije, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, BROJ 2-3, Zagreb 1995. str. 101.

³⁴⁸ Godine 1980. izneseni su, na osnovi ankete provedene među 10 kantonalnih, gradskih i policijskih korpusa, statistički podaci iz prethodnih godina u vezi s tim pitanjem. U svrhu nužne obrane samo u 5 posto od svih slučajeva upotrebe vatrenog oružja pucano je protiv osoba, kod ostali 95 posto radilo se o upotretbi vatrenog oružja protiv osoba u bijegu! Te se vrijednosti nisu bitno razlikovale niti kod ostalih kantona; također su i brojke kojima raspolazemo za prvu polovicu 80-tih pokazivale otprilike istu sliku. ³⁴⁸ Hug, B.;ibid. str. 101.

³⁴⁹ Te su se brojke, međutim od sredine 80-tih zaista vidno promijenile. Kantonalna policija Base-Stadt, primjerice, zabilježila je od 1989. god. do listopada 1994. pet slučajeva upotrebe vatrenog oružja prilikom policijskih intervencija. Od toga je samo jedan bio sprečavanje bijega (20%), a četiri su bile radi nužne obrane (80%). U gradu Zürichu ocjenom statističkih podataka od 1986. god. do rujna 1994. god. s ukupno 58 slučajeva upotrebe vatrenog oružja prilikom policijski intervencija, odnos je bio samo još 67 posto sprječavanje bijega a ipak 33 posto nužne obrane. Premda druga policijska tijela nisu ocjenjivala tako iscrpne podatke, koji bi se mogli uspoređivati, kretanja su usprkos tome slična. Pošto se apsolutan broj slučajeva upotrebe vatrenog oružja prilikom policijskih intervencija- barem na reprezentativnom primjeru Zürichiha – znatno smanjio, rezultat bi se stoga mogao tumačiti da je protiv počinitelja u bijegu, odnosno osumnjičenih osoba, općenito manje korišteno oružje, tj. korišteno je s većom suzdržanošću. ³⁴⁹ Hug, B.; ibid. str. 101-102.

³⁵⁰ Vatreno oružje su sve vrste pušaka, pištolja i revolvera, kao i sve vrste naprava iz kojeg se pomoću potisnutog djelovanja barutnih plinova izbacuje kroz cijev zrno, kugla, sačma, streljivo ili drugi projektil. Članak 4. stavak 1. Zakona o oružju NN 46/97., 27/99., 12/01., 19/02., u dalnjem tekstu Zakon o oružju.

³⁵¹ Naoružanje u smislu ove Uredbe smatra se: (1) oružje svih vrsta (hladno oružje, samokresi, puške, strojnica, puškostrojnice, ručni bacači, minobacači, topovi, haubice i dr.) bez obzira na vrstu, namjenu, kalibar i streljivo za to oružje, osim oružja i pripadajućeg streljiva koje pravne i fizičke osobe nabavljaju temeljem odobrenja nadležnog tijela, u skladu s odredbama Zakona o oružju; članak 2. stavak 1. točka 1. Uredbe o utvrđivanju naoružanja i vojne opreme za potrebe oružanih snaga Republike Hrvatske i Ministarstva unutarnjih poslova, NN 17/03.

³⁵² Kratko vatreno oružje jest oružje čija cijev nije duža od 30 cm, a ukupna dužina ne prelazi 60 cm. Članak 4. stavak 3. Zakona o oružju.

³⁵³ Naboj odnosno streljivo su čahure ili patronе opremljene kapslom i napunjene barutom te zrnom, kuglom ili sačmom za sve tipove lovačkih, športskih i industrijskih pušaka, revolvera i pištolja. Članak 2. stavak 2. točka 4. i stavak 2. Zakon o eksplozivnim tvarima za gospodarsku uporabu, NN 12/94.

special.³⁵⁴ Policijski propisi drugih zemalja također, propisuju osnovne tehničke karakteristike policijskog oružja³⁵⁵ a neki propisi određuju tehničke karakteristike i policijsko oružja i streljiva koje je dopušteno koristiti.³⁵⁶

Navedeni kalibri oružja, zbog svojih balističkih svojstava, u većini policija smatraju se najprikladnijim kalibrima za policijsku uporabu. Naoružanje policijskih službenika koje je u uporabi a kalibrom ne odgovara postavljenim standardima za osnovno policijsko naoružanje bit će postupno povučeno iz naoružanja i zamijenjeno oružjem odgovarajućeg kalibra u skladu s odredbama Uredbe.³⁵⁷

Posebno oružje policijskih službenika je kratko i dugo vatreno oružje³⁵⁸ (repetirajuće³⁵⁹, poluautomatsko³⁶⁰ i automatsko³⁶¹) kalibra do 20 mm, plinsko oružje, oružje

³⁵⁴ Članak 3. Uredbe.

³⁵⁵ Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona. članak 44. stavak 3. Policajci će nositi samo oružje koje je po prirodi odbrambeno, ne veće od pištolja, osim ukoliko vanredne, specifične i jasno odredjene okolnosti to ne nalažu. Ministarstvo će donijeti propise u skladu sa ovim zakonom i ustavom, u kojim će se izričito navesti okolnosti u kojima je dozvoljeno nošenje oružja većeg od pištolja. Ni u kom slučaju bilo koje druge jedinice osim specijalnih jedinica, koje su za to obučene neće nositi dugocijevno oružje.

³⁵⁶ Slovenski zakon o policiji ne navodi vrstu oružja koje koriste policijski službenici. Prema odredbama pravilnika o posesti in nošenju službenega orožja in streliva v policiji, Uradni list RS 55/1999; Članak 2. Policiisti imajo v posesti in nosijo tisto orožje in streljivo ki je sistematizirano in tipizirano kot službena oborožitev policije. Članak 3. (1) Policist pridobi pravico do posesti in nošenja službenega orožja, ko opravi izpit iz 69. člena zakona o policiji (v nadaljnjem besedilu: zakon). (2) Policiisti so za opravljanje nalog policije opremljeni s kratkocevni orožjem in pripadajočim kompletom streliva, ki je v osebni zadužitvi. V to orožje so uvršcene cse vrste pištolov in revolverjev, rezen signalnih in zračnih. Članak 5. (1) Ko so policiisti v složbi, nosijo službeno kratkocevno orožje. Predstojnik notarnje ali območne organizacijske enote lahko dovoli, da policist posamezne naloge opravlja brez orožja, pri tem pa ne sme biti ogrožena njegova varnost. .. (3) Drugo oborožitev nosijo policiisti samo, če to odredi predstojnik notarnje ali območne organizacijske enote. Pravilnik o policijskih pooblastilih dozvoljava in uporabu oružja s tetivom. Članak 135. Pod pogoji za uporabo srelonoga orožja se sme uporabljati tudi orožje s tetivo. Kanadski zakon o policiji vatreno oružje policajaca propisuje člankom 3. Prema odredbama stavka 1. tog članka, službeni policijski poluautomatski pištolj mora imati sljedeće tehničke karakteristike: (a) dvostruko/jednostruki ili samo dvostruki mehanizam za okidanje; (b) jednostruki okidač čija sila okidanja nije manja od 1,36 kg; (c) sigurnosna kočnica; (d) cijev koja nije kraća od 76 mm in nije duža od 127 mm; (2) Za navedeno oružje propisano je streljivo kalibra 0.40, proizvođača Smith and Wesson sa sljedećim karakteristikama: (a) hollow point zrno; (b) zrno ne smije biti lakše od 9.523 grama (147 grain); (c) brzina zrna prilikom ispaljenja iz oružja mora biti između 290 m u sekundi i 396 m u sekundi, kad je ispaljeno iz oružja navedenog u stavku 1. (3) Šef policije može za posebne namjene određenim policajcima odobriti korištenje vatrenog oružja i streljiva i različitog tipa od onog navedenog u ovom članku.

³⁵⁷ Naoružanje i streljivo koje se nalazi u uporabi u Ministarstvu a nije u skladu s odredbama članka 3. i 4. ove uredbe, zamijenit će se propisanim naoružanjem i streljivom u roku kojega odredi ministar unutarnjih poslova. Članak 9. Uredbe.

³⁵⁸ Dugačko vatreno oružje jest oružje čija je cijev duža od 30 cm a ukupna dužina prelazi 60 cm. Članak 4. stavak 4. Zakona o oružju.

³⁵⁹ Oružje s repetirajućim mehanizmom jest oružje kod kojeg je nakon ispaljivanja svakog metka potrebno ručno preko mehanizma ubaciti metak u cijev. Članak 4. stavak 5. Zakona o oružju.

³⁶⁰ Poluautomatsko oružje jest oružje koje je nakon ispaljivanja svakog metka ponovno pripravno za ispaljivanje i kod kojeg je iz cijevi jednokratnim pritiskivanjem obarača moguće ispaljivati samo jedan metak. Članak 4. stavak 6. Zakona o oružju.

³⁶¹ Automatsko oružje jest oružje kod kojeg je jednokratnim pritiskom na obarač moguće ispaliti više metaka. Članak 4. stavak 6. Zakona o oružju.

za signalizaciju³⁶², kemijska sredstva, eksplozivna sredstva, te oružje za ispaljivanje kemijskih sredstava, gumenih streljiva i drugih vrsta streljiva.³⁶³ Propis ne navodi ograničenje o kalibru oružja i vrsti streljiva koji uzrokuju neopravdane ozljede ili predstavljaju nepotreban rizik.³⁶⁴

Uporaba vatrengog oružja prema pozitivnim zakonskim propisima dijeli se prema objektu uporabe i prema svrsi uporabe.

Podjela uporabe vatrengog oružja prema objektu prema kojem se vatreno oružje koristi:

- prema osobi,
- prema grupi osoba,
- prema objektima (automobil, plovni objekt),
- prema životinjama.

Podjela uporabe vatrengog oružja prema svrsi u koju policijski službenici koriste vatreno oružje:

- uporaba vatrengog oružja radi zaštite života ljudi (svog ili života drugih ljudi),
- uporaba vatrengog oružja radi sprečavanja izvršenja kaznenog djela,
- uporaba vatrengog oružja radi sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela,
- uporaba vatrengog oružja radi sprječavanja bijega osobe za kojom je raspisana potraga zbog izvršenja kaznenog djela,
- uporaba vatrengog oružja radi sprječavanja bijega osobe koja je uhićena zbog izvršenja kaznenog djela,
- uporaba vatrengog oružja radi sprječavanja bijega osobe za kojom je raspisana potraga radi bijega s izdržavanja kazne zatvora zbog počinjenog kaznenog djela,
- uporabu vatrengog oružja u progonu plovnog objekta,

³⁶² Plinsko oružje i oružje za signalizaciju su pištolji, revolveri i puške koje pod pritiskom barutnih plinova raspršuju neškodljive nadražive tvari s kratkotrajnim učinkom, ispaljuju naboj namijenjen isključivo izazivanju glasnog pucnja ili ispaljivanju svjetleće signalne zvjezdice. Članak 65. stavak 1. zakona o oružju.

³⁶³ Članak 4. Uredbe.

³⁶⁴ Posebne odredbe, točka 11., c), Temeljna načela primjene sile i vatrengog oružja policijskih službenika, Usvojena na Osmom kongresu Ujedinjenih naroda o prevenciji kriminala i postupanju s počiniteljima kaznenih djela, Havana, 27. kolovoza – 07. rujna 1990., u dalnjem tekstu: Temeljna načela.

Uporabu vatrene oružja kao sredstva prisile u Republici Hrvatskoj odnosno statističke podatke nije moguće posebno analizirati prema objektu uporabe ili prema svrsi uporabe.³⁶⁵

Za uporabu vatrene oružja vrijede dva bitna ograničenja. Prvo ograničenje se odnosi na uporabu vatrene oružja radi sprječavanja bijega osobe, kad se dovodi u opasnost život drugih osoba. Za odbijanje napada, zaštitu vlastitog života od napada i opasnosti vrijede opća ograničenja u svezi uporabe vatrene oružja kao sredstva prisile.³⁶⁶ Drugo ograničenje odnosi se na zabranu uporabe vatrene oružja radi sprječavanja bijega maloljetne osobe. Za odbijanje napada, zaštitu vlastitog života od napada i opasnosti vrijede opća ograničenja u svezi uporabe vatrene oružja kao sredstva prisile.³⁶⁷ Razlikovanje maloljetnih i punoljetnih osoba, prema vanjskim obilježjima u konkretnim situacijama kad treba uporabiti vatreno oružje vrlo je teško i ovisi od mnogih okolnosti. Prosudba po tjelesnim obilježjima nije uvijek pouzdana i može dovesti do pogrešnog zaključka o dobi osobe prema kojoj je potrebno uporabiti vatreno oružje. Slučajevi prekoračenja ovlasti, odnosno pogrešne prosudbe dobi osobe mogu se rješavati prema odredbama o zabludi.³⁶⁸ Treće ograničenje uporabe vatrene oružja prema osobi koja bježi prema skupini osoba, bila bi zabrana uporabe vatrene oružja, radi sprječavanja bijega osobe ako bi time bila ugrožena sigurnost drugih osoba³⁶⁹ odnosno ako bi ispaljeno streljivo preletjelo državnu granicu, trebalo bi *ade lege ferenda* urediti propisima.

Prije uporabe vatrene oružja prema osobama policijski službenik uputiti usmeno upozorenje³⁷⁰ osim ako bi davanjem usmenog upozorenja doveo u pitanje izvršenje službene zadaće.³⁷¹

³⁶⁵ Vatreno oružje kao sredstvo prisile u Republici Hrvatskoj, policijski službenici su uporabili: 1998. god. 11 puta, 1999. god. 9 puta, 2000. god. 19 puta, 2001. god. 22 puta, 2002. god. 20 puta, 2003. god. 15 puta, 2004. god. 25 puta, 2005. god. 26 puta.

³⁶⁶ Uporaba vatrene oružja nije dopuštena kada dovodi u opasnost život drugih osoba, osim ako je uporaba vatrene oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada ili opasnosti. Članak 63. stavak 1. ZP

³⁶⁷ Uporaba vatrene oružja nije dopuštena protiv maloljetnika osim kada je uporaba vatrene oružja jedini način za obranu od napada ili opasnosti. Članak 63. stavak 2.

³⁶⁸ Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001. str. 53.

³⁶⁹ (1) Će oseba zoper katero se sme uporabiti strelno oružje, beži proti skupini ljudi in je nevarnost, da bi bil lahko zadet kdo izmed njih, policist ne sme streljati. (2) Će oseba, zoper katero se sme uporabiti strelno oružje, beži proti državni meji, sme policist streljati le tako da izstrelek ne preleti državne meje. 138. člen Pravilnika o policijskih pooblastilih.

³⁷⁰ Prije uporabe vatrene oružja policijski službenik će uputiti usmeno upozorenje "stoj, policija!", a nakon toga i drugi poziv "stoj, pucat ću!" Članak 62. stavak 3. ZP

³⁷¹ Upozorenje iz stavka 3. ovog članka neće se upućivati ukoliko bi se time dovelo u pitanje izvršenje službene zadaće. Članak 62. stavak 4. ZP

18.1. Uporaba vatrenog oružja prema osobama

Policija vatreno oružje upotrebljava za odbijanje napada na sebe ili drugu osobu, sprječavanje izvršenja ili/i dovršenja najtežih kaznenih djela, sprječavanja bijega počinitelja i otklanjanja opasnosti.³⁷²

Uporaba vatrenog oružja prema osobama moguća je radi: zaštite života ljudi (svog ili života drugih ljudi), sprečavanja izvršenja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od pet godina ili više, sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela, sprječavanja bijega osobe za kojom je raspisana potraga zbog izvršenja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža ili osobe za kojom je raspisana potraga zbog izvršenja kaznenog djela, sprječavanja bijega osobe koja je uhićena zbog izvršenja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža, sprječavanja bijega osobe za kojom je raspisana potraga radi bijega s izdržavanja kazne zatvora za ta kaznena djela.³⁷³ Uporaba vatrenog oružja propisana je u gotovo svima policijskim zakonima.³⁷⁴

³⁷² Službenici koji provode pravo neće koristiti vatreno oružje protiv osoba osim u samoobrani ili obrani drugih od neposredne opasnosti od smrti ili ozbiljnog ranjavanja, kako bi spriječili početak osobito ozbiljnog zločina koji uključuje neposrednu opasnost po život, kako bi uhitili osobu koja predstavlja takvu opasnost i koja se odupire autoritetu ili kako bi spriječili njegov bijeg i to samo kad su manje ekstremne mjere nedostatne za postizanje tih ciljeva. Korištenje smrtonosnog hica dopušteno je samo kao posljednje sredstvo za zaštitu života. Točka 9. posebnih odredbi Temeljna načela primjene sile i vatrenog oružja policijskih službenika, Usvojena na Osmom kongresu Ujedinjenih naroda o prevenciji kriminala i postupanju s počiniteljima kaznenih djela, Havana, 27. kolovoza – 07. rujna 1990.,

³⁷³ Članak 62. ZP

³⁷⁴ Slovenski Zakon o policiji uporabu vatrenog oružja propisuje u članku 52. (1) Pri opravljanju nalog sme policist uporabiti strelno orožje samo, če ne more drugače: - zavarovati življenja ljudi; - preprečiti bega osebi, ki je zalotena pri kaznivem dejanju, za katero je po zakonu mogoče izreči kazen zapora nad 10 let; - preprečiti bega osebi, ki ji je odvzeta prostost, ali osebi, za katero je izdan nalog za odvzem prostosti, ker je storila kaznivo dejanje iz prešnje alinee, če je v nalogu za prijetje, privedbo oziroma spremljanje osebe izrečeno določeno, da sme policist uporabiti strelno orožje, če bi taka oseba poskušala pobegnuti; - odvrniti napada na varovano osebo ali varovani objekt; - odvniti od sebe neposrednega protivpravnega napada, s katerim je ogroženo njegovo življenje. (2) Preden policist uporabi strelno orožje, mora kadar okoliščine to dopuščajo, osebo, zoper katero naj bi uporabil strelno orožje, opozoriti s klicem: "Stoj, policija, streljal bom" in z opozorilnim streлом. Mađarski zakon o policiji uporabu vatrenog oružja propisuje: § 54. Policajac ima pravo uporabiti vatreno oružje radi: otklanjanja neposredne prijetnje ili napada na život; otklanjanja neposrednog napada koji teško ugrožava zdravljje; sprječavanja ili prekidanja izazivanja opasnosti po javni red; terorističkog čina ili kaznenog djela otmice zrakoplova, sprječavanja počinjenja kaznenog djela vatrenim oružjem, eksplozivnom napravom ili drugim sredstvom pogodnim za nanošenje smrtonosnih ozljeda; sprječavanja nezakonitog ili nasilnog stjecanja vatrenog oružja, odnosno eksplozivne naprave; sprječavanje oružanog napada na objekte istaknutog značaja sa stajališta funkcioniranja države ili opskrbe stanovništva; uhičenja, sprječavanja bijega počinitelja kaznenog djela umorstva; uhičenja, sprječavanje bijega osobe koja je počinila kazneno djelo protiv države; radi sprječavanja napada osobe kojoj je upućen poziv za odlaganje oružja ili opasnih predmeta, a njezino ponašanje ukazuje da će ga rabiti; sprječavanje bijega nasilno oslobođenog uhičenika, osobe pritvorene zbog počinjenog kaznenog djela, pritvorene osobe, osim ako je uhičenik maloljetna osoba; radi samoobbrane. § 55. Vatreno oružje ne smije se rabiti ako se uporabom ugrožava život ili zdravje osoba protiv kojih ne postoje uvjeti za uporabu vatrenog oružja, ako se cilj policijske mjere može postići pucanjem u predmete ili životinje. § 56. Prije uporabe vatrenog oružja policijaci upućuju poziv osobi da se pokori policijskoj mjeri, pokušavaju ostvariti zadatak uporabom drugog sredstva prisile, upozoravaju osobu da će biti upotrijebljeno vatreno oružje i ispaljuju pucanj

18.2. Uporaba vatrenog oružja radi zaštite života čovjeka

Zakonom o policiji, kao prvi i najvažniji policijski posao navedena je "zaštita života, prava, sigurnosti i nepovredivosti osobe"³⁷⁵ Radi zaštite života ljudi³⁷⁶, savladavanja otpora, odbijanja napada, policijski službenici su ovlašteni, ako to ne mogu na drugi način izvršiti koristiti sredstva prisile uključujući i vatreno oružje.³⁷⁷ Uporaba vatrenog oružja, kojim su naoružani policijski službenici kao sredstva prisile uređeno je propisima koji do krajinjih granica ograničavaju vatrenog oružja, a zahtjevi *de lege ferenda* teže dalnjem ograničavanju uporabe vatrenog oružja kao sredstva prisile.

upozorenja. Davanje upozorenja neće se primijeniti ukoliko bi dovelo u pitanje izvršenja policijske zadaće. § 57. Uporaba vatrenog oružja prema pojedincu u grupi osoba dopuštena je kad su ispunjeni uvjeti za uporabu oružja prema pojedincu. Uporaba vatrenog oružja je zakonita ako je smrtno stradala osoba grupi koja se na zahtjev policajca nije udaljila iz grupe. Prije uporabe vatrenog oružja policajci upućuju poziv osobi da se pokori policijskoj mjeri, pokušavaju ostvariti zadatku uporabom drugog sredstva prisile, upozoravaju osobu da će biti upotrijebljeno vatreno oružje i ispaljuju pucanj upozorenja. Davanje upozorenja neće se primijeniti ukoliko bi dovelo u pitanje izvršenja policijske zadaće. Granični policajci prema § 58. Zakona XXXII iz 1997. godine mogu uporabiti vatreno oružje kad su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrenog oružja prema citiranim §-ima Zakona o policiji. Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona definira pojam "smrtonosna sila" u članku 43. stavak 3. Smrtonosna sila će biti upotrijebljena samo kao krajnje rješenje u okolnostima u kojima je to neophodno za zaštitu života. (4) smrtonosna sila je sila za koju se opravdano može očekivati da dovede do smrti ili teže tjelesne povrede. (5) Pucanje iz vatrenog oružja na ili u pravcu lica ili prema vozilu u pokretu predstavlja uporabu smrtonosne sile. Uvjeti za uporabu vatrenog oružja propisani su odredbama članka 44. (1) Pri vršenju poslova i zadataka iz svoje nadležnosti ovlaštena službena lica mogu upotrijebiti vatreno oružje: 1. da zaštite život ljudi, 2. da zaštite svoj život, odnosno da od sebe odbiju neposredan napad kojim se ugrožava njihov život, 3. da spriječe bjekstvo lica zatečenog u vršenju krivičnih djela, ukoliko bjekstvo tog lica neposredno ugrožava nečiji život, 4. da spriječe bjekstvo lica liшенog slobode i lica za koje je izdat nalog za lišenje slobode, ukoliko bjekstvo tog lica neposredno ugrožava nečiji život. (2) Izuzetno, ovlašteno službeno lice može upotrijebiti vatreno oružje i u slučaju ako drugačije ne može spriječiti bjekstvo sumnjivog lica, ako se na osnovi njegovog ponašanja i drugih odgovarajućih okolnosti može osnovano zaključiti da namjerava izvršiti napad na ličnost koju policija obezbjeđuje. (3) Policajci će nositi samo oružje koje je po prirodi odbrambeno, ne veće od pištolja, osim ukoliko vanredne, specifične i jasno odredjene okolnosti to ne nalažu. Ministarstvo će donijeti propise u skladu sa ovim zakonom i ustavom, u kojim će se izričito navesti okolnosti u kojima je dozvoljeno nošenje oružja većeg od pištolja. Ni u kom slučaju bilo koje druge jedinice osim specijalnih jedinica, koje su za to obučene neće nositi dugocijevno oružje. Članak 45. (2) Ako je u dатој situaciji moguće, ovlašteno službeno lice dužno je prije upotrebe vatrenog oružja na to upozori lice prema kome ga namjerava upotrijebiti. (3). Ovlašteno službeno lice koje vrši poslove u sastavu jedinice ili grupe, može upotrijebiti vatreno oružje samo po naredjenju starješine te jedinic, odnosno grupe. Naredjenje za upotrebu oružja može se izdati samo u slučajevima i pod uslovima predvidjenim zakonom.

³⁷⁵ Članak 3. stavak 1. točka 1. ZP

³⁷⁶ Razlog uporabe vatrenog oružja radi zaštite života ljudi, je odredba koja je doživjela najmanji broj promjena u promjenama Zakona o policiji. Uvijek je na prvom mjestu kao razlog uporabe vatrenog oružja kao policijskog sredstva prisile. Tako Zakon o unutarnjim poslovima, NN 76/94., u članku 42. stavak 1. točka 1. dopušta uporabu vatrenog oružja kako bi policijski službenici mogli "zaštiti život ljudi", identično i Zakon o unutarnjim poslovima , NN 29/91., u članku 42. stavak 1. točka 1., Zakon o unutrašnjim poslovima, NN 55/89., u članku 41. stavak 1. točka 1., Zakon o unutrašnjim poslovima, NN 12/85., u članku 57. stavak 1. točka 1. Na identičan način ovlaštenje za uporabu vatrenog oružja ako se na drugi način ne može "zaštiti život ljudi" navodi se i u Pravilniku o načinu postupanja službe javne sigurnosti, NN 25/83., u članku 181. stavak 1. točka 1. U Zakonu o policiji R Slovenije, Uradni list RS 70/2005. identična odredba je također na prvom mjestu, 52. člen, stavak 1. točka 1. "Pri opravljanju nalog sme policist uporabiti strelno oružje samo, če ne more drugače – zavarovati življjenja ljudi".

³⁷⁷ Vatreno oružje u smislu odredaba ZP treba tumačiti kao uporabu osnovnog policijskog naoružanja. Uporaba posebnog naoružanja policijskih službenika ograničeno je odredbama članka 65. ZP

Uporaba vatrene oružja dopuštena je samo ako su druga sredstva prisile korištena bezuspješno ili ne jamče uspjeh a postoje posebni uvjeti za uporabu vatrene oružja kao sredstva prisile.

Uporaba vatrene oružja radi zaštite života čovjeka, bez obzira da li se radi o životu policijskog službenika ili životu druge osobe, dozvoljena je od trenutka postojanja aktualnog napada. Procjenu postojanja aktualnog napada vrši policijski službenik koju je uporabio vatrene oružje a pri samoj uporabi vatrene oružja dužan je postupati prema općim propisima odnosno propisima koji vrijede za nužnu obranu. Pri uporabi vatrene oružja dužan je voditi računa o ograničenjima uporabe vatrene oružja. Uporabom vatrene oružja ne smije dovesti u opasnost život drugih osoba.³⁷⁸ Drugo ograničenje uporabe vatrene oružja odnosi se na dob osobe³⁷⁹ prema kojoj treba uporabiti vatrene oružje, odnosno ograničenje uporabe vatrene oružja prema maloljetnoj osobi.³⁸⁰ Ograničenja se u biti odnose na sprječavanje bijega osobe, za odbijanje napada ili opasnosti vrijedi osnovni propis. Pravilnik ne sadrži propise o uporabi vatrene oružja prema osobama radi odbijanja napada ili opasnosti, osim propisa koji se odnose na uporabu posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava.

Propisi ne definiraju uporabu vatrene oružja. Priprema za uporabu vatrene oružja, ubacivanje metka u cijev označena je kao pripravnost za uporabu vatrene oružja, koju je dozvoljeno poduzeti samo neposredno prije uporabe vatrene oružja, kad su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrene oružja.³⁸¹ Ubacivanje metka u cijev dozvoljeno je i u slučaju kad se u obavljanju policijskog posla opravdano može pretpostaviti da će se prilikom daljnog obavljanja policijskog posla naći u situaciji u kojoj bi mogli biti ispunjeni uvjeti za uporabu vatrene oružja.³⁸² Nakon ubacivanja streljiva u cijev, policijski službenik zauzima povoljni

³⁷⁸ Uporaba vatrene oružja nije dopuštena kada dovodi u opasnost život drugih osoba, osim ako je uporaba vatrene oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada ili opasnosti. Članak 63. stavak 1. ZP

³⁷⁹ Za moguće teškoće pri određivanju dobi osobe prema kojoj je uporabljeno vatrene oružje glede fizičkog izgleda osobe ili okolnosti pod kojim je uporabljeno vatrene oružje na odgovarajući način primjenjuju se odredbe o zabludi

³⁸⁰ Uporaba vatrene oružja nije dopuštena protiv maloljetnika osim kada je uporaba vatrene oružja jedini način za obranu od napada ili opasnosti. Članak 63. stavak 2. ZP

³⁸¹ Članak 42. PNPP

³⁸² (1) Policijski službenik u obavljanju policijskih poslova obavezan je osobno oružje s nabojnikom nositi u koricama bez streljiva u cijevi. (2) U slučaju kada u obavljanju policijskog posla opravdano može očekivati da će se prilikom njegova daljnog obavljanja naći u situaciji u kojoj bi mogli biti ispunjeni uvjeti za uporabu vatrene oružja iz članka 62. stavak 2. Zakona o policiji (Narodne novine broj 129/00), policijski službenik ovlašten je ubaciti streljivo u cijev oružja prije nastavka obavljanja policijskog posla. (3) Odmah nakon što prestanu okolnosti iz stavka 2. ovog članka, policijski službenik dužan je provjeriti nalazi li se naboj u cijevi te

položaj za uporabu vatrene oružja i usmjerava oružja u pravcu osobe prema kojoj ga namjerava uporabiti.³⁸³

Usmjeravanja oružja pripremljenog za uporabu prema tlu i prema osobi protiv koje treba uporabiti vatrene oružje, naziva se i obično i kvalificirano osiguranje.³⁸⁴ Vatrene oružje ne smije usmjeravati prema drugim osobama, a nakon uporabe vatrene oružja ili ako prestanu postojati uvjeti za zakonitu uporabu vatrene oružja, dužan je izvaditi streljivo iz cijevi oružja.³⁸⁵

Policjski službenik će dati usmeno upozorenje o namjeri uporabe vatrene oružja osobi prema kojoj namjerava uporabiti vatrene oružje,³⁸⁶ a ako okolnosti dopuštaju i pucanjem u zrak upozoriti osobu o namjeri uporabe vatrene oružja prema njoj³⁸⁷ osim ako bi se davanjem upozorenja dovelo u pitanje izvršenje službene zadaće.³⁸⁸ Ispaljivanje streljiva odnosno pucanje u zrak radi traženja pomoći ne smatra se uporabom vatrene oružja.³⁸⁹

Propisi ne sadrže odredbe o pucanju u zrak radi davanja upozorenja, što bi *de lege ferenda* trebalo učiniti. Davanjem usmenog upozorenja a zatim pucanjem u zrak, kad su

oružje na siguran način isprazniti. (4) Odredbe stavaka 1., 2. i 3. ovoga članka odgovarajuće se primjenjuju i na nošenje posebnog oružja. Članak 11. Pravilnika o načinu nošenja oružja i streljiva, NN 34/02.

³⁸³ Policijski službenik u okolnostima iz stavka 1. ovog članka postavit će se u položaj koji mu pruža optimalnu sigurnost i omogućuje sigurnu uporabu vatrene oružja te će usmjeriti vatrene oružje prema osobi prema kojoj ga namjerava upotrijebiti. Članak 42. stavak 2. PNPP

³⁸⁴ Obično vlastito osiguranje izvodi se s izvučenim, ali prema tlu uperenim vatrenim oružjem. To se u pravilu primjenjuje kada se kontroliraju sumnjive osobe, kod kojih nije isključeno da neće opasno napasti službenika koji ih kontrolira. Rutinsko izvođenje vlastitog osiguranja dopušteno je naročito onda kada se još ne može pretražiti nose li takve sumnjive osobe oružje. Kvalificirano vlastito osiguranje s vatrenim oružjem uperenim na osobu treba naprotiv izvoditi onda kada se želi zaustaviti takve osobe, koje bi na osnovi konkretnih uporišta mogle opasno reagirati. U pravilu radi se o hapšenjima osoba za kojima je raspisana tjeratrica, ili za koje postoji opravdana sumnja da su počinile krivično djelo, kod kojih se na osnovi počinjenih delikata, nekog posebnog znanja o osobi ili ranijeg ponašanja, može lako zaključiti da su opasne. U ti se slučajevima ne može od policijskog službenika očekivati da se odrekne optimalnih mjera za vlastito osiguranje i da tako još ide na ruku opasnom napadu osobe koju se zaustavlja. Hug, B.; Upotreba vatrene oružja kod policije, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, BROJ 2-3, Zagreb 1995. str. 106.

³⁸⁵ Članak 42. stavak 4. PNPP

³⁸⁶ Prema jednom općevažećem načelu s mjerama upravne prisile, u koje se ubraja i upotreba vatrene oružja, mora se prije njihove primjene zaprijetiti. Time se dotičnom čovjeku treba dati prilika da bez primjene prisile posluša zahtjev koji mu se upućuje. Prijetnja je isto tako zadnja pružena prilika dotičnom čovjeku prije upotrebe sredstva prisile, u ovom slučaju vatrene oružja. Različiti slučajevi u praksi pokazuju da već sama prijetnja upotrebotm vatrene oružja može dozvati pameti dotičnog čovjeka. Prijetnja upotrebotm vatrene oružja mora uslijediti neposredno prije njegove primjene, kako bi se dotičnom čovjeku jasno stavilo do znanja da pri nastavljenom postupanju, protivno izrečenoj prijetnji, mora računati s trenutačnom upotrebotm vatrene oružja od strane policije sama prijetnja izričito se morta izvršiti, kao npr. s povikom: "Stani policija, ili pucam!" Hug, B.; Upotreba vatrene oružja kod policije, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, BROJ 2-3, Zagreb 1995. str. 107.

³⁸⁷ Članak 42. stavak 3. PNPP

³⁸⁸ Članak. 43. PNPP

³⁸⁹ Članak 44. PNPP

kumulativno ispunjeni uvjeti za uporabu vatrene oružja i kad je to s obzirom na konkretnе okolnosti moguće učiniti bez ugrožavanja drugih osoba,³⁹⁰ radi ponavljanja upozorenja da će policijski službenik uporabiti vatrene oružje prema osobi naglašavanje je načela postupnosti, razmjernosti³⁹¹ i načela davanja upozorenja da će se uporabiti sredstvo prisile.³⁹² Ispaljivanje upozoravajućeg hica³⁹³ ne bi trebalo izjednačiti s uporabom vatrene oružja kao sredstva prisile, i moglo bi se podvesti pod odredbe o davanju upozorenja i zapovijedi. Upozorenja i zapovijedi daju se usmeno, pismeno i na drugi pogodan način.³⁹⁴ Ispaljivanje upozoravajućeg hica je svakako pogodan način davanja upozorenja da će uporabiti vatrene oružje, a da pri tom nije ugrožen život i zdravlje ljudi.³⁹⁵

³⁹⁰ Okolnosti kad se vatrene oružje kao sredstvo prisile upotrebljava u zatvorenom prostoru ne mogu jamčiti da ispaljivanjem upozoravajućeg pucnja neće doći do ugrožavanja drugih osoba.

³⁹¹ Također i vrhovni sud Švicarske pridaje općenito, kod ocjene razmjernosti upotrebe oružja, velik značaj pucnju upozorenja (Harold Huber, Vatrene oružje i prekršitelji zakona, Melanges André Grisel, str. 446.) Naravno da se pucnji upozorenja smiju ispaliti samo u onim slučajevima, i na takav način da se time ne ugroze treće osobe, npr. zbog odbijanja zrna. Pošto se pucnjima upozorenja često postiže željeni uspjeh, pa time ciljani pucanj postaje suvišan, trebalo bi pucanj upozorenja, kao blaže sredstvo, po mom mišljenju koristiti kada je to god moguće nakon poziva upozorenja, još kao zadnje upozorenje za spremnost pucnja. Treba ipak voditi računa o tome da se pucanj upozorenja smije ispaliti samo onda ako je dopušteno ciljano pucanje vatrenim oružjem. Konačno, trebali bismo ispaliti samo jedan hitac upozorenja; ako se s njim ništa ne bi postiglo, niti se od ostalih pucnjeva upozorenja, ne bi moglo išta očekivati. Hug, B.; Upotreba vatrene oružja kod policije, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, BROJ 2-3, Zagreb 1995. str. 101.

³⁹² Vrlo često će upozoravajući pucanj biti dovoljan da se postigne svrha uporabe vatrene oružja kao sredstva prisile.

³⁹³ Pucanj upozorenja – prema doslovnom tekstu Pravila službe – smije biti ispaljen samo "ako okolnosti osujete djelovanje poziva upozorenja". Takav bi se hitac time smio ispaliti samo iznimno, i to onda kada poziv upozorenja zbog okolnosti, npr. velike buke na mjestu događaja, ne bi urođio plodom. Pitanje, može li nakon poziva upozorenja i u drugim slučajevima uslijediti pucanj upozorenja, u švicarskoj policiji do danas nije razjašnjeno. Pošto praksa pokazuje da se ponekad pucnjem upozorenja postiže isti uspjeh kao kod ciljanog pucanja, smatram da pucanj upozorenja treba u načelu dopustiti u svim slučajevima. Ovo mišljenje zastupa između ostalih, i vrhovni sudac dr. jur. Harold Huber u svojoj studiji "Vatrene oružje i prekršitelji zakona", gdje tvrdi da nas iskustvo uči da prekršitelji zakona koji bježe često ne stanu na povik ali stanu na pucanj upozorenja. Hug, B.; Upotreba vatrene oružja kod policije, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, BROJ 2-3, Zagreb 1995. str. 107.

³⁹⁴ Članak 42. ZP

³⁹⁵ Policiisti so ponoči dne 24. 2. 2005 izvajali kontrolu na območju, kjer je bilo v tistem času več vlotov v poslovne objekte in vozila. Policista v civilnih oblačilih sta ob 1.30 opazila tri neznane sumljive osebe, ki so se zadrževale pri videoteki, v katero je bilo uro pred tem vlomljeno. Policist P1 je izstopil iz civilnega vozila in sledil neznancem, pollicist P2 pa se je odpeljal v bližnjo okolico. Ker so se neznanci oddaljili proti športni dvorani, sta se odpeljala za njimi in vsak z ene strani pregledala objekt, da bi ugotovila, ali je bilo vanj vlomljeno. Ker neznancev nista več opazila, se je pollicist P1 po pešpoti napotil v smeri, od koder so pred tem prihajali neznanci. Kmalu jih je srečal in se jim na ozki poti umaknil, kljub temu pa se je eden od njih vanj zaletel z ramo. Pollicist in neznanci so se ustavili. Po nekaj besedah so ga neznanci obstopili in postajali vedno bolj verbalno in tudi fizično agresivni. Neznana oseba O1 je s pestjo zamahnil proti pollicistu, vendar se je ta pravočasno odmaknil. Pollicist se je začel vzvratno umikati in zapvil: »Stojte, policija!«, česar pa napadalci niso upoštevali in se še naprej premikali proti pollicistu. Pollicist jih zato ponovno opozoril s klicem: »STOJTE, POLICIJA, STRELJAL BOM!« in izvlekel pištole ter po UKV postaji zaprosil za pomoč druge policiste. Kljub opozorilu, da bo uporabil strelno orožje, so bili neznanci še naprej fizično agresivni, zato je izstrelil opozorilni streli. Ker so se neznanci ustavili in nekoliko umirili, je nato pištole spravil v tok. Nato so neznanci začeli z rokami zamahovati proti njemu in ga odrivati, zato je osebo O2 z nogo udaril v pleksus (mae - geri). Takrat je proti pollicistu ponovno zamahnila oseba O1, vendar je pollicist udarec prestregel in ga udaril z roko v pleksus (gyaku tsuki). Takrat je nanj skočila oseba O3 in z roko zamahnil proti njemu. Pollicist se je udarcu izognil ter ga obvladal s strokovni metom (ippon seoi nage). Neznana O1 in O2 sta policista nato še enkrat napadla,

U slučaju ispaljivanja hica radi traženja pomoći i radi upozorenja da će se uporabiti vatreno oružje kao sredstvo prisile, oružje nije usmjereno prema bilo kojoj osobi i mišljenja smo da nema stvarne zapreke da se propisima značenje ispaljivanja hica ne izjednači, odnosno da se ne smatra uporabom vatenog oružja.³⁹⁶

vendar je policist z udarci z roko odvrnil napad. Po neuspešnem napadu sta zbežala, neznanec O3 pa je še enkrat skočil proti policistu, ki je napad odvrnil s strokovnim metom (o goshi). Tudi oseba O3 je zbežala, vendar jo je policist po približno 30 metrih ujel. Pri prijetju sta oba padla in se valjala po tleh, ko je bila oseba bočno na policistu, je na pomoč pritekel policist P2 in jo s strokovnim prijemom ključ na komolcu obvladal ter vklenil. Neznanca O1 in O2 so zatem prijeli drugi policisti.

Dne 6. 9. 2004 ob 22.05 je na OKC PU poklical občan ter povedal, da je neznani voznik stavljal osebni avtomobil v bližini naselja, tam pa vpije in strelja. Na kraj so bile takoj napotene 3 patrulje. Ko so policisti prispeli približno 50 metrov iz vasi, so na gozdnih potih opazili ustavljen vozilo, na katerem so bile prižgane luči in vsi štirje smerniki, vrata voznika na vozilu so bila odprta, ob vozilu pa je stal moški. Kraj je bil sicer popolnoma neosvetljen, posamezne dele so osvetljevali avtomobilske luči. Ko so se policisti počasi napotili proti moškemu, se je ta usedel v vozilo in se odpeljal naprej po gozdnih potih. Policisti so mu takoj sledili približno 200 metrov, zasledovani pa je ustavil in izstopil iz vozila. Nato je odprl še zadnja vrata in iz vozila vzel puško neprepoznavnega kalibra, ki jo je držal v položaju za uporabo, ter s povodcem potegnil še psa – nemškega ovčarja. Glede na okoliščine so policisti takoj poiskali kritje (zaklon). Voznik je imel puško ob boku usmerjeno proti njim. Policist P1 je glasno in razločno zavpil: »STOJ, POLICIJA, ODLOŽI OROŽJE!« Ker voznik tega ni upošteval, je policist ukaz ponovil še trikrat, vendar se je voznik še vedno približeval. Ko se je policistom približal že na približno 30 metrov, je policist P1 ponovno zavpil: »STOJ, POLICIJA, ODVRZI OROŽJE, STOJ, STRELJAL BOM!« Ker opozorila ni upošteval, je policist zavpil: »STOJ, STRELJAL BOM!« Ker se je policistom približal že na 25 metrov, je policist P1 izstrelil opozoril strel v varno smer in ponovno glasno ukazal: »STOJ, USTAVI SE!« Ker se voznik ni ustavil, je policist P1 z naperjeno pištolo stekel k njemu in ga z levo roko prijel za puško ter mu jo skušal iztrgati, s pištolo pa je nameril proti psu, ki je stal ob vozniku. Voznik je puško preložil v levo roko, takrat pa je pritekel policist P2, ki je puško odvzel. Med vklepanjem se je voznik poskušal z odrivanjem rešiti iz prijema, vendar so ga policisti z uporabo fizične sile obvladali in vklenili ter opravili varnostni pregled. Ugotovljeno je bilo, da je voznik z zračno puško znamke Cometa, kalibra 5.5/22, izstrelil več nabojev za lovsko puško kalibra 7 x 57 R. Naboji je izstrelil tako, da jih je nastavil na ustje cevi in držal v roki, z zračnim nabojem pa je aktiviral vžigalno. Pri pregledu vozila je bila najdena še strašilna pištola, dve zračni puški in različni naboji. Voznik je bil pridržan, na podlagi odredbe sodišča pa je bila na njegovem domu opravljena še hišna preiskava, pri kateri so policisti zasegli še nekaj nabojev različnega kalibra. Dne 10. 4. 2005 ob 21.45 je policijska patrulja opravljala kontrolno promet. Policista sta opazila kombinirano vozilo, v katerem voznik in eden od sopotnikov nista bila pripeta z varnostnim pasom, zato sta mu sledila in ga ustavila z uporabo svetlobnih in zvočnih signalov. Voznik je pri postopku začel kričati na policista, nato je sunkovito speljal. Policista, ki sta se odpeljala za njim, sta o begu obvestila OKC ter ga ponovno poskušala ustaviti z uporabo zvočnih in svetlobnih signalov. Nato sta ga prehitela in mu zaprla pot. Vozniku sta ukazala, naj ugasne motor in izstopi. Ukaza ni upošteval, ampak je nenadoma sunkovito speljal vzvratno ter pri tem s krilom levim vrat zadel enega od policistov. Po približno 20 metrih vzvratne vožnje pa je ustavil in izstopil skupaj s sopotnico. Sopotnica je kričala, da bosta policista sedaj že videla, voznik pa je iz kombija vzel neznan predmet, ki ga policista zaradi teme nista mogla prepoznati. Policista sta mu ukazala, naj predmet spusti, vendar tega ni upošteval, ampak je z njim stekel k policistoma. Policist je izvlekel službeno pištolo in napadalca opozoril na uporabo streljnega orožja s klicem: "STOJ, STRELJAL BOM", nato pa v zrak izstrelil opozorilni strel. Napadalec se je po strelu ustavil in povesil roki. Drugi policist ga je obsvetil s svetilko, tako sta videla, da drži v roki kladivo. Nato sta mu večkrat ukazala, naj kladivo odloži, vendar ukaza ni upošteval, temveč je še naprej grozil, da bo policistoma razbil glavi. Policista sta se mu približala in z uporabo fizične sile (strokovnim udarcem in metom) sta mu kladivo odvzela, nato pa se je aktivno uprl še s fizično silo (brkanje, udarjanje z roko in prijemanje za oblačila). Sopotnik je policistoma poskušal preprečiti uradno dejanje, tako da ju je odrival, dokler ni bil obvladan z uporabo fizične sile (strokovnim udarcem in sredstvi za vezan).je in vklepanje

Zaključno poročilo delovne skupine za uvedbo električnega paralitatorja v policijo, <http://www.policija.si>

³⁹⁶ (1) Opozorilni strel, uporaba orožja proti živali, predmetu ali za vadbo, ne šteje se za uporabi streljnega orožja kot prisilneg sredstva. (2) Policist sme uporabiti opozorilni klic in opozorilni strel le v primerah, ko su ispoljeni pogoji za uporabo streljnega orožja kot prisilnega sredstva. 137. člen, Pravilnik o policijskih pooblatilih.

Uporaba posebne vrste oružja i eksplozivnih sredstava dopuštena je kad su ispunjeni uvjeti za uporabu oružja, ukoliko je uporaba osnovnog policijskog naoružanja neuspješna ili ne jamči uspjeh.³⁹⁷ Uporaba posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava, pored navedenog ograničenja, ograničena je na uporabu oružja radi odbijanja napada ili sprječavanje opasnosti. Drugo ograničenje odnosi se na zabranu uporabe tih sredstva prisile radi sprječavanja bijega osobe³⁹⁸ i uporabu eksplozivnih sredstava prema osobama u mnoštvu.³⁹⁹ Propisi niti približno ne određuju pojam mnoštva. Mnoštvom valja smatrati velik, na prvi pogled neodrediv broj okupljenih osoba. U širem smislu (ali i kolokvijalnom) to može biti skup osoba dovoljno velik da se dobije osjenčaj značajne mase, nasumce okupljene, bez organizirane discipline ili reda.⁴⁰⁰ Posljednje ograničenje uporabe posebnih oružja i eksplozivnih sredstava kao sredstva prisile odnosi se na ovlaštenje za donošenje odluke o uporabi tih sredstava kao sredstva prisile. Odluku o uporabi posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava donosi ravnatelj uz suglasnost ministra.⁴⁰¹ Odredbama pravilnika posebno je propisano postupanje policije kad se tijekom provođenja izvida kaznenih djela ili obavljanja policijskih poslova dođe do saznanja koja upućuju na postojanje opasnosti da bi osoba prema kojoj treba primijeniti policijsku ovlast mogla pružiti oružani otpor. Prije provođenja policijskih ovlasti, kad se očekuje pružanje oružanog otpora sastavlja se plan postupanja, određuje neposredni rukovoditelj za provođenje planiranih mjera, određuje dovoljan broj policijskih službenika i njihovo naoružanje i oprema. Policijski službenici se upoznaju s prosudbom očekivanog otpora, rasporedom i zadaćama drugih policijskih službenika i vlastitom zadaćom. Policijski službenik, koji je dio ovakvog policijskog tima, vatreno oružje može uporabiti samo na zapovijed rukovoditelja nadležnog za provođenje planiranih mjera a samo iznimno, prije izdane zapovijedi, ako je uporaba vatrenog oružja jedino sredstvo za obranu od iznenadnog napada ili opasnosti.⁴⁰²

³⁹⁷ Posebne vrste oružja i eksplozivna sredstva dopušteno je uporabiti kada su ispunjeni uvjeti iz članka 62. stavak 2. ovoga Zakona, ukoliko je uporaba drugih vrsta oružja neuspješna ili ne jamči uspjeh. Članak 65. stavak 1. ZP

³⁹⁸ Posebna oružja i eksplozivna sredstva nije dopušteno uporabiti radi sprječavanja bijega osoba. Članak 65. stavak 2. ZP

³⁹⁹ Eksplozivna sredstva nije dopušteno uporabiti prema osobama u mnoštvu. Članak 65. stavak 3. ZP

⁴⁰⁰ Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001. str. 56.

⁴⁰¹ Članak 65. stavak 4. ZP

⁴⁰² (1) Ako policija u obavljanju policijskih poslova utvrđenih zakonom o policiji, ili u provođenju izvida kaznenih djela dođe do saznanja koja upućuju na to da će osoba prema kojoj se treba primijeniti policijska ovlast pružiti oružani otpor, prije primjene policijskih ovlasti sastavit će se plan postupanja. (2) Plan iz stavka 1. ovog članka odredit će se potreban broj policijskih službenika, njihovo naoružanje, zaštitna oprema, stupanj pripravnosti za uporabu vatrenog oružja i drugi elementi u ovisnosti od prosudbe te odrediti neposredni rukovoditelj nadležan za provođenje planiranih mjera. (3) Policijski službenik koji sudjeluje u provedbi plana iz

Uporaba vatrene oružja po zapovjedi nadređenog, izuzetak je od općeg pravila da policijski službenik može odbiti zapovijed ukoliko bi izvršenja zapovijedi značilo počinjene kaznenog djela,⁴⁰³ odnosno uporabe sredstva prisile prije nego se policijski službenik koji uporabljava sredstvo prisile, vatreno oružje, osobno uvjeri da postoje sve okolnosti za zakonitu uporabu vatrene oružja. Odredbe o uporabi vatrene oružja istodobno su *lex specialis* u odnosu na opću dužnost izvršavanja zapovijedi.⁴⁰⁴ Izvršavanje zapovijedi za ispaljivanje smrtonosnog hica, pokazuju složenost i kompleksnost izvršavanja zapovijedi nadređenog odnosno uporabe vatrene oružja članova policijskog tima.⁴⁰⁵

stavka 1. ovog članka mora biti upoznat s prosudbom očekivanog otpora, situacijskim planom, rasporedom i zadaćama drugih policijskih službenika te vlastitom službenom zadaćom. (4) policijski službenik iz stavak 3. ovog članka vatreno oružje može upotrijebiti samo po zapovijedi neposrednog rukovoditelja. (5) Iznimno od stavka 4. ovog članka, policijski službenik smije uporabiti vatreno oružje i prije izdane zapovijedi za uporabu vatrene oružja ako je uporaba vatrene oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada ili opasnosti.

Članak 41. PNPP

⁴⁰³ Poslušnost naspram zapovijedi pretpostavljenog u Republici Hrvatskoj de lege lata ograničena je propisima u Obaveznoj instrukciji o međusobnim odnosima i ponašanju ovlaštenih službenih osoba organa unutrašnjih poslova. Propis cijelovito uređuje ponašanje policijskog službenika kod primanja zapovijedi. Posebno je detaljno ureden hijerarhijski put i ponašanje po prijmu nezakonite zapovijedi, odnosno zapovijedi čijim bi izvršenjem policijski službenik počinio kazneno djelo. Za takve slučajevne propisana je obaveza policijskog službenika (neposrednog izvršitelja) traženja pismene zapovijedi za izvršenje službenog zadatka. Niti takvu pismenu zapovijed policijski službenik ne smije izvršiti ukoliko je protuzakonita i ukoliko bi iz nje uslijedilo kazneno djelo. Prikazano stanje u visokom je stupnju sukladno rješenjima u inozemnim propisima. Veić, P.: Zapovijed u policiji, Policija i sigurnost, MUP RH, 3/98., str. 159.

⁴⁰⁴ Veić, P.: Zapovijed u policiji, ibid., str. 159.

⁴⁰⁵ Složenost odnosa između nadređenog i podređenog osobito dolazi do izražaja kod zapovijedi za ispaljivanje "smrtonosnog hica". Upravo u toj situaciji najvidljiviji su konflikti i nedostaci koji često prate policijsko postupanje kao npr. pitanje savjesti ili nedovoljne zakonske uređenosti tog pojma, nužnost brzog djelovanja i nedostatak vremena za cijelovitu procjenu situacije i sl. Obaveza policijskih službenika ocjenjivanja uvjeta pod kojima smiju upotrebljavati sredstva prisile, odnosno ocjenjivati, jesu li u konkretnom slučaju ispunjeni uvjeti za primjenu prisile, kao da samostalno obavljaju službeni zadatak, te se moraju uvjeriti u zakonitost postupanja. Kod talačkih situacija (jer se upravo kod njih najčešće pojavljuje potreba za ispaljivanje tog hica) problem može biti činjenica da pojedini policijski službenik koji primi zapovijed da ispali smrtonosni hitac nema pregled cijelog događaja koji uvjetuje njegovo postupanje. Dakle, nemoguće je u konkretnom slučaju ocijeniti jesu li ispunjeni uvjeti za uporabu takvog hica. Pretpostavka je, da je rukovoditelj izvršenja službenog zadatka najbolje obaviještene osoba i da ima najbolji pregled kod izvršenja zadatka, od čega zavisi i potreba poslušnosti prema zapovijedi pretpostavljenog. Gotovo je nevjerojatno da policijski službenici u situacijama o kojima govorimo nisu barem općenito upoznati s tijekom odvijanja pregovora ili općenitom situacijom. Bilo bi pretjerano zahtijevati da smrtonosni hitac ne smije upotrijebiti tako dugo dok se policijski službenik određen za njegovo izvršenje ne uvjeri u činjenicu da su iscrpljene sve mogućnosti i da je njegovo ispaljivanja zaista nužno. Gdje je izlaz iz navedene teškoće? Ne možemo o tome izreći opći stav, to je *questio facti*. Izloženo jasno upućuje na zaključak da zapovijed pretpostavljenog ima osobine razloga isključenja protupravnosti dok je u funkciji ostvarenja zakonitih ciljeva. Kada bi njezinim ostvarenjem nastalo kazneno djelo, podčinjeni je dužan otkloniti izvršenje zapovijedi. U suprotnom čini kazneno djelo. Njegova aktivnost više nije zakonita. Do koje mjere mora biti očita nezakonitost zapovijedi, kao kriterij za ne postupanje po primljenoj zapovijedi? Na to pitanje je česti odgovor, da zahtijevano postupanje ne smije biti prepoznatljivo u suprotnosti s pravnim redom u državi. U suprotnom policijski službenik podliježe kaznenoj odgovornosti. Policijska upotreba vatrene oružja, što je više puta naglašeno, pripada najtežim zahvatima prema temeljnim pravima čovjeka pa se pitanje "prepoznatljive suprotnosti s pravnim redom" teško može isticati kao argument za postupanje u razmatranom slučaju. U primjeni izloženog osobito dolazi do izražaja značenje povjerenja između pretpostavljenog i podčinjenog. Netom spomenuti razlog, s druge strane, ne možemo isticati kao samostalni pravni razlog, što dovodi do njegove stvarne beznačajnosti. Veić, P.: Zapovijed u policiji, Policija i sigurnost, MUP RH, 3/98., str. 159. – 160.

Nakon uporabe vatrenog oružja, policijski službenik mora biti pripravan da će se od njega, pored obaveze da podnese izvješće o uporabi sredstva prisile – vatrenog oružja zahtijevati i dodatna razjašnjenja okolnosti uporabe vatrenog oružja a moguće i sudska kontrola uporabe vatrenog oružja u konkretnoj situaciji. Kako su za takovo ispitivanje, policijski službenici nekoncentrirani i nepripremljeni, treba im osigurati odgovarajuću pomoć u pripremi za sudjelovanje u radnjama kojima je cilj utvrditi zakonitost uporabe vatrenog oružja na način da se ne ometa i ne utječe na tijek postupka ispitivanja zakonitosti uporabe vatrenog oružja.⁴⁰⁶

18.3 Uporaba vatrenog oružja radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela

Uporaba vatrenog oružja radi sprječavanja počinjenja kaznenih djela do sada nije bila uređena Zakonom o unutarnjim poslovima (osim zaštite života). Navedenu uporabu nije moguće povezivati samo s granicom zapriječene kazne za pojedina kaznena djela, kako bi to moglo izgledati uvidom u razmatranu točku Zakona. Tu valja uzeti u obzir osobito čl. 54. st. 2. i 3., čl. 62. st. 1. i čl. 21. Takovim tumačenjem se broj kaznenih djela kod kojih je dopušteno koristiti vatreno oružje radi sprječavanja počinjenja ograničava djela s obilježjem nasilja, odnosno sukladno čl. 54. st. 2., uporaba vatrenog oružja mora biti u funkciji odbijanja napada. Kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina i više su ona kaznena djela kod kojih je zapriječena kazna uključena u navedeni kriterij, a ne samo onda

⁴⁰⁶ Kako iskustvo pokazuje, policijski službenici su nakon upotrebe vatrenog oružja na vlastitu odgovornost, naročito ako je to uzrokovalo ranjavanje ili čak usmrćenje nekog čovjeka iz lako shvatljivih razloga često snažno potreseni, vrlo osjetljivi, a time često nekoncentrirani i nepripremljeni za istražne radnje koje se poduzimaju prema njima, npr. preslušanja. U takvim se slučajevima, a da se ne ometa tijek krivične istrage ili da se na nju utječe, na osnovi dužnosti vođenja brige o službeniku ipak radi o tome da se o njemu, kao prvo, u tim teškim trenucima ljudski brine, a s druge strane da ga se najbolje pripremi na krivično-procesne mjere koje će uslijediti. Nije prikladno da takvu brigu o službeniku istodobno preuzme "piket-oficir" (koji izlazi na teren u slučaju neke upotrebe vatrenog oružja) pošto je on preopterećen drugim djelatnostima, kao što su rukovođenje radom na mjestu događaja itd. Ukoliko je moguće, s obzirom na osobu, savjetuje se stoga da se za vođenje brige o strijelcu – policijacu dodatno ponudi jedan iskusni rukovoditelj upućen u pravo. Njemu će tada biti dužnost da osobno brine o tom zbumjenom službeniku, ali i da ga pripremi za očekivane istražne mjere. Prilikom pripreme za ispitivanje treba, npr. voditi računa o tome da službenik tijekom ispitivanja spomene i one okolnosti stanja stvari koje će doprinijeti njegovom rasterećenju. Jednom takvom pripremnom razgovoru pred saslušanje mogla bi se naći zamjerka u tome što nekom drugom okrivljeniku, koji nije policijski službenik, nije također data prilika da pred saslušanje razgovara s pravnim savjetnikom. Taj prigovor nije ne mjestu. Običan okrivljenik, ako iznimno nije uhapšen upravo na mjestu događaja "in flagranti" često ima mogućnost da pred prvo saslušanje porazgovara o svom iskazu s nekim savjetnikom ili nekim odvjetnikom. Policijski službenik ne može radi svog posebnog položaja državnog činovnika, jednostavno napustiti "mjesto događaja u interesu vlastite obrane; od njega se dapače očekuje da u skladu s uputama istražnog službenika bez prigovora bude na raspolaganju za mjerne krivične istrage. Hug, B.; Upotreba vatrenog oružja kod policije, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, BROJ 2-3, Zagreb 1995. str. 111.

kada je ona posebni minimum u određenom slučaju.⁴⁰⁷ Broj kaznenih djela kod kojih je radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela moguće uporabiti vatreno oružje je unatoč ograničenjima⁴⁰⁸ koja proizlaze iz tumačenja ostalih odredbi Zakona o policiji relativno velik.⁴⁰⁹ Popis tih kaznenih djela sastavni je dio Pravilnika.⁴¹⁰ Uporaba vatrene oružja radi sprječavanja kaznenog djela, koja bi bila u funkciji odbijanja napada u najvećem dijelu odredbi⁴¹¹ odnosi se u osnovi na zaštitu života i tjelesnog integriteta ljudi, osoba, kako građana tako i osoba koje uživaju posebnu i povećanu kaznenopravnu zaštitu.⁴¹² Propis je novina u Zakonu o policiji, zamjena za odredbe koje su pokrivale zaštitu osobama⁴¹³ ili

⁴⁰⁷ Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001. str. 49.

⁴⁰⁸ Bez ovih ograničenja, u popis kaznenih djela radi sprječavanje kojih bi bilo dopušteno koristiti vatreno oružje, bio bi puno veći i uključivao bi npr. kazneno djelo Teške krađe iz članka 217. KZ.

⁴⁰⁹ Kaznena djela protiv života i tijela, Glava deseta (X.) Kaznenog zakona: Ubojstvo (članak 90. Kaznenog zakona), Teško ubojstvo (članak 91. Kaznenog zakona), Ubojstvo na mah (članak 94. Kaznenog zakona), Usmrćenje na zahtjev (članak 99. stavak 2. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina, Glava jedanaesta (XI.) Kaznenog zakona: Protupravno oduzimanje slobode (članak 124. stavak 3. Kaznenog zakona),

Otmica (članak 125. stavak 2. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv Republike Hrvatske, glava dvanaesta (XII.) Kaznenog zakona: Veleizdaja (članak 135. Kaznenog zakona), Ubojstvo najviših državnih dužnosnika (članak 138. Kaznenog zakona), Otmica najviših državnih dužnosnika (članak 139. Kaznenog zakona), Nasilje prema najvišim državnim dužnosnicima (članak 140. Kaznenog zakona), Protudržavni terorizam (članak 141. Kaznenog zakona), Oružana pobuna (članak 142. Kaznenog zakona), Diverzija (članak 143. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, Glava trinaesta (XIII.) Kaznenog zakona: Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja (članak 161. Kaznenog zakona), Međunarodni terorizam (članak 169. Kaznenog zakona), Ugrožavanje sigurnosti osoba pod međunarodnom zaštitom (članak 170. Kaznenog zakona), Uzimanje talaca (članak 171. Kaznenog zakona), Zlouporaba nuklearne tvari (članak 172. stavak. Kaznenog zakona), Uspostava ropstva i prijevoz robova (članak 175. Kaznenog zakona), Mučenje i drugo okrutno, neljudsko ili ponižavajuće postupanje (članak 176. Kaznenog zakona), Otmica zrakoplova ili broda (članak 179. Kaznenog zakona), Morsko i zračno razbojništvo (članak 180. Kaznenog zakona), Ugrožavanje sigurnosti međunarodnog zračnog prometa i međunarodne plovidbe (članak 181. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, Glava četrnaesta (XIV.) Kaznenog zakona: Silovanje (članak 188. Kaznenog zakona), Spolni odnošaj s nemoćnom osobom (članak 189. stavci 2., 3. i 4. Kaznenog zakona), Spolni odnošaj s djetetom (članak 192. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv imovine Glava sedamnaesta (XVII.) Kaznenog zakona: Razbojništvo (članak 218. Kaznenog zakona), Razbojnička krađa (članak 219. Kaznenog zakona), Iznuda (članak 234. stavak 2. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa, Glava dvadeseta (XX.) Kaznenog zakona, Dovodenja u opasnost života i imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom (članak 263. stavci 1. i 3. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv javnog reda, Glava dvadeset i četvrta (XXXIV) Kaznenog zakona: Sprečavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti (člana 317. stavak 2. Kaznenog zakona), Napad na službenu osobu (članak 318. stavak 3. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv oružanih snaga Republike Hrvatske, Glava dvadeset šesta (XXVI.) Kaznenog zakona: Protivljenje nadređenome (članak 354. stavci 3., 4. i 5. kaznenog zakona), Napad na vojnu osobu u obavljanju službene dužnosti (članak 357. stavak 2. Kaznenog zakona),

⁴¹⁰ Članak 45. PNPP

⁴¹¹ Dio odredbi se pored napada na život i tijelo osobe, odnosi se na težu posljedicu proizišlu iz izvršenja osnovnog oblika kaznenog djela i na počinjenje osnovnog kaznenog djela "u sastavu grupe ili zločinačke organizacije" kao kvalifikatorne okolnosti počinjenja osnovnog kaznenog djela.

⁴¹² Najviši državni dužnosnici, neprijatelj, osoba pod međunarodnom zaštitom, službene osobe i vojne osobe

⁴¹³ O uporabi vatrene oružja u svrhu zaštite života čovjeka Zakon govori u tri točke. Već na prvi pogled stječe se dojam da su to tri kategorije osoba koje Zakon navodi različito zaštićene, posebice takav zaključak slijedi iz određenosti napada u Pravilniku za svaku grupaciju. Potrebno je istaknuti da zbog poslova koje obavljaju u državi, osobe koje uživaju osiguranje policijskih službenika, moraju posjedovati pojačanu zaštitu ali takva se

objekt koji su policijski službenici osiguravali i zaštitu policijskih službenika⁴¹⁴ i kao i navedeni raniji propisi potpuno suvišan. Odredba "zaštiti svoj život i život drugih ljudi" u potpunosti pokriva i potonju odredbu, a podrazumijeva primjenu instituta nužne obrane i krajnje nužde u slučajevima zaštite života policijskih službenika i drugih osoba. Pored toga odredba je zbunjujuća za policijske službenike, koji bi u trenutku kad treba uporabiti vatreno oružje radi zaštite svog života i života drugih ljudi, trebali pred očima imati listu kaznenih djela, podvesti protupravno ponašanje pod zakonski opis određenog kaznenog djela, utvrditi da li se nalazi na listi kaznenih djela i tek nakon toga, u djeliću sekunde, odlučiti o uporabi vatrenog oružja u izvršenju jedne od temeljnih zadaća policije - zaštiti života ljudi. Snalaženje dodatno otežava i intenzivna legislativna aktivnost s njom povezano povećanje općeg minimuma propisanih kazni za određena kaznena djela i proširenje liste kaznenih djela. Nije prihvatljiva niti odredba koja bi umjesto određivanja visine kazne zatvora za kazneno djelo koje je policijski službenik ovlašten spriječiti uporabom vatrenog oružja zamijeniti opisom modaliteta napada na život i tijelo osobe.⁴¹⁵

Mišljenja smo da ovaku odredbu iz navedenih razloga, de lege ferenda treba u potpunosti izbaciti iz odredaba Zakona o policiji.

zaštita ostvaruje lege artis policijskog osiguranja, a ne kroz pomicanje momenta za uporabu vatrenog oružaj i na one aktivnosti koje ne moraju značiti ugrožavanje života štićenih osoba. Smatramo da uvažavanjem instituta krivičnog prva nužne obrane i krajnje nužde dobivamo jasna smjerokaz kada uporabiti oružje u svrhu zaštite čovjeka. Veić, P.; Sredstva prisile u Republici Hrvatskoj, Policija i sigurnost, Zagreb, 5/94, str. 498.

⁴¹⁴ Raniji propisi su uporabu vatrenog oružja dopuštale radi zaštite života ljudi, odbijanja sebe neposrednog napada kojim se ugrožava njihov život i odbijanja napada na osobu ili objekt koji osiguravaju. Te odredbe su sadržane u odredbama članak 42. stavak 1. točka 1., 6. i 7. Zakona o unutarnjim poslovima, NN 76/94., članka 42. stavak 1. točka 1., 6. i 7. Zakona o unutarnjim poslovima, NN 29/91. i članka 57. stavak 1. točka 1., 4. i 5. Zakona o unutrašnjim poslovima, NN 55/89.

⁴¹⁵ Zakon o policiji R Slovenije u odredbama 52. člena, ne sadrži odredbu o uporabi vatrenog oružja radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela. Zakon o policiji, Uradni list RS 70/2005.

18.4. Uporaba vatrenog oružja radi sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela

Uporaba vatrenog oružja radi sprječavanja bijega osobe zatečenu u izvršenju kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža ili osobe za kojom je raspisana potraga zbog izvršenja takvog kaznenog djela, prema kriterijima koji vrijede o uporabi vatrenog oružja radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela, obuhvaća također veliki broj kaznenih djela⁴¹⁶ i dio je Pravilnika.⁴¹⁷ Lista kaznenih djela je nešto veća

⁴¹⁶ Kaznena djela protiv života i tijela, Glava deseta (X.) Kaznenog zakona: Ubojstvo (članak 90. Kaznenog zakona), Teško ubojstvo (članak 91. Kaznenog zakona), Ubojstvo na mah (članak 94. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina, Glava jedanaesta (XI.) Kaznenog zakona: Protupravno oduzimanje slobode (članak 124. stavak 3. Kaznenog zakona), Otmica (članak 125. stavak 2. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv Republike Hrvatske, glava dvanaesta (XII.) Kaznenog zakona: Veleizdaja (članak 135. Kaznenog zakona), Ubojstvo najviših državnih dužnosnika (članak 138. Kaznenog zakona), Otmica najviših državnih dužnosnika (članak 139. Kaznenog zakona), Nasilje prema najvišim državnim dužnosnicima (članak 140. Kaznenog zakona), Protudržavni terorizam (članak 141. Kaznenog zakona), Oružana pobuna (članak 142. Kaznenog zakona), Diverzija (članak 143. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, Glava trinaesta (XIII.) Kaznenog zakona: Genocid (članak 143. Kaznenog zakona), Agresivni rat (članak 157. Kaznenog zakona), Ratni zločin protiv civilnog pučanstva (članak 158. Kaznenog zakona), Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika (članak 159. Kaznenog zakona), Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika (članak 160. Kaznenog zakona), Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja (članak 161. Kaznenog zakona), Uništavanje kulturnih dobara i objekata u kojima se nalaze kulturna dobra (članak 167. stavak 2. Kaznenog zakona), Međunarodni terorizam (članak 169. Kaznenog zakona), Ugrožavanje sigurnosti osoba pod međunarodnom zaštitom (članak 170. Kaznenog zakona), Uzimanje talaca (članak 171. Kaznenog zakona), Zlouporaba nuklearne tvari (članak 172. stavak. Kaznenog zakona), Uspostava ropstva i prijevoz robova (članak 175. Kaznenog zakona), Otmica zrakoplova ili broda (članak 179. Kaznenog zakona), Morsko i zračno razbojništvo (članak 180. Kaznenog zakona), Ugrožavanje sigurnosti međunarodnog zračnog prometa i međunarodne plovidbe (članak 181. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, Glava četrnaesta (XIV.) Kaznenog zakona: Silovanje (članak 188. Kaznenog zakona), Spolni odnošaj s nemoćnom osobom (članak 189. stavci 2., 3. i 4. Kaznenog zakona), Spolni odnošaj s djetetom (članak 192. Kaznenog zakona), - Kaznena djela protiv imovine Glava sedamnaesta (XVII.) Kaznenog zakona: Razbojništvo (članak 219. Kaznenog zakona), Razbojnička krađa (članak 219. Kaznenog zakona), Iznuda (članak 234. stavak 2. Kaznenog zakona), Ucjena (članak 235. stavak 2. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv zdravlja ljudi, Glava osamnaesta (XVIII.) Kaznenog zakona: Nedozvoljeno presadivanje dijelova ljudskog tijela (članak 242. stavak 7. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa, Glava dvadeseta (XX.) Kaznenog zakona, Teška djela protiv opće sigurnosti (članak 271. stavci 1. i 2. Kaznenog zakona), Izazivanje prometne nesreće (članak 272. stavak 3. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja, Glava dvadeset prva (XXI.) Kaznenog zakona: Krivotvorene novca (članak 274. stavak 1. Kaznenog zakona), Krivotvorene vrijednosne papira (članak 275. stavak 1. kaznenog zakona), Prikrivanje protuzakonito dobivenog novca (članak 279. stavak 3. Kaznenog zakona), Sklapanje štetnog ugovora (članak 294. stavak 2. Kaznenog zakona), Izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne (članak 295. stavak 2. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv službene dužnosti, Glava dvadeset peta (XXV.) Kaznenog zakona: Zloupotreba položaja i ovlasti (članak 337. stavak 4. Kaznenog zakona), Povreda čuvanja državne granice (članak 341. stavak 3. Kaznenog zakona), Prijevara u službi (članak 344. stavak 3. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv oružanih snaga Republike Hrvatske, Glava dvadeset šesta (XXVI.) Kaznenog zakona: Neizvršenje i odbijanje zapovijedi (članak 352. stavak 2. Kaznenog zakona), Protivljenje nadređenome (članak 354. stavci 3., 4. i 5. kaznenog zakona), Napad na vojnu osobu u obavljanju službene dužnosti (članak 357. stavak 2. Kaznenog zakona), Povreda stražarske, ophodne ili druge slične službe (članak 360. stavak 4. Kaznenog zakona), Nepoduzimanje mjera za zaštitu vojne postrojbe (članak 362. stavak 3. Kaznenog zakona), Ne osiguravanje na vojnim vježbama (članak 364. stavak 3. i 4. Kaznenog zakona), Izbjegavanje vojne službe onesposobljavanjem ili prijevarom (članak 365. stavak 2. Kaznenog zakona), Samovoljno udaljenje i bijeg iz vojne postrojbe ili službe(članak 367. stavak 4. Kaznenog zakona), Nepropisan i nesavjestan odnos prema povjerenom oružju (članak 373. stavak 2. Kaznenog zakona), Odavanje vojne tajne (članak 374. stavak 2. Kaznenog zakona), Napuštanje oštećenog broda ili zrakoplova prije vremena (članak 381.

jer sadrži i kaznena djela s obilježjima nasilja i uporabu vatreng oružja u funkciji odbijanja napada već i ostala kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora od deset godina i teža, kod kojih je zapriječena kazna uključena u navedeni kriterij, a ne samo onda kada je ona posebni minimum u određenom slučaju. I propisi koji su se ranije primjenjivali sadrže odredbe o uporabi vatreng oružja radi sprječavanja bijega osobe zatečene u vršenju kaznenog djela, ali i odredbe kojima se određuje sadržaj pojma zaticanje osobe u izvršenju kaznenog djela.⁴¹⁸ Ti su propisi nabrajali kaznena djela kod kojih su policijski službenici ovlašteni uporabiti vatreno oružje radi sprječavanja bijega počinitelja kaznenog djela pa je predlagano da se umjesto nabranja kaznenih djela kao kriterij za uporabu vatreng oružja, uzme visina zapriječene kazne za određeno kazneno djelo.⁴¹⁹

Prvi kriterij za uporabu vatreng oružja radi sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela je visina propisane kazne zatvora za konkretno kazneno djelo. Tom kriteriju, *de lege lata*, može se uputiti isti prigovor kao i kriteriju propisane kazne zatvora za uporabu vatreng oružja radi sprječavanja počinjenog kaznenog djela. Policijski službenici bi u trenutku kad treba uporabiti vatreno oružje radi sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela, trebali pred očima imati listu kaznenih djela, podvesti

stavak 2. Kaznenog zakona), Slabljenje bojnog morala i bojne situacije (članak 383. stavak 3. Kaznenog zakona), Ne osiguranje vojne postrojbe (članak 384. stavak 3. kaznenog zakona).

⁴¹⁷ Članak 45. PNPP

⁴¹⁸ Zakon o unutarnjim poslovima, NN 76/94. sadrži odredbu o uporabi vatreng oružja radi sprječavanja bijega osoba zatečene u vršenju kaznenog djela u članku 42. stavka 1. točka 2. spriječiti bijeg osobe zatečene u vršenju kaznenog djela ugrožavanja teritorijalne cjeline, podrivanja vojne i obrambene moći, nasilje iz neprijateljskih pobuda prema državi Hrvatskoj, oružane pobune, terorizma, uništenje važnih objekata gospodarstva, povrede teritorijalnog suvereniteta, u članku 42. stavak 1. točka 3. spriječiti bijeg osobe zatečene u vršenju kaznenog djela otmice zrakoplova, ugrožavanja sigurnosti leta zrakoplova, ubojstva, silovanja, teške krađe, razbojničke krađe i razbojništva. Članak 42. stavak 2. Pod zaticanjem u vršenju kaznenih djela u smislu točke 2. i 3. stavka 1. ovog članka, smatra se zaticanje počinitelja na mjestu izvršenja kaznenog djela. Zakon o unutarnjim poslovima, NN 29/91. u članku 42. stavka 1. točka 2. sadrži samo razliku u odredbi ... nasilje iz neprijateljskih pobuda prema SFRJ, dok je ostali tekst citirano propisa identičan tekstu članka 42. stavak 1. točka 2. i 3. i stavak 2. Zakona o unutarnjim poslovima, NN 76/94. Zakon o unutrašnjim poslovima, NN 55/89., u članku 57. stavak 1. točka 2. spriječiti bijeg osobe zatečene u vršenju krivičnog djela protiv osnova socijalističkog društvenog uređenja i sigurnosti SFRJ, ubojstva, silovanja, teške krađe, razbojničke krađe, razbojništva, otmice zrakoplova i ugrožavanja sigurnosti leta zrakoplova. Članak 57. stavak 2. Pod zaticanjem u vršenju krivičnih djela, u smislu točke 2. stava 1. ovog članka, smatra se zaticanje učinioča krivičnog djela na mjestu izvršenja krivičnog djela ili u neposrednoj blizini tog mesta u vrijeme izvršenja ili neposredno nakon izvršenja krivičnog djela.

⁴¹⁹ Neprikladno je iz mnogobrojnih razloga nabratati krivična djela kod kojih su policijski službenici ovlašteni upotrebljavati vatreno oružje. Kod nas problem čini složenim intenzivna legislativna aktivnost gdje se mijenjaju nazivi i bića krivičnih djela, uvode se nova krivična djela, a sve to nije popraćeno promjenama u Zakonu. Bolji je način oslanjanja uporabe vatreng oružja za propisanu kaznu uz pojedino krivično djelo. Predloženim rješenjem izgubio bi se jedan od temeljnih prigovora, da su kod nekih relativno lakših krivičnih djela policijski službenici ovlašteni upotrebljavati vatreno oružje, dok kod drugih koja se mogu označiti kao teža, nisu ovlašteni. Enumeracija krivičnih djela zbog toga stvara problem kod kvalifikacije krivičnog djela koja bi se ponekad trebala shvatiti u djeliću sekunde. Veić, P.; Sredstva prisile u Republici Hrvatskoj, Policija i sigurnost, Zagreb, 5/94, str. 498.-499.

protupravno ponašanje pod zakonski opis određenog kaznenog djela, utvrditi da li se nalazi na listi kaznenih djela i tek nakon toga, u djeliću sekunde, odlučiti o uporabi vatrene oružja.

Prigovor upućivan taksativnom nabranju kaznenih djela kod kojih je radi sprječavanja bijega počinitelja kaznenog djela dopuštena uporaba vatrene oružja, nije izbjegnut vezanjem uporabe vatrene oružja za visinu propisane kazne. Određivanjem visine zapriječene kazne zatvora na "deset godina ili težu", taj je popis višestruko je povećan. Tumačenje ove odredbe je moguće na način da se ...*kazna zatvora od deset godina ili teža..*, deset godina zatvora uzme kao posebni minimum propisane kazne, da kriterij obuhvaća sva kaznena djela za koja je moguće izreći kaznu zatvora od deset godina ili teža bez obzira na posebni minimum ili da kriterij obuhvaća sva kaznena djela za koja je moguće izreći kaznu zatvora u trajanju više od deset godina bez obzira na posebni minimum. Prema popisu kaznenih djela na koja se odnosi ova odredba, zakonodavac se očito odlučio za srednju varijantu odnosno kriterij obuhvaća sva kaznena djela za koja je moguće izreći kaznu zatvora od deset godina ili teža bez obzira na posebni minimum. Odredba o visini propisane kazne bila je utemeljena i na odredbi članka 96. stavak 2 ZKP,⁴²⁰ koja je prilikom uhićenja dopuštala, uz prethodno upozorenje i uporabu "*sile opasne po život ili koja može teško narušiti zdravlje uhićenika samo ako se radi o kaznenom djelu za koje se prema zakonu može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža, a potrebno je spriječiti bijeg uhićenika.*" Brisanjem odredaba stavka 2., 3. i 4. iz članka 96. ZKP izmjenama i dopunama ZKP 2002. godine,⁴²¹ stavljen je naglasak na potrebu ograničenja represivnih ovlasti policije, posebno uporabe vatrene oružja.

Zatjecanje osobe u vršenju kaznenog djela propisano je odredbom članka 94. ZKP.⁴²² Odredba stavka 2. kao i cijeli članak odnosi se na situaciju zatjecanja u kaznenom djelu, odnosno flagrantnog kaznenog djela. Prema zakonskom određenju, zatečena je u

⁴²⁰ Članak 96. (1) prilikom uhićenja uhićenika se mora odmah izvijestiti o razlozima uhićenja, osim ako to s obzirom na okolnosti uhićenja nije nikako moguće. (2) Prilikom uhićenja smije se upotrijebiti samo ona sila koja je prijeko potrebna da bi se izvršilo uhićenje i čije su posljedice razmjerne težini kaznenog djela. (3) Prilikom uhićenja, uz prethodno upozorenje, smije se upotrijebiti sila opasna po život ili koja može teško narušiti zdravlje uhićenika samo: 1) ako se radi o kaznenom djelu za koje se prema zakonu može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža, a potrebno je spriječiti bijeg uhićenika, 2) ako je otporom uhićenika ugrožen nečiji život ili postoji opasnost teškog narušavanja nečijeg zdravlja. (4) Iznimno sila se može upotrijebiti i bez prethodnog upozorenja ako to zahtijevaju okolnosti slučaja. (5) redarstvene vlasti su dužne o uhićenju obavijestiti obitelj uhićenika u roku od 24 sata, osim ako se on tome protivi. O uhićenju će se obavijestiti i nadležno tijelo socijalne skrbi ako je potrebno poduzeti mjere za zbrinjavanje djece i drugih članova obitelji uhićenika o kojima se brine. ZKP NN 110/97.

⁴²¹ NN 58/2002.

⁴²² (1) Svatko smije spriječiti bijeg osobe zatečene u kaznenom djelu za koje se progoni po službenoj dužnosti. (2) Zatečena u kaznenom djelu je osoba koju netko opazi u radnji kaznenog djela, odnosno osoba koja je neposredno nakon kaznenog djela zatečena pod okolnostima koje upučuju na to da je upravo počinila kazneno djelo. Članak 94. ZKP.

kaznenom djelu osoba: a) koju netko opazi u radnji kaznenog djela, odnosno zaticanje u užem smislu riječi), b) koja je neposredno po počinjenju kaznenog djela zatečena pod okolnostima koje upućuju da je upravo ona počinila kazneno djelo (zatjecanje u širem smislu riječ, izvedeno zatjecanje, *quasi* – flagrantnost). U izloženom smislu Zakon razlikuje stvarno zatjecanje koje postoji ako je netko opazio počinitelja u radnji kaznenog djela, kad je počinitelj zatečen u *actu*, a to valja prosuđivati prema članku 26. Kaznenog zakona (kazneno djelo je počinjeno u vrijeme kad je počinitelj radio ili bio dužan raditi, bez obzira kad je nastupila posljedica iz zakonskog opisa kaznenog djela). Sprječavanje bijega u smislu predmetnog članka uključuje stvarne radnje, takve koje su poduzete da se spriječi započeti ili neposredno predstojeći početak bijega.⁴²³

U predmetnoj odredbi nema pravila o primjeni sile. Primjena sile radi sprječavanja bijega osobe zatečene u kaznenom djelu, dok traje napad, dopuštena je u okvirima krajnje nužde i nužne obrane.

U odnosu na izvedeno zatjecanje primjena pravila o nužnoj obrani i krajnjoj nuždi koja bi opravdala primjenu sile dolazi u obzir samo ako je riječ o zatjecanju koje se odnosi na razdoblje od formalnog dovršenja kaznenog djela do njegova materijalnog okončanja tj. do ostvarenja zločinačke namjere, u njemačkoj literaturi tzv. djela presječenog uspjeha – (*kupierte Erfolgsdelikte*).⁴²⁴ Progon je prihvatljiv samo kao dio radnje kojom se sprječava bijeg počinitelja za koju su ispunjeni uvjeti stvarnog ili izvedenog zatjecanja.⁴²⁵

Policjski službenici ovlašteni su uporabiti vatreno oružje i radi sprječavanje bijega osobe za kojom je raspisana potraga⁴²⁶ zbog izvršenja kaznenog djela za koje je moguće izreći kaznu zatvora od deset godina ili težu. Ovdje treba istaći razliku između potrage i tjeralice. Potraga se raspisuje za osobom za koju postoje osnovi sumnje da je počinila kazneno djelo dok tjeralicu za okrivljenikom nalogom izdaje sud (istražni sudac, predsjednik vijeća ili sudac pojedinac pred kojim se vodi kazneni postupak) ili u slučaju bijega okrivljenika iz ustanove u kojoj izdržava kaznu upravitelj ustanove. Nalog suda ili upravitelja ustanove izvršavaju redarstvene vlasti.⁴²⁷ Zakon o policiji za oba slučaja koristi

⁴²³ Pavišić, B.: Komentar zakona o kaznenom postupku s prilozima, treće izdanje, Pravni fakultet sveučilišta u Rijeci, Biblioteka zavoda za kaznene znanosti Mošćenica, Rijeka, 2002., str. 120.

⁴²⁴ Pavišić, B.: Komentar zakona o kaznenom postupku s prilozima, treće izdanje, Pravni fakultet sveučilišta u Rijeci, Biblioteka zavoda za kaznene znanosti Mošćenica, Rijeka, 2002., str.121.

⁴²⁵ Pavišić, B.: Komentar zakona o kaznenom postupku s prilozima, treće izdanje, Pravni fakultet sveučilišta u Rijeci, Biblioteka zavoda za kaznene znanosti Mošćenica, Rijeka, 2002. str. 121.

⁴²⁶ Potraga se raspisuje: 1. za osobom za koju postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo prijestup ili prekršaj ili za osobom koja može dati obavijesti o kaznenom djelu, prijestupu, prekršaju ili počinitelju. Članak 36. stavak 2. točka 1. Z.P.

⁴²⁷ Članak 486 ZKP

samo termin potraga. Pravilnik navodi i termin tjeralice ali ne sadrži odredbe kojim bi naglasio razliku između potrage i tjeralice ili izjednačio u značenju oba pojma.⁴²⁸ Ovo pitanje, *de lege ferenda* treba urediti Zakonom.

18.5. Uporaba vatrenog oružja radi sprječavanja bijega uhićene osobe

Uporaba vatrenog oružja dopuštena je radi sprječavanja bijega osobe koja je uhićena zbog izvršenja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža⁴²⁹ ili za kojom je raspisana potraga radi bijega s izdržavanja kazne za ta djela.⁴³⁰

⁴²⁸ U evidencije iz stavka 1.podstavka 1. i 2. ovog članka unose se sve važeće potrage, objave i tjeralice za osobama prema abecednom redu. Članak 25. stavak 2. PNPP

⁴²⁹ Kaznena djela protiv života i tijela, Glava deseta (X.) Kaznenog zakona: Ubojstvo (članak 90. Kaznenog zakona), Teško ubojstvo (članak 91. Kaznenog zakona), Ubojstvo na mah (članak 94. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina, Glava jedanaesta (XI.) Kaznenog zakona: Protupravno oduzimanje slobode (članak 124. stavak 3. Kaznenog zakona), Otmica (članak 125. stavak 2. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv Republike Hrvatske, glava dvanaesta (XII.) Kaznenog zakona: Veleizdaja (članak 135. Kaznenog zakona), Ubojstvo najviših državnih dužnosnika (članak 138. Kaznenog zakona), Otmica najviših državnih dužnosnika (članak 139. Kaznenog zakona), Nasilje prema najvišim državnim dužnosnicima (članak 140. Kaznenog zakona), Protudržavni terorizam (članak 141. Kaznenog zakona), Oružana pobuna (članak 142. Kaznenog zakona), Diverzija (članak 143. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, Glava trinaesta (XIII.) Kaznenog zakona: Genocid (članak 143. Kaznenog zakona), Agresivni rat (članak 157. Kaznenog zakona), Ratni zločin protiv civilnog pučanstva (članak 158. Kaznenog zakona), Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika (članak 159. Kaznenog zakona), Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika (članak 160. Kaznenog zakona), Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja (članak 161. Kaznenog zakona), Uništavanje kulturnih dobara i objekata u kojima se nalaze kulturna dobra (članak 167. stavak 2. Kaznenog zakona), Međunarodni terorizam (članak 169. Kaznenog zakona), Ugrožavanje sigurnosti osoba pod međunarodnom zaštitom (članak 170. Kaznenog zakona), Uzimanje talaca (članak 171. Kaznenog zakona), Zlouporaba nuklearne tvari (članak 172. stavak. Kaznenog zakona), Uspostava ropsstva i prijevoz robova (članak 175. Kaznenog zakona), Otmica zrakoplova ili broda (članak 179. Kaznenog zakona), Morsko i zračno razbojništvo (članak 180. Kaznenog zakona), Ugrožavanje sigurnosti međunarodnog zračnog prometa i međunarodne plovidbe (članak 181. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, Glava četrnaesta (XIV.) Kaznenog zakona: Silovanje (članak 188. Kaznenog zakona), Spolni odnošaj s nemoćnom osobom (članak 189. stavci 2.,3. i 4. Kaznenog zakona), Spolni odnošaj s djetetom (članak 192. Kaznenog zakona), - Kaznena djela protiv imovine Glava sedamnaesta (XVII.) Kaznenog zakona: Razbojništvo (članak 219. Kaznenog zakona), Razbojnička krađa (članak 219. Kaznenog zakona), Iznuda (članak 234. stavak 2. Kaznenog zakona), Ucjena (članak 235. stavak 2. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv zdravlja ljudi, Glava osamnaesta (XVIII.) Kaznenog zakona: Nedozvoljeno presađivanje dijelova ljudskog tijela (članak 242. stavak 7. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa, Glava dvadeseta (XX.) Kaznenog zakona, Teška djela protiv opće sigurnosti (članak 271. stavci 1. i 2. Kaznenog zakona), Izazivanje prometne nesreće (članak 272. stavak 3. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja, Glava dvadeset prva (XXI.) Kaznenog zakona: Krivotvorene novca (članak 274. stavak 1. Kaznenog zakona), Krivotvorene vrijednosnih papira (članak 275. stavak 1. kaznenog zakona), Prikrivanje protuzakonito dobivenog novca (članak 279. stavak 3. Kaznenog zakona), Sklapanje štetnog ugovora (članak 294. stavak 2. Kaznenog zakona), Izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne (članak 295. stavak 2. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv službene dužnosti, Glava dvadeset peta (XXV.) Kaznenog zakona: Zloupotreba položaja i ovlasti (članak 337. stavak 4. Kaznenog zakona), Povreda čuvanja državne granice (članak 341. stavak 3. Kaznenog zakona), Prijevara u službi (članak 344. stavak 3. Kaznenog zakona), Kaznena djela protiv oružanih snaga Republike Hrvatske, Glava dvadeset šesta (XXVI.) Kaznenog zakona: Neizvršenje i odbijanje zapovijedi (članak 352. stavak 2. Kaznenog zakona),

Propis dopušta uporabu vatrene oružja kao sredstva prisile prema osobi koja je uhićena radi izvršenja kaznenog djela. Pod uhićenjem se smatra svaka mjera ili radnja koja uključuje prisilno zadržavanje neke osobe pod sumnjom da je učinila kazneno djelo.⁴³¹ Uhićenje mogu izvršiti samo redarstvene vlasti.⁴³² Redarstvene vlasti ovlaštene su uhititi osobu zatečenu u izvršenju kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti i osobu za koju postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti kad postoje neki od razloga za određivanje pritvora iz članka 102. ovog Zakona.⁴³³ U odnosu i postupanju s uhićenom osobom postoje obaveza postupanja redarstvenih vlasti⁴³⁴ i prava uhićene osobe u slučaju uhićenja bez zakonske osnove.⁴³⁵ Uhićenik je osoba prema kojoj je primijenjena bilo koja mjera i radnja koja dovodi do lišenja slobode te osobe.⁴³⁶

Treba napomenuti da se i u slučaju sprječavanja bijega osobe i uhićenja radi samo o osnovi sumnje da je osoba počinila kazneno djelo, što čini bitnu razliku u mogućem stupnju uvjerenja da je ta osobe počinitelj kaznenog djela od osobe za kojom je raspisana potraga radi bijega s izdržavanja kazne zatvora. Za potonju osobu, postoji pravomoćna sudska presuda, kao najviši stupanj uvjerenja da je osoba počinitelj kaznenog djela. Ovdje treba istaknuti izričito ograničenje, uporaba vatrene oružja dopuštena je samo prema osobi za kojom je raspisana potraga radi bijega s izdržavanja kazne zatvora za kazneno djelo za koje se može izreći kazna zatvora od deset godine ili teža a ne i prema osobi koja osuđena zbog drugog kaznenog djela. Ovo ograničenje vrijedi i za osobe u pritvoru. Uporaba vatrene

Protivljenje nadređenome (članak 354. stavci 3., 4. i 5. kaznenog zakona), Napad na vojnu osobu u obavljanju službene dužnosti (članak 357. stavak 2. Kaznenog zakona), Povreda stražarske, ophodne ili druge slične službe (članak 360. stavak 4. Kaznenog zakona), Nepoduzimanje mjera za zaštitu vojne postrojbe (članak 362. stavak 3. Kaznenog zakona), Ne osiguravanje na vojnim vježbama (članak 364. stavak 3. i 4. Kaznenog zakona), Izbjegavanje vojne službe onesposobljavanjem ili prijevarom (članak 365. stavak 2. Kaznenog zakona), Samovoljno udaljenje i bijeg iz vojne postrojbe ili službe (članak 367. stavak 4. Kaznenog zakona), Nepropisan i nesavjestan odnos prema povjerenom oružju (članak 373. stavak 2. Kaznenog zakona), Odavanje vojne tajne (članak 374. stavak 2. Kaznenog zakona), Napuštanje oštećenog broda ili zrakoplova prije vremena (članak 381. stavak 2. Kaznenog zakona), Slabljenje bojnog moralu i bojne situacije (članak 383. stavak 3. Kaznenog zakona), Ne osiguranje vojne postrojbe (članak 384. stavak 3. kaznenog zakona).

⁴³⁰ Kontinuitet sličnih propisa nalazimo i u propisima koji su ranije primjenjivani. Zakon o unutarnjim poslovima, NN 76/94. u odredbama članka 42. stavak 1. točka 4. sprječiti bijeg osobe lišene slobode ili osobe za koju je izdan nalog za lišenje slobode zbog izvršenja kaznenih djela iz točke 2. i 3. ovog članka. Zakon o unutarnjim poslovima, NN 29/91. u odredbama članka 42. stavak 1. točka 4. sprječiti bijeg osobe lišene slobode ili osobe za koju je izdan nalog za lišenje slobode zbog izvršenja kaznenih djela iz točke 2. i 3. ovog članka. Zakon o unutrašnjim poslovima, NN 12/85.članak 57. stavak 1. točka 3. sprječiti bijeg osobe lišene slobode ili osobe za koju je izdat nalog za lišenje slobode zbog izvršenja krivičnih djela iz točke 2. ovog stava.

⁴³¹ Članak 6. stavak 2. ZKP

⁴³² Svatko smije sprječiti bijeg osobe zatečene u kaznenom djelu za koje se progon po službenoj dužnosti. Članak 94. stavak 1. ZKP. Uhićenje je isključiva ovlast redarstvene vlasti koja proizlazi iz odredbe članak 24. Ustava.

⁴³³ Članak 95. stavak 2. ZKP

⁴³⁴ Članak 96. do 97. ZKP

⁴³⁵ Članak 480. ZKP

⁴³⁶ Članak 170. stavak 1. točka 8 ZKP

oružja radi sprječavanja bijega, bila bi dopuštena i protiv osobe, osumnjičenika koji se nalazi u pritvoru, u fazi istrage zbog osnova sumnje da je počinila kazneno djelo za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža.

Na ovom mjestu potrebno je ukazati na nesukladnost propisa Zakona o policiji i Pravilnika o načinu policijskog postupanja. Odredbe zakona o uporabi vatrene oružja ne sadrže odredbe prema kojima se uporaba vatrene oružja kao sredstva prisile ima vezati na uporabu radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od pet godina ili više,⁴³⁷ radi sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža ili osobe za kojom je raspisana potraga zbog izvršenja takovog kaznenog djela i radi sprječavanja bijega osobe koja je uhićena zbog izvršenja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža ili osobe za kojom je raspisana potraga radi bijega s izdržavanja kazne zatvora za ta kaznena djela i eksplikite ne navodi da se mora raditi o kaznenim djelima s obilježjima nasilja. Do zaključka da se uporaba vatrene oružja kao sredstva prisile propisana Zakonom o policiji odnosi na kaznena djela s obilježjima nasilja, dolazi se interpretacijom i ostalih odredaba Zakona o policiji koji se odnose na uporabu sredstava prisile i primjenu policijskih ovlasti.⁴³⁸ Temeljem takove interpretacije naveden je popis kaznenih djela radi sprječavanja kojih je dopuštena uporaba vatrene oružja kao i popis kaznenih djela kod kojih je uporaba vatrene oružja dozvoljena radi sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela.⁴³⁹ Nema sumnje da je ovom interpretacijom odredaba Zakona o policiji koji se odnose primjenu sredstava prisile pokušano minimiziranje negativnih učinaka i neprihvatljivosti vezivanje kriterija za uporabu vatrene oružja samo na zapriječenu kaznu zatvora radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela i radi sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela. Tom interpretacijom dovodi u pitanje volja zakonodavca koji primjenjuje sredstava prisile odnosno vatrene oružja radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela i radi

⁴³⁷ Članka 62. stavak 1.točka 2.

⁴³⁸ Uporaba vatrene oružja radi sprječavanja počinjenja kaznenih djela do sada nije bila uređena Zakonom o unutarnjim poslovima (osim zaštite života). Navedenu uporabu nije moguće povezati samo s granicom zapriječene kazne za pojedina kaznena djela, kako bi to moglo izgledati uvidom u razmatranu točku Zakona. Tu valaj uzeti u obzir osobito čl. 54.st.2 i 3., čl. 62. st. 1. i čl. 21. Takvim tumačenjem se broj kaznenih djela kod kojih je dopušteno koristiti vatreno oružje radi sprječavanja počinjenja ograničava na djela s obilježjem nasilja, odnosno sukladno čl. 54. st. 2., uporaba vatrene oružja mora biti u funkciji odbijanja napada. Kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina i više su ona kaznena djela kod kojih je zapriječena kazna uključena u navedeni kriterij, a ne samo onda kada je ona posebni minimum u određenom slučaju. VEIĆ, P.; Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001. str. 49.

⁴³⁹ VEIĆ, P.; Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001. str. 49.-51.

sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela veže isključivo i jedino za visinu zapriječene kazne zatvora za određeno kazneno djelo. Ovakvom interpretacijom otvara se širok prostor za polemiku o stvarnoj namjeri zakonodavca i sukladnosti propisa s međunarodnim pravnim izvorima, konvencijama i deklaracijama koje je Republika Hrvatska ratificirala. Policijski službenici koji bi te propise trebali primjenjivati nemaju jasan i primjenjiv propis. Policijski službenik trebao bi se opredijeliti da li ispravno primijeniti odredbe zakona ili interpretaciju tih odredbi i na taj način primjenjivati odredbe Zakona o policiji o uporabi vatretnog oružja. Treća mogućnost, od koje je vjerojatno gora od samo mogućnost da policijski službenici ne uporabljaju vatreno oružje kao sredstvo prisile, kad se radi o zaštiti života druge osobe ili vlastitog života, je da policijski službenici, ovisno od ustrojstvene jedinice do ustrojstvene jedinice, ili od policijskog službenika do policijskog službenika, na svoj način interpretiraju i primjenjuju odredbe o uporabi vatretnog oružja kao sredstva prisile.

Dodatnu pomutnju donosi pravilnik o načinu policijskog postupanja koji u članku 45. donosi popis kaznenih djela iz članka 62. stavaka 2. točke 2.i 3 Zakona o policiji zbog kojih policijski službenik ima pravo uporabiti vatreno oružje. Popis kaznenih djela za koje se temeljem odredbi članka 62. stavaka 2. točke 2.i 3 Zakona o policiji može uporabiti vatreno oružje kao sredstvo prisile, doslovna je interpretacija citiranog članka i provedba volje zakonodavca. U popisu su navedena kaznena djela prema kriteriju visine zapriječene kazne zatvora bez obzira da li se radi o kaznenim djelima bez obilježja nasilja ili kaznenim djelima s obilježjima nasilja.

Nakon provedene analize propisa o uporabi vatretnog oružja zaključujemo da propisi o uporabi vatretnog oružja *de lege lata* nisu prihvatljivi. Prema prijedlogu izmjena Zakona o policiji rješenje prihvatljivo rješenje bi bilo propisivanje uporabe vatretnog oružja radi sprječavanja izvršenja kaznenih djela kojima se dovodi u opasnost život ljudi, radi sprječavanja bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela kojim je se dovodi u opasnost život ljudi i radi sprječavanja bijega osobe koja je osumnjičena za kazneno djelo kojima se dovodi u opasnost život ljudi.⁴⁴⁰ Propis o uporabi vatretnog oružja bi *de lege ferenda* trebao

⁴⁴⁰ Uporaba vatretnog oružja prema osobama, Policijski službenik ovlašten je uporabiti vatreno oružja ako su druga sredstva bezuspješno ili ne jamče uspjeh: 1.zaštiti svoj život ili život druge osobe, 2. spriječiti izvršenje kaznenog djela za kojim se napada ili dovodi u opasnost život druge osobe uporabom sile, oružja ili drugog opasnog sredstva, 3. uhititi ili spriječiti bijeg osobe zatečene u kaznenom djelu kojim je izvršen napada ili doveden u opasnost život druge osobe uporabom sile, oružja ili drugog opasnog sredstva ili koja prilikom bijega koristi oružje ili opasno sredstvo Članak 73. stavak 1 Prijedloga izmjena Zakona o policiji.

biti lišen ograničenja uporabe vatrene oružja radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela i sprječavanje bijega osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela, visinom zapriječene kazne.

Prijedlog izmjena Zakona o policiji, osim odredbe da je vatreno oružje dopušteno uporabiti kada se na drugi način ne može zaštiti svoj život ili život druge osobe, posve nepotrebno donosi i odredbu da je uporaba vatrene oružja dopuštena kada se na drugi način ne može sprječiti izvršenje kaznenog djela za kojim se napada ili dovodi u opasnost život druge osobe uporabom sile, oružja ili drugog opasnog sredstva. Napad osobe na drugu osobu kojim se ugrožava život druge osobe uvijek ima obilježja kaznenog djela. Pitanje pravne kvalifikacije napada i ugrožavanja života odnosno podvođenje opisa radnje ugrožavanja života druge osobe pod zakonske odredbe određenog članka Kaznenog zakona kao i postojanje određene okolnosti koja isključuje protupravnost nema utjecaja na pravo zaštite svog i života drugih ljudi prema institutima kaznenog prava. Propis je potpuno nepotreban i potrebito ga je *de lege ferenda* ukloniti iz odredaba Zakona o policiji o uporabi vatrene oružja prema osobama.

Jedini prihvatljivi kriterij za zakonitu uporabu vatrene oružja prema osobama je zaštita ljudskog života. Nema ili ne bi trebalo biti razlike u tome da li se radi o životu policijskog službenika, bilo koje druge osobe ili osobe koja zbog određenih individualnih obilježja uživa pojačanu kaznenopravnu zaštitu.⁴⁴¹ Uporabu vatrene protiv osoba zatečenih u izvršenju kaznenog djela ili protiv osoba koje se na bilo koji način dovode u svezu sa izvršenjem kaznenih djela treba ograničiti na slučajeve u kojim isti neposredno ugrožavaju živote drugih osoba.⁴⁴²

18.6. Uporaba vatrene oružja prema objektima

Zakon o policiji ne sadrži odredbe o uporabi vatrene oružja prema objektima izuzev odredaba o uporabi vatrene oružja prema plovnim objektima. Uporaba vatrene oružja prema cestovnim motornim vozilima, koji uključuju različite kategorije cestovnih vozila, prema osnovnoj namjeni, prema dimenzijama te drugim karakteristikama koje vozila svrstavaju u različite kategorije. Zakon izričito navodi da je radi zaustavljanja vozila dopušteno koristiti uređaj za prisilno zaustavljanje vozila čije je osnovno djelovanje usmjereno na pneumatike vozila i onemogućavanje ili bitno otežavanje dalnjeg kretanja

⁴⁴¹ Pojačanu kaznenopravnu zaštitu uživaju pored ostalih: policijski službenici, djeca, trudne ženske osobe, najviši državni dužnosnici i dr.

⁴⁴² Članak 44. stavak 1. točka 3. i 4. Zakona o policiji tuzlansko –podrinjskog kantona.

vozila bušenjem pneumatika. Zakon izričito ne spominje, ali dopušta da se uporabom uređaja za prisilno zaustavljanje vozila može ugroziti život i zdravlje vozača vozila i putnika u vozilu. Uređaj za prisilno zaustavljanje vozila omogućuje samo selektivno djelovanje prema određenom vozilu, dok je djelovanje prema putnicima i vozaču vozila u potpunosti neselektivno.

Vozilo se u policijskom postupanju pojavljuje kao sredstvo izvršenja kaznenog djela ili kao sredstvo koje služi za brz i neometan dolazak počinitelja kaznenog djela na mjesto izvršenje kaznenog djela, dovoženje potrebne opreme kao i za brzo udaljavanje s mjesta izvršenja kaznenog djela i odvoženje predmeta kaznenog djela.

Uporaba vatrengog oružja prema vozilu u pokretu, radi zaustavljanja vozila, ako su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrengog oružja prema osobama,⁴⁴³ je neprikladno sredstvo.⁴⁴⁴ Uporaba vatrengog oružja prema vozilu u pokretu, ograničena je općim pravilima, nije dopuštena ako se uporabom vatrengog oružja dovodi u opasnost život drugih osoba,⁴⁴⁵ osim kad je uporaba vatrengog oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada ili opasnosti.⁴⁴⁶

⁴⁴³ Pucanje iz vatrengog oružja na ili u pravcu lica ili prema vozilu u pokretu, predstavlja uporabu smrtonosne sile. Članak 43. stavak 6. Zakona o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona

⁴⁴⁴ Pucanje na motorno vozilo u kretanju pokazuje osim toga da nosi u sebi i faktor velike nesigurnosti pošto je pokretne ciljeva naravno teže pogoditi. To stalno ugrožava i treće osobe. U Zürциhu su, napr. zabilježeni višestruki pogoci u tramvajska kola ili parkirana motorna vozila. Čak se dogodilo da je u jednom takvom slučaju zrnom, koje se odbilo, pogođen policijski službenik. Na osnovi tih iskustava i praktičkih pokušaja treba se pridržavati mišljenja da je upotreba vatrengog oružja protiv osobnih automobila koji su u pokretu, ili u kojima ima ljudi u pravilu neprikladno sredstvo. Iako se jedna takva upotreba oružja može pravno opravdati, praksa pokazuje da je ona tehnički nepodesna da zaustavi vozilo u bijegu. Iz toga moramo izvući konačan zaključak da je upotreba vatrengog oružja protiv osobnog vozila u pokretu, a u kojem se nalaze ljudi u načelu neprikladno sredstvo.

⁴⁴⁵ Po mom mišljenju upotreba vatrengog oružja protiv motornog vozila s putnicima ima smisla samo tamo gdje su krajnje teško otkriveni počinitelji počeli bježati automobilom pa nije važno hoće li možda biti pogodene i osobe u automobilu. To, međutim, može biti slučaj samo onda ako se npr., radi o počiniteljima najtežeg kapitalnog zločina, koji su prilikom počinjenja krivičnih djela pokazali da uopće nemaju obzira prema ljudskom životu. Hug, B.; Upotreba vatrengog oružja kod policije, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, BROJ 2-3, Zagreb 1995. str. 108.

⁴⁴⁶ Za upotrebu vatrengog oružja protiv motornih vozila u bijegu vrijedi ista odredba kao i za osobe u bijegu koje idu pješice, prema kojoj se vatreno oružje smije koristiti ako je osoba u bijegu počinila teški zločin, ili teški prekršaj, ili je za to opravdano osumnjičena. Ako je utvrđeno da u motornom vozilu sijedi počinitelj teškog zločina, onda su pravne pretpostavke za upotrebu vatrengog oružja jasne. Hug, B.; Upotreba vatrengog oružja kod policije, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, BROJ 2-3, Zagreb 1995. str. 107-108.

18.7. Uporaba vatrene oružja prema životinjama

Propisi koji uređuju uporabu vatrene oružja prema životinjama, nužni su iz dva razloga. Prvi razlog slijedi iz potrebe da svi slučajevi policijske uporabe vatrene oružja budu uređeni propisima koji uređuju policijske ovlasti, kako bi se izbjegla antinomije što mogu nastati poradi djelomične uređenosti tog problema u općim ustanovama kaznenog prava i propisima koji uređuju ovlasti policije. Drugi razlog je u potrebi da to pitanje kao policijska ovlast bude uređeno ekstenzivnije od krajnje nužde. Razlog takve potrebe slijedi iz životnih prilika. Policijski službenik ima sigurni oslonac za upotrebu vatrene oružja kada odbija napad životinje na čovjeka.⁴⁴⁷

Policijski službenik ovlašten je uporabiti vatreno oružje prema životinjama⁴⁴⁸ radi otklanjanja napada i opasnosti za život i zdravlje ljudi.

Uporaba vatrene oružja radi odbijanja opasnosti od napada životinja na život i tijelo osobe, prema životinjama ne smatra se uporabom vatrene oružja kao sredstva prisile. Uporabom vatrene oružja radi odbijanja napada životinja, policijski službenik djeluje prema institutu krajnje nužde. Zakon o policiji za uporabu vatrene oružja upotrebljava termin "dopušteno je", a Pravilnik "može" uporabiti. U značenju termina nema bitne razlike.

Drugi vid uporabe oružja prema životinjama nije u potpunosti pokriven ustanovom krajnje nužde i zato je nužno tu uporabu urediti zakonom. Uporaba vatrene oružja dopuštena je prema životinjama kada zbog bolesti ili teške povrede nije moguća intervencija stručne osobe koja bi poduzela odgovarajuću mjeru.⁴⁴⁹

Pravilnikom su preciznije određeni uvjeti za uporabu vatrene oružja prema životinjama radi prikraćivanja muka pri ugibanju. Za uporabu oružja prema bolesnoj ili teško ozljeđenoj životinji, traži se suglasnost veterinara posjednika životinje. Iznimno je vatreno oružje moguće uporabiti samo uz suglasnost veterinara ukoliko suglasnost posjednika životinje nije moguće zatražiti ili se radi o životinji koja se ne nalazi u posjedu neke osobe. Razlozi uporabe oružja dani su alternativno, prema teško bolesnoj ili teško ozljeđenoj

⁴⁴⁷ Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000. str. 117

⁴⁴⁸ Vatreno oružje je dopušteno uporabiti protiv životinja kada od njih prijeti izravna opasnost od napada na život i tijelo osobe ili opasnost od ugrožavanja života ili zdravlja ljudi (zarazne bolesti i sl.). Članak 66. stavak 1. ZP

⁴⁴⁹ Oružje je dopušteno uporabiti prema bolesnim i teško povrijeđenim životinjama, kada veterinar ili druga osoba ne može poduzeti odgovarajuće mjere. Članak 66. stavak 2. ZP

životinji: čije bi liječenje bilo dugotrajno a ishod liječenja neizvjestan, koja uslijed bolesti može ugroziti život ili zdravlje ljudi i koja je uslijed bolesti opasna za okolinu.⁴⁵⁰

Uporaba vatreng oružja prema životnjama od koje iz bilo kojeg razloga predstavljaju opasnost pokrivena je odredbama stavka 1. Članka 66. Zakona o policiji i odredbama članka 46. Pravilnika, stoga držimo da odredbe članka 47. stavka 1. točke 2. i 3. Pravilnika unose nejasnoće u predmetni propis. Da li je potrebno odobrenje veterinara ili posjednika životinje za uporabu vatreng oružja prema životinji koja je zbog bolesti ili ozljede opasna za život i zdravlje ljudi. Držimo da nije. Uporaba je u potpunosti pokrivena ustanovom krajnje nužde. Za otklanjanje, od sebe ili drugog, neiskriviljene opasnosti koja se na drugi način nije mogla otkloniti, nije potrebna suglasnost. Odlaganje otklanjanja opasnosti da bi se pribavila suglasnost veterinara ili posjednika životinje nije prihvatljiva. Moguće je i da jedna od ovlaštenih osoba za davanje suglasnosti tu suglasnost uskrati i time dovede u pitanje otklanjanje opasnosti.

Odluku za uporabu vatreng oružja prema ozlijedenoj životinji, od koje ne prijeti opasnost a čije bi liječenje bilo dugotrajno i povezano s patnjama, a ishod liječenja neizvjestan, treba i dalje ostaviti na dispoziciju posjedniku životinje i veterinaru.

Odredba članka 66. stavka 2. "Oružje je dopušteno.." treba preformulirati u "Vatreno oružje je dopušteno..." jer je pojam oružje preširok.

Propis o uporabi vatreng oružja prema životnjama, u članku 47. Pravilnika treba *de lege ferenda* djelomično izmijeniti i izostaviti točke 2. i 3. u stavku 1.

⁴⁵⁰ (1) Kada veterinar ili druga osoba nije u mogućnosti poduzeti odgovarajuću mjeru, vatreno oružje se uz suglasnost posjednika životinje i veterinara smije uporabiti i prema bolesnoj ili teško ozlijedenoj životinji: . čije bi liječenje bilo dugotrajno i povezano s patnjama a ishod liječenja neizvjestan, 2. koja uslijed zarazne bolesti i/ili razdraženosti izazvane bolovima može ugroziti život ili zdravlje ljudi, 3. koja je uslijed neizlječive i/ili zarazne bolesti opasna za okolinu. (2) Vatreno oružje se pod uvjetima iz stavka 1. ovog članka iznimno može uporabiti samo uz suglasnost veterinara, ukoliko suglasnost posjednika životinja nije moguće zatražiti ili se radi o životinji koja se ne nalazi u posjedu neke osobe. Članak 47. Pravilnika

19. UPORABA VATRENOG ORUŽJA U PROGONU PLOVNOG OBJEKTA

Pravo nadzora državno teritorija i ostvarenje suverenosti države proširuje se i na teritorijalno more i na unutarnje plovne puteve. Nadzor nad vodenim površinama namijenjenim plovidbi ima u odnosu na kopno niz specifičnosti. Prije svega tu su karakteristike plovnih objekata i specifičnosti plovnih objekata u odnosu na druga prometna sredstva ali i druge posebnosti. Zbog tih posebnosti potrebno je posebnim propisima utvrditi koje su to okolnosti radi kojih je potrebito postupanje policije prema plovnim objektima, ovlasti policije u postupanju prema plovnim objektima i sredstva prisile prema plovnim objektima koja su nužna radi postizanja zadanih ciljeva i ostvarenje svrhe postupanja. Kao i kod drugih policijskih postupanja, vatreno oružje je krajnje sredstvo prisile za koje vrijede opće odredbe o primjeni vatretnog oružja prema osobama i prema objektima ali i neke posebnosti, koje se odnose na posebne karakteristike vodenih plovnih putova i samih plovnih objekata. Prema odredbama Zakona o policiji, policijski službenik u obavljanju policijskih poslova na moru i u unutrašnjim plovnim putovima ovlašten je uporabiti vatreno oružje ako se proganjeni plovni objekt ne zaustavi nakon upućenog vidljivog ili čujnog poziva na zaustavljanje.⁴⁵¹ Odredbe o uporabi vatretnog oružja ne daju odgovor na pitanja, kada su i zbog kojih policijskih poslova policijski službenici ovlašteni započeti s progonom plovnog objekta i koje policijske poslove obavljaju policijski službenici na moru ili unutarnjim plovnim putovima. Općim propisom navedene policijske poslove iz članka 3. Zakona o policiji treba proširiti i specifičnim policijskim poslovima vezanim za specifičnosti i posebnosti plovnih objekata i proširivi su na provjeru zastave plovila, zaustavljanje plovila, pregled isprava plovila i osoba na plovilu i pregled plovila.

Propis koji se ranije primjenjivao a odnosi se na poslove policije na moru ili unutarnjim plovnim putovima je donošenjem Zakona o policiji dokinut.⁴⁵²

⁴⁵¹ Policijski službenik u obavljanju policijskih poslova na moru i u unutarnjim olovnim putovima ovlašten je uporabiti vatreno oružje ako se proganjeni plovni objekt ne zaustavi nakon upućenog vidljivog i čujnog poziva na zaustavljanje s udaljenosti koja mu nesumnjivo omogućuje primanje poziva. (2) U tijeku progona posad proganjene plovnog objekta smije se upozoriti i zastrašiti ispaljivanjem hica u zrak, iznad plovnog objekta. (3) Ako se plovni objekt ne zaustavi ni nakon upozoravajućih hitaca, vatreno oružje dopušteno je uporabiti i prema plovnom objektu. (4) Policijski službenik dužan je u slučaju iz stavka 2. i 3. ovoga članka pri uporabi vatrenog oružja čuvati živote posade proganjene plovnog objekta. Članak 67. stavak 1. ZP

⁴⁵² (1) U obavljanju poslova policije na moru i unutarnjim plovnim putovima ovlaštene službene osobe na policijskim plovilima i zrakoplovima imaju pravo provjeriti zastavu i zaustaviti sumnjivo plovilo, izvršiti pregled njihovih isprava, pretražiti plovilo, te goniti uzaptiti i sprovesti nadležnom organu, ako se plovilo u obalnom moru RH, nad njenim epikontinetalnim pojasmom ili na unutarnjim plovnim putovima ne pridržava propisa Republike Hrvatske.(2) U slučaju iz stavka 1. ovog članka gonjenje stranog plovila može početi ako se

Dokinuti propis sadrži specifične poslove policije na moru ili unutarnjim plovnim putovima, kao i propisi koji se odnose na istu materiju drugih država⁴⁵³ i te propise treba *de lege ferenda* ponovno uvrstiti u propise Zakona o policiji o uporabi vatreng oružja u progonu plovnih objekata.

Progon plovila policija može poduzeti nakon što se plovni objekt ne zaustavi na poziv za zaustavljanje. Poziv za zaustavljanje može biti upućen uređajem za davanje zvučnih signala, plavim rotacijskim svjetlom, megafonom ili pištaljkom,⁴⁵⁴ a pravilnikom se mogu propisati i druga sredstva za upućivanje poziva za zaustavljanje. Razlog nezaustavljanja plovila nije moguće utvrditi dok se plovilo ne zaustavi i ne izvrše potrebne mјere i radnje radi utvrđivanja konkretnog razloga. Pravni osnov za početak progona plovnog objekta je upravo odbijanje postupanja po zapovijedi policije. Uvjet za započinjanje progona plovnog objekta je određivanje zemljopisne pozicije plovila⁴⁵⁵ uvjerenje policijskih službenika da se plovni objekt nije zaustavio nakon upućenog vidljivog ili čujnog poziva,⁴⁵⁶ odnosno zapovijedi s udaljenosti koja mu nesumnjivo omogućuje primanje poziva.

Zaustavljanje plovnog objekta označava smanjenje brzine plovidbe plovnog objekta i zaustavljanje pogonskog motora plovnog objekta.⁴⁵⁷ Pitanje jezika izdavanja zapovijedi također treba urediti propisima. Držimo da je prihvatljivo propisati uporabu hrvatskog i engleskog jezika kao jezike na kojima je potrebno uputiti zapovijed posadi

plovilo ne zaustavi nakon upućenog vidljivog ili zvučnog poziva na zaustavljanje s udaljenosti koja mu omogućuje da poziv primi. Nakon početka gonjenja, posada stranog broda može se upozoriti i zastrašiti pucanjem u zrak. Ako se strano plovilo ne zaustavi ni nakon upozoravajućih hitaca vatrene oružje se može upotrijebiti i protiv samog plovila. Pri upotrebi vatrene oružja prema stranom plovilu ovlaštene osobe dužne su u najvećoj mjeri štititi živote njegove posade. (3) Ukoliko nije bilo prekidano gonjenje se može nastaviti i na otvorenom moru i u isključivom ekonomskom pojusu bilo koje države, sve dok strano plovilo ne uplovi u teritorijalno more svoje ili neke treće države. Zakon o unutarnjim poslovima, NN 76/94.

⁴⁵³ (1) Pri neposrednjem opravljanju naloga policije na vodah imaju policijski pravico: preveriti zastavo broda, ustaviti plovilo, ga pregledati in preiskati, pregledati listine plovila, članov posade i potnikov; uporabiti druga policijska pooblastila, če je to potrebno. (2) Policijski smejo zasledovati, zajeti in odpeljati k pristojnjemu organu plovilo in člane posadke, če obstaja sum, da so bili kršeni predpisi Republike Slovenije ali pravila medunarodnega prava. 53. člen Zakon o policiji, Uradni list RS 70/2005.

⁴⁵⁴ 145. člen Znak za ustavitev plovila se daje z vidnim ali zvočnim signalom (znaki mednarodnega signalnega kodeksa, naprava za dajanje zvočnih znakov, modra rotacijska luč, megafon ali piščalka) z razdalje, ki omogoča, da ga s plovila lahko vidijo oziroma slišijo. Pravilnika o policijskih pooblastilih

⁴⁵⁵ Prije izdavanja zapovijedi o zaustavljanju plovila, policijski službenik dužan je utvrditi zemljopisnu poziciju plovila određivanjem koordinata. Pozicija manjih plovila namjenjeni šporu i razonodi može se odrediti opisno Članak 48. stavak 4. Pravilnika.

⁴⁵⁶ Znak za zaustavljanje plovila daje se vidljivim svjetlosnim i zvučnim signalima ili znacima međunarodnog signalnog kodeksa, na udaljenosti koja omogućuje da se s plovila kojem je upućen može vidjeti odnosno čuti. Zaustavljanje plovila može se zapovijediti i uporabom sredstava veze. Članak 48. stavak 2. i 3. Pravilnika.

⁴⁵⁷ 144. člen Ustavitev plovila pomeni zmanjšanje hitrosti ustavljanega plovila na hitrost, ki še zagotavlja njegovo varno plovbo, na policijstov ukaz pa tudi izključitev pogonskega sistema. Pravilnik o policijskih pooblastilih.

plovnog objekta usmeno ili putem telekomunikacijskih sredstva.⁴⁵⁸ Pitanje udaljenost koja nesumnjivo omogućuje primanje poziva je *questio facti* i ne može se dati opći odgovor na to pitanje. O započetom progonu plovila, policijski službenik je dužan odmah izvijestit operativno-komunikacijski centar policijske uprave.⁴⁵⁹

Ako se plovilo na dane zapovjedi ne zaustavi, treba uzeti da postoji sumnja da su prekršeni propisi Republike Hrvatske ili međunarodnog prava, kao osnovu za početak progona polovnog objekta.⁴⁶⁰ Uporaba vatrene oružja prema plovnom objektu uređena je u skladu s načelom postupnosti uporabe sredstava prisile. Prva uporaba vatrene oružja je u skladu s načelom potkrijepe naloga za zaustavljanje, zatim kao sredstvo zastrašivanja u cilju sprječavanja bijega ili zaustavljanja progonjenog plovila, što se sve može označiti kao demonstracija sile vatrene oružja. U prvom slučaju je zapravo riječ o posrednoj sili, stvarnoj prijetnji oružjem i koliko god ona bila "u tehničkom smislu" bliska drugom vidu uporabe vatrene oružja, ipak se od njega bitno razlikuje. Ako su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrene oružja, ona nužno mora biti selektivna, stupnjevita.

Vatrene oružje se može rabiti poglavito spram stvari, a to ovdje znači spram progonjenog plovnog objekta, ali uvijek u cilju zaustavljanja a ne potapanja.⁴⁶¹ Odredbama Zakona nedvojbeno je određeno da je dopuštena uporaba vatrene oružja prema progonjenom plovnom objektu, ako se plovni objekt ne zaustavi niti nakon upozoravajućih hitaca ispaljenih radi upozorenja i zastrašivanja. Zakon, ni Pravilnik izrijekom ne navode koliko je hitaca potrebno ispaliti radi upozorenja i zastrašivanja.⁴⁶² To je svakako više od jednog hica. Pitanje, koliko hitaca upozorenja je obavezno ispaliti prije uporabe vatrene oružja prema progonjenom plovnom objektu potrebito je svakako regulirati odredbama pravilnika. Odredbe zakona o uporabi vatrene oružja prema plovnom objektu sadrže i odredbe o obavezi čuvanja života posade progonjenog plovnog objekta. Ovu zaštitu svakako

⁴⁵⁸ 145. člen 2. stavak Ustni ukazi morajo biti jasni in kratki, in sicer: "Zaustavite plovilo, policijska kontrola!". Ustni ukazi morajo biti v slovenskem in v angleškem jeziku, obvezno se trikrat ponovijo. Pravilnika o policijskih pooblastilih.

⁴⁵⁹ Članak 49. stavak 2. Pravilnika

⁴⁶⁰ Če se plovilo na dane znake in pozive ne ustavi, obstaja sum, da so bili kršeni predpisi Republike Slovenije, međunarodne pogodbe ali pravila međunarodnog prava, odredi poveljnik patrolnega čolna zasledovanje plovila. 154. člen, Pravilnika o policijskih pooblastilih.

⁴⁶¹ Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001., str. 58.

⁴⁶² 157. člen (1)V primeru uporabe streljnega orožja, policist s patruljnega plovila najprej izstreli najmanj dva opozorilna strela v zrak. Če se plovilo ne ustavi, izstreli najmanj dva naboja pred njegov premec, če se plovilo ni tedaj ne ustavi, začne policist streljati v pramec ali drug občutljiv del plovila. Če poskuša plovilo, kljub prej navedenemu postupku, pobegnuti v tuje vode, ga sme policist v skranjem primeru s streli onesposobiti za plovidbo. (2) Policist s patruljnega plovila sme brez opozorila takoj streljati po plovilu, katerega posadka ga napade s strelnjim orožjem, ga pokuša potopiti ali kako drugače ogroža življenje posade patruljnega plovila. Pravilnik o policijskih pooblastilih.

treba proširiti i na sve osobe koje su pod različitim okolnostima i u različitim ulogama nalaze na progonjenom plovnom objektu. Zakonodavac se unatoč problemu selektivnosti uporabe vatrenog oružja prema progonjenom objektu nije odrekao uporabe vatrenog oružja prema progonjenom objektu.⁴⁶³

Ukoliko prihvatimo da problem selektivnosti uporabe vatrenog oružja prema progonjenom plovnom objektu nije zapreka za uporabu vatrenog oružja, odnosno da je takvu uporabu moguće pravdati interesom kontrole teritorijalnog mora i uporabom vatrenog oružja, ostaje pitanje provedbe načela razmjernosti pri uporabi vatrenog oružja prema progonjenom plovnom objektu ali s tim povezane i uporabe vatrenog oružja prema osobama na progonjenom plovnom objektu.

Moguće rješenje je svakako uvažavanje načela razmjernosti i vezanje uporabe vatrenog oružja prema progonjenom plovnom objektu na opća pravila o uporabi vatrenog oružja prema osobama.⁴⁶⁴ Na pitanje, da li samo sumnja u kršenje propisa Republike Hrvatske ili odredaba Međunarodnog prava ili međunarodnih ugovora, može biti dovoljna osnova za neselektivnu uporabu vatrenog oružja prema plovnom objektu i osobama na plovnom objektu, treba odgovoriti pozitivno. Uporabu vatrenog oružja ne treba vezati na opća pravila o uporabi vatrenog oružja prema osobama.⁴⁶⁵

Propis ne sadrži ni okvirne granice prostornog elementa progona plovnog objekta, mjesto ili zemljopisnu poziciju započinjanja progona plovnog objekta i mjesto ili zemljopisnu poziciju završetka progona plovnog objekta. Nije jasno do koje granice može trajati progon plovnog objekta i treba li taj progon proširiti do granica teritorijalnog mora drugih država. Isto tako na sadrži određenja o vrsti oružja koje su policijski službenici u progonu plovnog objekta ovlašteni uporabiti. Da li je realno očekivati postizanje svrhe poduzetog progona uporabom samo osobnog naoružanja policijskih službenika ili je potrebno

⁴⁶³ Nije jasno je li se zakonodavac odrekao ovlasti na uporabu vatrenog oružja dok je život posade u pitanju ili samo u cilju poštivanja načela ograničenja prisile, odnosno skreće li samo pozornost na maksimalnu zaštitu života, ali ipak dopušta uporabu vatrenog oružja. Bez obzira na ovu deklarativnost o čuvanju života posade, treba reći da je problem selektivnosti pri svakoj uporabi vatrenog oružja izražen, a u ovom primjeru on poprima svoje najšire razmjere. Izgleda neostvarivo zahtijevati od policijskog službenika koji je na plovnom objektu preciznost u gađanju prema drugom plovnom objektu, i to u uvjetima maksimalne angažiranosti radnih mogućnosti na obje strane. Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 115.

⁴⁶⁴ Vidi Veić, P. ibid., str. 113-114.

⁴⁶⁵(1) Policist sme pri zasledovanju plovila uporabiti sredstva, primerena za prisilno zaustavitev, vključno s strelnim oružjem. (2) Uporaba strelnega orožja je dovoljena le za zaustvitev plovila in za njo ne veljaju pogoji za uporabo iz 52. člena Žakona o policiji. 156. člen Pravnik o policijskih pooblastilih.

korištenje i posebnih vrsta oružja, po odobrenju ili odluci voditelja plovnog objekta koji vrši progon. Pitanje postupanja prema stranom vojnom plovnom objektu nije riješeno niti načelno.

Držimo da je postupak zaustavljanja, progona, pregleda osoba i putnika, pregleda i pretrage plovnog objekta, zbog cijelog niza specifičnosti od kojih su neke navedene samo fragmentarno, potrebno posebno i detaljnije urediti odredbama Pravilnika, umjesto postojeće presumpcije primjene općih propisa i na postupanje prema plovnom objektu.⁴⁶⁶

⁴⁶⁶ 158. člen (1) Če poveljnik plovila, na kateremu se opravlja pregled oziroma preiskava, policistu noče omogočiti pregleda ali preiskave plovila (odpreti skladišča, prostorov ipd), ali če je bilo s pregledom listin in knjig plovila ali s pregledom oziroma preiskavo plovila ali na drug način ugotovljeno, da gre za kršitev predpisov Republike Slovenije, mđunarornih pogodb ali pravil međunarodnega prava, se plovilo zajme in pripelej v najbliže pristanišče. (2) Zajetje plovila pomeni ukre, s katerim policist prevzme nadzor nad plovilom. 159. člen (1) O tem, da je bilo plovilo zajeto, se sestavi zapisnik, ki vsebuje: podatke o plovilu, podatke o poveljniku, številu članov posadke in drugih osebah na plovilu, navigacijske podatke o kraju in vzrokih zaustavitve plovila, metereološke podatke, ugotovitev pregleda listin in knjig oziroma pregleda ali priskave plovila, čas trajanja zaustavitve plovila, v katero pristanišče je bilo odpeljano in kateremu organu je bilo izročeno. (2) Zapisnik podpišeta policist, ki je plovilo zajel, in poveljnikzajtega plovila. Če poveljnik noče podpisati zapisnika je potrebno v zapisnik navesti, zakaj tega ni hotel storiti. Izvod zapisnika se izroči poveljniku plovila. 160. člen Zaradi pregleda, preiskave ali zajetja sme policist stopiti na plovilo, ki je v postopku. 161. člen (1) Če tuje vojaško plovilo prekrši slovenske predpise o obalnemu morju, ga policist s patruljnega plovila opozori, naj zapusti naše vode. (2) O tujem vojaškem plovilu, ki krši slovenske predpise o obalnem morju, policist s patruljnega plovila obvesti najbližo enoto Slovenske vojske. (3) Policist mora sataviti uradni zaznamek, ki vsebuje: čas, ko je tuja vojna ladja vplula v obalno morje, zemljopisni položaj, kategorijo in državno pripadnost tuje vojne ladje, smer plovdbe, znake, ki ih je dalo patruljno plovilo, in odgovore, ki jih je dobilo, čas mudritve tuje vojne ladje v obalnem morju in druge okoliščine, ki so pomembne za ugotovitev kršitve. Uradnemu zaznamku mora biti priložena skica dogotka. 162. člen Dolločila o postupku uporabe policijskih pooblastil na vodah iz V. Poglavlja tega pravilnika, veljajo tudi v primeru kadar policist uporablja pooblastila za varovanje državne meje na morju v skladu z določili zakona o nadzoru državne meje. Pravilnik o policijskih pooblastilih.

20. UPORABA SREDSTAVA PRISILE PREMA SKUPINI OSOBA

Uporaba sredstava prisile prema skupini uvjetovana je odbijanjem skupine koja se protupravno okupila i koja se protupravno ponaša na način da može izazvati nasilje, da se na zapovijed policijskog službenika raziđe.⁴⁶⁷ Zapovijed se upućuje usmeno ili tehničkim sredstvom tako da se omogući da većina okupljenih čuje zapovijed.⁴⁶⁸

Prema odredbama propisa za primjenu sredstava prisile moraju biti kumulativno zadovoljena sva tri uvjeta.⁴⁶⁹ Znači li to da je dozvoljeno protupravno okupljanje i da se prema skupini koja se protupravno okupila, a ne ponaša se protupravno niti prijeti izazivanjem nasilja,⁴⁷⁰ radi njenog rastjeravanja ne mogu uporabiti sredstva prisile; ili prema skupini koja se nije protupravno okupila ali se protupravno ponaša⁴⁷¹ te tako može izazvati nasilje ne mogu primijeniti sredstva prisile radi njenog rastjeravanja; ili prema skupini koja se nije protupravno okupila, koja se ne ponaša protupravno tako da može izazvati nasilje, kad su tijekom okupljanja stekli uvjeti za njegovo sprječavanje ili prekidanje,⁴⁷² ne mogu primijeniti sredstva prisile? Smatramo da je odgovor na postavljena pitanja negativan, iako to ne proizlazi iz odredaba Zakona. Nije li protupravno okupljanje kršenje propisa? Nije li odbijanje zakonite zapovijedi policijskog službenika razlog za uporabu sredstava prisile? Uporabu sredstava prisile, prema skupini, treba biti dozvoljena,

⁴⁶⁷ Policijski službenik ovlašten je uputiti zapovijed skupini osoba da se raziđe ako se skupina protupravno ponaša te tako može izazvati nasilje. Članak 64. stavak 1. ZP

⁴⁶⁸ Članak 50. stavak 2. Pravilnika

⁴⁶⁹ Policijska ovlast za upućivanje poziva za razilaženja u smislu stavka 1. povezana je sa slijedećim uvjetima: a) mora postojati skupina osoba, b) skupina se mora protupravno ponašati, c) ponašanje mora biti takvo da se može pretvoriti u nasilje. Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001. str. 54.

⁴⁷⁰ Nasiljem valja smatrati uporabu fizičke snage prema drugome kojom se povrjeđuje tjelesni integritet druge osobe, oduzima joj se sloboda kretanja ili sloboda odlučivanja o svojim postupcima. U smislu razmatrano propisa nasiljem valja smatrati i grubo ponašanje šireg dosega prema stvarima. Veić, P. ibid. str. 55.

⁴⁷¹ Pojam protupravnog ponašanja je složeniji jer ponašanje može biti povezano s kršenjem više propisa, tu prije svega dolazi do izražaja kršenje propisa o prekršajima protiv javnog reda i mira, o sigurnosti prometa na cestama i sl. Veić, P., ibid. str. 55.

⁴⁷² Ovlaštena službena osoba Ministarstva unutarnjih poslova (u dalnjem tekstu: ovlaštena službena osoba) može spriječiti odnosno prekinuti mirno okupljanje i javni prosvjed ako: 1. nije prijavljen ili je zabranjen, 2. se održava na mjestu koje nije navedeno u prijavi, 3. je netko od sudionika mirnog okupljanja ili javnog prosvjeda naoružan, 4. sudionici pozivaju ili potiču na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti, 5. redari ne mogu održavati red i mir, 6. nastupi zbiljska i izravna pogibelj od nasilja i drugih oblika ozbiljnog remećenja javnog reda i mira. Članak 22. Zakona o javnom okupljanju, NN 128/99.

ako se na zapovijed policijskog službenika ne raziđe, za svaki od navedenih uvjeta posebno, i za međusobne kombinacije ovih uvjeta kao i za kumulativno ispunjene uvjete.

Ni Zakon ni Pravilnik ne definiraju pojam skupina. Zakon o javnom okupljanju, mirno okupljanje i javni prosvjed povezuje s organiziranim okupljanjem više od dvadeset ljudi.⁴⁷³

No, okupljanje više osoba, skupine osoba ili mnoštva ne mora biti organizirano i planirano, prema odredbama Zakona o javnom okupljanju, da bi policija, prema skupini osoba bila ovlaštena uporabiti sredstva prisile. Držimo da uporaba sredstava prisile prema većem broju osoba ili skupini ne može biti isključivo povezana s odredbama Zakona o javnom okupljanju. Očigledno je kako je određenje u Zakon o policiji bitno ekstenzivnije.⁴⁷⁴ Naime, određena sredstva prisile, mlazove vode i službenog konja navedena u odredbama Zakona i Pravilnika, dopušteno je uporabiti samo za uspostavljanje javnog reda i mira narušenog u većem obimu.

Uporabu sredstava prisile prema skupini treba prije svega vezati na uspostavu javnog reda i mira kršenog u većem opsegu. Za uspostavu javnog reda i mira, kojeg zbog obima nije moguće uspostaviti uporabom tjelesne snage, palice, i službenog psa treba propisati korištenje posebnih motornih vozila, kemijska sredstva, mlazove vode i službenog konja.⁴⁷⁵ O uporabi posebni vozila⁴⁷⁶ i kemijskih sredstava⁴⁷⁷ kao sredstva prisile koje dozvoljeno uporabiti prema skupini nema drugih odredbi.

Drugo ograničenje uporabe sredstava prisile prema skupini je odredba o uporabi sredstava prisile samo po zapovijedi načelnika policijske uprave ili policijskog službenika kojeg on odredi.⁴⁷⁸

⁴⁷³ Članak 4. stavak 1. Zakona o javnom okupljanju, NN 128/99.

⁴⁷⁴ Veić, P. Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001. str. 55.

⁴⁷⁵ Slovenski Zakon o policiji ne navodi posebne odredbe o primjeni sredstva prisile prema supini osoba, osim primjene sredstava prisile radi uspostave javnog reda i mira, kršenog u većem opsegu od strane većeg broja osoba. (1) Za uspotavitev javnega reda, kadar je ta huje ali množično kršen, smejo policisti, poleg prisnih sredstava iz prejšnjega člena, uprabit plinska sredstva in druga sredstva za pasivizacijo, vodni curek, konjenico in posebna motorna vozila. (2) Plinska sredstva in druga sredstva za pasivizacijo se lahko uporabijo tudi v primerih terorističnih dejanj in ugrabitev ali za prijetje osebe, ki se upire, napada ali drugače onemoguča izvršitev naloge ali neposredno ogroža življjenje policista ali koga drugega. Člen 51. c Zakona o policiji R Slovenije Uradni list RS 70/2005; Mađarski zakon o policiji propisuje uporaba mreža za hvatanje. Mreže za hvatanje se kao sredstvo prisile mogu uporabiti prema pojedinoj osobi kad su za to ispunjeni uvjeti i prema odredbama § 59. kada je potrebno rastjerati skupinu. Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona ne sadrži posebne odredbe o primjeni sredstava prisile prema skupini osoba, izuzev odredaba o uporabi sredstva prisile u člancima 42.-45.

⁴⁷⁶ Članak 53. Pravilnika

⁴⁷⁷ Članak 64. ZP

⁴⁷⁸ Članak 64. stavak 3. ZP

Propisi o uporabi mlazova vode,⁴⁷⁹ donose ograničenje za uporabu mlazova vode veće snage, prema osobi izravnim udarcem mlaza vode veće snage s udaljenosti koja može ugroziti njen život.⁴⁸⁰ O uporabi službenog konja kao sredstva prisile⁴⁸¹ izuzev odredbe da se službeni konj smije uporabiti samo pod nadzorom stručno osposobljenog policijskog službenika i samo radi uspostavljanja narušenog javnog reda i mira,⁴⁸² nema drugih odredbi.

Propisi Zakona i Pravilnika glede uporabe sredstava prisile prema skupini su nedorečeni i nedostani, stoga ih treba, de lege ferenda, izmijeniti i dopuniti.

Pri uporabi sredstava prisile radi uspostavljanja narušenog javnog reda i mira u većem opsegu, vrijede sva pravila i ograničenja o primjeni sredstva prisile prema zapovijedi nadređenog policijskog službenika.

⁴⁷⁹ Prema statističkim podacima, od 1998 do 2005 godine, Policija je evidentirala samo jednu uporabu mlazova vode (vodeni top) 2001. godine. U statističkim podacima za tu godinu je navedeno da se sredstva prisile nisu upotrebljavala radi uspostave narušenog javnog reda i mira. Kako je mlazove vode moguće, zakonito upotrebljavati samo za uspostavu narušenog javnog reda i mira, navedeno dovodi u pitanje objektivnost službenih statističkih podataka.

⁴⁸⁰ Članak 51. stavak 2. Pravilnika.

⁴⁸¹ Prema statističkim podacima, od 1998. do 2005. godine nije evidentirana uporaba službenog konja kao sredstva prisile.

⁴⁸² Članak 40. Pravilnika

21. STATISTIČKI POKAZATELJI I USPOREDNA ANALIZA

21.1. Primjena sredstava prisile – statistički podaci MUP-a RH

Statistički pokazatelji broja uporaba sredstava prisile u Republici Hrvatskoj od 1998. godine do 2005. godine pokazuju da je broj uporabe sredstava prisile u neprekinutom porastu te da je ukupan broj sredstava prisile od 579 uporaba sredstava prisile 1998. godine porastao na 2989 uporaba sredstva prisile 2005. godine, odnosno da je broj uporaba sredstava prisile porastao više od pet puta.

Osim broja uporabe sredstava prisile važna je i struktura uporabljenih sredstava prisile, način kontrole uporabe sredstava prisile te metodologija evidentiranja i statističke obrade broja sredstava prisile.

Statistički pokazatelji broja uporaba sredstava prisile, sadrže podatke o ukupnom broju uporaba sredstava prisile ali ne sadrže podatke o broju osoba prema kojima su uporabljena sredstva prisile. Teško je kao relevantne uzeti podatke da je prema jednoj osobi primijenjeno samo jedno sredstvo prisile, odnosno da je broj uporaba sredstava prisile i broj osoba prema kojima je uporabljeno sredstvo prisile. Prema prirodi stvari broj uporaba sredstava prisile trebao bi biti manji od broja uporabljenih sredstava prisile i broja osoba prema kojima su primjenjivana sredstva prisile. Evidentiranje broja uporaba sredstava prisile na način da se evidentira samo najteže primijenjeno sredstvo prisile bez obzira na druga uporabljena sredstva prisile (evidentiranja uporabe tjelesne snage, ali ne i sredstava za vezivanje, koje je uslijedilo nakon uporabe tjelesne snage) nije prihvatljiva.⁴⁸³

Evidentiranje uporabe jednog sredstava prisile protiv dvije ili protiv više osoba je upitno. Da li je moguće uporabiti sredstvo jedno sredstvo za vezivanje protiv više osoba, jednu uporabu tjelesne snage protiv dvije ili više osoba ili nekog drugog sredstva prisile protiv dvije ili više osoba, a da se ne evidentira uporaba sredstva prisile prema svakoj osobi? Držimo da takovo evidentiranje i statističko praćenje ne daje vjerodostojne podatke o uporabi sredstava prisile u Republici Hrvatskoj..

Trebalo bi *de lege ferenda*, osigurati statističko praćenje na način da se evidentira broj uporaba sredstava prisile, broj uporabljenih sredstava prisile i broj osoba prema kojima su uporabljena sredstva prisile.

⁴⁸³ V letu 2004. so policisti v 4441 primerov zoper 5104 osebe uporabili 8943 različnih prisilnih sredstev .

Iz dostupnih podataka razvidno je da policija u Republici Hrvatskoj, unatoč zakonskim mogućnostima kao sredstvo prisile u vremenskom periodu od 1998. godine do 2005. godine nije uporabljala službene konje, službene pse i posebna motorna vozila. U istom vremenskom periodu mlazovi vode (vodeni top) uporabljeni su na otvorenom prostoru jedanput 2001. godine, kemijska sredstva (plinska sredstva) jednom, u zatvorenom prostoru 2003. godine a sredstva za prisilno zaustavljanje motornih vozila (jež) samo dva puta 2005. godine.

Isto tako, proturječni su podaci o broju uporabe sredstva prisile radi uspostave narušenog javnog reda i mira 1998. godine uporabljena 41 puta, 1999. godine 15 puta, 2000. godine 2 puta, a 2001., 2002., 2003., 2004. i 2005. godine niti jednom.⁴⁸⁴ Istovremeno, najveći broj napada na policijske službenike evidentiran je upravo radi održavanja JRM-a odnosno 25-35% ukupnog broja napada na policijske službenike.

Broj ozlijedjenih građana uporabom sredstava prisile također pokazuje porast, od 194 ozlijedjenih građana 1998. godine do 460 ozlijedjenih građana 2005. godine. Istovremeno broj policijskih ozlijedjenih policijskih službenika je do 2001. godine bio veći od broja ozlijedjenih građana, a nakon 2001. godine broj ozlijedjenih policijskih službenika u odnosu na broj ozlijedjenih građana se smanjuje, tako je 2005. godine povodom primjene sredstava prisile bilo ozlijedeno 460 građana i 348 policijska službenika. Najveći broj ozljeda odnosi se na tjelesne ozljede a u navedenom vremenskom periodu smrtno je povodom primjene sredstava prisile stradalo 5 građana.⁴⁸⁵

Unatoč povećanju broja uporabljenih sredstava prisile u navedenom vremenskom periodu nije zabilježen rast broja neopravdanih uporaba sredstava prisile niti broj stegovnih postupaka zbog neopravdane uporabe sredstava policije.

Broj napada na policijske službenike je u relacijama od 215 do 311 napada na policijske službenika tijekom jedne godine, bez značajniji odstupanja.

⁴⁸⁴ Prema statističkim podacima policija R Slovenije 2000. godine evidentirano je 1375 uporaba sredstava prisile "pri vzpostavljanju JRM", 2001. godine 1994, 2002. godine 4078, 2003. godine 4938 i 2004. godine 4632 uporabe.

⁴⁸⁵ U istom vremenskom periodu, u napadima na policijske službenike smrtno je stradalo 9 policijskih službenika.

Statistički podaci s MUP-a RH nisu usporedivi s statističkim podacima policije R Slovenije, (zbog različite metodologije evidentiranja uporaba sredstava prisile) ali ipak donosimo i statističke podatke R Slovenije, zbog orijentacione komparacije.⁴⁸⁶

21.2. Primjena sredstava prisile – anketa djelatnika PU Karlovačke

Tijekom mjeseca lipnja i početkom mjeseca srpnja 2006. godine provedeno je anketiranje policijskih službenika PU karlovačke o primjeni sredstava prisile. Anketiranje policijskih službenika provedeno je na način da su policijski službenici ustrojstvenih jedinica PU karlovačke pod nadzorom rukovoditelja ustrojstvenih jedinica ili/i autora ankete, bez unaprijed zadanih kriterija obzirom na karakteristike prema kojima bi se ispitanike razvrstali u određene skupine (prema spolu, starosti stručnoj spremi, radnom iskustvu, radnom mjestu i dr.), anonimno, popunjavali anketne listove.

Anketni list se sastojao od četiri cjeline. Prvu cjelinu sadrži osobne podatke policijskog službenika koji popunjava anketni list (dob, spol, radni staž, stručna spremi i radno mjesto).

Drugi dio anketnog lista sastojao se od praznih polja u koje su anketirani policijski službenici trebali upisivati tekstove odgovarajućih propisa odnosno dijela odredaba koje se odnose na uporabu sredstava prisile.

Treći dio upitnika odnosi se na podatke o uporabi sredstava prisile tijekom vršenja službe (broj uporaba sredstava prisile, mjesto uporabe sredstava prisile, vrstu uporabljenog sredstva te posljedice uporabe sredstava prisile).

Četvrti dio sastojao se od pitanja o osobnim stajalištima policijskih službenika o zakonskoj uređenosti uporabe sredstava prisile, ocjeni vlastitog poznавanja propisa o uporabi sredstava prisile, stajalištu policijskih službenika o uvođenju navih sredstava prisile, teorijskoj i praktičnoj edukaciji policijskih službenika o zakonitoj uporabi sredstava prisile.

Anketom je obuhvaćeno ukupno 207 policijskih službenika PU karlovačke. Upitnik za provođenje ankete sačinjen je na način da sadrži iste grupe pitanja kao i anketni list za anketu provedenu na Policijskoj akademiji 2000. godine pa je ovu moguće komparirati s rezultatima ankete iz 2000. godine. Razlika u propisima koji su 2000. godine bili na snazi a kojima je propisana uporaba sredstava prisile (Zakon o unutarnjim poslovima i Privremenim službovnik) i propisa koji su na snazi 2006. godine (Zakon o policiji i Pravilnik o načinu

⁴⁸⁶ Statistički pokazatelji i grafički prikazi nalaze se u prilogu.

policajskog postupanja) ne bi trebala biti problem obzirom da se anketom pored ostalog, provjerava poznavanje propisa o uporabi sredstava prisile koji se primjenjuju u vrijeme provođenja ankete.

21.2.1. Osobni podaci policijskog službenika

Anketni list popunilo je ukupno 207 policijskih službenika PU Karlovačke razvrstanih u tabeli prema ustrojstvenim jedinicama.

PU KARLOVACKA			
Red. broj	Ustrojstvena jedinica	Broj ispitanika	Postotak
1.	PP Karlovac	25	12,08
2.	PP Duga Resa	2	0,97
3.	PP Ogulin	13	6,28
4.	PP Ozalj	36	17,40
5.	PP Slunj	33	15,94
6.	PP Vojnić	20	9,66
7.	PGP Maljevac	27	13,04
8.	PPRP Karlovac	13	6,28
9.	Interventna jedinica policije	22	10,63
10.	Odjel granične policije	2	0,97
11.	Odjel kriminalističke policije	11	5,31
12.	Ured načelnika	1	0,48
13.	Vježbenici	2	0,97
Ukupno		207	100

SPOL						
MUŠKI	%	ŽENSKI	%	N	%	UKUPNO
186	89,86	16	7,73	5	2,42	207

Od ukupnog broja ispitanika koji su ispunili anketni list bilo je 186 muškaraca, 16 žena a pet osoba se nije izjasnilo o spolu. U ispitnoj skupini nalazi se neznatno veći postotak muških osoba u odnosu na strukturu ispitanika u anketi provedenoj 2000. godine.

STRUČNA SPREMA					
VSS	VŠS	SSS	NSS	N	UKUPNO
18	20	167	-	2	207
8,69	9,66	80,67	-	0,96	100

Od ukupnog broja ispitanika 80,67 % ih prema anketnim listovima ima srednju stručnu spremu što je značajno veći postotak u odnosu na 65,55 % ispitanika sa srednjom stručnom spremom u anketi provedenoj 2000. godine

STAROST						
do 25	25-29	30-34	35-40	više od 40	NN	UKUPNO
3	19	54	77	53	2	207
1,45	9,18	26,08	37,20	25,6	0,48	100%

Od ukupnog broja ispitanika 88,88 % je starije od 30 godina a 63,28% je starije od 35 godina, a prema anketi iz 2000. godine bilo je 39,48 ispitanika starijih od 30 godina a 35,89 starijih od 35 godina.

RADNI STAŽ							
do 3 god.	3-5	5-10	10-15	15-20	više od 20	N	Ukupno
6	4	13	51	102	30	1	207
2,9	1,93	6,28	24,64	49,28	14,49	0,48	100%

Od ukupnog broja ispitanika više od 88,41 % ispitanika ima više od 10 godina radnog staža dok je 2000. godine 34,69 % ispitanika imalo više od 10 godina radnog staža.

RADNO MJESTO			
UNIFORMIRANA POLICIJA	KRIMINALISTIČKA POLICIJA	N	UKUPNO
177	23	7	207
85,51	11,11	3,38	100%

Većinu ispitanika, 85,51 % čine djelatnici uniformirane policije a od 7 ispitanika koji se nisu izjasnili o ranom mjestu dio se odnosi na vježbenike.

21.2.2. Poznavanje propisa kojima je uređena uporaba sredstava prisile policije u Republici Hrvatskoj

Propisi kojima je uređena uporaba sredstava prisile policije u Republici Hrvatskoj					
TOČNO	PRETEŽNO TOČNO	MANJE TOČNO	NETOČNO	N	UKUPNO
72	77	23	10	25	207
34,78	37,20	11,11	4,83	12,08	100%

Na pitanje o poznavanju propisa koji uređuju primjenu sredstava prisile (Zakon o policiji, Pravilnik o načinu policijskog postupanja i Kazneni zakon) točno i pretežito točno odgovorilo je 71,98 % ispitanika.

Načela primjene sredstava prisile – članak 21. Zakona o policiji					
TOČNO	PRETEŽNO TOČNO	MANJE TOČNO	NETOČNO	N	UKUPNO
15	51	54	46	41	207
7,25	24,64	26,08	22,23	19,80	100%

Na pitanje o poznavanju načela primjene sredstava prisile odnosno članka 21. Zakona o policiji, točno i pretežito točno odgovorilo je 31,89 % ispitanika.

Uporaba sredstava prisile- članak 54. Zakona o policiji					
TOČNO	PRETEŽNO TOČNO	MANJE TOČNO	NETOČNO	N	UKUPNO
15	10	116	41	25	207
7,25	4,83	56.04	19,8	12,08	100%

Odredbe o uporabi sredstava prisile odnosno poznavanju odredbi članka 54. Zakona o policiji točno i pretežito točno odgovorilo je 12,08 % ispitanika.

Uporaba tjelesne snage - članak 55. Zakona o policiji					
TOČNO	PRETEŽNO TOČNO	MANJE TOČNO	NETOČNO	N	UKUPNO
15	39	78	27	28	207
7,25	28,50	37,68	13,04	13,53	100%

O uporabi tjelesne snage prema odredbama članka 55. Zakona o policiji točan ili pretežito točan odgovor dalo je 35,75 % ispitanika.

Uporaba palice – članak 56. Zakona o policiji					
TOČNO	PRETEŽNO TOČNO	MANJE TOČNO	NETOČNO	N	UKUPNO
33	87	39	19	29	207
15,94	42,04	18,64	9,18	14,0	100&

Na pitanje o odredbi članak 56. Zakona o policiji odnosno uporabi palice, točno ili pretežito točno odgovorilo je 57,98 % ispitanika. Odredbe o uporabi tjelesne snage i palice u anketi 2000. godine poznavalo je samo 19,86 % ispitanika.

Uporaba sredstava za vezivanje – članak 57. Zakona o policiji					
TOČNO	PRETEŽNO TOČNO	MANJE TOČNO	NETOČNO	N	UKUPNO
130	30	8	20	29	207
62,8	14,50	3,87	4,83	14,0	100%

Na pitanje o uporabi sredstava za vezivanje prema članku 57. Zakona o policiji točno je odgovorilo 62,80 % ispitanika, pretežito točno 14,50 % ispitanika odnosno točno i pretežito točno odgovorilo je 77,30 % ispitanika, što je u usporedbi s 21,77 % ispitanika u anketi iz 2000. godine višestruko veći postotak.

Uporaba vatrenog oružja prema osobama – članak 62. Zakona o policiji					
TOČNO	PRETEŽNO TOČNO	MANJE TOČNO	NETOČNO	N	UKUPNO
35	56	60	24	32	207
16,91	27,05	28,99	11,59	15,46	100%

Točno i pretežito točno na pitanje o odredbama članka 62. Zakona o policiji odnosno uporabi vatrenog oružja prema osobama odgovorilo je 43,96% ispitanika što je u usporedbi s 36,15 % ispitanika u anketi 2000. godine značajno veći postotak.

Članak 32. Kaznenog zakona					
TOČNO	PRETEŽNO TOČNO	MANJE TOČNO	NETOČNO	N	UKUPNO
83	9	10	16	89	207
40,1	4,35	4,84	7,3	43	100%

Odredbe članak 32. Kaznenog zakona točno i pretežito točno navelo je 44,45 % ispitanika, u odnosu na 3,11 % u anketi 2000. godine.

Članak 68. Zakona o policiji					
TOČNO	PRETEŽNO TOČNO	MANJE TOČNO	NETOČNO	N	UKUPNO
5	23	81	14	84	207
2.42	11,11	39,13	6,76	40.58	100%

Odredbe članka 68. Zakona o policiji točno ili pretežito točno navelo je svega 13,53 % ispitanika.

Usporedbom podataka o poznavanju propisa koji uređuju primjenu sredstava prisile, moguće je izvesti općim zaključak da su policijski službenici koji su ispunili anketni list 2006. godine pokazali znatno bolje poznavanje propisa kojima je uređena uporaba sredstava prisile. Treba posebno naglasiti da anketirani policijski službenici PU karlovačke bolje poznaju propise koji uređuju primjenu pojedinog sredstva prisile (članak 55., 56., 57. i 62. Zakona o policiji i članak 32. Kaznenog zakona) od općih propisa koji uređuju primjenu sredstva prisile (članak 21., 54., i 68. Zakona o policiji), što je s obzirom na strukturu ispitanika očekivani rezultat.

21.2.3. Uporaba sredstva prisile

U dosadašnjem radu uporabio sam sredstava prisile:

Nijednom	Jednom	Više od 5 puta	Više od 10 puta	Više od 15 puta	Više od 20 puta	N	Ukupno
53	43	80	11	3	9	8	207
25,6	20,77	38,65	5,32	1,45	4,35	3,86	100%

Analizom rezultata anketa i usporedbom s rezultatima ankete provedene 2000. godine⁴⁸⁷ možemo zaključiti da su gotovo svi anketirani policijski službenici koji su popunili anketu odnosno 96,14 % ispitanika uporabilo sredstva prisile što je u usporedbi s 35,65 % značajno viši postotak. Navedeni postotak je u skladu s porastom broja uporaba sredstava prisile u 2004. godini u odnosu na 2000. godinu.

Ocjena uporabe sredstava prisile bila je:

⁴⁸⁷ Veić, P. i dr., Policijska uporaba sredstava prisile, Istraživački dan na policijskoj akademiji, Policijska akademija, Zagreb, 2001.

Oopravdana, zakonita i taktična	Oopravdana, zakonita i netaktična	Neopravdana	N	Ukupno
142	7	3	55	207
68,60	3,38	1,44	26,60	100%

Mjesto uporabe sredstava prisile:

Javno mjesto	Dom	Pol. postaja	Ostalo	N	Ukupno
154	27	25	21	54	261
51,34	10,34	9,58	8,05	20,69	100%

Razlog uporabe sredstava prisile:

Odbijanje napada od sebe ili druge osobe	Sprječavanje bijega osobe	Uspostava narušenog JRM	Savladvanje otpora	Ostali slučajevi uporabe sredstava prisile	N	Ukupno
61	55	107	75	13	52	363
16,80	15,15	29,48	20,66	3,58	14,33	100%

Vrsta uporabljenog sredstva prisile:

Tjelesna snaga	Palica	Sredstva za vezivanje	Vatreno oružje	Druga sredstva prisile	N	Ukupno
131	46	110	4	2	52	345
37,97	13,33	31,89	1,16	0,58	15,07	100%

Posljedice uporabe sredstava prisile:

TTO	TO	Bez ozljeda	Mat. šteta	Ostalo	N	Ukupno
1	26	137	6	1	45	345
0,46	11,98	63,13	3,23	0,46	20,74	100%

20.2.4. Osobna stajališta policijskih službenika

Uporaba sredstava prisile u Republici Hrvatskoj uređena je:

Vrlo loše	Loše	Dobro	Vrlo dobro	N	UKUPNO
26	92	81	-	8	207
12,56	44,45	39,13	-	3,86	100%

Moje znanje o uporabi sredstava prisile je:

Vrlo loše	Loše	Dobro	Vrlo dobro	N	UKUPNO
3	19	172	4	9	207
1,45	9,18	83,09	1,93	4,35	100%

Radi uspješnog obavljanja policijskih poslova, potrebito je:

Proširiti ovlasti primjene sredstava prisile	Uvesti nova sredstva prisile	Proširiti ovlasti i uvesti nova sredstva prisile	Dosljedno i profesionalno primjenjivati postojeće propise	Izmijeniti propise i način utvrđivanja opravdanoštiti sredstava prisile	Ništa od navedenog		U K U P N O
68	6	41	41	52	3	21	232
29,32	2,59	17,67	17,67	52,41	1,29	9,05	100%

Edukacija o propisima kojima je uređana uporaba sredstava prisile je:

Nedovoljna	Dovoljna	Nepotrebna	Individu-alna stvar svakog PS	Ništa od navedenog	N	Ukupno
70	82	7	34	10	4	207
33,82	39,61	3,38	16,43	4,83	1,93	100%

Praktična edukacija o uporabi sredstava prisile je:

Nedovoljna	Dovoljna	Nepotrebna	Dobra	Vrlo dobra	N	Ukupno
73	54	7	54	13	6	207
35,27	26,09	3,38	26,09	6,28	2,89	100%

Podaci o uporabi, ocjeni opravdanosti, mjestu uporabe, razlozima uporabe, vrsti uporabljenih sredstva prisile i posljedice dobivenih anketom policijskih službenika PU karlovačke, ne odstupaju od službenih statističkih podataka o uporabi sredstava prisile, osim kod podataka o razlozima uporabe sredstava prisile. Već smo naveli da u službenim statističkim podacima nema podataka o uporabi sredstava prisile radi uspostavljanja narušenog javnog reda i mira, dok se prema podacima dobivenim anketom na navedeni razlog uporabe sredstava prisile odnosi 29,48 % od ukupnog broja uporabe sredstava prisile.

Većina policijskih službenika koji su ispunili anketni list odnosno 57,01 % smatra da je uporaba sredstava prisile uređena loše i vrlo loše, dok samo 39,13 % anketiranih policijskih službenika smatra da je uporaba sredstava prisile u Republici Hrvatskoj dobro uređena., što je u usporedbi s 13,86 % anketiranih policijskih službenika 2000. godine značajno veći postotak. U anketi provedenoj 2000. godine čak 82,05 % policijskih službenika smatralo je da je uporaba sredstava prisile u Republici Hrvatskoj nedovoljno i nejasno uređena (26,79 %) odnosno dovoljno ali može biti i bolje uređena (56,26 %). U provedenoj anketi 71,99 % policijskih službenika koji su ispunili anketu smatra da propise treba mijenjati, uvesti nova sredstva prisile i proširiti ovlasti policijskih službenika u uporabi sredstava prisile, dok samo 17,67 % policijskih službenika koji su ispunili anketne listove smatra da postojeće propise koji uređuju uporabu sredstava prisile treba dosljedno i profesionalno primjenjivati. Na kraju treba naglasiti da podatak da čak 83,09 % policijskih službenika koji su ispunili anketni list smatra da dobro poznaje propise o kojima je uređene primjena sredstava prisile što nije u skladu s rezultatima ankete o poznavanju propisa koji uređuju uporabu sredstava prisile.

Pri interpretaciji rezultata ankete treba imati na umu da su anketne listove popunili 207 policijskih službenika PU karlovačke odnosno oko 20% od ukupnog broja policijskih službenika PU karlovačke i ne predstavljaju značajan broj policijskih službenika MUP-a odnosno reprezentativni uzorak. Ipak, rezultati ankete su sasvim sigurno indikativni i vjerojatno odražavaju stavove velikog dijela djelatnika MUP-a RH.

23. IZVJEŠČIVANJE O UPORABI SREDSTAVA PRISILE

O uporabi sredstava prisile policijski službenik koji je uporabio sredstva prisile kao i policijski službenik koji je zapovjedio uporabu sredstva prisile dužan je o tome izvijestiti operativno dežurstvo policijske postaje ili operativno komunikacijski centar. O uporabi sredstava prisile policijski službenik koji je uporabio sredstva prisile ili policijski službenik koji je zapovjedio uporabu sredstava prisile dužan je podnijeti pisano izvješće nadležnom rukovoditelju.⁴⁸⁸ Obavezu podnošenja izvješća o uporabi sredstva prisile propisuju je svi policijski propisi.⁴⁸⁹ Pravilnik posebno naglašava žurnost u izvješćivanju o uporabi sredstava prisile, kao i sastavljanju pisanog izvješća, bez obzira da li je do uporabe sredstava prisile došlo ad hoc, u tijeku obavljanja policijskih poslova ili su sredstva prisile primjenjena prema prethodno sačinjenom planu. Izuzetak su odredbe Pravilnika o uporabi vatrengog oružja pri progona plovila. Policijski službenik dužan je o početku progona plovila,

⁴⁸⁸ Policijski službenik koji je uporabio sredstva prisile kao i policijski službenik koji je zapovjedio uporabu sredstava prisile dužan je o tome izvijestiti operativno dežurstvo policijske postaje ili operativno komunikacijski centar i podnijeti pisano izvješće nadležnom rukovoditelju ustrojstvene jedinice. Članak 54. stavak 1 Pravilnika

⁴⁸⁹ Slovenski Pravilnik o policijskih pooblastilih, propisuje izvješćivanje o uporabi sredstava prisile, /. Poročanje o uporabi prisilnih sredstev, 139. člen, Uporaba prisilnega sredstva in izstrelitev opozorilnoga strela mora policist opisati v poročilu o opravljenom delu, če svojega dela ne beleži v poročilu, pa v uradnem zaznamku. 140. člen, (1) V poročilu ali uradnem zaznamku policist navede datum in čas uporabe prisilnega sredstva ozziroma izstrelitve opozorilnoga strela, vrsto uporabljenog prisilnega sredstva, proti komu in zakaj je uporabil prisilno sredstvo, posledice uporabe, način uporabe in druge okoliščine, ki so pomembne za oceno zakonitosti in strokovnosti uporabe prisilnega sredstva. (2) Neposredni predstojnik mora vsako uporabo prisilnega sredstva ozziroma izstrelitev opozorilnog strela preveriti in oceniti, ali je bilo prisilno sredstvo uporabljen zakonito in strokovno, rezen če je za presojo zakonitosti in strokovnosti uporabe ustanovljena posebna komisija.; Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona obavezu izvješćivanja o uporabi sredstava prisile propisuje u članku 46. (1) Ovlašteno službeno lice u slučaju upotrebe vatrengog oružja ili drugog sredstva prinude, dužno je odmah obavijestiti neposrednog rukovodioca. (2) Neposredni rukovodilac je dužan odmah, najkasnije u roku od dva dana od dana saznanja da je ovlašteno službeno lice u vršenju svojih poslova i zadataka upotrijebilo vatreno oružje ili drugo sredstva prisile iz člana 43. ovog zakona, prikupiti sve podatke i činjenice neophodne za ocjenu zakonitosti i pravilnosti upotrebe sredstava prinude ili vatrenog oružja. (3) Zakonitost i pravilnost upotrebe vatrenog oružja ili drugog sredstva prinude od strane ovlaštenog službenog lica, ocjenjuje ministar u roku od sedam dana od dana saznanja za upotrebu sredstava prinude ili vatrenog oružja. (4) Ako ministar utvrđi da je ovlašteno službeno lice nezakonito ili nepravilno upotrijebilo vatreno oružje ili drugo sredstvo prinude, dužan je odmah poduzeti odgovarajuće mjere za utvrđivanje odgovornosti tog ovlaštenog službenog lica. Kanadski Zakon o policiji također propisuje obavezu izvješćivanja o uporabi sredstava prisile, u članku 7. Discharge of firearm by chief constable, (1) If a cheif constable discharges a firearm while on duty, the cheif constable must submit a full report of the incident to the chair on the board. (2) If a person is killed or injured as a result of the discharge of the firearm or the use of an intermediate weapon by chief constable, (a) the chief constable must promptly notify of the board and the director, and (b) the chair must promptly initiate an investigation into an incident. (3) If the chair is of the opinion that an incident investigation into an incident under this section is warranted, the chair may request assistance under section 68 of the act. (4) The chair may make any inquiries into an incident under this section that the chair consideres necessary.; u članku 12. Use of force reporting, A police force must submit to the director at the end of each caledar year, and at any time on the request of the director, a statistical report containg the information about use of force requested by the director.

odmah, prije ispaljivanja hica radi upozorenja i zastrašivanja izvijesti operativno-komunikacijski centar policijske uprave.⁴⁹⁰

Nakon uporabe sredstava prisile, policijski službenik koji je uporabio sredstva prisile ili policijski službenik koji je zapovjedio uporabu sredstava prisile dužan je pružiti prvu pomoć i organizirati pružanje medicinske pomoći osobi prema kojoj su primijenjena sredstva prisile, i o istom sastaviti pisano izvješće.⁴⁹¹ Ukoliko prema kojoj su primijenjena sredstva prisile odbije pomoć, a zatim i medicinsko zbrinjavanje, dužna je to odbijanje potvrditi svojim potpisom na izvješću koje je sastavio policijski službenik.⁴⁹² Odbijanje medicinske pomoći i potpisivanje izvješća, osoba prema kojoj su uporabljena sredstva prisile može opozvati i zatražiti medicinsku pomoć, koju je policijski službenik dužan organizirati.

Pravilnik propisuje sadržaj izvješća. Prema odredbama Pravilnika,⁴⁹³ izvješće o uporabi sredstava prisile mora sadržavati:

- vrijeme i mjesto uporabe,
- ime i osobne podatke osobe protiv koje je pojedino sredstvo prisile uporabljeno,
- zakonsku osnovu i vrstu uporabljenog sredstva prisile,
- opće i posebne uvjete pod kojima je sredstvo prisile uporabljeno,
- eventualno nastale posljedice,
- ime i prezime policijskog službenika koji je sredstva prisile uporabio odnosno zapovjedio njihovu uporabu.

Rukovoditelj, kojemu je podneseno izvješće o uporabi sredstava prisile, dužan je odmah prikupiti podatke o okolnostima uporabe sredstava prisile, sačiniti pisano izvješće i mišljenje o zakonitosti uporabe sredstava prisile i dostaviti na ocjenu načelniku policijske uprave. Ocjenu zakonitosti, iznimno može donijeti i neposredni rukovoditelj policijskog službenika koji je primijenio sredstva za vezivanje kao sredstvo prisile.

⁴⁹⁰ Članak 49. stavak 2. Pravilnika.

⁴⁹¹ Policijski službenik o postupanju vezanom uz pružanje pomoći osobi sastavlja izvješće. Članak 55. stavak 1. Pravilnika

⁴⁹² Osoba koja je odbila organiziranje liječničke pomoći potpisuje izvješće iz stavka 1. ovog članka. Članak 55. stavak 2. Pravilnika.

⁴⁹³ Članak 54. stavak 2. Pravilnika

U slučaju uporabe samo sredstava za vezivanje, kad nisu nastupile tjelesne ozljede i kad nema primjedbi na način uporabe sredstava prisile, ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile, na temelju pisanog izvješća i provjere okolnosti primjene sredstava prisile, donijeti će neposredni rukovoditelj policijskog službenika koji je primijenio sredstva prisile.⁴⁹⁴

Načelo žurnosti vrijedi i za donošenje ocjene o zakonitosti uporabe sredstava prisile. Pored toga, ocjena zakonitosti hijerarhijski je određena. Ocjenu o zakonitosti donosi načelnik policijske uprave, odnosno ravnatelj policije.⁴⁹⁵ Ostaje nejasno na koji način se prema odredbama pravilnika vrši ocjena zakonitosti uporabe sredstava prisile koje prema odredbama Zakona može zapovjediti samo načelnik policijske uprave ili policijski službenik kojeg on ovlasti. Postavlja se pitanje, da li se u slučaju uporabe sredstava prisile, koje je zapovjedio policijski službenik kojeg je ovlastio načelnik policijske uprave imati uzeti da je uporabu sredstava prisile zapovjedio načelnik policijske uprave pa slijedom toga, ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile donosi ravnatelj policije ili da je uporabu sredstava prisile po ovlaštenju načelnika policijske uprava zapovjedio policijski službenik, djelatnik policijske uprave, pa ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile donosi načelnik policijske uprave. Obzirom da se radi o uporabi sredstava prisile prema skupini,⁴⁹⁶ i da su moguće posljedice ozljeđivanja neodređenog broja osoba, pitanje ocjene uporabe sredstava prisile po zapovijedi načelnika policijske uprave ili policijskog službenika koje on ovlasti, trebalo bi preciznije odrediti.

S tim u vezi se javlja još jedno pitanje. Odluku o uporabi posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava može donijeti ravnatelj policije uz suglasnost ministra.⁴⁹⁷ Pravilnik ne sadrži odredbe o ocjeni zakonitosti uporabe posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava kao sredstava prisile. Znači li to da nitko ne može donijeti ocjenu zakonitosti uporabe tih sredstava prisile, odnosno da ne postoji kontrola zakonitosti uporabe sredstava prisile. I ovo pitanje je potrebno pravno urediti.

Ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile u slučaju uporabe posebnih vrsta vatrenog oružja i eksplozivnih sredstava, uporabe sredstva prisile prema skupini osoba te

⁴⁹⁴ Iznimno, kada je policijski službenik uporabio samo sredstva za vezivanje, ako vezana osoba nema vidljivih ozljeda i ne izjavljuje primjedbe na postupak policijskog službenika, zakonitost njihove uporabe ocijenit će njegov neposredni rukovoditelj. Članak 56. stavak 4. Pravilnika.

⁴⁹⁵ (2) Načelnik policijske uprave dužan je u roku od 24 sata od prijma pisanog izvješća donijeti ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile. (3) Ravnatelj policije donosi ocjenu zakonitost uporabe sredstva prisile ako ih je uporabio načelnik policijske uprave ili djelatnik Ministarstva u sjedištu. Člana 56. Pravilnika

⁴⁹⁶ Članak 64. ZP

⁴⁹⁷ Članak 65. stavak 4.

uporabe vatrenog oružja, nastupa teških tjelesnih ozljeda ili smrti uslijed uporabe sredstva prisile trebalo bi *de lege ferenda* staviti u nadležnost posebno sastavljenom povjerenstvu, kojeg imenuje ravnatelj policije ili načelnik policijske uprave. Ovakvim propisom, razriješile bi se naprijed navedene dvojbe o nadležnosti ocjene zakonitosti uporabe spomenutih sredstava prisile. Pitanje sudske kontrole uporabe sredstava prisile isto tako nije riješeno. U kojim slučajevima je potrebno o uporabi sredstava prisile, izvijesti nadležno državno odvjetništvo. Kako nema odredbi u Zakonu i Pravilniku, to pitanje je prepušteno procjeni policijskih službenika.

24. OCJENA ZAKONITOSTI UPORABE SREDSTAVA PRISILE

Ocjena i kontrola zakonitosti uporabe sredstava prisile koja primjenjuju policijski službenici u pravilu se provodi na dvije razine. Prva razina, u pravilu odnosi se na internu kontrolu zakonitosti, opravdanosti i taktičnosti uporabe sredstava prisile koju provode rukovodne strukture unutar policije. Druga razina odnosi se na vanjsku kontrolu koju uglavnom provode državna odvjetništva i sudovi.⁴⁹⁸

Ocjena zakonitosti uporabe sredstva prisile institucionalno i pravno tehnički je definirana s posebnim naglaskom hijerarhijsku strukturu policijske organizacije. Ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile, donosi nadređeni policijski službenik onom policijskom službeniku koji je uporabio ili zapovjedio uporabu sredstava prisile.⁴⁹⁹

Pravosudna tijela, državno odvjetništvo⁵⁰⁰ i sud nisu vezani internom policijskom ocjenom zakonitosti i opravdanosti uporabe sredstava prisile, ali tu ocjena mogu koristiti pri ocjeni zakonitosti uporabe sredstva prisile u konkretnom slučaju.⁵⁰¹

⁴⁹⁸ Kontrola rada policije samo je u pojedinim svojim segmentima institucionalizirana i pravno tehnički definirana, što se prvenstveno odnosi na djelatnosti policije u svezi s kaznenim postupkom. Na toj razini valja razlikovati tzv. internu unutarnju kontrolu koja se, kako neki primjećuju, u osnovi svodi na rukovodne strukture i opće postavke o disciplini karakteristične, manje – više za sve društvene grupe odnosno na drugoj strani, tzv. eksternu ili vanjsku kontrolu koja se uglavnom svodi na djelatnost pravosudnih organa, tužilaštva i sudova. Djelomično, ovaj se vid kontrole realizira i kao politička kontrola parlamentarnih tijela, stalnih ili povremenih i šireg ili užeg djelokruga te odgovarajućih resornih odbora, komisija i tome slično. Cvitanović, L., Kontrola zakonitosti organa unutarnjih poslova (policije) u svezi s kaznenim (krivičnim) postupkom, MUP RH, PRIRUČNIK, Zagreb, 4 i 5 /1991., str. 270.

⁴⁹⁹ Razumljivo je da rukovoditelj ovlašten za ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile, ne vrši osobno sve mjere i radnje koje su nužne da bi se utvrdile opće i posebne okolnosti uporabe sredstava prisile u konkretnom slučaju, već se u tome oslanja na specijalizirane policijske službenike, i na temelju izvršenih provjera, osobno donosi ocjenu opravdanosti i zakonitosti uporabe sredstava prisile.

⁵⁰⁰ Takovo stajalište potvrđuje i ocjena opravdanosti primjene sredstava prisile koju je donijela PU karlovačka, a potpisao njen načelnik, a prema kojoj su primijenjena sredstva prisile u konkretnom slučaju bila zakonita i opravdana, obzirom da su primijenjena prema osobi koja je odbila postupiti po zakonitoj zapovjedi policijskog službenika, te nastavila sa činjenjem prekršaja, a potom i kaznenog djela iz čl. 317. KZ-a. Rješenje Općinskog državnog odvjetništva u Karlovcu, broj: K-DO-531/05 od 30. studenog 2005.

⁵⁰¹ Županijski sud u Bjelovaru, rješenjem od 18. lipnja 1998. godine br. Kv-401/98 (Kio-122/98) odlučujući povodom neslaganja istražnog suca sa zahtjevom za provođenje istrage, otvorio je istragu protiv I.K., I.M., A.P. i Z.V. zbog kaznenog djela iz čl. 126. st. 1. Kaznenog zakona, odbio zahtjev oštećenika kao tužitelja K.J. za provođenje istrage protiv osumnjičenika Ž.B. zbog kaznenog djela iznuđivanja iskaza iz čl. 126. st. 1. KZ i protiv osumnjičenika Ž.B. i M.Ž. zbog kaznenog djela zlostavljanja u obavljanju službe ili javne ovlasti iz čl. 127. st. 1. KZ. Svoj zaključak o nepostojanju osnovane sumnje da bi osumnjičenici počinili navedeno kazneno djelo sud prvog stupnja temelji na nespornoj činjenici da je oštećenik kao tužitelj kritičnog dana pucao iz pištolja u kući S. i N.K. gdje su bila i maloljetna djeca, da mu je po osumnjičenicima, djelatnicima policije koji su intervenirali oduzet pištolj s nabojnikom i streljivom, uz potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta, pri čemu su upotrijebljena sredstva prinude, budući je K.J. bio u vidno alkoholiziranom stanju (1,53 g/kg) što je utvrđeno upotrebnom alkometra marke "Dreger" i nadalje ispoljavao agresivnost, o čemu su uredujući policajci podnijeli izvješće za ocjenu opravdanosti i zakonitosti upotrebe fizičke snage i sredstva za vezivanje. Prema mišljenju zapovjednika policijske postaje u konkretnom slučaju policajci M.Ž. i Ž.B. su upotrijebili fizičku

Podvrgavanje postupku ocjene zakonitosti uporabe sredstava prisile je jedna od obaveza policijskog službenika koji je primijenio sredstva prisile ili policijskog službenika koji je zapovjedio uporabu sredstva prisile.⁵⁰²

Ocjenu uporabe sredstava prisile donosi neposredni rukovoditelj policijskog službenika koji je sredstva prisile primijenio, ako su primjenjena sredstva za vezivanje, ako osoba prema kojoj su sredstva primjenjena nije ozlijedena i ako nema pritužbu na rad policijskog službenika koji je sredstva prisile primijenio.⁵⁰³

Ukoliko je primjenu sredstava prisile zapovjedio načelnik policijske uprave, ocjenu ili uporabio sredstva prisile, ocjenu zakonitosti vrši neposredni nadređeni načelnika policijske uprave, ravnatelj policije.⁵⁰⁴

Zakonom nije definirano na koji način se vrši ocjena zakonitosti uporabe sredstava prisile ako odluku o njenoj primjeni doneše ravnatelj policije uz prethodno pribavljenu suglasnost ministra.⁵⁰⁵

Ocjena zakonitosti zahtijeva da se žurno pribave svi potrebni podaci o uporabi sredstava prisile, i na temelju pribavljenih obavijesti doneše utemeljena ocjena zakonitosti uporaba sredstava prisile. U slučaju utvrđivanja nezakonitosti, protiv policijskog službenika koji je uporabio sredstva prisile, nadležni rukovoditelj je dužan pokrenuti stegovni postupak.⁵⁰⁶ Većina primjena sredstva prisile je opravdana. Vrlo mali broj primjena sredstava

snagu i [sredstva za vezivanje](#) u granicama službenih ovlaštenja. (Posebno izvješće PP G.P. od 28. siječnja 1998. godine br. 511-02-50-11/05, Ku-4/98.) VS RH IV Kž-61/1998-2

⁵⁰² Vlade i policijska tijela utvrdit će učinkovite načine prijavljivanja i nadzora za sve slučajeve iz načela 6. i 11.(f). Za slučajeve prijavljene prema ovim načelima, vlade i policijska tijela osigurat će dostupnost učinkovita nadzornog postupka, te da neovisna administrativna tijela i tijela gonjenja mogu primijeniti pravnu ovlast odgovarajućim okolnostima. U slučaju smrti, teške tjelesne ozljede ili drugih teških posljedica iscrpno izvješće odmah će dostaviti mjerodavnim tijelima odgovornim za administrativni i sudske nadzore. Točka 22. Temeljna načela primjene sile i vatrenog oružja policijskih službenika, Kodeksa ponašanja policijskih službenika.

⁵⁰³ Članak 56. stavak 4. PNPP

⁵⁰⁴ Članak 64. ZP

⁵⁰⁵ Članak 65. ZP

⁵⁰⁶ Prema statističkim podacima MUP RH, 1998. godine je od 579 uporaba sredstava prisile 10 uporaba ocijenjeno neopravdanom uporabom sredstava prisile i pokrenuto je 15 stegovnih postupaka protiv policijskih službenika, 1999. godine je od 682 uporabe sredstava prisile 12 uporaba ocijenjeno neopravdanom uporabom sredstava prisile i pokrenuto je 21 stegovnih postupaka protiv policijskih službenika, 2000. godine je od 958 uporaba sredstava prisile 15 uporaba ocijenjeno neopravdanom uporabom sredstava prisile i pokrenuto je 14 stegovnih postupaka protiv policijskih službenika, 2001. godine je od 1458 uporaba sredstava prisile 9 uporaba ocijenjeno neopravdanom uporabom sredstava prisile i pokrenuto je 17 stegovnih postupaka protiv policijskih službenika, 2002. godine je od 1924 uporabe sredstava prisile 10 uporaba ocijenjeno neopravdanom uporabom sredstava prisile i pokrenuto je 11 stegovnih postupaka protiv policijskih službenika, 2003. godine je od 2077 uporaba sredstava prisile 3 uporabe ocijenjeno neopravdanom uporabom sredstava prisile i pokrenuto je 5

prisile ne može se ocijeniti opravdanom i zakonitom, stoga se protiv policijskih službenika pokreću stegovni postupci. Relativno mali broj, nezakonitih i neopravdanih primjena sredstava prisile negativno djeluje na ugled policije i povjerenje javnosti u zakonitu primjenu sredstva prisile, stoga je takova postupanja policijskih službenika potrebito energično eliminirati.

Radi ocjene zakonitosti uporabe sredstava prisile, policijski službenik koji je primijenio sredstva prisile ili policijski službenik koji je zapovjedio uporabu sredstva prisile, dužan je o tome odmah izvijestiti operativno dežurstvo policijske postaje ili operativno komunikacijski centar policije i nadležnom odnosno nadređenom rukovoditelju podnijeti pismeno izviješće. Sadržaj pisanog izviješća propisan je odredbama Pravilnika i mora sadržavati podatke: o vremenu i mjestu uporabe sredstava prisile, podatke o osobi prema kojoj su primijenjena sredstva prisile, zakonsku osnovu, vrstu uporabljenog sredstva prisile, okolnosti uporabe sredstava prisile, posljedice uporabe sredstava prisile kao i podatke o službenoj osobi koja je primijenila ili zapovjedila uporabu sredstava prisile.

Izuzetno, ocjena zakonitosti uporabe sredstava prisile, ne provodi se kad su kao sredstvo prisile primijenjena sredstva za vezivanje iz preventivnih razloga, radi sprječavanja napada, sprječavanja bijega i sprječavanja samoozljeđivanja osobe prema kojoj postupaju policijski službenici i ako su kumulativno ispunjena tri uvjeta: daj su uporabljena samo sredstva za vezivanje, da osobe prema kojoj su primijenjena sredstva za vezivanje nema vidljivih povreda i da nema primjedbi na postupanje policijskih službenika.⁵⁰⁷ O primjeni sredstava za vezivanje preventivno, ostaje obaveza podnošenja izvješća nadležnom rukovoditelju, policijskog službenika koji je sredstva prisile primijenio ili policijskog službenika koji je zapovjedio primjenu sredstava za vezivanje preventivno.

Ocjena zakonitosti uporabe sredstava prisile provodi se nakon propisanog izvješćivanja o uporabi sredstava prisile i cjelovitog pismenog izviješća o uporabi sredstava prisile. Moguće je da za primjenu sredstva prisile, nadležni rukovoditelj sazna naknadno. Naknadno saznanje moguće je temeljem pisanog prigovora osobe prema kojoj su

stegovnih postupaka protiv policijskih službenika, 2004. godine je od 2386 uporaba sredstava prisile 7 uporaba ocijenjeno neopravdanom uporabom sredstava prisile i pokrenuto je 11 stegovnih postupaka protiv policijskih službenika, 2005. godine je od 2989 uporaba sredstava prisile 4 uporabe ocijenjeno neopravdanom uporabom sredstava prisile i pokrenuto je 5 stegovnih postupaka protiv policijskih službenika. Policija R Slovenije je 2000. god. od 3.210 uporaba sredstava prisile, evidentirala 13 utemeljenih pritužbi na uporabu sredstava prisile.

⁵⁰⁷ U slučajevima kad je pored sredstva za vezivanje uporabljeno i drugo sredstva prisile, kad osoba prema kojoj su primijenjena sredstva prisile ima vidljive ozljede i kad izjavljuje primjedbe na (neposredno naknadno) način uporabe sredstava prisile (sredstva za vezivanje) potrebito je provesti cjelovit postupak ocjene zakonitosti uporabe sredstva prisile.

primijenjena sredstva prisile, temeljem javnog pogovora ili objavljinjanjem u sredstvima javnog priopćavanja.⁵⁰⁸ Pri naknadnom saznanju o uporabi sredstava prisile, potrebito je provesti utvrđivanje svih okolnosti primjene sredstava prisile i nakon toga donijeti ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile, za način propisan odredbama Pravilnika.⁵⁰⁹

Uporaba sredstava prisile može se ocijeniti kao opravdana, zakonita i taktična. Primjena sredstva prisile može uključivati neutemeljene radnje, prekomjerne radnje i zlouporabe. No, prilikom ocjene valja voditi računa o i zabludi. Zabluda može biti otklonjiva ili neotklonjiva. Neotklonjiva zabluda je razlog za isključenje krivnje i ne može se priznati policijskim službenicima. Oni su dužni upoznati se sa zakonskim propisima o primjeni sredstava prisile. Dužnost upoznavanja s pravnom normom za policijskog službenika je strogo individualna. Otklonjiva zabluda može biti razlogom za blaže kažnjavanje. Otklonjiva zabluda o protupravnosti djela postoji onda kad počinitelj iz opravdanih razloga nije znao ili mogao znati da je djelo zabranjeno.⁵¹⁰ Policijskom službeniku se otklonjiva zabluda može priznati samo iznimno.⁵¹¹

Moguća je zabluda o protupravnosti djela, kad policijski službenik pogrešno smatra da su ispunjeni uvjeti za uporabu sredstava prisile iako oni u stvarnosti ne postoje. Sudska praksa u Republici Hrvatskoj priznaje zabludu policijskih službenika.⁵¹²

⁵⁰⁸ Osobe oštećene primjenom sile i vatrenog oružja ili njihovi pravni zastupnici imat će pristup nezavisnom procesu, uključujući sudske procese. U slučaju smrti takve osobe, ova naredba odnosiće se na osobe koje su o njima ovisne. Točka 23., Temeljna načela primjene sile i vatrenog oružja policijskih službenika. Kodeksa ponašanja policijskih službenika.

⁵⁰⁹ Propust policijskog službenika koji nije sukladno odredbama pravilnika pravovremeno i na propisan način izvijestio o uporabi sredstva prisile osnova je ispitivanje stegovne odgovornosti i pokretanje stegovnog postupka protiv policijskog službenika

⁵¹⁰ Članak 46. stavak 2. KZ

⁵¹¹ Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000. str. 244.

⁵¹² Županijski sud u Koprivnici, presudom od 11. travnja 2001. godine broj K-04/01, na temelju čl. 354. toč. 1. ZKP oslobodio je od optužbe optuženika D. V. zvanog V. da bi počinio kazneno djelo protiv života i tijela, ubojstvo u prekoračenju nužne obrane iz čl. 90. u svezi čl. 29. KZ i kazneno djelo teške tjelesne ozljede iz nehaja iz čl. 101. st. 1. KZ. Iz obrazloženja presude: Državni odvjetnik ne osporava objektivni učin kaznenih djela, prihvaćajući utvrđenim da je optuženik došao na intervenciju, na poziv supruge oštećenika D. C. s obzirom da je prethodno oštećenik C. iz puške pucao po kući, u kojoj su bili ukućani pa i dijete, a radi se o osobi, čestom kršitelju javnog reda i mira, agresivnoj, opasnoj i nekritičnoj, u sukobu sa zakonom, posjedniku oružja, nedopuštenog za držanje. Ulazeći u dvorište optuženik iz mraka začjevje repetiranje puške koje je gotovo identično zvuku ubacivanja metka u cijev, nakon čega u svjetlu baterije vidi osobu s puškom usmjerrenom u njegovom pravcu i zaključujući da će pucati upotrebljava pištolj, jer oštećenik nije reagirao niti na njegovo upozorenje. U trenutku kada je oštećenik C. zateturao, optuženik vidi, neposredno iza njega, siluetu druge osobe u kretanju prema njemu i očekujući da će i ta osoba pucati, optuženik ispaljuje još jedan metak prema zemlji, koji je pogodio oštećenika S. u petu noge. Kasnije je utvrđeno da oštećenik C. u cijevi puške nije imao metak i da je puška bila zakočena, pa stoga optuženiku nije prijetio, niti je objektivno predstojao izravni napad, koji zaključak prvostupanjskog suda državni odvjetnik osporava, smatrajući da je i takva puška bila podobno sredstvo za napad i da se u danoj situaciji moglo zaključivati da neposredno predstoji napad pa da cijeli događaj

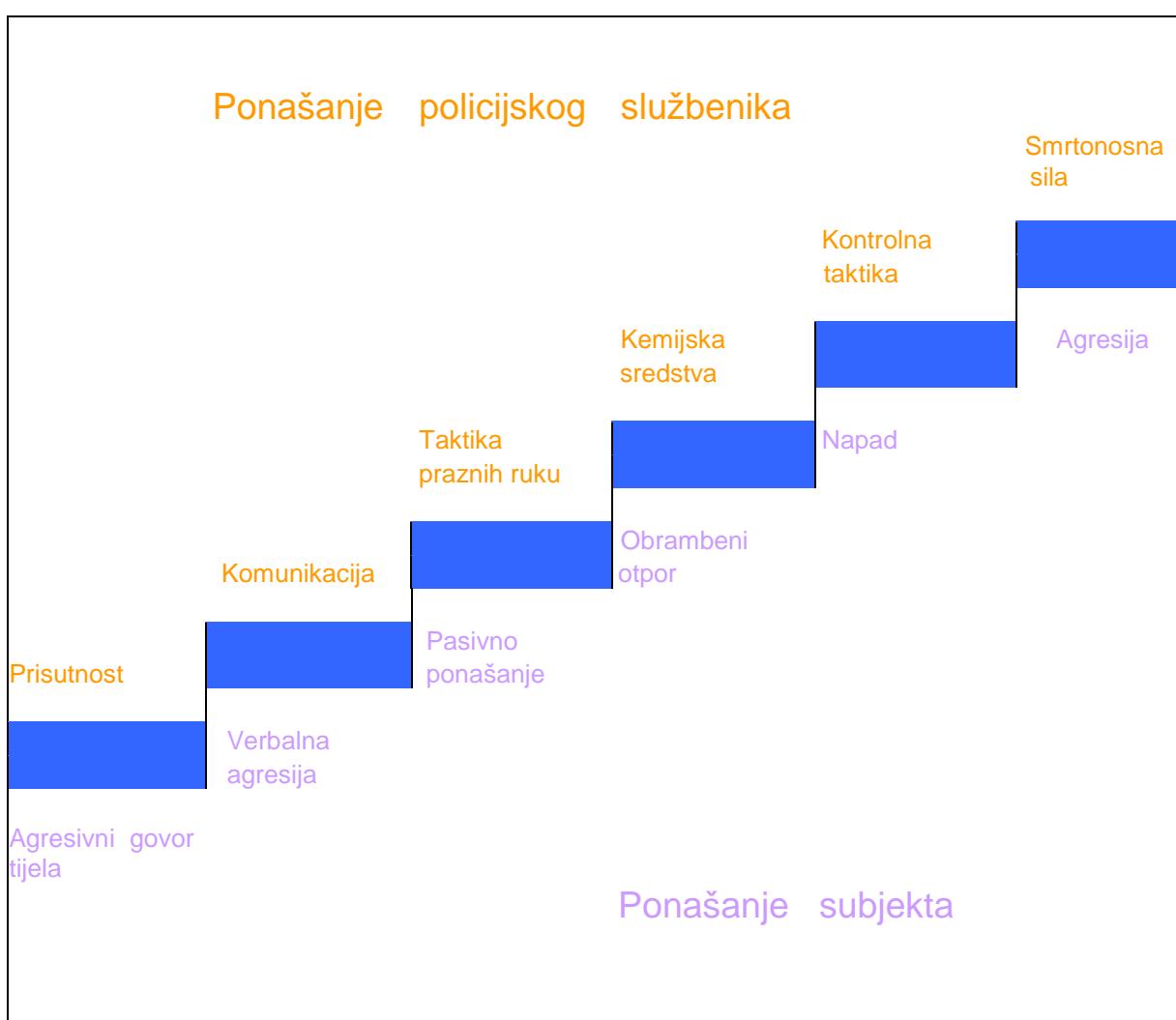
Posebno pitanje na koje policijski propisi i sudska praksa ne daju jedinstveni odgovor je slučaj kad policijski službenik, koji je primijenio sredstva prisile, za kojeg je tijekom postupka ocjene zakonitosti uporabe sredstava prisile na nedvojben način utvrđeno da je primijenio sredstva prisile, neovisno o tome da li je uporabe sredstava prisile ocijenjena zakonitom ili nezakonitom, u svom izvješću negira uporabu sredstava prisile odnosno zapovijed za uporabu sredstva prisile.

24.1. Elementi ocjene zakonitosti uporabe sredstva prisile

Radi ocjene zakonitosti uporabe sredstava prisile, tijekom dužeg vremenskog perioda razvijani su modeli uporabe sredstava prisile. Rukovodeći se uzrečicom da jedna fotografija vrijedi više nego tisuću riječi, za modele primjene sredstva prisile razvijani su grafički prikazi. Modeli ili grafički prikazi koji ilustriraju korištenje sile od strane policijskih službenika, u SAD i Kanadi prvi put su se počeli pojavljivati šesdesetih, sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća. Ovi rani modeli pokazali su se korisnima u svrhu obuke. Međutim, iz njihovog je korištenja proisteklo nekoliko značajnih pitanja. Mnogi od tih

treba promatrati i cijeniti s aspekta nužne obrane u odnosu na oštećenika C., te s aspekta otklonjive zablude u odnosu na oštećenika S.. Državni odvjetnik se poziva i na činjenicu da je optuženik došao u dvorište po nalogu, kao službena osoba ovlaštena na primjenu sredstva prisile u skladu sa zakonom i analizira odredbu čl. 42. Zakona o unutarnjim poslovima i čl. 165. Privremenog službovnika Ministarstva unutarnjih poslova, ustrajavajući na tezi da je u trenutku ispaljivanja prva dva hica u oštećenika C. optuženik bio u nužnoj obrani, a nakon toga u prekoračenju nužne obrane. Protivno žalbenim navodima, ovaj sud, kao sud drugog stupnja, prihvata zaključak prvostupanjskog suda da je u konkretnom slučaju u odnosu na oštećenika C. optuženik bio u neotklonjivoj stvarnoj zabludi, pogrešno smatrajući da postoje okolnosti prema kojima bi, da su one stvarno postojale, djelo koje je počinitelj ostvario bilo dozvoljeno. Optuženik je kao službena osoba pozvana na intervenciju, bio svjestan svih zakonskih obilježja kaznenog djela pa i posebnih propisa na koje se poziva državni odvjetnik, ali je bio u zabludi da se nalazi u nužnoj obrani imajući pogrešnu predstavu da napad predstoji, koji da je stvarno predstojao isključivao bi protupravnost iako je počinitelj zakonsko obilježje kaznenog djela ostvario s namjerom. Da je optuženikova predodžba o predstojećem napadu puškom podešenom za opaljenje bila ispravna, radilo bi se o predstojećem napadu i reakcija optuženika bila bi u granicama nužne obrane međutim, u konkretnom slučaju je na temelju provedenih dokaza utvrđeno da je puška bila zakočena, bez metka u cijevi, a repetiranjem zakočene puške nije moguće u cijev ubaciti metak, niti izvršiti opaljenje međutim, repetiranjem takve puške dobija se isti zvuk kao i kod repetiranja otkočene puške i osoba ispred cijevi ne može znati da li je repetiranje pravo ili nije odnosno da li je puška otkočena ili ne. Stoga prvostupanjski sud opravdano zaključuje da je optuženik u odnosu na oštećenika C. bio u putativnoj nužnoj obrani odnosno u neotklonjivoj stvarnoj zabludi, kao i u odnosu na oštećenika S., protivno žalbenim navodima državnog odvjetnika, koji prihvata da je u situaciji u kojoj je oštećenik S. iz mraka, naglo "banuo" pred optuženika, aiza oštećenika C., optuženik bio u zabludi o okolnostima koje isključuju protupravnost, ali iz nehaja dakle, da se radi o otklonjivoj stvarnoj zabludi VS RH I Kž 463/01-3

modela bili su presloženi, čak u toj mjeri da su ih i sami policijski službenici, a ne samo sudski namještenici ili javnost, smatrali teško razumljivima. Istovremeno, bilo je previše modela koji su se služili donekle različitom terminologijom. Povrh toga, mnogi su modeli oslikavali rigidan proces odlučivanja s linearom progresijom, koji daje utisak da policijski službenik mora iscrpiti sva sredstva na jednoj razini prije nego što mu je dopušteno da razmotri alternativne opcije, kao kod kakvog stepenastog procesa. Međutim, istraživanja i iskustvo pokazuju da odabir prikladnog odgovora uz korištenje sile nije linearan proces, tako da linearni modeli nisu uspjeli točno reflektirati dinamičnu prirodu potencijalno nasilnih situacija.⁵¹³ Ovdje donosimo jedan od mnogih dijagrama linearno-progresivnog modela.⁵¹⁴

Grafički prikaz 4. Linearno progresivni model uporabe sredstava prisile

⁵¹³ Hoffman, R., Lawrence, C., Brown, G. - Canada's National Use-of-Force Framework for Police Officers, The Police Chief, vol. 71, no. 10, October 2004.

⁵¹⁴Ibid. http://policechiefmagazine.org/magazine/issues/102004/PDFS/page126_fig1.pdf#search=%22%22linear%20Use-%20of%20-Force%20Continuum%22%22, [linear-progressive decision-making process](#)

Uslijed toga se je u kasnim osamdesetim i ranim devedesetim godinama prošlog stoljeća počela javljati druga generacija modela situacijskog korištenja sile, koja je prikazivala čimbenike policijskih službenika, čimbenike osumnjičenih i opcije odgovora silom, i koja se koncentrirala na situaciju koja je sadržavala svoje vlastite karakteristike. Situacijski modeli predstavljali su značajno unapređenje u odnosu na rane linearne modele, no još uvijek su u jednom značajnom pogledu bili nepotpuni. Na primjer, na jednom suđenju u Ontariju, čulo se kako je jedan odvjetnik obrane u šali primijetio: "A sad shvaćam... Zavrtite kotač i tamo gdje se on zaustavi, koristite tu opciju primjene sile!" Primjedba ovog odvjetnika ukazala je na potrebu za modelima korištenja sile koji idu dalje od opisa te uključuju i detalje o procesu koji policijski službenik koristi za odabir neke opcije odgovora pred drugima. To znači da bi koristan i valjan model trebao poslužiti kao vodič za razumijevanje razloga zbog čega je policijski službenik koristio silu i zašto je odabrana određena opcija korištenja sile.⁵¹⁵

Model uporabe sredstava prisile temeljen na grafičkom prikazu ponašanja subjekta prema kojem se primjenjuje i reakcije odnosno odgovora policijskog službenika koji prema subjektu primjenjuje sredstva prisile, koji je razvio i predstavio John C. Desmedt 1982. godine⁵¹⁶ doživio je mnoge modifikacije prema specifičnostima zakonskih odredaba o primjeni sredstava prisile u određenom pravnom sustavu.⁵¹⁷

Ovdje donosimo temeljni model uporabe sredstava prisile John C. Desmedt. Model se uporabljava za obuku policijskih službenika ali i za ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile.

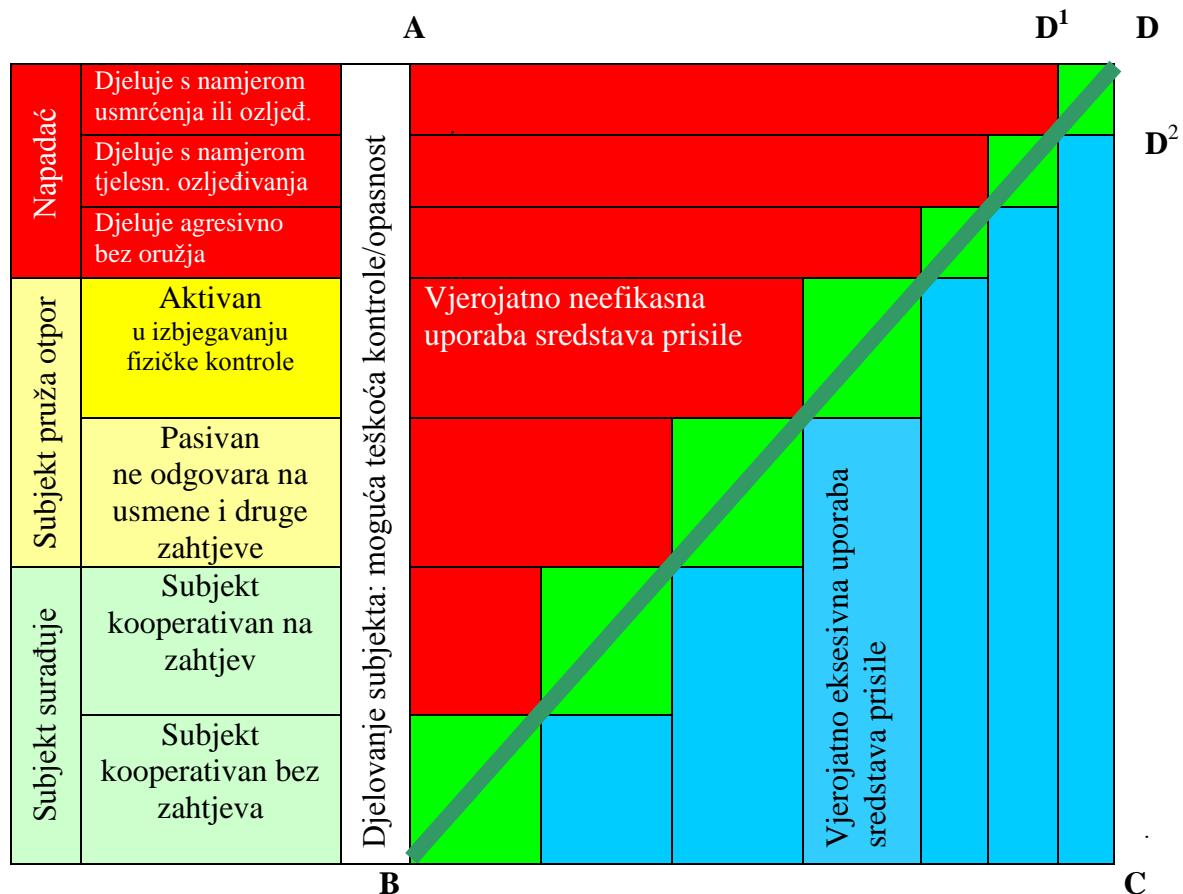
Ponašanje subjekta prema kojem se primjenjuju sredstva prisile opisano je na desno okomitoj osi grafikona i kreće se u rasponu od kooperativnog subjekta do djelovanja subjekta koje može prouzročiti smrt ili ozbiljnu tjelesnu ozljedu. Na vodoravnoj osi grafikona opisana je uporaba sredstava prisile odnosno vrsta sredstava prisile koju primjenjuje policijski službenik kao odgovor na ponašanje subjekta u rasponu od prisutnosti policijskog službenika do uporabe vatrenog oružja ili druge smrtonosne sile. Ukoliko se okomita i vodoravna os sijeku u zelenom polju, na pravcu koji spaja točke A i B grafikona, djelovanje

⁵¹⁵ Hoffman, R., Lawrence, C., Brown, G. - Canada's National Use-of-Force Framework for Police Officers, The Police Chief, vol. 71, no. 10, October 2004.

⁵¹⁶ Desmedt, J.C.; The Physical Intervention Paradigm for Enforcement and Corrections, View to Use of Force Model, 1982., 1986., 1990., 1995., <http://pss.cc/uofm.htm>

⁵¹⁷ Hamdorf, R., Boni, N., Webber, I., Pikl, A., Packer, J.; National minimum guidelines for incident management, conflict resolution and use of force, National Police Research Unit, PAYNEHAM, 1998.

policajskog službenika prema subjektu odnosno osobi prema kojoj primjenjuje sredstva prisile je optimalno i zakonito.

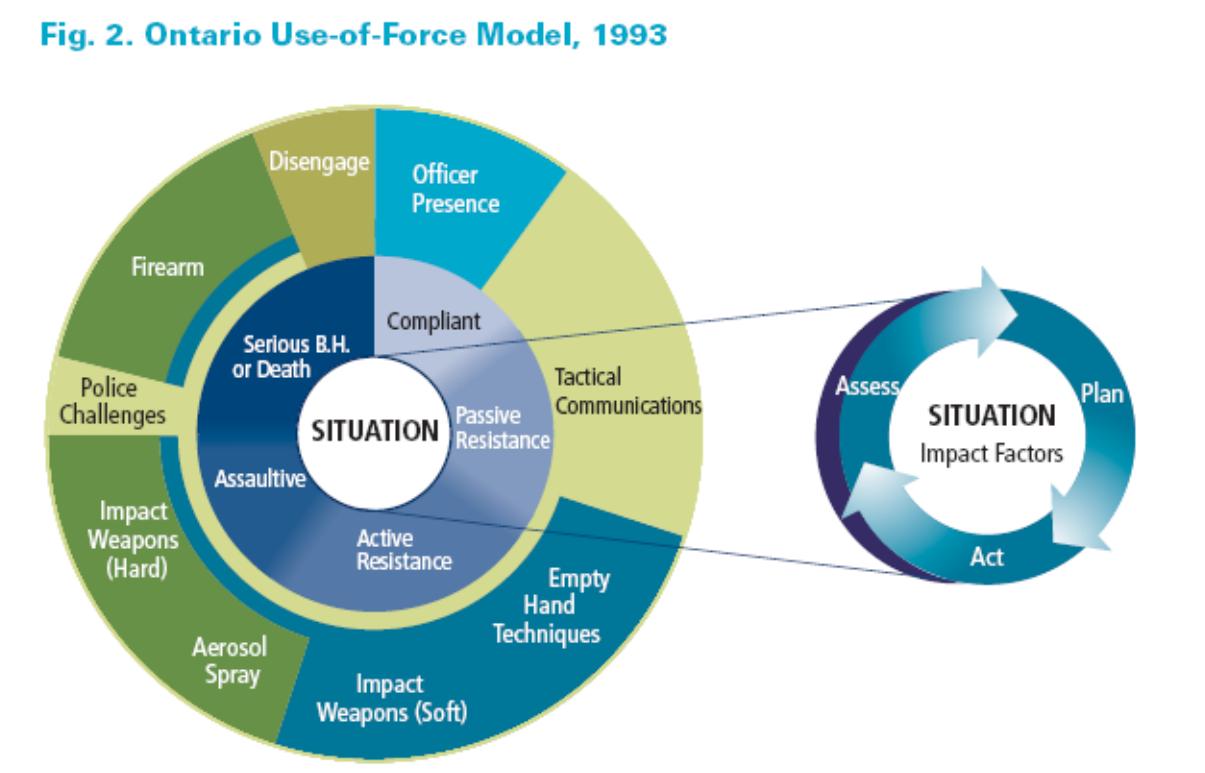
Reakcija policijskog službenika: Reverzibilnost/Kontrola/Ozljeda		
Socijalna kontrola: Prisutnost policije		
Uporaba dopuštena	Korištenje tjelesne snage	
	Verbalna kontrola: uvjerenjivanje/savjetovanje/upozorenje	
Uporaba dopuštena	Korištenje tjelesne snage	
	Kontrola bez oružja	
Zahvat		Omamljivanje
Mehnička blokada		
Kontrola s oružjem		
Kontrola sredstvima		Oružjem
Plinski raspršivač		
Palica		
Električni paralizator		
Vatreno oružje i druga smrtonosna sila		

Grafički prikaz 5. Model uporabe sredstava prisile prema John C. Desmedt

Ukoliko se okomita i vodoravna os sijeku u plavom polju, u trokutu koji zatvaraju točke B, C i D² grafikona, djelovanje policijskog službenika prema subjektu odnosno osobi prema vjerojatno predstavlja eksesivnu primjenu sredstava prisile. Ukoliko se okomita i vodoravna os sijeku u crvenom polju, u trokutu koji zatvaraju točke B, A i D¹ grafikona, djelovanje policijskog službenika prema subjektu odnosno prema osobi vjerojatno predstavlja neučinkovitu (neefikasnu, bez učinka) primjenu sredstava prisile.⁵¹⁸ Za dinamične situacije, ocjena se vrši za svaku akciju subjekta i reakciju odnosno odgovor policijskog službenika.

Nakon toga, ranih devedesetih godina prošlog stoljeća počeli su se pojavljivati situacijski modeli koji su uključivali varijaciju koja bi se najbolje mogla opisati kao generički proces rješavanja problema. Jedan primjer takvog modela je onaj koji je 1993. godine razvijen u provinciji Ontario, Kanada.⁵¹⁹

Fig. 2. Ontario Use-of-Force Model, 1993

Grafički prikaz 6. Model uporabe sredstava prisile - Ontario, Kanada

⁵¹⁸ Desmedt, J.C.; The Physical Intervention Paradigm for Enforcement and Corrections, View to Use of Force Model, 1982., 1986., 1990., 1995., <http://pss.cc/uofm.htm>

⁵¹⁹ Hoffman, R., Lawrence, C., Brown, G. - Canada's National Use-of-Force Framework for Police Officers, The Police Chief, vol. 71, no. 10, October 2004.

Za potrebe ovog rada grafički su prikazana su tri temeljna modela primjene sredstava prisile, koji svaki na svoj način, može biti korišten kako za obuku policijskih službenika tako i za ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile. Međutim, držimo da modeli uoprave sredstava prisile, ma koliko korisni ne mogu biti jedino sredstvo za ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile. Oni mogu biti od pomoći za razjašnjavanje i razumjevanje okolnosti uporabe sredstava prisile ali za cijelovitu ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile treba provesti složen postupak ocjene zakonitosti uporabe sredstava prisile u konkretnom slučaju.

Ocjena uporabe sredstava prisile sadrži ocjenu opravdanosti, taktičnosti i zakonitosti uporabe sredstava prisile u konkretnom slučaju.

Opravdanost uporabe sredstva prisile, temelji se na neophodnosti uporabe sredstva prisile u konkretnom slučaju. Uporaba sredstva prisile opravdana je ako se službena zadaća nije mogla na drugi način izvršiti.

Taktičnost uporabe sredstva prisile ocjenjuje se prema taktici postupanja i primjene sredstva prisile policijskih službenika u konkretnom slučaju a obuhvaća postupanje policijskih službenika od predstavljanja, davanje upozorenja da će primijeniti sredstva prisile ako osoba ne postupi po zakonitoj zapovijedi policijskog službenika (osim ako bi davanje upozorenja dovelo u pitanje izvršenje službene zadaće i ako u konkretnom slučaju nije moguće), primjene najblažeg sredstva prisile (za koje su ispunjeni uvjeti za uporabu a koje jamči uspjeh) i na kraju postupak policijskih službenika nakon primjene sredstva prisile.

Na pitanje da li je uporaba sredstva prisile zakonita ako nije moguće kumulativno dati pozitivnu ocjenu opravdanosti, taktičnosti i zakonitosti nema jednostavnog i jedinstvenog odgovora. To je uvijek *questio facti*. Ipak, mišljenje smo da je za ocjenu uporabe sredstava prisile, nužno kumulativno pozitivno ocijeniti sva tri elementa uporabe sredstava prisile ili barem opravdanost i zakonitost uporabe sredstava prisile.⁵²⁰

Zakonitost uporabe sredstva prisile ocjenjuje se prema okolnostima konkretnog slučaja a obuhvaća ocjenu općih i posebnih uvjeta za primjenu određenog sredstva prisile.

⁵²⁰ Samim time osumnjičeni doista nije počinio elemente kaznenog djela iz čl. 127. st. 1 KZ-a, a da li je prekršio pravila službe ocijenio je načelnik PU Karlovačke, koji je utvrdio da uporabljeni sredstva prisile u konkretnom slučaju i danim okolnostima smatra doduše netaktičnim, ali opravdanim i zakonitim. Rješenje Općinskog državnog odvjetništva u Karlovcu, broj: K-DO-18/05. od 22. prosinca 2005. godine.

Za ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile prema odredbama članka 32. Kaznenog zakona je od velike važnosti sudska praksa, presuda odnosno sentenca Županijskog suda u Bjelovaru⁵²¹ koja ocjenu zakonitosti uporabe sredstava prisile ocjenjuje prema taktičnosti postupanja službene osobe pri primjeni sredstava prisile. Sentenca ne daje dovoljno elemenata za analizu stajališta suda o zakonitoj uporabi sredstava prisile te smatramo da je radi analize tog stajališta potrebito koristiti veći dio teksta presude.

Prvostupanjskom presudom Općinskog suda u Virovitici⁵²² okr. C.M. proglašen je krivim jer je dana 03. svibnja 1998. godine, oko 00:30 sati u Virovitici u disco klubu "Vanadis" u Rusanovoj ulici, radeći kao redar discu prišao grupi u kojoj je razbijena pivska flaša a u kojoj su bili P.K., mlt. R.D. i mlt. V.D., te pristajući da P.K. teško tjelesno ozljedi, dva do tri puta udario otvorenim dlanom lijeve i desne ruke po obrazima, kojom prilikom je P.K. zadobio tešku tjelesnu ozljedu u vidu prsnuća lijevog bubnjića, nakon čega ga je izbacio iz disco kluba. Prvostupanjski sud nije prihvatio stav obrane da se okrivljenik nije ponašao namjerno već da je djelovao eventualno u krajnjoj nuždi odnosno iz nehaja jer je cijeneći sve izvedene radnje koje bi ugrožavale okrivljenika, a budući da je sud mišljenja da se ne može raditi o nehatnoj primjeni sile jer je okrivljenik opetovano dva tri puta otvorenim dlanom udario oštećenika.

Na prvostupansku presudu optuženik je po svom branitelju podnio žalbu kojom se postupanje okrivljenika podvodi pod institute zakonite uporabe sredstava prisile ili krajnje nužde.

Presudom drugostupanjskog suda, Županijskog suda u Bjelovaru⁵²³ nisu prihvaćeni žalbeni navodi. U obrazloženju presude, Županijski sud u Bjelovaru navodi da tvrdnje da je optuženik kao redar postupao po pravilima službe, te najprije pokušao smiriti oštećenika, a kada mu to zbog oštećenikovog opiranja i agresivnog ponašanja nije uspjelo, bio primoran primijeniti prisilu, koja je po načinu i intenzitetu izvođenja bila primjerena ponašanju oštećenika i svim bitnim elementima situacije, nemaju potkrijepe u utvrđenom činjeničnom stanju. Sud izražava stajalište da šamaranje ne može predstavljati zakonitu mjeru prisile prema drugoj osobi u smislu čl. 32. KZ-a. To pogotovo nije slučaj u konkretnom

⁵²¹ U pregledu sudske prakse objavljena je sentenca Županijskog suda u Bjelovaru pod brojem Žs Bj KŽ 253/1999. "Redar u disco klubu koji je nekoliko puta ošamario gosta, za koga je mislio da je razbio pivsku bocu, nanijevši mu tešku tjelesnu ozljedu u vidu prsnuća bubnjića lijevog uha, na može se pozivati na zakonitu uporabu sredstava prisile iz čl. 32. KZ, jer šamaranje ne može predstavljati zakonitu mjeru prisile prema drugoj osobi."

⁵²² Presuda Općinskog suda u Virovitici broj: K-150/98-25. od 14. lipnja 1999. godine.

⁵²³ Presuda Županijskog suda u Bjelovaru KŽ-253/99-3. od 16. rujna 1999. godine.

predmetu, budući da iz iskaza I.K. i T.D. proizlazi da je za izvođenje oštećenika iz lokala optuženiku bilo dovoljno da ga uhvati ispod ruke.

Postojanje krajnje nužde iz čl. 30. st. 1 KZ-a isključeno je jer optuženik od sebe ili drugog nije otklanjao istodobnu ili izravno prijeteću neskrivljenu opasnost, koja se na drugi način nije mogla otkloniti. Treba pri tome napomenuti zaključak suda, da iz provedenih dokaza, osim jasno obrane optuženika, proizlazi da oštećenik uopće nije razbijao staklene boce, i time, po tezi žalbe, uzrokovao opasnost od težeg ozljeđivanja gostiju.

Postojanju krajnje nužde iz članka 30. stavak 1. sud isključuje jer optuženik od sebe ili drugog nije otklanjao istodobnu ili izravno predstojeću neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti jer je utvrđeno da oštećenik nije razbijao boce i time, po tezi žalbe, uzrokovao opasnost od težeg ozljeđivanja gostiju. Sud se ne upušta u ocjenu da li se optuženik u konkretnoj situaciji mogao naći u zabludi o osobi koja je razbila bocu i prema kojoj, radi otklanjanja opasnosti trebalo primijeniti silu i da li bi primjenjena sila bila u skladu s odredbama o krajnjoj nuždi. Vezano za to pitanje bilo bi potrebno procijeniti opasnost od težeg ozljeđivanja gostiju težine ozljede koju je optuženik nanio oštećeniku.

U odnosu na posljedicu, sud je potvrdio prvostupanjsku presudu, kojom je utvrđeno da je okrivljeni u odnosu na posljedicu postupao s neizravnom namjerom. Sud je pri tom uzeo u obzir činjenicu da je optuženik obavljaо dužnost redara u disco klubu i da se radi osobi vojnom umirovljeniku, koji je bio pripadnik Hrvatske vojske od 1991. do 1993. godine, nesumnjivo upućuju na zaključak da se ne radi, kako to smatra žalba, o "osobi prosječnih sposobnosti" koja ne bi bila svjesna da se teška tjelesna ozljeda u vidu rupture bubnjića uha može nanijeti i "banalnim udarcem". U konkretnom slučaju nije se radilo o banalnom udarcu, već je optuženik više puta otvorenim dlanom ruke udario oštećenika po glavi u predjelu uha, što bez obzira na slabiji intenzitet udarca, zaista opravdava zaključak prvostupanjskog suda da se radilo o postupanju sa neizravnom namjerom tj. da je optuženik bio svjestan da oštećeniku može nanijeti tešku tjelesnu ozljedu i da je na to pristao.

Sud citiranom presudom postavlja nekoliko standarda za ocjenu zakonite uporabe sredstava prisile u smislu članka 32. KZ-a. Presuda posebno ne razmatra niti dovodi u pitanje status okrivljenog kao službene osobe koja je kao redar u disco klubu ovlašten primijeniti sredstva prisile prema pravilima službe i utvrđuje da status službene osobe koja je ovlaštena primijeniti sredstva prisile.

Ocjenu da šamaranje ne može predstavljati zakonitu mjeru prisile prema drugoj osobi u smislu članka 32. KZ-a temelji na izjavi dvojice svjedoka, I.K. i T.D., obojica

redara u navedenom disco klubu koji suglasno izjavljuju da je za izvođenje oštećenika iz disco kluba bilo dovoljno da ga okriviljenik uhvati ispod ruke. Ako je bilo dovoljno da okriviljenik oštećenika uhvati ispod ruke i izvesti ga iz prostorija disco kluba, onda je šamaranje mjera prisile koja nije nužna da se postigne svrha primjene prisile. Šamaranje je prekomjerna uporaba prisile koja ne može predstavljati zakonitu mjeru prisile, a da svrha primjene prisile nije niti pokušana primjenom blažeg oblika prisile.

Sud ispravno zaključuje da je u odnosu na posljedicu okriviljenik postupao s neizravnom namjerom, da je bio svjestan da oštećeniku može nanijeti tešku tjelesnu ozljeđu i da je na to pristao. U odnosu na primjenu prisile sud se ne očituje, iako je sasvim jasno da je okriviljenik u pri primjeni prisile postupao s izravnom namjerom.

24.2. Odnos zakonite uporabe sredstava prisile i nužne obrane

Nužna obrana⁵²⁴ je jedan od najstarijih instituta kaznenog prava i o nužnoj obrani postoji značajan broj radova, koji su institut nužne obrane obrađivali. Danas postoji visok stupanj suglasnosti teorije i prakse o sadržaju instituta nužne obrane. Za potrebe ovog rada ograničit ćemo se na odnos instituta nužne obrane i uporabe sredstava prisile.

Za opravdanost nužne obrane, potrebito je postojanje " istodobnog ili izravno predstojećeg protupravnog napada". Primjena sredstava prisile u skladu sa zakonom ne može se ocijeniti kao protupravni napad. Protupravnost je isključena, samom činjenicom da policijski službenici sredstva prisile primjenjuje u skladu sa Zakonom,⁵²⁵ stoga opravdanim

⁵²⁴ Nužna obrana, 1) Nema kaznenog djela kad je počinitelj postupao u nužnoj obrani. 2) Nužna obrana je ona obrana koja je prijeko potrebna da počinitelj od sebe ili drugoga odbije istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad. 3). Počinitelj koji je prekoračio granice nužne obrane može se blaže kazniti, ako je do prekoračenja došlo zbog jake razdraženosti ili prepasti prouzročene napadom, može se oslobođiti kazne. Članak 29. KZ

⁵²⁵ Slijedom toga, službena osoba ne može steći ovlasti bilo kojim pravnim propisom, već upravo zakonom. Šuperina, M., Nužna obrana i njene posebnosti u svezi s djelatnostima ovlaštenih službenih osoba tijela unutarnjih poslova, Policija i sigurnost, br. 4. Zagreb, 1997., str. 323. Dakle iz zahtjeva za postojanje nužne obrane koja prepostavlja postojanje protupravnog napada, zaključujem kako protiv djelatnosti koje provode djelatnici tijela unutarnjih poslova u okviru zakonskih i datih im ovlaštenja (službene radnje) ne može biti ostvareno pravo na nužnu obranu. Ibid. str. 324.

treba uzeti zaključak da protiv zakonite uporabe sredstava prisile nije dopuštena nužna obrana.⁵²⁶

Pitanje dopustivosti nužne obrane protiv nezakonitih, protupravnih radnji policijskih službenika kao i prekoračenja ovlasti nije upitno. Protiv nezakonitih radnji policijskih službenika dopuštena je nužna obrana.⁵²⁷ Osobe koje su izazvane nezakonitim, bezobzirnim ili grubim postupanjem policijskih službenika (ili osobe koja im ovlašteno pomaže) napadnu policijskog službenika također imaju na nužnu obranu.⁵²⁸ Protiv protupravnog napada dopuštena je i nužna pomoć.

Policijski službenici koji djeluju izvan zakonskih ovlaštenja, imaju pravo na nužnu obranu,⁵²⁹ i u tom su pravu izjednačeni s drugim osobama, dok je pravo na nužnu obranu policijskih službenika kad djeluju u okviru zakonskih ovlasti u određenom smislu suženo.⁵³⁰

⁵²⁶ Slijedom toga, ne može se smatrati protupravnim ponašanje djelatnika tijela unutarnjih poslova kad on obavlja pojedinu službenu radnju. Ovlaštene službene osobe tijela unutarnjih poslova obavljaju poslove u skladu s ovlastima propisanim zakonom i propisima donijetim na temelju zakona, te po naređenju (zapovijedi) i uputi nadležnog rukovoditelja. Šuperina, M., Nužna obrana i njene posebnosti u svezi s djelnostima ovlaštenih službenih osoba tijela unutarnjih poslova, Policija i sigurnost, br. 4. Zagreb, 1997., str. 323.

⁵²⁷ Kad ovlaštena službena osoba tijela unutarnjih poslova prekorači granice svojih zakonskih ovlaštenja, napr. kada u namjeri iznudivanja iskaza osumnjičene osobe ovog fizički maltretira ili na koji drugi način zlostavlja. Takva i slična ponašanja smarat će se zloupotrebom službenih ovlaštenja kao i napad na tjelesni i psihički integritet druge osobe, zbog čega napadnuta osoba ima pravo na nužnu obranu na način kako je to već ranije iznjeto, budući da je ovlaštena službena osoba primijenila protupravni napad. Dakle to su one skupine slučajeva kao ovlaštena službena osoba postupa izvan ili protivno svojih zakonskih ovlaštenja. Nije potrebno naročito obrazlaganje u svrhu dokazivanja dopustivosti nužne obrane protiv svih onih protupravnih radnji službenih osoba, protiv radnji koje nemaju značaj službenih radnji, već protupravnih radnji (npr. protupravno lišenje slobode – čl. 46. KZ RH, iznudivanje iskaza – čl. 48. KZ RH; zlostavljanje u obavljanju službe ili javnog ovlaštenja – čl. 49. KZ RH; narušavanje nepovredivosti stana – čl. 52. KZ RH; protuzakonita pretraga – čl. 53. KZ RH; povreda tajnosti pisama i drugih pošiljaka; i tsl.). Zakonodavac u takvim slučajevima, kada je napadatelj službena osoba ne postavlja nikakva ograničenja, uvažava se samo činjenica da je on počinitelj protupravnog djela i da se napadnuti nalazi u situaciji nužne obrane. Šuperina, M., Nužna obrana i njene posebnosti u svezi s djelnostima ovlaštenih službenih osoba tijela unutarnjih poslova, Policija i sigurnost, br. 4. Zagreb, 1997., str. 324-325.

⁵²⁸ Članak 318. stavak KZ.

⁵²⁹ Stoga će se ovlaštena službena osoba tijela unutarnjih poslova moći pozivati na pravo nužne obrane samo u onim slučajevima gdje će biti zatečena izvan granica svojih zakonskih ovlaštenja. Šuperina, M., Nužna obrana i njene posebnosti u svezi s djelnostima ovlaštenih službenih osoba tijela unutarnjih poslova, Policija i sigurnost, br. 4. Zagreb, 1997., str. 346.

⁵³⁰ Usپoredni prikaz ovlasti djelatnika (ovlaštenih službenih osoba) tijela unutarnjih poslova s pitanjem nužne obrane, omogućio mi je ilustraciju kako se upravo ti djelatnici u obavljanju svojih zadataka, službenih radnji, nerijetko nalaze u stanju nužne obrane, katkad i neposredno napadnuti, te primorani u posezanju za sredstvima prinude, koji su im, zakonom stavljeni na dispoziciju. Slijedom toga mogu zaključiti: kako ovlaštene službene osobe tijela unutarnjih poslova mogu u okviru zakonski im datih ovlasti, primijeniti sredstva prinude, samo u onim slučajevima i pod onim uvjetima kako je to propisano zakonom. Ti određeni uvjeti, u usporedbi s pravom na nužnu obranu koja stoji na raspolaganju po čl. 7. OKZ RH građanima, nalaze se u izvjesnom smislu u suženom, načelno takšativno određenom odnosu. Šuperina, M., Nužna obrana i njene posebnosti u svezi s djelnostima ovlaštenih službenih osoba tijela unutarnjih poslova, Policija i sigurnost, br. 4. Zagreb, 1997., str. 346.

Propisi koji uređuju primjenu sredstava prisile policijskim službenicima daju okvire primjene sredstava prisile u zakonom strog definiranim područjima i granicama primjene a primjena ustanova kaznenog prava je supsidijarnog značaja.⁵³¹

Zakon o policiji uporabu sredstava prisile dozvoljava radi zaštite života, savladavanja otpora, sprječavanja bijega ili odbijanje napada. Pri tome ne definira napad kao protupravni, istodobni ili neposredno predstojeći.⁵³² Uporaba sredstava za vezivanje dopuštena je radi odbijanja napada na policijskog službenika⁵³³ ili ozljedivanja druge osobe.⁵³⁴ Vatreno oružje je dopušteno uporabiti ako se na drugi način ne može zaštiti svoj život i život drugih ljudi.⁵³⁵ Uporaba vatrene oružja radi obrane od izravnog napada nije uvjetovana istovremenim protupravnim napadom i dopuštena je kao jedino sredstvo, čak i kad se uporabom vatrene oružja dovodi u opasnost život drugih osoba.⁵³⁶

Uporaba vatrene oružja radi obrane od opasnosti a da ne uvjetuje opasnost kao istodobnu ili izravno predstojeću, kao niti posljedice radnje počinitelja, niti naglašava dužnost izlaganja opasnosti,⁵³⁷ a radi obrane od napada ili opasnosti kad je vatreno oružje jedino sredstvo za obranu od napada ili opasnosti.⁵³⁸ Na isti način dopuštena je uporaba vatrene oružja, kad policijski službenik sredstva prisile primjenjuje po zapovijedi neposrednog rukovoditelja nadležnog za provođenje planiranih mjera.⁵³⁹

Radi zaštite svog života i života drugih ljudi policijski službenici ovlašteni su uporabiti posebne vrste oružja i eksplozivnih sredstva samo temeljem odluke ravnatelja i suglasnost ministra.⁵⁴⁰

Slijedom navedenog nameće se nedvojben zaključak da su odredbe o uporabi sredstava prisile šire od odredaba opće ustanove kaznenog prava – nužne obrane.

⁵³¹ Harmoničnim odnosom između razmatranih cjelina smatramo takvo stanje u kojem ustanove kaznenog prava imaju supsidijarni značaj u odnosu na propise koji uređuju ovlasti službenika. Kada ovlast na uporabu sredstava prisile nije propisana u propisima koji uređuju ovlast, primjenjuju se opće ustanove kaznenog prava. Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000. str. 260.

⁵³² Članak 54. stavak 2. i članak 55 ZP

⁵³³ Članak 57. stavak 1 podstavak 1. ZP

⁵³⁴ Članak 57. stavak 1 podstavak 3. ZP

⁵³⁵ Članak 62. stavak 2. podstavak 1. ZP

⁵³⁶ Ograničenje uporabe vatrene oružja odnosi se prvenstveno na sprječavanje bijega osoba.

⁵³⁷ Članak 30. stavak 4. KZ

⁵³⁸ Članak 63. stavak 2. ZP

⁵³⁹ Članak 41. stavak 5. PNPP

⁵⁴⁰ Članak 65. ZP. Odredba nije prihvatljiva. Radi zaštite života ljudi, kad su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrene oružja, nedvojbeno je potrebno dopustiti pod istim uvjetima i uporabu posebni vrsta oružja i eksplozivnih sredstava. Ograničenje uporabe posebnih vrsti vatrene oružja i eksplozivnih sredstava prihvataljiva je radi sprječavanje bijega osobe.

24.3. Odnos zakonite uporabe sredstava prisile i krajnje nužde

U odnosu na ustanovu krajnje nužde uporaba sredstava prisile i vatrenog oružja policijskih službenika odnosi se na slučajeve ugrožavanje ljudi od životinja. Uporaba vatrenog oružja prema životinjama koje ugrožavaju život i zdravlje ljudi je situacija koja je obuhvaćena institutom krajnje nužde.⁵⁴¹

Pravilnik uporabu vatrenog oružja prema životinjama dopušta ako na drugi način nije moguće odbiti napad na život ljudi ili otkloniti opasnost za zdravlje ljudi.⁵⁴²

Odredbe o uporabi vatrenog oružja prema životinjama nisu nužne u policijskim propisima jer je svaka uporaba oružja prema životinjama radi zaštite života i zdravlja ljudi, u potpunosti pokrivena institutom krajnje nužde.⁵⁴³

24.3. Zakonita uporaba sredstva prisile kao poseban razlog isključenja protupravnosti

Zakonita uporaba sredstava prisile je prema odredbama Kaznenog zakona osnova za isključenje protupravnosti djela.⁵⁴⁴

Sudska praksa u Republici Hrvatskoj uvažava taj poseban razlog isključenja protupravnosti. Razumljivo je da se sudska ocjena zakonitosti uporabe sredstava prisile odnosi na u pravilu na uporabu vatrenog oružja kao sredstva prisile ili na osobito teške posljedice uporabe vatrenog oružja kao sredstva prisile ili drugih sredstva prisile.⁵⁴⁵

⁵⁴¹ Članak 66. stavak 1. ZP

⁵⁴² Članak 46. PNPP

⁵⁴³ Zakon o policiji R Slovenije i Pravilnik o policijskim pooblastilim ne sadrži odredbe o uporabi vatrenog oružja prema životinjama.

⁵⁴⁴ Zakonita uporaba sredstava prisile, Nema kaznenog djela kad službena osoba na temelju zakonske ovlasti primjeni sredstva prisile u skladu sa Zakonom. Članak 32. KZ

⁵⁴⁵ Sve činjenice koje proizlaze iz podataka u spisu ukazuju da je okr. I. Ć., kao službena osoba u inkriminiranom događaju, postupao u skladu sa zakonskim ovlaštenjima. Tu prije svega valja istaći da se u konkretnom slučaju radi o događaju koji se ostvario tijekom obavljanja službene dužnosti okr. I. Ć. uhićenja Z. K., za kojim je raspisana tjeratrica, a koja uhićenja ranije nisu uspjela samo iz razloga što se u više navrata suprotstavlja i upotrijebio prema djelatnicima policije vatreno oružje i ručne bombe, te prijetio ubojstvom. Podaci u fotoelaboratu, između ostalog, pokazuju da je to osoba koja je imala različite vrste opasnog vatrenog

Ocjena zakonite i opravdane uporabe sredstva prisile u predkaznenom postupku kadikad se donosi zbog kaznene prijave koju protiv policijskog službenika, koji je opravданo i zakonito primijenio sredstva prisile, podnosi osoba prema kojoj su primjenjena sredstva prisile. Nakon ispitivanja svih okolnosti primjene sredstava prisile, donosi se odluka o odbacivanju kaznene prijave protiv policijskog službenika zbog toga što je utvrđeno da je službena osoba na temelju zakonske ovlasti primjenila sredstva prisile u skladu sa zakonom pa službena osoba svojim ponašanjem nije ostvarila bitne elemente kaznenog djela koje se progoni po službenoj dužnosti.⁵⁴⁶ Smatramo da bi pri ocjeni zakonitosti uporabe sredstava

oružja i eksplozivnih naprava (automatska puška, pištolj, bombe, streljivo u većem broju). Sve te činjenice u svojoj ukupnosti i u međusobnoj povezanosti, po pravilnoj ocjeni ovog drugostupanjskog suda, prikupljene u predistražnom postupku, ukazuju na nedvojbeni način da je policijski djelatnik I. Ć., djeđujući u okvirima akcije pretrage stana oštećenog Z. K., njegovog eventualnog pronalaženja i uhićenja, bio ovlašten upotrijebiti vatreno oružje, jer na drugi način nije mogao zaštитiti svoj život, a niti živote drugih službenika policije koji su učestvovali u toj akciji, pa i ukućana oštećenika. Takav postupak okr. I. Ć. kao službene osobe, po ocjeni ovog drugostupanjskog suda, bio je utemeljen na čl. 62. Zakona o policiji, jer upotreba drugih sredstava prisile u dатој situaciji prema takvoj osobi i okolnostima nisu bila takva da bi jamčila uspjeh. Prema tome, na konkretnom slučaju, suprotno stanovištu prvostupanjskog suda, valja primijeniti odredbu čl. 32. KZ, a koja u konkretnom slučaju isključuje protupravnost postupanja okr. I. Ć. Pravilno i zakonito prvostupanjski sud zaključuje da su II. do VIII. okrivljena toga dana postupali po nalogu za pretragu kuće Z. K., te njegovog eventualnog uhićenja. I po ocjeni ovog drugostupanjskog suda, ne postoji nikakav dokaz koji bi upućivao da su III- do VIII-okrivljeni pri vršenju pretrage stana i eventualnog uhićenja pomagali okr. I. Ć. u ubojstvu Z. K.. Tu treba istaknuti činjenicu da su djelatnici policije ovlašteni da kod ovakvih radnji nose službene pištolje, koje su, radi svoje sigurnosti, držali u ruci s metkom u cijevi, imajući svijest da vrše radnju uhićenja ovako opasne i naoružane osobe kao što je bio Z. K.. Stoga se takvi postupci tih djelatnika policije ne mogu ni tretirati kao radnja pomaganja okr. I. Ć. u izvršenju kaznenog djela ubojstva, a niti su ti djelatnici s takvom namjerom postupali. Sagledavanjem svih podataka u spisu, obrane I- do VIII-okrivljenih, zapisnika o očevidu, obavijesnih razgovora, ni u najmanjoj mogućoj mjeri nema dokaza koji bi upućivali na osnovanu sumnju postupanja tih okrivljenika u namjeri da bi počinili kazneno djelo za koje ih tereti oštećena kao tužiteljica. VS RH IV Kž 214/02-4

⁵⁴⁶ Cijeneći naprijed navedeno, smatram da osumnjičeni u konkretnom slučaju nije ostvario bitne elemente kaznenog djela iz čl. 127. st. 1. KZ-a.

Naime, kriminalističkom obradom nije utvrđen niti jedan dokaz da bi upravo osumnjičeni prilikom obavljanja službene dužnosti, odnosno izlaska na intervenciju bilo kojim činom postupao na način kako se to opisuje u čl. 127. st. 1. KZ-a. U prilog takve tvrdnje govori i činjenica da ni jedan od očevidaca nije potvrdio navode oštećenog, dok su djelatnici policije koji su bili zajedno u ophodnji s osumnjičenim okarakterizirali njegov postupak na isti način kao i samo osumnjičeni, odnosno potpuno u skladu s pravilima službe obzirom na ponašanje samog oštećenog. Takvo stajalište potvrđuje i ocjena opravdanosti koju je donijela PU karlovačka, a potpisao njen načelnik, a prema kojoj su primjenjena sredstva prisile u konkretnom slučaju bila zakonita i opravdana, obzirom da su primjenjena prema osobi koja je odbila postupiti po zakonitoj zapovjedi policijskog službenika, te nastavila sa činjenjem prekršaja, a potom i kaznenog djela iz čl. 317. KZ-a.

Uz naprijed navedeno, valja istaći da je i sam oštećeni u svojoj izjavi koju je dao nekoliko dana nakon kritičnog događaja izjavio da je unatoč višestrukim upozorenjima od strane djelatnika policije da se primiri isti ipak pljunuo pred sebe, te da se prilikom privođenja opirao i izmakao, pa da se čak i ne sjeća da li je pri tom koga od policijskih službenika udario.

U takvoj situaciji kada djelatnik policije nakon višestrukog upozoravanja da se prestane s narušavanjem javnog reda i mira, pokuša privesti određenu osobu u prostorije PP Karlovac, a ova se tome opire, pljuje, a možda čak i upućuje udarce, u svakom slučaju smatram da su djelatnici policije opravданo primjenili fizičku prisilu, budući da nije postojao drugi način da se oštećenog E.M. smjesti u službeno vozilo i odvezu u prostorije PP Karlovac. Pri tom je i sam osumnjičeni zadobio natučenje čela, te mu je oštećena uniforma, a što je vidljivo iz fotodokumentacije.

Da je u konkretnom slučaju oštećeni postupio po naputku djelatnika policije zasigurno do ove cijele situacije ne bi ni došlo, a i sam oštećeni je izjavio da je narušavao javni red i mir galameći ispred lokala u noćnim satima i opirući se djelatnicima policije u obavljanju službene radnje.

prisile bilo pravilnije odluke donositi prema odredbama članka 32. Kaznenog zakona odnosno utvrđivati postojanje posebnog razloga za isključenje protupravnosti.

Cijeneći naprijed navedeno, smatram da u konkretnom slučaju osumnjičeni ni na koji način nije prekršio pravila postupanja u ovakvoj situaciji, a osobito da bi oštećenog zlostavio, uvrijedio ili uopće prema njemu postupao na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo. Obzirom na ranije izneseno, smatram da osumnjičeni svojim postupanjem nije ostvario bitne elemente kaznenog djela koje se progoni po službenoj dužnosti, pa je iz navedenog razloga ovu prijavu valjalo odbaciti. Rješenje ODO Karlovac, broj: K-DO-531/05. od 30. studenog 2005.;

Kazneno djelo – zlostavljanja u obavljanju službe ili javne ovlasti – iz čl. 127. st. 1. KZ, čini službena osoba koja u obavljanju službe ili javne ovlasti, drugoga zlostavi, uvrijedi ili uopće prema njemu postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo.

Cijeneći naprijed navedeno, smatram da u konkretnom slučaju osumnjičeni J.T. svojim postupanjem nije ispunio bitne elemente kaznenog djela iz čl. 127. st. 1 KZ.

Naime, prikupljenim obavijestima, kao i postupkom ocjene opravdanosti i zakonitosti uporabe sredstava prisile, nesporno je utvrđeno da je kritične večeri došlo do fizičkog kontakta između oštećenog i djelatnika PP Slunj. Do toga je došlo iz razloga što oštećeni u više navrata nije postupio po nalogu djelatnika PP Slunj, što se udaljio s mesta nesreće, nakon čega se udaljio i ispred restorana "Danijela", a potom prilikom utvrđivanja istovjetnosti nasruuo na djelatnika PP Slunj. U takvoj situaciji osumnjičeni je zajedno sa svojim kolegama morao primijeniti silu, kako bi istoga priveo u PP Slunj, a čemu se oštećeni opirao. Samim time osumnjičeni doista nije počinio elemente kaznenog iz čl. 127. st. 1. KZ, a da li je prekršio pravila službe ocijenio je načelnik PU karlovačke, koji je utvrdio da upotrijebljena sredstva prisile u konkretnom slučaju i danim okolnostima, smatra doduše netaktičnim ali opravdanim i zakonitim.

Pritom valja istaći da je do ove situacije došlo isključivo zbog ponašanja samog oštećenog, koji je pokušao ostvariti tjelesni napad na policijskog službenika u čemu je opravdano bio spriječen uz prouzročenje minimalnih štetnih posljedica.

Na kraju valja istaći da niti svjedok D.K. nije potvrdio navode oštećenog, a indikativno je da niti sam oštećeni nije htio otkriti identitet navodnog očevica koji je cijeli ovaj događaj vidio.

Cijeneći naprijed navedeno, smatram da osumnjičeni J.T. svojim ponašanjem nije ostvario bitne elemente kaznenog djela iz čl. 127. st. 1. KZ-a koje se progoni po službenoj dužnosti, pa je iz navedenog razloga ovu prijavu valjalo odbaciti. Rješenje ODO Karlovac broj: K-DO-18/05. od 22. prosinca 2005.

25. ODGOVORNOST ZA UPORABU SREDSTAVA PRISILE

Odgovornost policijskih službenika za primjenu sredstava prisile propisana je Zakonom o policiji i u Kaznenom zakonu. Zakon o policiji sadrži propis o isključenju odgovornosti policijskog službenika ako su sredstva prisile primijenjena u granicama ovlasti.⁵⁴⁷ Propis se nalazi u zakonima koji uređuju policijsku djelatnost, kroz dugo vremensko razdoblje u kojem se njegov sadržaj mijenja propisa koji je zakonitu uporabe sredstva prisile navodio kao razlog za isključenje protupravnosti pa do njegova sadašnjeg sadržaja.⁵⁴⁸

Svrhovitost ovog propisa je krajnje upitna. Prvi prigovor odnosi se na usko određivanje isključenja odgovornosti policijskog službenika samo za uporabu sredstava prisile u granicama ovlasti. Pitanje odgovornosti za zakonitu uporabu sredstava prisile rješava Kazneni zakon kroz odredbe članka 32., koji zakonitu uporabu sredstava prisile navodi kao poseban slučaj isključenja protupravnosti.⁵⁴⁹ Propis je *de lege lata i de lege ferenda* sasvim suvišan i potreba njegovog ukidanja ne bi trebala biti upitna. Poredbeni propisi ne sadrže odredbe o isključenju odgovornosti za zakonitu uporabu sredstava prisile.

⁵⁴⁷ Kada su sredstva prisile uporabljena u granicama ovlasti isključena je odgovornost policijskog službenika koji ih je uporabio. Članak 68. stavak 1. ZP

⁵⁴⁸ Kada su fizička snaga, gumena palica i vatreno oružje upotrebljeni u granicama zakonskih ovlašćenja i odredaba ovih Pravila, isključena je protivpravnost dela. Članak 129. Pravila za vršenje službe narodne milicije, Beograd, 1960. Osim same odredbe Pravila navodim i komentar: "Ukoliko se službenik NM prilikom upotrebe fizičke snage, gumene palice i vatrenog oružja kreće u granicama zakonskih ovlašćenja i odredaba Pravila, neće odgovarati za posledice izazvane upotrebotom navedenih sredstava. Upotreba fizičke snage, gumene palice i vatrenog oružja može imati kao posledicu laku ili tešku telesnu povredu ili lišenje života lica prema kome su upotrebljena. Ova su u krivičnom zakoniku predviđena kao krivična dela, ali ukoliko se službenik prilikom upotrebe fizičke snage, gumnene palice ili vatrenog oružja kretao u granicama ovlašćenja određenih zakonom i ovim Pravilima neće postojati krivično delo, jer nedostaje jedan od osnovnih elemenata potrebnih za postojanje krivičnih dela a to je protivpravnost, pošto samo ovlašćenje da se pod određenim uslovima prema nekom licu može primeniti fizička snaga, gumena palica ili vatreno oružje, pretpostavlja i mogućnost nastupanja i takvih posledica kao što su telesna povreda ili lišenje života." Str. 160. Pravila; (1) Kad su fizička snaga, gumena palica ili oružje upotrebljeni u granicama ovlaštenja iz čl. 83 i 84. ovog zakona, isključena je protivpravnost djela. (2) Upotreba fizičke snage, gumene palice i oružja protivno pravilima o vršenju službe, povlači disciplinsku odgovornost. (3) Ako je službenik pri upotrebni fizičke snage, gumene palice ili oružja očigledno prekoračio ovlaštenja iz čl. 83. i 84. ovog zakona, podleži i krivičnoj odgovornosti. (4) Protiv službenika prema komu je pokrenut krivični postupak po prethodnom stavu, može se u toku postupka odrediti pritvor odnosno istražni zatvor samo u slučajevima očiglednog prekoračavanja ovlaštenja iz čl. 83. i 84. ovog zakona. Član 85. Zakona o organima unutrašnjih poslova, Službeni list FNRJ 30/1956.

⁵⁴⁹ Nema kaznenog djela kad službena osoba na temelju zakonske ovlasti primjeni sredstva prisile u skladu s zakonom. Članak 32. KZ

Pitanje odgovornosti za štetu nastalu trećim osobama riješeno je drugim propisom. Odgovornost za štetu koju policijski službenik počini trećim osobama u obavljanju službe uređena je posebnim propisom.⁵⁵⁰

Osim isključenja odgovornosti policijskog službenika Zakon o policiji sadrži propis o pružanju pravne pomoći policijskom službeniku protiv koje se zbog primjene sredstava prisile ili drugih radnji u obavljanju službenog posla vodi kazneni postupak.⁵⁵¹ Pružanje besplatne pravne pomoći proširuje se i na građane koji su policijskim službenicima pružili pomoć ako se kazneni postupak vodi zbog radnje poduzete u vezi s pružanjem pomoći.⁵⁵² I drugi suvremeni policijski propisi sadrže odredbe pružanju besplatne pravne pomoći policijskom službeniku koji je u obavljanju policijskih poslova postupao u skladu s zakonom.⁵⁵³

Propis o isključenju odgovornosti policijskog službenika je posve upitan ali i suvišan dok bi propis o pružanju besplatne pravne pomoći svakako trebalo izmijeniti kako bi isti obuhvatio pružanje besplatne pravne pomoći policijskim službenicima kada je protiv njih pokrenut sudski postupak zbog radnje koju su poduzeli u okviru zakonskih ovlasti tijekom obavljanja policijskih poslova, trebalo, *de lege fereneda* izmijeniti i dopuniti.. Ograničenje pružanja besplatne pravne pomoći ili plaćanje troškova pravne pomoći policijskim

⁵⁵⁰ Republika Hrvatska odgovara za štetu koju policijski službenik Ministarstva počini trećim osobama, osim ako se dokaže da je policijski službenik postupao sukladno propisima o obavljanju policijskih poslova. Članak 127. ZP

⁵⁵¹ Kada se protiv policijskog službenika vodi kazneni postupak zbog uporabe sredstava prisile ili drugih radnji u obavljanju službenog posla, Ministarstvo će mu osigurati besplatnu pravnu pomoć u tom postupku. Članak 68. stavak 2. ZP

⁵⁵² Ministarstvo će osigurati besplatnu pravnu pomoć i građaninu koji je pružio pomoć policijskom službeniku, ako je protiv njega pokrenut kazneni postupak zbog radnje počinjene u vezi s pružanjem pomoći. Članak 68. stavak 3. ZP

⁵⁵³ Slovenski zakon o policiji sadrži odredbe o pravnoj pomoći policijskom službeniku u članku 73. (1) Policija zagotovi pravnu pomoć policistu, zoper katerega je uveden kazenski ali oškodninski postopek zaradi opravljanja uradnih nalog, ki jih je po oceni policiji opravil u skladu s predpisi. (2) Oceno poda komisija, ki jo imenuje generalni direktor policije za generalno policijsko upravo ali direktor policijske uprave za policijsko upravo. Zakon o policiji tuzlansko-podrinjskog kantona pravnu pomoć policijskom službeniku propisuje u članku 47. (1) Ako se protiv ovlaštenog službenog lica pokrene ili vodi krivični, prekršajni ili parnični postupak zbog upotrebe vatrenog oružja ili drugog sredstva prisile u vezi s vršenjem poslova i zadatka, Ministarstvo će tom licu obezbjediti odbranu ili drugu odgovarajuću pravnu pomoć, u vezi s vodjenjem postupka. (2) Pravna pomoć obezbijediće se ovlaštenom službenom licu i kao oštećenom u postupku za naknadu štete ako mu je šteta nanesena u vezi s vršenjem poslova i zadatka. (3) Odredbe prethodnih stavova primjenjuju su i poslije prestanka radnog odnosa službenog lica u Ministarstvu.(4) Ministarstvo neće pružiti pravnu pomoć po odredbama prethodnih stavova ovlaštenom službenom licu kojem je za konkretni slučaj izrečena disciplinska mjera prestanka radnog odnosa zbog namjernog prekoračenja ovlaštenja odnosno zbog zloupotrebe u vršenju poslova i zadatka kao i u slučaju kada je Ministarstvo podnjelo krivičnu prijavu protiv ovlaštenog službenog lica. (5) odredbe stava 1. i 2. ovog Člana shodno se primjenjuju i u pogledu lica koje je Ministarstvu, odnosno ovlaštenom službenom licu, u vršenju poslova i zadatka pružilo pomoć. Član 48. Troškove pružanja pravne pomoći po odredbama prethodnog člana snosi Ministarstvo.

službenicima samo na kaznene postupke koji su protiv istih pokrenuti ili se vode zbog primjene sredstava prisile je nedostatno. Policijskim službenicima treba omogućiti besplatnu pravnu pomoć kad je protiv njih pokrenut sudski postupak za radnje koje su poduzeli pri obavljanju policijskih poslova⁵⁵⁴ u okviru policijskih ovlasti⁵⁵⁵ a ne samo pri primjeni jedne od policijskih ovlasti – sredstava prisile.

Pitanje pružanja besplatne pravne pomoći ili plaćanje troškova besplatne pravne pomoći samo za kazneni postupak koji se vodi protiv policijskih službenika je nedostatan. Osim kaznenog postupka koji je pokrenut ili koji se vodi protiv policijskog službenika zbog radnje koju je poduzeo u obavljanju policijskih poslova i primjeni policijskih ovlasti, protiv policijskog službenika može biti istodobno ili s vremenskim odmakom u okviru rokova zastare iniciran i vođen i parnični postupak za naknadu štete i prekršajni postupak. Obzirom na navedene rokove zastare, nije nemoguće da se policijski službenika nađe u poziciji da se protiv njega inicira kazneni ili parnični postupak zbog radnje koju je poduzeo u obavljanju policijskih poslova i primjeni policijskih ovlasti u vrijeme kad zbog nekog razloga koji ne dovodi u pitanje zakonitost poduzete radnje više nije djelatnik Ministarstva unutarnjih poslova. Obavezu pružanja besplatne pravne pomoći ili plaćanje troškova pravne pomoći treba proširiti i istu omogućiti policijskom službeniku i nakon prestanka radnog odnosa u Ministarstvu unutarnjih poslova iz razloga koji ne dovodi u pitanje zakonitost poduzete radnje, pod jednakim uvjetima kao i policijskim službenicima koji su u trenutku iniciranja kaznenog, parničnog ili prekršajnog postupka, djelatnici Ministarstva. Uvjet zakonitosti poduzete zbog radnje koju je policijski službenik poduzeo u obavljanju policijskih poslova i primjeni policijskih ovlasti podrazumijeva da zbog iste radnje protiv policijskog službenika za istu radnju zbog zlouporabe ili prekomjerne primjene policijske ovlasti nije pokrenut niti vođen stegovni postupak niti izrečena stegovna sankcija te da Ministarstvo protiv policijskog službenika nije nadležnom državnom odvjetništvu podnijelo kaznenu prijavu.

Pitanje priznavanja prava na besplatnu pravnu pomoć ili plaćanje troškova pravne pomoći u sudskom postupku zbog radnje koju policijski službenik je poduzeo u obavljanju policijskih poslova i primjeni policijskih ovlasti, a koja nije bila predmet inspiciranja i utvrđivanja stegovne ili kaznene odgovornosti policijskog službenika podrazumijeva da će prije odobravanja besplatne pravne pomoći nadležni rukovoditelj inicirati i provesti postupak utvrđivanja svih okolnosti poduzete radnje, utvrđivanje

⁵⁵⁴ Članak 3. ZP

⁵⁵⁵ Članak 16. ZP

postojanja stegovne i kaznene odgovornosti policijskog službenika i nakon provedenog postupka donijeti mišljenje ili odluku o pružanju besplatne pravne pomoći ili plaćanju troškova pravne pomoći policijskom službeniku.

Priznavanja prava na besplatnu pravnu pomoć ili plaćanje troškova pravne pomoći policijskom službeniku u kaznenom postupku i istovremena mogućnost da mu se ne osigura i besplatna pravna pomoć u parničnom ili prekršajnom postupku koji se protiv njega vodi za istu radnju koju je poduzeo u obavljanju policijskih poslova, nije prihvatljiva za policijske službenike.

Policijski službenik se također može biti oštećen kaznenim djelom zbog radnje koju je poduzeo u obavljanju policijskih poslova i primjeni policijskih ovlasti i u poziciji da kao oštećenik ili kao supsidijarni tužitelj inicira i vodi kazneni postupak protiv počinitelja kaznenog djela na njegovu štetu,⁵⁵⁶ te da mu je nužna pravna pomoć.⁵⁵⁷ Nije svrhovito niti primjerenovo dovesti policijskog službenika u poziciju da sam plaća troškove pravne pomoći ili odustane od vođenja kaznenog postupka protiv počinitelja kaznenog djela koje je počinio na njegovu štetu u vrijeme dok je zakonito obavljao policijske poslove i primjenjivao policijske ovlasti. Ovakva situacije dovodi do nesigurnosti policijskih službenika pri zakonitom obavljanju policijskih poslova i primjeni policijskih ovlasti a time i do smanjenja učinkovitosti policijskih službenika u obavljanju policijskih poslova.

Besplatnu pravnu pomoć ili plaćanje troškova pravne pomoći potrebno je osigurati policijskom službeniku i u slučaju kad je prisiljen voditi parnični postupak radi naknade štete zbog radnje koju je poduzeo u obavljanju policijskih poslova i primjeni

⁵⁵⁶ Naime, kazneno djelo prijetnje iz čl. 129. st. 3. KZ čini onaj tko prijeti službenoj osobi, time da prijetnja mora biti objektivno podesna izazvati pravi osjećaj straha i uznemirenosti. U konkretnom slučaju nedvojbeno je da je D.K. vikao, galamio, te rekao ošt. N.V. da ga se ne boji, da se s njim može tući, te da ga se čuva kada se vani vide i sretnu. Međutim, imajući u vidu da riječi prijetnje nisu konkretizirane, da su izrečene u kontekstu vrijedanja i galame, kao i da se događaj odvija u prostorijama PP Karlovac, smatram da izrečeno po svom karakteru ne predstavlja prijetnju objektivno podesnu izazvati pravi osjećaj uznemirenosti u smislu odredbi Kaznenog zakona.

Stoga, kako u ponašanju D.K. nisu ostvareni bitni elementi kaznenih djela koja mu se stavljuju na teret, valjalo je riješiti kao u izreci i kaznenu prijavu odbaciti.

Temeljem čl. 55. st. 2. ZKP-a oštećeni može u roku od 8 dana od dana primitka ovog rješenja ukoliko smatra da ono nije pravilno i na zakonu osnovanu sam poduzeti kazneni progon protiv osumnjičenog podnošenjem optužnog prijedloga kod Općinskog suda u Karlovcu. Rješenje Općinskog državnog odvjetništva u Karlovcu, broj: K-DO-865/04.

⁵⁵⁷ Ovdje nije nužno niti važno razmatrati ispravnost i osnovanost državno odvjetničke odluke. Želimo ovaj primjer istaći kao jedne od mogućih situacija u kojoj se može naći policijski službenik kao supsidijarni tužitelj u kaznenom postupku odnosno situacija kad mu je radi vođenja kaznenog postupka zbog kaznenog djela počinjenog u vezi obavljanja službe, na njegovu štetu potrebna besplatna pravna pomoć.

policajskih ovlasti. Ovdje se, osim troškova pravne pomoći javljaju i troškovi sudskih taksi i izvođenja dokaza koje također treba uključiti u troškove pravne pomoći.

Tijek i ishod sudskog postupka ovise o mnogim okolnostima koje nije moguće unaprijed predvidjeti stoga treba osigurati mehanizam da policijski službenik koji uspije u postupku i kome je dosuđena naknada troškova pravne pomoći, dosuđeni novčani iznos uplati u korist Ministarstva a da se od policijskog službenika koji nije uspio u sudskom postupku, ne traži povrat iznosa dodijeljenih mu i isplaćenih troškova pravne pomoći i drugih troškova u vezi sudskog postupka.

Postupak odobravanja besplatne pravne pomoći treba propisati pravilnikom.⁵⁵⁸

Pravilnik bi trebao sadržavati odredbe:

- pružanje besplatne pravne pomoći ili plaćanja troškova pravne pomoći, policijskom službeniku i građaninu koji je pružio pomoć policijskom službeniku, ako je protiv njega pokrenut kazneni, parnični ili prekršajni postupa zbog radnje u obavljanju policijskih poslova i primjene policijskih ovlasti, koju je Ministarstvo ocijenilo zakonitom odobrava se temeljem njegovog pisanog zahtjeva,
- pisani zahtjev za odobravanje pružanja besplatne pravne pomoći ili plaćanja troškova pravne pomoći policijski zaposlen u Ravnateljstvu policije upućuje ravnatelju policije a policijski službenik zaposlen u policijskoj upravi upućuje načelniku policijske uprave u kojoj je raspoređen na radno mjestu ili u kojoj je poduzeo radnju u obavljanju policijskih poslova i primjeni policijskih ovlasti zbog koje je pokrenut sudski postupak,
- pisani zahtjev za odobravanje pružanja besplatne pravne pomoći ili plaćanja troškova pravne pomoći sadrži: podatke o policijskom službeniku odnosno građaninu koji podnosi zahtjev, naziv ustrojstvene jedinice Ministarstva unutarnjih poslova u kojoj je zaposlen policijski službenik koji je poduzeo radnju ili naziv ustrojstvene jedinice policijskog službenika kojem je građanin pružio pomoć u poduzimanju radnje, opis poduzete radnje radi koje se traži odobravanje besplatne pravne pomoći, pisani dokaza da je protiv policijskog službenika ili građanina koji mu je pružio pomoć pokrenut sudski postupak,
- postupak za odobravanje pružanja pravne pomoći ili plaćanja troškova pravne pomoći je hitan, pa je u pravilniku potrebito odrediti kratke rokove, ne duže od 15 dana, kako

⁵⁵⁸ Pravilnik o zagotavljanju pravne pomoći policistom v zvezi z opravljanjem uradnih nalog in posamezniko v zvezi z danom pomočjo policiji, Uradni list RS 26/2003. od 13.03.2003.

za eventualnu nadopunu zahtjeva tako i upućivanje zahtjeva na ocjenu zakonitosti poduzete radnje;

- o zakonitosti poduzete radnje u obavljanju policijskih poslova i primjeni policijskih ovlasti mišljenje ili obrazloženu ocjenu donosi povjerenstvo ili policijski službenik koji je imenovan za ocjenu zakonitosti poduzete radnje u roku koji ne može biti duži od 30 dana;
- konačnu odluku o pružanju besplatne prane pomoći ili naknade troškova pravne pomoći (uključujući i troškove sudskih taksi i troškove dokazivanja za parnični postupak) donosi ravnatelj policije ili policijski službenik kojeg on ovlasti, u roku koji ne može biti duži od 15 dana;
- pravnu pomoć može pružiti odvjetnik ili odvjetničko društvo po izboru policijskog službenika u pravilu prema mjestu prebivališta ili prema mjestu sjedišta suda pred kojim se vodi postupak;
- plaćanje troškova Ministarstvo odobrava u zakonskom roku prema valjanoj specifikaciji troškova pravne pomoći,
- policijski službenik kojem je odobrena besplatna pravna pomoć ili plaćanje troškova pravne pomoći kojem su sudskom odlukom dosuđeni troškovi pravne pomoći (uključujući i sudske takse i troškove dokazivanja), dužan je dosuđeni iznos uplatiti u korist Ministarstva;
- ukoliko policijski službenik ne uspije u postupku, nije dužan nadoknaditi troškove pravne pomoći Ministarstvu.

Pravilnik bi, prema ovakovom prijedlogu povećao pravnu sigurnost policijskih službenika i istovremeno otklonio arbitranost i donošenje ili ne donošenje odluke o plaćanju troškove pravne pomoći policijskom službeniku, kad prema propisima ostvari pravo na besplatnu pravnu pomoć kao i određivanje rokova za donošenje i realizaciju takove odluke. On bi bio i dodatni motiv da policijski službenici odlučno i zakonito pri obavljanju policijskih poslova primjenjuju policijske ovlasti, povećavaju učinkovitost i time osiguraju veći stupanj sigurnosti građana kao i ugled i dignitet policijske profesije. Isto tako, pozitivan učinak bi se mogao očekivati i u dodatnoj motivaciji građana na suradnju i pomoć policijskim službenicima u obavljanju policijskih poslova.

26. OSTALI SLUČAJEVI UPORABE SREDSTAVA PRISILE

Sredstva prisile koja su policijski službenici ovlašteni uporabiti a koji proizlaze iz odredaba Zakona o kaznenom postupku, Zakona o prekršajima i drugih zakona koji policijske službenike obvezuju na pružanje pomoći državnim tijelima, kad su za to ostvarene materijalnopravne pretpostavke, svode se na savladavanje otpora i odbijanje napada, uglavnom uporabom najblažih sredstava prisile, tjelesne snage, palice i sredstava za vezivanje.

Poseban slučaj primjene sredstava prisile, radi provođenja pregleda prema odredbama članka 49. Zakona o policiji je ovlaštenje nasilnog otvaranja zatvorenog prometnog sredstva ili predmeta kojeg osoba nosi sa sobom.⁵⁵⁹

Ta je odredba Zakona sporna jer nisu određeni materijalno pravni uvjeti za poduzimanja takvog pregleda. Kod pregleda temeljem odredba ZKP, materijalno pravni uvjet za poduzimanje pregleda je "*postojanje osnovane sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti*".⁵⁶⁰ Pregled temeljem odredaba navedenog članka Zakona o policiji naziva se i preventivni ili sigurnosni policijski pregled. Preventivni pregledi prema Zakonu o policiji i Pravilniku o načinu policijskog postupanja poduzimaju se primarno radi primjene propisa drugih zakona. Odredbe čl. 49. st. 7. Zakona o policiji propisuju da je radi pronalaska "*predmeta podobnih za napad ili samozlijedivanje*", policijski službenik "*ovlašten nasilno otvoriti prometno sredstvo ili predmet koji osoba nosi sa sobom*". Odredbama čl. 69.st.2. Pravilnika o načinu policijskog postupanja daje se ovlaštenje policijskim službenicima da u slučaju izostanka privole pregledavane osobe sam provjeri "*sadržaj predmeta odnosno prometnog sredstva kojeg pregledava*". Stavak 3. istog članka, obvezuje policijskog službenika da pri otvaranju zatvorenog prometnog sredstva odnosno predmeta nastoji prouzročiti što manju štetu. Navedenim odredbama ZP i PNPP-a

⁵⁵⁹ Pregled osoba, predmeta i prometnih sredstava (1) Policijski službenik ovlašten je obaviti pregled osobe, predmeta kojeg osoba nosi sa sobom i prometnog sredstva kada je to nužno radi pronalaska predmeta podobnih za napad ili samozlijedivanje. (2) Pregledom osobe u smislu stavka 1. ovoga članka, smatra se uvid u sadržaj odjeće i obuće. (3) Pregledom prometnog sredstva u smislu stavka 1. ovoga članka, smatra se pregled svih otvorenih i zatvorenih prostora prometnog sredstva i predmeta koji se prevoze. (4) Pregled predmeta koji osoba nosi sa sobom obuhvaća pregled predmeta koje su kod osobe ili u njezinoj izravnoj blizini ili predmeta osobe po čijem se nalogu u njezinoj pratnji oni prevoze. (5) Pregled osobe mora obaviti osoba istoga spola, osim slučajeva kada je neophodan žuran pregled osobe radi oduzimanja oružja ili predmeta podobnih za napad ili samozlijedivanje. (6) Prilikom pregleda policijski službenici ovlašteni su koristiti tehnička sredstva i službenog psa. (7) Pri poduzimanju mjera iz stavka 1. ovoga članka policijski službenik ovlašten je nasilno otvoriti zatvoreno prometno sredstvo ili predmet kojeg osoba nosi sa sobom. (8) Ako postoje osnove sumnje da pregledavana osoba kod sebe, u prometnom sredstvu ili u predmetu kojeg nosi sa sobom posjeduje predmete koji mogu poslužiti kao dokaz u kaznenom postupku ili postupku pred prekršajnim sudom, policijski službenik ovlašten je zadržati osobu do pribavljanja naloga za pretragu, a najduže šest sati.

⁵⁶⁰ Članak 186. ZKP

nisu navedeni uvjeti i okolnosti pod kojima je opravdano provesti ovako opsežan poseg u prava na zaštitu privatnosti građana. Citirane odredbe Zakona o policiji i Pravilnika o načinu policijskog postupanja u dovoljnoj mjeri ne uvažavaju ustavna ograničenja u posizanje u osobna prava građana, koji za takova posizanja u osobna prava građana propisuje prethodnu (ili/i naknadnu) sudske kontrolu kao garanciju zakonitog i pravednog postupanja. Zahtjev da se ograničenja pri provođenju pregleda temeljem odredaba ZKP primjenjuje i na preventivne policijske preglede nije usvojen u citiranim odredbama Zakona o policiji.

Zakonom o policiji bi *de lege ferenda* trebalo propisati materijalno pravne uvjete za poduzimanje preventivnog ili sigurnosnog pregleda, kako bi ti uvjeti bili i temelj za uporabu sile u otvaranju zatvorenih prostora vozila i predmeta.⁵⁶¹

⁵⁶¹ (1) Pri opravljanju nalog, določenih z zakonom, lahko policisti, ko obstaja verjatnost napada ali samopoškodovanja s strani določene osebe, opravljajo varnostni pregled te osebe. (2) Varnostni pregled obsegata pregled osebe njenih stvari in prevoznega sredstva, pri čemer se ugotavlja ali je ta oseba oborožana in ali pri sebi oziroma s sabo druge nevarne predmete. (3) Varnostni pregled se opravlja neposredno ali s tehničnimi sredstvi. 38. člen Zakona o policiji R Slovenije.

27. ZAKLJUČAK

Zakonita uporaba sredstava prisile u Republici Hrvatskoj kao posebni razlog isključenja protupravnosti, u odredbena Kaznenog zakona treba u odnosu na službene osobe, posebno policijske službenike ocijeniti prihvatljivim.

Obzirom na analizirane odredbe Zakona o policiji, kojima su propisana sredstva prisile, sredstva prisile policije trebala bi biti uređena na način da se u postojećem Zakonu koji uređuje sredstva prisile izvrše određene izmjene.

Prvi dio izmjena odnosio bi se na povećanje broja sredstava prisile na način da se postojećim sredstvima prisile dodaju plinski raspršivač s neškodljivim tvarima i električni paralizator, kao sredstva prisile, koja ne uzrokuju trajne posljedice i ozljede a kojima se učinkovito postiže svrha primjene sredstva prisile.

Drugi dio izmjena odnosio bi se na zahtjev da se za sva sredstva prisile propisana zakonom odrede uvjeti za njegovo korištenje.

Objedinjavanjem istovrsnih sredstva prisile u odredbe Zakona smanjio bi se broj odredaba o sredstvima prisile i izbjegla nepotrebna ponavljanja uvjeta za korištenje sredstva prisile.

- Odredba Zakona o uporabi tjelesne snage, palice i plinskog raspršivača s neškodljivim tvarima, treba objediniti u jednu odredbu Zakona, i navesti uvjete za korištenje tih sredstava kao sredstva prisile.
- Kod uporabe sredstva za vezivanje treba navesti uvjete za primjenu sredstava za vezivanje.
- Uporabu uređaja za priljno zaustavljanje vozila treba dopuniti odredbom da se priljno može zaustaviti vozilo koje je više puta zaustavljano i vozač kojeg nije poštivao zapovijed policijskog službenika.
- Uporabu službenog psa kao sredstva prisile, treba definirati kao uporabu službenog psa na povodcu s zaštitnom košarom ili bez nje, i uporabu službenog psa bez povodca sa zaštitnom košarom ili bez nje,

te propisati uvjete za korištenje službenog psa kao sredstva prisile, imajući u vidu naprijed navedeno.

- Uporabu službenog konja, kao samostalno sredstvo prisile treba brisati, i navesti ga kao jedno od sredstva prisile koje se može uporabiti prema skupini osoba koja krši javni red i mir a način uporabe propisati Pravilnikom.
- U odredbama Zakona o uporabi vatrene oružja, svakako treba izbjegići odredbe kojima se propisuje velik katalog kaznenih djela za radi sprječavanja izvršenja kojih je moguće uporabiti vatrene oružje, odnosno kaznenih djela kod kojih je moguće uporabiti vatrene oružje radi sprječavanja bijega počinitelja kaznenog djela zatečenog u izvršenju kaznenog djela ili osobe uhićene radi izvršenja kaznenog djela, isključivo radi zaštite života ljudi. Kao poseban vid naglašavanja načela postupnosti i razmijernosti, kod uporabe vatrene oružja treba uvesti odredba o uporabi upozoravajućeg pucnja, kao oblika potkrijepe upozorenju da će se koristiti vatrene oružje, a da se ispaljivanje upozoravajućeg pucnja ne smatra kao uporaba vatrene oružja. Svakako treba definirati pojам napada a posebno pojам napada vatrenim oružjem. Odredbe o zabrani uporabe vatrene oružja prema skupini i prema maloljetnim osobama treba dopuniti odredbom da se pucanje u zrak radi traženja pomoći ne smatra uporabom vatrene oružja.
- Uporabu električnog paralizatora treba izjednačiti s uvjetima za uporabu vatrene oružja, bez obzira da li se upotrebljava kao zasebno sredstvo prisile prema pojedincu ili kao dio sredstava prisile ili jedno od sredstva prisile, prema osobama u skupini.
- Za uporabu kemijskih sredstava treba uvjete za njihovo korištenje.
- U odredbama o zaštiti policijskog službenika nakon uporabe sredstava prisile treba brisati odredbu da se za uporabu sredstva prisile u granicama ovlasti isključuje odgovornost policijskog službenika koji ih je uporabilo i eventualno zamijeniti odredbom kako je zakonita uporaba sredstva prisile, razlog isključenja protupravnosti.
- U odredbe o uporabi vatrene oružja prema plovnom objektu treba svakako ubaciti odredbe o specifičnim policijskim poslovima vezanim

uz postupanje prema plovnim objektima i uvjetima za početak progona plovnog objekta. Samu uporabu vatrene oružja, treba vezati za način ispaljivanja hitaca upozorenja, broj hitaca upozorenja te eventualno dodati odredbu da je prema progonjenom plovnom objektu, po zapovijedi voditelja patrolnog broda moguće uporabiti posebno vatreno oružje,

- Kao sredstva prisile treba dodati i plinski raspršivač s neškodljivim tvarima i električni paralizator,
- U odredbama o uporabi posebnih vrsta vatrenog oružja treba navesti da se posebne vrste vatrenog oružja mogu uporabiti po odluci ravnatelja ili ministra odnosno osobe koju oni ovlaste. Ukoliko bi se ostalo pri sadašnjem rješenju, uporabu puške, automatske puške ili sačmarice morao bi odobrili osobno ravnatelj nakon što je pribavio suglasnost ministra.⁵⁶² Uporaba eksplozivnih sredstava mogla bi ostati uređena kao u propisu de lege lata.

Prijedlog odredaba o uporabi sredstava prisile u Zakonu o policiji:

Uporaba sredstava prisile

Sredstva prisile u smislu ovoga zakona jesu: tjelesna snaga, palica, sredstva za vezivanje osobe, plinski raspršivač s dozvoljenim neškodljivim tvarima, električni paralizator, uređaj za prisilno zaustavljanje motornog vozila, službeni pas, kemijska sredstva, službeni konj, vatreno oružje, uređaj za izbacivanje mlazova vode, posebna motorna vozila i posebne vrste oružja i eksplozivnih sredstava.

Sredstva prisile smiju biti uporabljena radi zaštite života ljudi, savladavanje otpora, sprječavanja bijega ili odbijanja napada, uspostave narušenog javnog reda i mira u većem opsegu, ako mjere upozorenja i zapovijedi ne jamče uspjeh.

⁵⁶² Navedeno bi doslovno značilo da pri odbijanju napada, policijski službenik kojem je nadležni rukovoditelj (ustrojstvene jedinice Minitarstva) izdao posebno naoružanje (članak 7.), navedeno u članku 4. Uredbe o vrsti naoružanja i opreme policijskih službenika ministarstva unutarnjih poslova, mogao uporabiti po nalogu ravnatelja koji je prethodno pribavio suglasnost ministra (što je potpuno neživotno i neprovedivo), ili da se nalog ravnatelja i suglasnost ministra podrazumijeva onog trenutka kad je policijskom službeniku izdano posebno naoružanje kojim je zadužena ustrojstvena jedinica Ministarstva. Ovo potonje znači nalog policijskog službenika kojeg je ovlastio ravnatelj.

Polički službenik će uvijek uporabiti najblaže sredstvo prisile koje jamči uspjeh.

Prije uporabe sredstava prisile osoba protiv koje su ispunjeni uvjeti za primjenu sredstava prisile, upozorit će se da će se prema njoj uporabiti sredstva prisile.

Osoba protiv koje su ispunjeni uvjeti za uporabu sredstva prisile neće se upozoriti ukoliko bi isticanje upozorenja dovelo u pitanje izvršenje službene zadaće.

Polički službeni će prestati s uporabom sredstva prisile odmah po prestanku razloga zbog kojih je sredstvo prisile bilo uporabljeno.

Uporaba tjelesne snage, palice, plinskog raspršivača s neškodljivim tvarima i električnog paralizatora

Polički službenik ovlašten je uporabiti tjelesnu snagu radi savladavanja otpora osobe koja remeti javni red i mir ili koju treba dovesti, zadržati ili uhiti, radi sprječavanja samoozlijedivanja osobe kao i radi odbijanja napada na sebe ili drugu osobu ili na objekt ili prostor koji osigurava, te sprječavanja samovoljnog udaljavanja s mjesta događaja.

Uporaba plinskog raspršivača s neškodljivim tvarima dopuštena je kada su ispunjeni uvjeti za uporabu tjelesne snage, osim u slučajevima savladavanja pasivnog otpora.

Uporaba palice i električnog paralizatora dopuštena je ako je uporaba tjelesne snage i plinskog raspršivača s neškodljivim tvarima bezuspješna ili na jamči uspjeh.

Uporaba sredstava za vezivanje

Sredstva za vezivanje dopušteno je uporabiti ako postoji sumnja da postoji opasnost od:

1. otpora osobe,
2. napada osobe,
3. bijega osobe,
4. samoozlijedivanja

Uporaba uređaja za prisilno zaustavljanje motornog vozila

Uporaba uređaja za prisilno zaustavljanje vozila dopuštena je ako su druga sredstva korištena bezuspješno ili ne jamče uspjeh, radi sprječavanja:

1. bijega osobe koja je zatečena u izvršenju kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti,
2. bijega osobe kojega je uhićena ili za koju postoji nalog za uhićenje,
3. nezakonitog prelaska državne granice,
4. nedopuštenog pristupa vozilom do objekta ili prostora na kojem se nalaze osobe koje policijski službenik osigurava,
5. daljnje vožnje osobi koja je prije toga bila najmanje dva puta zaustavljana i nije poštivala zapovijed policijskog službenika.

Uporaba službenog psa

Službenog psa sa zaštitnom košarom i na povodcu policijski službenik smije uporabiti kao sredstvo prisile kada je dozvoljena uporaba tjelesne snage, plinskog raspršivača s neškodljivim tvarima, palice i električnog paralizatora.

Službenog psa sa zaštitnom košarom i bez povodca policijski službenik smije uporabiti kao sredstvo prisile za:

1. sprječavanje bijega i hvatanje počinitelja kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti,
2. sprječavanje bijega osobi koja je ostvarila obilježja prekršaja protiv javnog reda i mira,
3. sprječavanje bijega osobi koja je povrijedila državnu granicu,
4. odbijanja napada na sebe, druge osobe ili objekta i prostora kojeg osigurava,
5. uspostavljanje narušenog javnog reda i mira, ako je djelovanjem skupine ugrožen život i zdravlje ljudi i imovina veće vrijednosti,

Službenog psa bez zaštitne košare i na povodcu policijski službenika smije uporabiti kao sredstvo prisile za:

1. uspostavljanje javnog reda i mira narušenog u većem opsegu,
2. sprječavanje izvršenja kaznenog djela kojim se napada ili dovodi u opasnost život druge osobe,
3. zaštitu svog života ili života drugih ljudi,
4. uhititi i spriječiti bijeg osobe zatečene u kaznenom djelu kojim je izvršen napad ili doveden u opasnost život druge osobe uporabom sile, oružja ili drugog opasnog sredstva,

Službenog psa bez zaštitne košare i bez povodca policijski službenik smije uporabiti kao sredstvo prisile ako su ispunjeni uvjeti za uporabu vatretnog oružja.

Uporaba kemijskih sredstava

Kemijska sredstva dopušteno je uporabiti ako su druga sredstva korištena bezuspješno ili ne jamče uspjeh radi:

1. sprječavanja djelovanja grupe ljudi koja ugrožava život ili osobnu sigurnost ljudi ili imovinu većeg opsega,
2. sprječavanje otpora ili napada osobe koja se sklonila u zatvoreni prostor,
3. rješavanje tkalačkih situacija,
4. suzbijanja terorizma.

Uporaba vatretnog oružja prema osobama

Policijski službenik ovlašten je uporabiti vatreno oružja ako su druga sredstva korištena bezuspješno ili ne jamče uspjeh:

1. zaštititi svoj život ili život druge osobe
2. uhititi ili spriječiti bijeg osobe zatečene u kaznenom djelu kojim se dovodi u opasnost život druge osobe,
3. spriječiti bijeg osobe koja je osumnjičena, okrivljena ili osuđena za kazneno djelo ako bijegom neposredno ugrožava život druge osobe.

Prije uporabe vatrene oružja policijski službenik će uputiti usmenu zapovijed "stoj, policija!", a zatim drugu zapovijed "stoj, pucat ću!".

Policijski službenik će nakon upućenih zapovijedi iz stavka 3. ovoga članka ispaliti upozoravajući hitac u zrak ako se time ne stvara opasnost za sigurnost ljudi i imovine.

Policijski službenik neće postupiti po odredbama stavaka 3. i 4. ovoga članka ako bi na taj način ugrozio svoj život ili život drugih osoba ili bi se dovelo u pitanje izvršenje službene zadaće.

Uporaba oružja

Uporaba vatrene oružja nije dopuštena kada dovodi u opasnost život drugih osoba, osim ako je uporaba vatrene oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada ili opasnosti.

Uporaba vatrene oružja nije dopuštena protiv djeteta ili maloljetnika osim kada je uporaba vatrene oružja jedini način za obranu od napada ili opasnosti.

Ispaljivanje upozoravajućeg hica, ako se time ne stvara opasnost za sigurnost ljudi i imovine, ne smatra se uporabom vatrene oružja.

Pucanje u zrak od strane policijskog službenika radi traženja pomoći ne smatra se uporabom vatrene oružja kao sredstva prisile u smislu ovog Zakona.

Uporaba posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava

Posebne vrste oružja i eksplozivna sredstva dopušteno je uporabiti kada su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrene oružja, ukoliko je uporaba drugih vrsta oružja neuspješna ili ne jamči uspjeh.

Posebna oružja i eksplozivna sredstva nije dopušteno uporabiti radi sprječavanja bijega osoba.

Eksplozivna sredstva nije dopušteno uporabiti prema osobama u mnoštву.

Odluku o uporabi posebnih vrsta oružja donosi ravnatelj ili policijskog službenika kojeg on ovlasti.

Odluku o uporabi eksplozivnih sredstava donosi ravnatelj uz suglasnost ministra.

Uporaba sredstava prisile prema skupini

Policjski službenik ovlašten je uputiti zapovijed skupini ili mnoštvu osoba da se razide ako se skupina ili mnoštvu protupravno okupila ili se protupravno ponaša ili remeti javni red i mir u većem opsegu te tako može izazvati nasilje. Ako se skupina ne razide, dopušteno je uporabiti sljedeća sredstva prisile:

1. posebna motorna vozila,
2. tjelesna snaga,
3. palica,
4. raspršivač sa neškodljivim tvarima,
5. električni paralizator,
4. kemijska sredstva,
5. mlazovi vode,
6. službeni pas i
7. službeni konj.

Sredstva iz stavka 2. ovoga članka dopušteno je uporabiti samo po zapovijedi načelnika policijske uprave ili policijskog službenika kojeg on ovlasti.

Uporaba posebnih motornih vozila prilikom osiguranja štićenih osoba

Posebna motorna vozila koriste se kao sredstvo prisile i prilikom osiguranja štićenih osoba, ako uporabom drugih sredstava prisile nije moguće zaštiti život štićene osobe.

Uporaba posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava

Posebne vrste oružja i eksplozivna sredstva dopušteno je uporabiti kada su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrenog oružja prema osobama, ukoliko je uporaba drugih vrsta oružja neuspješna ili ne jamči uspjeh.

Posebna oružja i eksplozivna sredstva nije dopušteno uporabiti radi sprječavanja bijega osoba.

Eksplozivna sredstva nije dopušteno uporabiti prema osobama u mnoštvu.

Odluku o uporabi posebnih vrsta oružja ravnatelj ili policijski službenik kojeg on ovlasti.

Odluku o uporabi eksplozivnih sredstava donosi ravnatelj uz suglasnost ministra.

Uporaba vatrenog oružja prema životinjama

Polički službenik može uporabiti vatreno oružje protiv životinja kada od njih prijeti izravna opasnost za život ili tijelo osobe ili zdravlje ljudi (zarazne bolesti i sl.).

Oružje je dopušteno uporabiti prema bolesnim i teško povrijeđenim životinjama, kada veterinar ili druga osoba ne može poduzeti odgovarajuću mjeru.

Zaštita policijskog službenika nakon uporabe sredstava prisile

Uporaba sredstava prisile u granicama ovlasti, poseban je razlog isključenja protupravnosti.

Osobni podaci policijskog službenika iz stavka 1. ovoga članka predstavljaju službenu tajnu.

Kada se protiv policijskog službenika vodi kazneni postupak zbog uporabe sredstava prisile ili drugih radnji u obavljanju službenog posla, Ministarstvo će mu osigurati besplatnu pravnu pomoć u tom postupku *i nakon što mu je prestao radni odnos u Ministarstvu*.

Ministarstvo će osigurati besplatnu pravnu pomoć i građaninu koji je pružio pomoć policijskom službeniku, ako je protiv njega pokrenut kazneni postupak zbog radnje počinjene u vezi s pružanjem pomoći.

Provjera zastave, progon, zaustavljanje i uzapćenje plovila

Policijски službenik prilikom obavljanja policijskih poslova u unutrašnjim morskim vodama, teritorijalnom moru, nad epikontinetalnim pojasom, zaštićenom ekološko – ribolovnom pojasu i unutarnjim plovnim putovima ovlašten je:

1. provjeriti zastavu plovila,
2. zaustaviti plovilo,
3. izvršiti pregled isprava plovila i osoba na njemu,
4. izvršiti pregled plovila,
5. progoniti plovilo,
6. uzaptiti plovilo i
7. sprovesti plovilo nadležnom tijelu.

Progon plovila iz stavka 1. točke 5. ovog članka može započeti ako se plovilo ne zaustavi nakon upućenog poziva na zaustavljanje vidljivim svjetlosnim, zvučnim ili znakovima međunarodnog signalnog kodeksa s udaljenosti koja omogućava prijem poziva.

Ukoliko progon iz stavka 2. ovog članka nije bio prekidan, može se nastaviti i na otvorenom moru i u isključivom ekonomskom pojasu druge države dok proganjeno plovilo ne uplovi u teritorijalno more druge države.

Uporaba vatrenog oružja u progonu plovnog objekta

Policijski službenik u obavljanju policijskih poslova na moru i unutarnjim plovnim putovima ovlašten je uporabiti vatreno oružje ako se proganjeni plovni objekt ne zaustavi nakon upućenoga vidljivog ili čujnog poziva na zaustavljanje s udaljenosti koja mu nesumnjivo omogućuje primanje poziva.

U tijeku progona posada proganjena plovna objekta smije se upozoriti i zastrašiti ispaljivanjem dva hica u zrak, iznad plovnog objekta, a zatim i ispred pramca plovnog objekta.

Ako se plovni objekt ne zaustavi niti nakon upozoravajućih hitaca, vatreno oružje dopušteno je uporabiti i prema plovnom objektu.

Policijski službenik dužan je u slučaju iz stavka 2. i 3. ovoga članka pri uporabi vatrene oružja čuvati živote posade progonjenoga plovnog objekta.

28. POPIS LITERATURE

KNJIGE

1. HOLLIN, C. R.:Psychology and crime: An introduction to criminological psychology, 6. izdanje, Routledge, London – New York, 1998.
2. HORVAT, J. : Kultura Hrvata kroz 1000 godina, Tipografija d.d., Zagreb, 1939.
3. HORVAT, R.: Povijest grada Varaždina, HAZU – Zavod za znanstveni rad i grad Varaždin, Varaždin, 1993.
4. HORVATIĆ, Ž.: Izbor kazne, Informator, Zagreb, 1980.
5. HORVATIĆ, Ž.: Elementarna kriminologija, Školska knjiga, Zagreb, 1993.
6. HORVATIĆ, Ž.: Novo hrvatsko kazneno pravo, Organizator, Zagreb, 1997.
7. HORVATIĆ, Ž.: Osnove kriminologije, MUP RH, Zagreb, 1998.
8. HORVATIĆ, Ž.- CVITANOVIĆ, L.: Politika suzbijanja kriminaliteta, MUP RH, Zagreb, 1999.
9. HORVATIĆ, Ž.- NOVOSELEC, P.: Kazneno pravo – opći dio, MUP RH, Zagreb, 1999.
10. HORVATIĆ, Ž. – ŠEPAROVIĆ, Z. i sur.: Kazneno pravo – posebni dio, Masmedia, Zagreb, 1999.
11. HRŽENJAK, J.: Međunarodni i europski dokumenti o ljudskim pravima – čovjek i njegove slobode u pravnoj državi, Informator, Zagreb, 1992.
12. IVANDA, S.: Pregled policijskog prava, MUP RH, Zagreb, 1995.
13. JÄGER, J.:Gewalt und Polizei, Centaurus – Verlagsgesellschaft, Pfaffenweiler, 1988.
14. KAMPFA, J.:Požega i zemljopisne bilješke iz okoline i prilozi za povijest slobodnog i kraljevskog grada Požege i Požeške županije, Požega, 1910, (pretisak:1992.)
15. KANDIĆ, Lj.: Odabrani izvori iz opšte istorije države i prava, Savremena administracija, Beograd, 1977.
16. KASANDRIĆ, I – CVITANIĆ, A.: Hvarski statut, Splitski književni krug, Split, 1991.
17. KLAIĆ, N.: Zagreb u srednjem vijeku, Povijest Zagreba, knjiga I., Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1982.

18. KOLESARIĆ, V. – PETZ, B.: Statistički rječnik, Tumač statističkih pojmoveva, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1999.
19. KRAPAC, D.: Engleski kazneni postupak, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1995.
20. LONZA, N.: Pod plaštom pravde, Kaznenopravni sustav dubrovačke Republike u XVIII stoljeću, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Dubrovnik, 1997.
21. MAKRA, A.: Sprečavanje službene osobe u vršenju službene radnje, Ured za kriminološka istraživanja RSUP SRH, Zagreb, 1964.
22. MARGETIĆ, L.; Iz vinodolske prošlosti, Liburnija – Školska knjiga, Rijeka 1980.
23. MARGETIĆ, L.; Permani frankopanskih (i zrinskih) primorskih posjeda, Iz vinodolske prošlosti, Pravni izvori i rasprave, Rijeka, 1980,
24. MARGETIĆ, L.; Rijeka – Vinodol – Istra, studije, Izdavački centar, Rijeka, 1990.
25. MARGETIĆ, L. APOSTOLOVA – MARŠAVELSKA, M.: Hrvatsko srednjovjekovno pravo – vrela s komentarom, Narodne novine, Zagreb, 1990.
26. MARGETIĆ, L.- MOGUŠ, M.: Zakon trsatski, Izdavački centar, rijeka, 1991.
27. MATKOVIĆ, H.: Suvremena politička povijest Hrvatske, MUP RH, Zagreb, 1995.
28. McCONVILLE, M. – SHEPHERD, D.: Watching police, watching communities, Routledge, London – New York, 1992.
29. MODLY, D.: Priručni kriminalistički leksikon, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 1998.
30. NIPPEL, W.: Public order in ancient Rome – Key Themes in Ancient History, University Press Cambridge, 1995.
31. OREŠKOVIĆ, S. (ur.): Samobor, Zagreb, Odbor za proslavu 700-godišnjice kao slobodnog i poveljnog trgovišta 1242.-1942., Samobor – Zagreb, 1943.
32. PERA, M.: Poljički statut, Splitski književni krug, Split, 1988.
33. PETZ, B. i dr. Psihologiski rječnik, Prosvjeta, Zagreb, 1992.
34. PETZ. B.: Metodologija istraživanja sigurnosnih pojava MUP RH, Zagreb, 1996.
35. PETZ. B.: Osnove statističke metode za ne matematičare, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1997.
36. PUSIĆ, E.: Nauka o upravi, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1981.
37. PUSIĆ, E.: Upravna znanost – izbor radova, Naprijed , Zagreb, 1985.
38. PUSIĆ, E.- RAMLJAK, M. – KOPRIĆ, I. – KREGAR, J. – PERKO-ŠEPAROVIĆ, I.- BLAŽEVIĆ, R. – LOZINA, D.: Hrestomatija upravne znanosti, svezak I., Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1998.

39. RADIZNOWITZ, L.. A History of English Criminal Law, The Reform of the Police, vol. 3., Stevens and Sons Limited, London, 1956.
40. REINER, R.: The Politics of the Police, II. izdanje, Haverster Wheatsheaf, New York – London- Toronto – Sidney – Tokyo – Singapore, 1992.
41. ROBILLIARD, J. A. – McEWAN, J.: Police Powers and the Individual, Basil Blackwel, Oxford – New York, 1986.
42. RUSSEL, H. – BEIGEL, A.: Understanding human behavior for effective police work, III. izdanje, Basic Books, SAD, 1990.
43. SINGER, M.: Kriminologija, NZ Globus – MUP RH, Zagreb, 1996.
44. SUPEK, R.: Ispitivanje javnog mijenja, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1981.
45. ŠEPAROVIĆ, Z.: Kriminologija i socijalna patologija, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1981.
46. ŠIMONOVIĆ, I. – VUKAS, B. – VUKMIR, B.: Hrvatska i ujedinjeni narodi, Organizator, Zagreb, 1996.
47. ŠTEFIĆ, S. (priredio): Vrbnički statut (prema čitanju Črnčić – Rački – Štefić), reprint Vrbnika, Zagreb, 1983.
48. ŠUPERINA, M.: Kriminalistička praksa, MUP RH, Zagreb, 1998.
49. TIMOŠKIN, V.: Nužna obrana, Bosanska pošta, Sarajevo, 1939.
50. TOMAŠEVIĆ, P.: Upravno pravo, posebni dio – unutrašnji poslovi, RSUP SRH, Zagreb, 1989.
51. ULPIJAN: Knjiga regula, prijevod: Ante Romac, Latin et Graeca – VPA, Zagreb, 1987.
52. VEIĆ, P., ČEHOK, I.: Etika policijskog zvanja, MUP RH, II. Izdanje, Zagreb, 2000.
53. VAN ZEL DÁRLON, H.: Sigurnosna i upravna služba, Vorgel, Sarajevo, 1910.
54. VEIĆ, P.: Kaznenopravna odgovornost za policijsku uporabu vatrenog oružja, MUP RH, Zagreb, 1996.
55. VEIĆ, P.: Hrvatska policija i međunarodni standardi policijskog postupanja, MUP RH, Zagreb, 1996.
56. VOUK, V.: Krajnja nužda u krivičnom pravu, Beograd, 1962.
57. VUJEVIĆ, M.: Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti, Informator, Zagreb, 1990.
58. WALKA, A.: priručnik za redarstvenu službu, vlastita naknada, Zagreb, 1923.
59. ZLATARIĆ, B.: Krivični zakonik u praktičnoj primjeni, I. svezak, Narodne novine, Zagreb, 1956.

60. ZLATARIĆ, B.: Krivični zakonik u praktičnoj primjeni, II svezak, Narodne novine, Zagreb, 1958.
61. ZLATARIĆ, B.: Krivično pravo, I. svezak, Informator, zagreb, 1977.
62. ZLATARIĆ, B.- DAMAŠKA, M.: Rječnik krivičnog prava i postupka, Informator, zagreb, 1966.
63. ŽABERI, M.: Policijska pooblastila, II izdanje, Visoka policijska varnosna šola, Ljubljana, 1998.

STRUČNI ČLANCI

1. AMINDON, H. T.: Policijska dejavnost od začetka do angelškega «bobija», REVIIA ZA KRIMINALISTIKO IN KRIMINOLOGIJO, Ljubljana, 1/1987.
2. ANIĆ, V., Riječnik hrvatskog jezika, Treće prošireno izdanje, Novi Liber, Zagreb, 1988.
3. str. 895.
4. ATANASKOVIĆ, D.: Krivična djela protiv slobode i prava građana, JRKK, Beograd, 4/1975.
5. AUGSCHUN, G.: mjere za poboljšanje lične sigurnosti policijskih službenika prilikom vršenja dužnosti, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 4/1962.
6. AUSSANT, G.: Samoubojstva policajaca, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 4/1985.
7. BAČIĆ, F.: Krivičnopravni pentagon – model državne kaznene represije zadovoljavajući sa stajališta zaštite ljudskih prava, ZAKONITOST, Zagreb, 2/1990.
8. BAČIĆ, F.: Sto godina od Derenčinove Osnove kaznenog zakona, NAŠA ZAKONITOST, Zagreb, 11-12/1979.
9. BAILEY, S. E.: Policing in the United Kingdom, THE POLICE CHEIF, SAD, 3/1985.
10. BARKER, T.: Empirijska studija o policijskom zastranjivanju koje ne spada u korupciju, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 4/1979.
11. BEILER, E.: Policajac u sukobu s agresivnošću, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 2-3/1984.
12. BEUC, I.; Povijest institucija državne vlasti kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Zagreb, 1985. str. 258.

13. BLEIBTREU, E.: Dei polizeiliche Kriminalistik: Die Kriminalität bekommt eine neue Dimension, DER KRIMINALIST, 6/1993.
14. BOSIOČIĆ, G.: Pravni i praktični aspekti ustrojstva tijela unutarnjih poslova u republici Hrvatskoj, HRVATSKI LJETOPIS ZA KAZNENO PRAO I PRAKSU, Zagreb, 2/1996.
15. BRANTIGHAM, P – BRANTIGHAM, P.: Criminality of place EUROPEAN JOURNAL ON CRIMINAL POLICY AND RESEARCH, br. 3, vol.3.
16. BRISTOW, A. P.: Napadi na policijske službenike vatrenim oružjem – jedno taktično ocjenjivanje, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 3/1963.
17. BUTUROVIĆ, J. Lj.: Objekt krivičnopravne zaštite narušavanja nepovredivosti stana iz čl. 154. KZ-a, NAŠA ZAKONITOST, Zagreb, 6/1977.
18. CAREVIĆ, S.: o disciplinskoj odgovornosti radnika unutrašnjih poslova, RSUP SRH, PRIRUČNIK, Zagreb, 1/1974.
19. CAREVIĆ, S; O disciplinskoj odgovornosti radnika unutrašnjih poslova, RSUP SRH, PRIRUČNIK, Zagreb, 1/1974.
20. CHAPMAN, S.G. – SWANSON,C.R.: Kako smanjiti broj napada na policajce, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1/1976.
21. CLARKE, R.V.G. – HEAL, K.H.: Djelotvornost policije u suzbijanju kriminaliteta – neka tekuća britanska istraživanja, RSUP SRH, IZBOR, ZAGREB, 1-2/1979.
22. CVITANOVIĆ, I.; Kontrola zakonitosti postupanja organa unutrašnjih poslova (policije) u svezi s kaznenim (krivičnim postupkom, MUP RH, PRIRUČNIK, Zagreb, 4 i 5/1991.
23. CVITANOVIĆ, I.; Međunarodna policijska suradnja, MUP RH, Policija i sigurnost, Zagreb, 3/1992.
24. CVITANOVIĆ, L.: Kontrola zakonitosti postupanja organa unutarnjih poslova (policije) u svezi s kaznenim (krivičnim) postupkom, MUP RH, PRIRUČNIK, Zagreb, 4 i 5/1991.
25. CVITANOVIĆ, L.: Međunarodna policijska suradnja, MUP RH, POLICIJA I SIGURNOST, Zagreb, 3/1992.
26. ČAS, T.: Konflikti između policajaca i građana i neke karakteristike odnosa između javnosti i policije, MUP RH, PRIRUČNIK, Zagreb, 1/1991.
27. ČAS, T.: Pooblastila oziroma pravice in dolžnosti varnostikov, Visoka šola za nutarne zadeve, ZBORNIK, Ljubljana, 12/1995.

28. ČEPEK, V., Modly, D., Posavec, I., Veić, P.; Priručnik za obuku policajaca, II dopunjeno i prerađeno izdanje, Obrazovni centar za unutarnje poslove MUP-a Republike Hrvatske, Zagreb, 1991.
29. DALE, A.: profesionalizam i policija, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 2-3/1995.
30. DE NAUW, A.: Provokacija na krivično djelo koje vrši policijski službenik, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 4/1980.
31. DESMEDT, J.C.; The Physical Intervention Paradigm for Enforcement and Corrections, View to Use of Force Model, 1982., 1986., 1990., 1995.
32. DUFFY, P.: Policija i Evropska konvencija o čovekovih pravicah, MNZ RS, REVIIA POLICIJA, Ljubljana, 2/1993.
33. DUJMOVIĆ, Z.: Opseg i kretanje kriminaliteta u republici Hrvatskoj u razdoblju od 1992. do 1997. godine, KRIMINOLOGIJA I SOCIJALNA INTEGRACIJA, Zagreb, 1-2/1997.
34. ERLICH, G.: O upotrebi vatrenog oružja, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 5/1962.
35. FINNIMORE, P.: Kako procjenjivati efikasnost policije? RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 3/1982.
36. GAŠIĆ, S.: Krivična djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina prijavljena i učinjena po organima unutrašnjih poslova, NAŠA ZAKONITOST, Zagreb, 1/1981.
37. GLUŠČIĆ, S.: Kaznenopravni sustav pred izazovom organiziranog kriminaliteta – međunarodna kaznenopravna pomoć i suradnja, HRVATSKI LJETOPIS ZA KAZNENO PRAVO I PRAKSU, Zagreb, 5/1998.
38. GLUŠČIĆ, S.; Pretraga stana prema odredbama Zakona o kaznenom postupku, Hrvatsko udruženje za kaznenopravne znanosti i praksu, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 2001.
39. GRAHAM v. Connor et. Al. 490. US 386. od 15. svibnja 1989.,
40. www.acluaprocon.org.SupCtCases563Graham.html
41. GROB, A.: Das Berufsbild der Polizei, KRIMINALISTIK, München, 5/1999.
42. GRUBAČ, M.: Zaštita prava čovjeka u jugoslavenskom krivičnom postupku, JRKK, Beograd, 1/1979.
43. GRUBIŠA, M.: napad – koji premašuje, obrana – koja ne uspijeva, NAŠA ZAKONITOST, Zagreb, 1/1981.
44. GUARNERI, G.: Policija i ljudska prava, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 4/1984.

45. GUDJONSSON, G. H.: sugestivnost i povodljivost između navodno lažnih priznavatelja i osoba koje se opiru priznanju (odolijevaju pritiscima) u kaznenom postupku, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 1/1993.
46. HALLEUX, J.: Policijske metode, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1/1959.
47. HAMDORF, R., Boni, N., Webber, I., Pikl, A., Packer, J.; National minimum guidlines for incident managment, coflict resolution and use of force, National Police Research Unit, PAYNEHAM, 1998.
48. HOFFMAN, R., LAWRENCE, C., BROWN, G. - Canada's National Use-of-Force Framework for Police Officers, The Police Chief, vol. 71, no. 10, October 2004.
49. HORVAT, V.: Neki aspekti opšteg pristupa pravnom regulisanju i zaštiti ličnih sloboda i prava čovjeka, GODIŠNjak PRAVNOG FAKULTETA U SARAJEVU, Sarajevo, 1983.
50. HORVATH, F.: Upotreba smrtonosne sile od strane policije, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 2/1988.
51. HORVATIĆ, Ž., - CVITANOVIĆ, L; Politika suzbijanja kriminaliteta, MUP RH Zagreb, 1999.
52. HORVATIĆ, Ž.; Elementarna kriminologija, Školska knjiga zagreb, 1993.
53. HORVATIĆ, Ž.; Izbor kazne, Informator, Zagreb, 1980.
54. HORVATIĆ, Ž.; Novo Hrvatsko kazneno pravo, Organizator, Zagreb, 1997.
55. HORVATIĆ, Ž.; Osnove kriminologije, MUP RH, Zgareb, 1998.
56. HORVATIĆ, Ž. – Novoselec, P., Kazneno pravo opći dio, II. Izmjenjeno i dopunjeno izdanje, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb 1999.
57. HORVATIĆ, Ž., Kazneno pravo i druge kaznene znanosti, odabrani radovi, Zagreb, 2004.
58. HORVATIĆ, Ž.: Kazneno materijalno pravo i njegova reforma u ostvarivanju politike suzbijanja kriminaliteta za vrijeme tranzicije, HRVATSKI LJETOPIS ZA KAZNENO PRAVO I PRAKSU, Zagreb, 2/1996.
59. HORVATIĆ, Ž.: Pravna prevencija suicida, ZBORNIK PRAVNOG FAKULTETA U ZAGREBU, Zagreb, 1/1989.
60. HORVATIĆ, Ž.: Riječnik kaznenog prava, Masmedia, Zagreb, 2002.
61. HORVATIĆ, Ž.: Temeljne postavke za oblikovanje hrvatskog materijalnog kaznenog prava , de lege ferenda, HRVATSKI LJETOPIS ZA KAZNENO PRAVO I PRAKSU, Zagreb, 1/1994.

62. HRŽENJAK, J.; Međunarodni i europski dokumenti o ljudskim pravima – čovjek i njegove slobode u pravnoj državi, Informator, Zagreb, 1992.
63. HUG, B.; Upotreba vatrengog oružja kod policije, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, BROJ 2-3, Zagreb 1995.
64. HUG, T. B.: Upotreba vatrengog oružja kod policije, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 2-3/1995.
65. HUMES, C.: Saving your neck, POLICE, 1/1995.
66. IVANDA, S.; Pregled policijskog prava, MUP RH, Zagreb 1995.
67. JAKOVLJEVIĆ, D.: Krivično delo narušavanja nepovredivosti stana, PRAVNI ŽIVOT, Beograd, 5/1969.
68. KANDIĆ – POPOVIĆ, Z.: Krivičnopravna zaštita ličnih prava, NAŠA ZAKONITOST, Zagreb, 7-8/1989.
69. KARAS, Ž.; redarstveni pregledi i pretrage vozila, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 11, broj 1/2004.
70. KENDAL, R.: Interpolov sistem kooperacije i aktivnosti u svezi s forenzičnim znanostima, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 1/1992.
71. KIRKHAM, G.: Profesor u ulozi pozornika – nov pogled na policiju, RSUP SRH, PRIRUČNIK, Zagreb, 3/1976.
72. KOBE, P.: Aktualni problemi zaštite slobode i prava radnih ljudi i građana u krivičnom pravu, JRKK, Beograd, 3-4/1980.
73. KOROŠEC, D.: Nužda i prijetnja – razlikovanje isključenosti protupravnosti i isključenosti krivnje, ZBORNIK PRAVNOG FAKULTETA U ZAGREBU, Zagreb, 3/1994.
74. KOROŠEC, D.: Postupanje prema pravno obvezujućoj uputi nadređenog – isključenost protupravnosti ili krivnje, ZBORNIK PRAVNOG FAKULTETA U ZAGREBU, Zagreb, 3/1995.
75. KOSANOVIĆ, B.; Samoobrana, Republički sekretarijat za unutrašnje poslove SR Hrvatske, 1989.
76. KRAMARIĆ, I.: Da li je uvijek objekt krivičnog djela narušavanja nepovredivosti stana samo nastanjen (useljen) stan, ZBORNIK PRAVNOG FAKULTETA U ZAGREBU, Zagreb, 3-4/1987.
77. KRAPAC, D.: Načela o pribavljanju okrivljenikova iskaza te pretragama stana i prostorija u krivičnom postupku prema novom ustavnopravnom uređenju u Republici Hrvatskoj, zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 1/1991.

78. KRAPAC, D.: Opći prikaz primjene nekih propisa Zakona o krivičnom postupku o pravnom režimu nevaljanih dokaza i neformalnih izvora saznanja koje su prikupili organi unutrašnjih poslova te nekih propisa o utvrđivanju činjeničnog stanja u toku istrage, NAŠA ZAKONITOST, Zagreb, 7-10/1983.
79. KRAPAC, D.: *Praestat cautella quam medela*: Povodom europske konvencije o sprečavanju torture i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1987. godine, ZAKONITOST, Zagreb, 11-12/1991.
80. KRAPAC, D.: zaštita ljudskih prava u krivičnom postupku, JRKK, Beograd, 2/1980.
81. KRAPAC, D.; Engleski kazneni postupak, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1995.
82. KRAPAC, D.; Kazneno procesno pravo, prva knjiga, Institucije, Informator, Zagreb, 2000.
83. KRAPAC, D.; Zaštita ljudskih prava u krivičnom postupku, JRKK, Beograd, 2/1980.
84. KRAUS, B.: Krivična djela protiv službene dužnosti, RSUP SRH, PRIUČNIK, Zagreb, 1/1958.
85. KRAUS, B.: Krivična djela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja, RSUP SRH, Zagreb, 4/1958.
86. KRAUS, B.: O nekim krivičnim djelima protiv naroda i države, protiv sloboda i prava građana i protiv opće sigurnosti ljudi i imovine, RSUP SRH, PRIRUČNIK, Zagreb, 6/1958.
87. KRUKOWSKI, A.: Nužna obrana i prava i dužnost policajca, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 3/1963.
88. KUBE, E.: Policijska kultura – više nego pomodni pojam posljednjeg desetljeća ovog stoljeća?, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 3/1990.
89. KUBE, E.: Utjecaj policijske prakse na kriminalnu politiku, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 3/1981.
90. KUTNJAK-IVKOVIĆ, S.: Teorija trule jabuke, MUP RH, HALO 92, Zagreb, 8/1996.
91. LEYVRAZ, A.: Profesionalna policijska psihologija, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1/1961.
92. LEWER, N., DAVISON, N., Elecrtical stun weapon: alternative to lethal force or a compliance tool?, Bradford Non-Lethal Weapons Project (BNLWRP),

Centre for Conflict Resolution, Department of Peace Studies, University of Bradford, UK, www.brad.ac.uk/acad/nlw

93. LOPČIĆ, Đ.: Krivično delo narušavanja nepovredivosti stana, član 154. KZ-a, JRKK, Beograd, 3/1974.
94. MACFARLANE, R. I. – CROSBY, A.: Disciplina policijskih službenika – analiza iskustva i stavova, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1-2/1978.
95. MAKRA, A.: Odnos između načela krivičnog postupka i načela kriminalistike, PRAVNIK, Zagreb, 1-2/1978.
96. MAKRA, A.: Znanost i znanost o policiji, MUP RH, PRIRUČNIK, Zagreb, 6/1990.
97. MALTERSON, D.: Gledanje policajaca na vlastiti posao, RSUP SRH, PRIRUČNIK, Zagreb, 1-2/1978.
98. MARGETIĆ, L.; Permani frankopanskih (i zrinskih) primorskih posjeda, Iz vinodlske prošlosti, Pravni izvori i rasprave, Rijeka, 1980,
99. MARGTIĆ, L.: Iločka pravna knjiga (tvz. Iločki statut), ZBORNIK PRAVNOG FAKULTETA U ZAGREBU, Zagreb, 1-2/1994.
100. MARTIN, T. F. – PRAR, L.L.: policijska tehnika u borbama pištoljem, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 3/1956.
101. McMURRAY, H. L.: Stavovi policajaca na koje je izvršen tvorni napad i njihove političke implikacije, MUPRH, IZBOR, Zagreb, 1/1992.
102. MEŠKO, G.: Policijska osebnost – dejstvo ali še en mit?, REVIIA ZA KRIMINALISTIKO IN KRIMINOLOGIJO, Ljubljana, 1/1998.
103. MEYER, C. K. – MAGEDANZ, T. C. - KIESELHORST, D.C. – CHAPMAN, S. G.: nasilje i policija: osobni povod napada na policiju, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1-2/1980.
104. MISSLIWETZ, J. – DENK, W.: Policijsko zlostavljanje, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 2/1991.
105. MODLY, D. – Koraljić, N. Kriminalistički riječnik, Tešanj, 2002.
106. MODLY, D. – ŠUPREINA, M.: Prikaz djelatnosti redarstvene vlasti tijekom policijskih izvida kao osnovica za operativno planiranje, // skripte: Jurina, M. – Modly, D. – Pušeljić, M. – Šuperina, M. – Tworek, M.: Tehnika planiranja, MUP RH, Zagreb, 1998.
107. MODLY, D.: Kriminalitet danas, ZAKONITOST, Zagreb, 5/1992.

108. MODLY, D.: Policija i tisak, MUP RH, ZBORNIK RADOVA FAKULTETA KRIMINALISTIČKIH ZNANOSTI, Zagreb, 1992/93.
109. MODLY, D.; policija i tisak, MUP RH, Zbornik radova fakulteta kriminalističkih znanosti, Zagreb, 1992/93.
110. MOXEY, M. McKENZIE, I. K.: napadi na policiju, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 2/1994.
111. MUŽIĆ, J.: Napadi na policiste, MNZ SR – Defensor, SLED, Ljubljana, 1/1995.
112. NOVAK, D.; Taktika i metodika uporabe službenih pasa u MUP-u RH, Ministarstvo
113. NOVOSELEC, P.: ograničenja prava na nužnu obranu u slučaju provociranog napada, NAŠA ZAKONITOST, Zagreb, 3/1993.
114. PAGON, M.: Policijski cinizam: vzroki, značilnosti in posledice, MNZ RS, REVIIA POLICIJA, Ljubljana, 4-5/1993.
115. PAVIŠIĆ, B. – Veić P., Komentar kaznenog zakona, drugo promijenjeno i dopunjeno izdanje, RH, Policijska akademija, Zagreb, 2001
116. PAVIŠIĆ, B.: Komentar zakona o kaznenom postupku s prilozima, treće izdanje, Pravni fakultet sveučilišta u Rijeci, Biblioteka zavoda za kaznene znanosti Mošćenica, Rijeka, 2002.
117. PEČAR, J.: Slovenska policija u novim društvenim prilikama, MUP RH, PRIRUČNIK, ZAGREB, 2/1991.
118. PEČAR, J.: Zgodovina in policija, REVIIA ZA KRIMINALISTIKO IN KRIMINOLOGIJO, Ljubljana, 1/1987.
119. PELSMAKER, G.: metode policijske selekcije, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 4/1978.
120. PERIĆ, B.: Država i prisila, ZBORNIK PRAVNOG FAKULTETA U ZAGREBU, Zagreb, 3-4/1981.
121. PETRIĆ, B.: KRIVIČNA DELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI, JRKK, Beograd, 4/1975.
122. PETZ, B. i dr.; Psihologički rječnik, Prosvjeta Zagreb, 1992.
123. PIESCHL,G.: Utjecaj profesionalne etike na oblikovanje ličnosti u policiji, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1/1981.
124. PRČAR, J.: Država kot grožnja lastnemu pravnemu redu i miru, REVIIA ZA KRIMINALISTIKO IN KRIMINOLOGIJO, Ljubljana, 2/1997.

125. PRICE, B. R.: Integralni profesionalizam – model za obuzdavanje policijskih zloupotreba, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 4/1979.
126. PROGRAMSKE SMJERNICE MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA za
127. razdoblje 2004.-2007., Zagreb, travanj 2004.
128. REHBERG, J.: Upotreba vatrene oružja u policiji s krivičnopravnog gledišta, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1/1977.
129. ROBIN, G. D.: Opravdana lišenja života od strane policijskih službenika, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 4/1963.
130. RÖHRIG, L.: Uzroci frustracija i agresija kod pitomaca u policiji, RSUP SRH, PRIRUČNIK, Zagreb, 5/1989.
131. RUSSELL, K.: Pritužbe na policiju, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 3/1978.
132. SAČIĆ, Ž.: međunarodna suradnja Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske – oblici, ciljevi, obilježja i uočeni problemi, HRVATSKI LJETOPIS ZA KAZNENO PRAVO I PRAKSU, Zagreb, 1/2000.
133. SAKCINSKI, I. K.: Statut otoka krka sa prijevodom na hrvatski jezik, ARKIV ZA POVESTICU JUGOSLvensku, Tiskara dra. Ljudevita Gaja, knjiga II., Zagreb, 1852.
134. SAMUEL, G. – CHAPMAN, S. G. – SWANSON, C. R.: kako smanjiti broj napada na policajce, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1/1976.
135. SCHAEFER, R.: Provoditelj zakona, čuvar reda i mira ili službenik, alternativne uloge policijskog službenika, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 3/1979.
136. SCHMIDT-NOTHEN, R.: Suradnja među europskom policijom u kontekstu ukidanja graničnih kontrola, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 1-2/1990.
137. SEITERS, R.; Položaj i značaj policije u demokratskoj pravnoj državi, IZBOR ČLANAKA IZ STRANIH ČASOPISA, MUP RH, Zagreb, 1996., br. 1-2,
138. SICOT, M.: Opća i sudska policija, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1/1955.
139. SIGLER, R. T. – DEES, T. M.: Percepcija javnosti o blažim oblicima korupcije u policiji, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 1/1989.
140. SINGER, M.- CAJNER, I. – KOVČO, I.: Analiza odluka organa krivičnog postupka protiv punoljetnih osoba u Republici Hrvatskoj, PENOLOŠKE TEME, Zagreb, 1-2/1992.

141. SINGER, M.: Kriminološki i kriminalno-politički aspekt sprečavanja ili napada na službenu osobu u vršenju službene radnje i obavljanju poslova sigurnosti, RSUP SRH, PRIRUČNIK, Zagreb, 6/1981.
142. SPAROW, M. K.: policijske uprave i reakcije na prijave protiv policije, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 4/1992.
143. STOJANOVIĆ, M. – GRUBIĆ, S.: Prekršaji izvršeni nasiljem, NAŠA ZAKONITOST,
144. Zagreb, 11-12/1979.
145. ŠAKIĆ, Z.: Zaštita ovlaštenih službenih osoba organa unutrašnjih poslova u našem krivičnom zakonodavstvu, RSUP SRH, PRIRUČNIK, Zagreb, 2 i 4/1980.
146. ŠILOVIĆ, J. Kazneni zakon o zločinstvih, prestupcih i prekršajih, četvrti nepromijenjeno izdanje, Knjižara kraljevskog sveučilišta i jugoslavenske akademije, Zagreb, 1921.
147. ŠIMATOVIĆ, D.: Protuzakonito pribavljanje dokaza, ODVJETNIK, Zagreb, 11-12/1981.
148. ŠUPERINA, M.- ŠIMOVIĆ, V.: Kaznenopravno i kriminološko-informatološko motrište na kaznena djela: sprečavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti (čl. 186. KZ-a RH) i napad na službenu osobu pri obavljanju poslova sigurnosti (čl. 187. KZ-a RH), HRATSKI LJETOPIS ZA KAZNENO PRAVO I PRAKSU, Zagreb, 2/1997.
149. ŠUPERINA, M.: Nužna obrana i njene posebnosti s djelatnostima ovlaštenih službenih osoba tijela unutarnjih poslova, MUP RH, POLICIJA I SIGURNOST, Zagreb, 4/1997.
150. ŠUPERINA, M.; Kaznenopravni položaj policijskih službenika tijela unutarnjih poslova u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu, Hrvatsko udruženja za kaznene znanosti i praksu, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2001.
151. ŠUPERINA, M.; Kriminalistička praksa, MUP RH, Zgareb, 1998.
152. TOMAŠEVIĆ, G.: Pravna valjanost policijskih dokaza u hrvatskom kaznenom postupku, HRATSKI LJETOPIS ZA KAZNENO PRAVO I PRAKSU, Zagreb, 2/1997.
153. TENNESSEE v. Garner, 471 U.S. 27. ožujak 1985.,
154. www.4lawschool.com/criminal/garner.htm.

155. TULEZI, J.; Policija i javnost, MUP RH, Policijska akademija, 2000.
156. USE OF FORCE BY POLICE, Ovewrwiev of National and Local Data, U.S.- Department of Juticie, Office of Justice Programs, october 1999.,
<http://www.ojp.usdoj.gov>
157. VEIĆ, P.: Zapovijed u policiji, Policija i sigurnost, MUP RH, 3/98.
158. VEIĆ, P.: Nasilje u djelovanju policijskog službenika, MUP RH, POLICIJA I SIGURNOST, Zagreb, 1-2/1999.
159. VEIĆ, P.: Policijski službenici i upotreba vatrene oružja u cilju zaštite života čovjeka, MUP RH, PRIRUČNIK, Zagreb, 5/1990.
160. VEIĆ, P.: policijski službenici i upotreba vatrene oružja u cilju zaštite života čovjeka, MUP RH, PRIRUČNIK, Zagreb, 5/1990.
161. VEIĆ, P.; Hrvatska policija i međunarodni standardi policijskog postupanja, MUP RH, Zagreb, 1996.
162. VEIĆ, P.; Kaznenopravna odgovornost za policijsku uporabu vatrene oružja, MUP RH, Zagreb, 1996.
163. VEIĆ, P.; Sredstva prinude u Republici Hrvatskoj - de lege ferenda, Policija i sigurnost, 5/94.
164. VEIĆ, P.; Sredstva prisile u Republici Hrvatskoj, Policija i sigurnost, Zagreb, 5/94,
165. VEIĆ, P.; Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom, II izdanje, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija, Zagreb, 2001.
166. VEIĆ, P.; Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000.
167. Veić, P. i dr., Policijska uporaba sredstava prisile, Istarživački dan na policijskoj akademiji, Policijska akademija, Zagreb, 2001.
168. VLAŠIĆ, T., Taser – oružje 21. stoljeća?, Hrvatski vojnik – internet izdanje, broj 20., veljača 2005., <http://www.hrvatski vojnik.hr/hrvatski vojnik/0202005/taser.asp>
169. VOUK, V.: Krajnja nužda i službenici unutrašnjih poslova, RSUP SRH, PRIRUČNIK, Zagreb, 6/1959.
170. WAGNER, A.: Pritužbe građana protiv policije – okrivljeni policijski službenik, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 3/1981.
171. WALKA, A., Priručnik za redarstvenu službu, Vlastita naklada, Zagreb, 1923.
172. WALTER, G. : Put u Europu, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 4/1989.

173. WELS, R.: otvorena vrata, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 1/1998.
174. WILLIAMS, J. B.: Hvatanje na prevaru – jedno zakonsko ograničenja policijskih metoda, RSUP SRH, IZBOR, Zagreb, 2/1958.
175. WILSON, L. A. – MEYER, C.K.: nasilje na razini ulice: ozljede i pogiblje policajaca, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 2/1991.
176. WILSON, L.A. –BRUNK,G. G. – MEYER, C. K.: Djelovanje okolnoshih čimbenika prilikom napada na policajce: Značaj veličine patrolne jedinice, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 4/1990.
177. WOODHULL: Policijske verbalne reakcije oblikuju javni imidž, MUP RH, IZBOR, Zagreb, 2-3/1995.
178. Zbornik radova: Krivična djela s obilježjima nasilja, Savjetovanje udruženja za krivično pravo i kriminologiju Hrvatske, Medulin, 16.-18. svibnja 1979., SVEUČILIŠNI RAČUNSKI CENTAR, Zagreb, 1979.
179. ZDRAVČEVIĆ, A.: Izbori suca i prisežnika po Iločkom statutu 1525. godine, ZBORNIK PRAVNOG FAKULTETA U ZAGREBU, Zagreb, 4/1996.
180. ZJAČIĆ, M.: Statut grada Senja iz 1388. godine, knjiga 369, RAD HAZU, Zagreb, 1975.
181. ZLATARIĆ, B.: Rad na pripremi saveznih zakona – usporedni pregled krivični djela protiv službene dužnosti, ARHIV, Beograd, 3/1950.

ZAKONI I PRAVILNICI

1. BRATEL, C. – SCHWAINGHOFER, K.: Österreichisches Strafrecht Besonderer Teil II. §§ 169 bis 321 StGB, 4. prerađeno izdanje, Springer, Wien – New York, 1999.
2. Police and Criminale Evidence Act, 1984.
3. www.swarb.co.uk/acts/1984PoliceandCriminalEvidenceAct.shtml
4. DRAGOSLAV, M. Krivični zakonik od 27. januara 1929. god. sa izmenama i dopunama od 09. oktobra 1931. I. Knjiga, opšti deo, Beograd, 1932. god.
5. Etički kodeks državnih službenika NN 49/06.
6. Kazneni zakon, NN 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03.,
7. 84/05. i 71/06.
8. Kazneni postupnik za cesarovinu austriansku, Zemalj. Vlad. List razd. I. Kom XXII. Br. 159.

9. god. 1853., Narodna tiskarnica dra. Ljudevita Gaja, Zagreb 1853.
10. Mizler, M.: Javna sigurnost - Zbirka zakona, naredaba i naputaka za vršenje javne sigurnosne službe kao priručnik za oružnike i ostale organe javne sigurnosti, Zagreb, naklada pisca, 1913.
11. Nacionalna klasifikacija zanimanja, NN 111/98.
12. Pravila za vršenje službe narodne milicije, Beograd, 1960.
13. Pravilnik o djelokrugu rada, dužnostima i ovlastima pripadnika vojne policije, NN 33/02. i NN 58/02.
14. Pravilnik o načinu nošenja oružja i streljiva, NN 34/02.
15. Pravilnik o načinu policijskog postupanja, NN 81/03.
16. Pravilnik o načinu postupanja službe javne sigurnosti, NN 25/83.
17. Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile, NN 43/02.
18. Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile, NN 43/02.
19. Pravilnik o policijskih pooblastilih, Url, RS št. 51/2000., 48/2003.
20. Pravilnik o vrstama naoružanja i opreme policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova, NN 42/06.
21. Pravilnik o vrstama naoružanja i opreme policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova, NN 42/06.
22. Pravilnik o zagotavljanju pravne pomoći policistom v zvezi z opravljanjem uradnih nalog in posamezniku v zvezi z danom pomočjo policiji, Uradni list RS 26/2003. od 13.03.2003.
23. Prijedlog nacrtta zakona o policiji, radni materijal
24. Program općeg dijela državnog stručnog ispita (NN 50/95.).
25. Uredba o utvrđivanju naoružanja i vojne opreme za potrebe oružanih snaga Republike Hrvatske i Ministarstva unutarnjih poslova, NN 17/03.
26. Uredbe o vrsti naoružanja i opreme policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova, NN 54/2002.,
27. Zakonske odredbe o redarstvenoj straži Nezavisne Države Hrvatske, Narodne novine br. 138. od 24. lipnja 1942.
28. Zakon o državnim službenicima i namještenicima i o plaćama nositelja pravosudnih dužnosti (NN 74/94., 86/94., 7/95., 23/95., 75/95.)
29. Zakon o eksplozivnim tvarima za gospodarsku uporabu, NN 12/94.
30. Zakon o izvršenju kazne zatvora, pročišćeni tekst, NN 190/03.
31. Zakon o izvršenju kazne zatvora, pročišćeni tekst, NN 190/03.

32. Zakon o izvršenju kazne zatvora, pročišćeni tekst, NN 190/03.
33. Zakon o javnom okupljanju, NN 128/99.
34. Zakon o kazenskom postupku Republike Slovenije, Uzl. RS. Št. 63/1994, 25/1996.
35. Zakon o kaznenom postupku NN62/03.
36. Zakon o komunalnom gospodarstvu, NN 26/03.
37. Zakon o nadzoru državne granice, NN 9/92., 26/93., 92/94., 34/95. i 173/03.
38. Zakon o obrani NN 33/02.
39. Zakon o organima unutrašnjih poslova, Službeni list FNRJ 30/1956.
40. Zakon o oružju, NN 46/96., 27/99., 12/01., 19/02.
41. Zakon o policiji NN129/00.
42. Zakon o policiji, Uradni list RS 70/2005. od 26.07.2005.
43. Zakon o sastavu državne uprave (NN 75/93., NN 92/96.),
44. Zakon o sastavu državne uprave, NN 190/03.
45. Zakon o unutarnjim poslovima, NN 29/91.
46. Zakon o unutarnjim poslovima, NN 76/94.
47. Zakon o unutrašnjim poslovima, NN 12/85.
48. Zakon o unutrašnjim poslovima, NN 55/89.,
49. Zakon o uredu za nacionalnu sigurnost (NN 37/95.).
50. Zakon o ustrojstvu i djelokrugu rada ministarstava i državnih upravnih organizacija (NN 72/94., NN92/96., NN 131/97.),
51. Zakon u unutarnjim poslovima (redakcijski pročišćeni tekst), Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj, Ministarstvo unutarnjih poslova, odjel za nakladničku djelatnost i dokumentaciju, urednik mr. Zvonimir Dujmović, Zagreb, 1992.
52. Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, NN 111/97., 27/98., 128/99., 79/02.

INTERNET

1. <http://www.met.police.uk/stephenlawrence/pages/chap2.htm>
2. <http://www.policija.si/>
3. <http://www.ojp.usdoj.gov>
4. http://policechiefmagazine.org/magazine/issues/102004/PDFS/page126_fig1.pdf#search=%22%22linear%20Use-%20of%20-Force%20Continuum%22%22, [linear-progressive decision-making process](#)

5. <http://pss.cc/uofm.htm>
6. HeinOnline – baza podataka
7. Zaključno poročilo delovne skupine za uvedbo električnega paralizatorja v policijo,
<http://www.policija.si/>

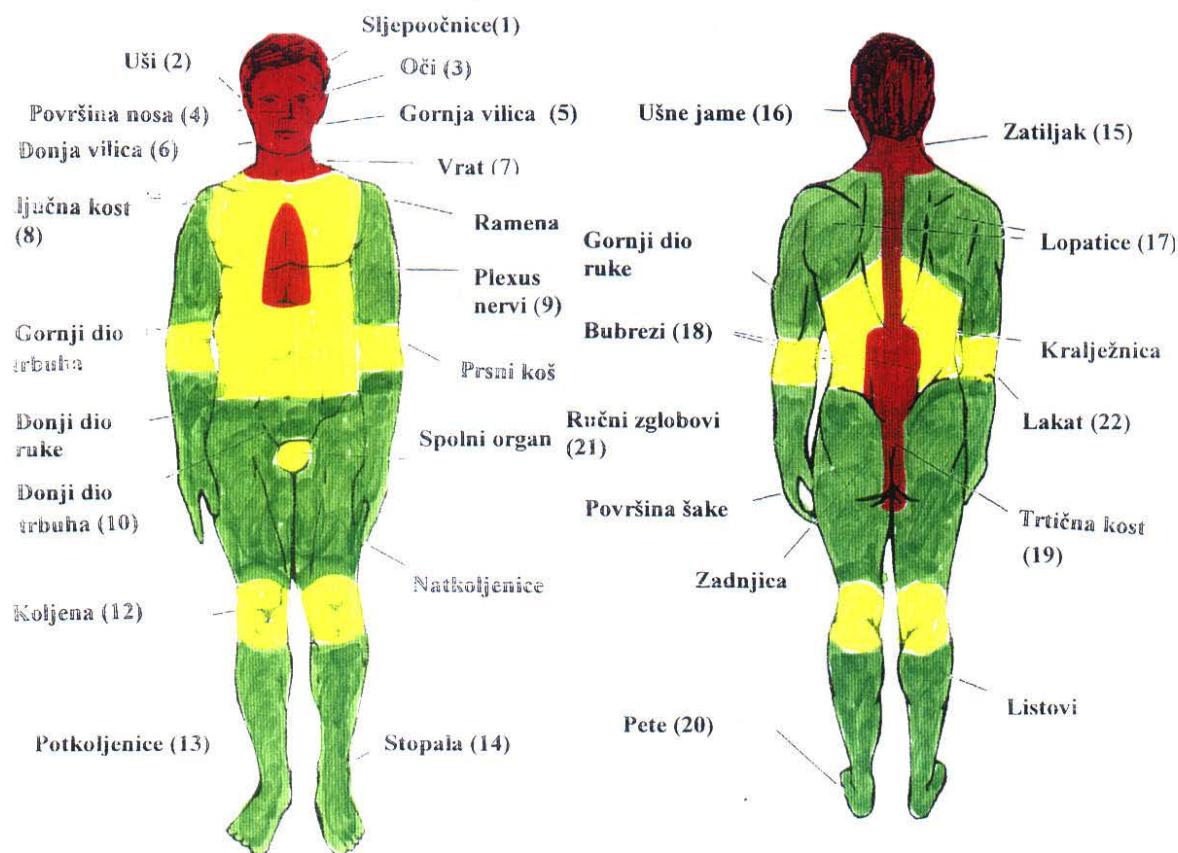
PRESUDE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

1. Case of Bubbins v. The United Kingdom, Applications no. 50196/99
2. Case of Bekos and Kountopoulos v. Greece, Application, no. 15250/02.
3. Case Tzekov v. Bulgaria, Application no. 45500/99.
4. Case of Karatas and Boga v. Turkey, Application no. 24669/94. Strasbourg
17.10.2000.
5. Case of Nachova and otrhers v. Bulgaria, Application no. 43577/98 and 43579/98.

29. PRILOG

PMS PR-24

Ploča tjelesne ciljne zone (Područja)

Zelene ciljne zone

Obrazloženje:
Minimalna opasnost povrede. Povrede su više kratkotrajne nego stalne moguće su iznimke. Sa izuzetkom glave, zatiljka kralježnice važi cijelo tijelo (u vezi sa obranom kontrolnom tehnikom) kao zelena ciljna zona.

Žute ciljne zone

Obrazloženje:
Srednja opasnost povreda. Povrede mogu biti stalne, duljeg perioda ili kratkotrajne.

Crvene ciljne zone

Obrazloženje:
Velika opasnost povreda. Povrede su više stalne ili duljeg perioda nego kratkotrajne. One mogu dovesti do nesvijesti ili čak do smrti.

MK-3

MK-6

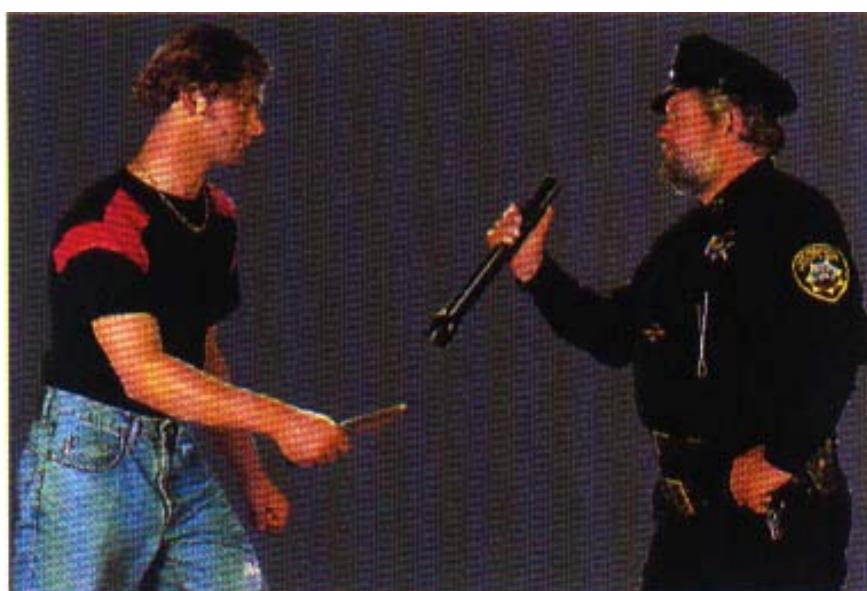
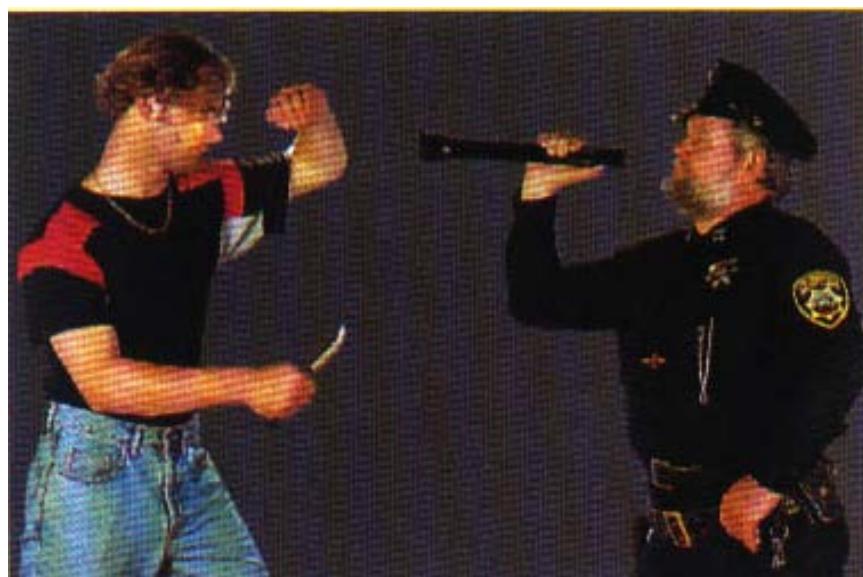
MK-3F

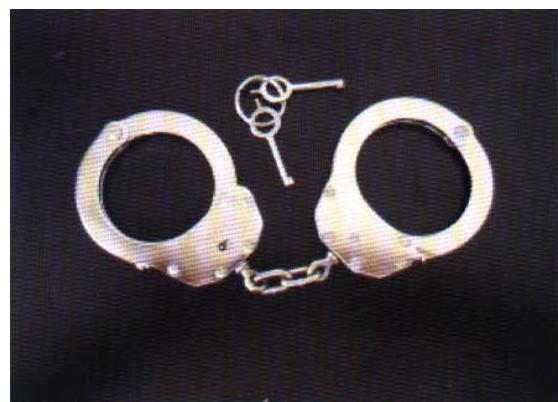
MK-8

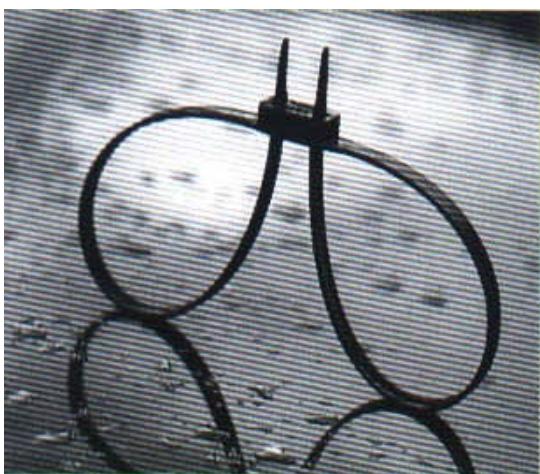
Prilog E – plinski raspršivači s neškodljivim tvarima

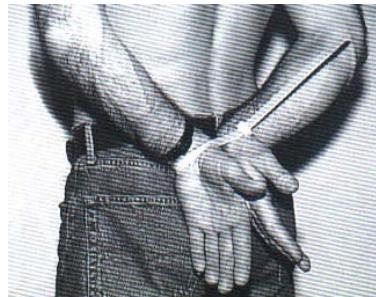
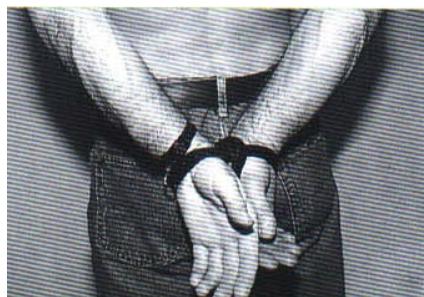
Prilog F – uporaba plinskog raspršivača s neškodljivim tvarima – u ručnoj svjetiljci

Sredstva za vezivanje - lisice

Sredstva za vezivanje – plastične vezice

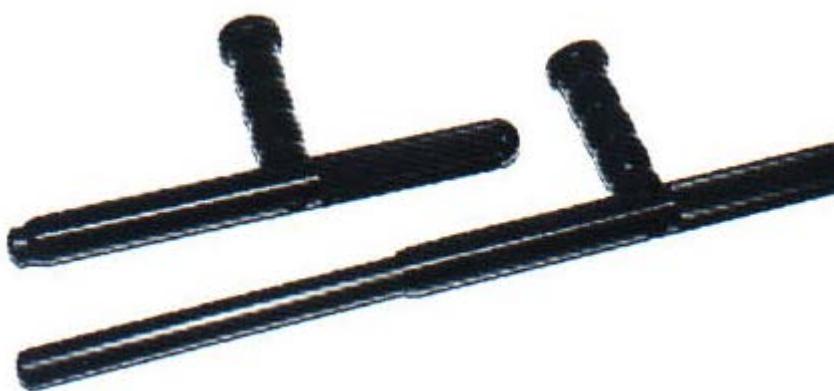

Način primjene plastičnih vezica i drugih sredstava za vezivanje - uže i vrpca

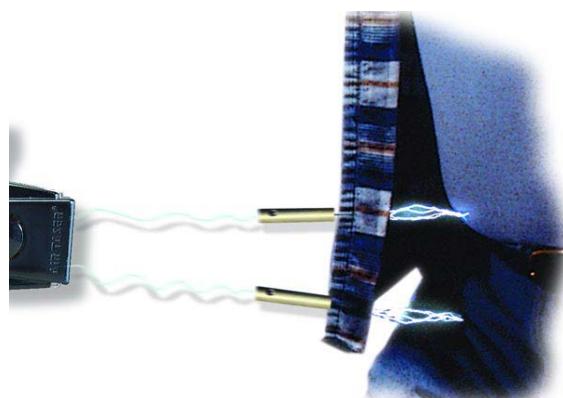

Lisice za vezivanje nogu

Prilog D – sredstva za vezivanje i način primjene

Sklopiva palica (Tonfa)

Prilog C - U prilogu C fotografije i način primjene paralizatora Taser X-26

Prilog G – suvremena sredstva za prisilno zaustavljanje vozila

ETIČKI KODEKS HRVATSKE POLICIJE

Policija Republika Hrvatske ističe ovim kodeksom potrebu i htijenje da služeći građanima poštuje temeljna prava čovjeka, a osobito da djeluje zakonito, profesionalno, odano povjerljivo, tolerantno i pravično.

Opće odredbe

Kodeks predstavlja skup načela o postupanju policijskih službenika, kako onih koja se temelje na normama međunarodnog i unutarnjeg prava tako i onih koja nisu izražena pravnim propisima, a nužna su za etično postupanje policijskih službenika Republike Hrvatske.

Kodeks obvezuje sve policijske službenike Republike Hrvatske.

Načela kodeksa primjenjuju se u svim sigurnosnim prilikama u državi.

II.

U obavljanju službenih poslova policijski službenik poštuje ljudska prava i slobode svih, bez obzira na razlike u nacionalnosti, rasi, boji kože, vjerskom opredjeljenju, spolu, obrazovanju, društvenom položaju ili kojem drugom osobnom svojstvu ili okolnosti.

III.

Policijski službenik djeluje s javnim ovlastima koja proizlaze iz njegovog službenog položaja.

U obavljanju službenih poslova djeluje pravično, pridržavajući se pravila Službe. On neće tražiti za sebe ili nekog drugog privilegije ili druge prednosti u odnosu na ostale građane. On se suprotstavlja svakom vidu podmićivanja.

IV.

Policijski službenik u svim prilikama čuva svoj ugled i ugled policijske službe a osobnim primjerom iskazuje poštovanje dobrih običaja, slijedi etička načela službe i dosljedno provodi zakon.

Služeći građanima, izlaže se i pogibelji.

Odnos prema građanima i zadaci policije

V.

Policijski službenik obavlja službene poslove koji se odnose na zaštitu ljudi od opasnosti i sprječava svaka kažnjiva djela kojima se remeti javni red i mir ili se napada zajednica ili pojedinac, ostvarujući tako vladavinu prava.

VI.

Pri obavljanju službenih zadaća u postupcima s građanima policijski službenik djeluje

odlučno i obazrivo, on ne poduzima radnje koje mogu štetiti njegovoj časti i ugledu, te one radnje kojima se podriva povjerenje građana.

VII.

Uporaba sredstava prisile, posebice vatrene oružja, krajnje je sredstvo kojem pribjegava policijski službenik, temeljeno uvijek na zakonu i ovome Kodeksu te primjenjeno tako da s najmanjim posljedicama po tijelo i sigurnost građana ostvari svrhu.

VIII.

Postupajući prema osobama čije stanje zahtijeva medicinsku brigu, policijski službenik poziva medicinsko osoblje bez obzira na ponašanje osobe koje je prethodilo njezinom ozljeđivanju. On će se pokoriti uputama medicinskog osoblja glede daljnog postupanju s takvom osobom.

IX.

Policijski službenik u granicama mogućnosti pruža pomoć napuštenoj djeci i maloljetnicima, drugim nemoćnim osobama koje su ostale bez osnovnih sredstava za život i drugim osobama koje su se našle u opasnosti za život i zdravlje.

Obaveza čuvanja tajne

X.

Policijski službenik čuva kao tajnu podatke koji su tako označeni, kao i one koji nisu označeni, a čije bi odavanje moglo predstavljati štetu za građane.

Dužnost čuvanja tajne traje i nakon prestanka rada u policiji.

Ograničenje političkog djelovanja

XI.

U cilju nepristranog i profesionalnog obavljanja policijskih zadaća policijski službenik koji je član političkih stranaka neće isticati svoju političku pripadnost i politički djelovati u vrijeme obavljanja policijskih poslova, niti će njegova pripadnost političkoj stranci ili političko opredjeljenje utjecati na nepristrano i profesionalno obavljanje policijskih zadaća.

Policijski službenik ima pravo sindikalnog članstva te članstva u stručnim i drugim udruženjima u zemlji ili u inozemstvu.

Obrazovanje i stručni rad

XII.

Stručno obrazovanje je stalna zadaća policijskog službenika, kao i usvajanje općih društvenih vrijednosti i posebnih vrijednosti policijskog zvanja.

On može obavljati znanstveni i pedagoški rad, javni rad u kulturnim, umjetničkim, športskim, humanitarnim i drugim sličnim organizacijama čija se djelatnost ne suprotstavlja interesima službe, izgrađujući na taj način povjerenje prema građanima.

On može uz dopuštenje nadređenih obavljati i druge poslove.

Pri takvom radu on neće bez posebnog dopuštenja koristiti podatke koji predstavljaju tajnu.

Odnos policijskog službenika i nadređenog

XIII.

Policija je hijerarhijski organizirana, što policijske službenike upućuje na poštivanje zakonitih zapovjedi koje im pravilno odredi njihov nadređeni.

Hijerarhijski put se uvijek jasno utvrđuje.

Policijski službenik će se suprotstaviti postupanju po svakoj nezakonitoj zapovijedi.

XIV.

Svaki policijski službenik osobno je odgovoran za svoja djela i za djela koja je zapovjedio.

Kada je njegovo ponašanje sukladno s Kodeksom i pravilima policijske službe, on uživa potporu svojih rukovoditelja i zajednice.

Prijelazne i završne odredbe

XV.

Načela kodeksa sastavni su dio odgojno-obrazovnog rada u svim oblicima policijskog obrazovanja.

XVI.

Radi ispitivanja policijskog ponašanja, koja se učestalije ponavljaju u policijskoj službi, osniva se etičko povjerenstvo.

Etičko povjerenstvo sastavljeno je od sedam članova, od kojih troje nisu policijski službenici.

Etičko povjerenstvo imenuje ravnatelj policije.

Ovlašti i način rada etičkog povjerenstva propisani su Poslovnikom.

XVII.

Etički kodeks Hrvatske policije stupa na snagu nakon prikupljenih potpisa izjava o njegovom prihvaćanju od dvije trećine policijskih službenika.

Kodeks ponašanja policijskih službenika
(Dopuna rezolucije 34/169 Opće skupštine OUN-a
od 17. prosinca 1979.)

Opća skupština,

Smatrajući da svrhe proklamirane Povelje Ujedinjenih naroda uključuje postignuće međunarodne zajednice u promicanju poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve bez razlike na rasu, jezik ili vjeru;

Prisjećajući se osobito Opće deklaracije o ljudskim pravima i Međunarodnog pakta o ljudskim pravima;

Prisjećajući se također Deklaracije o zaštiti svih osoba od izlaganja mučenju i drugim okrutnim, nečovječnim ili ponižavajućim postupcima ili kažnjavanjima, usvojene Rezolucijom 3452 (XXX.) Opće skupštine od 9. prosinca 1975.;

Imajući na umu da priroda ovlasti provedbe zakona o obrani javnog reda i način provedbe tih obaveza imaju izravan učinak na kakvoću života pojedinca i društva u cjelini;

Svjesna važne zadaće koju policijski službenici ispunjavaju odgovorno i dostojanstveno u skladu s načelima ljudskih prava;

Svjesna pak mogućih nepravilnosti koje provedba tih zadaća donosi;

Priznajući da je donošenje Kodeksa ponašanja policijskih službenika samo jedna od nekoliko važnih mjera za osiguranje građana, kojima policijski službenici služe, štiteći njihova prava i interes;

Svjesna da postoje dopunska bitna načela i preduvjjeti za čovječnu provedbu ovlasti u provedbi zakona, a to su:

a) da, kao sva tijela kaznenog pravosuđa, svaka policijska služba mora predstavljati zajednicu, reagirati na njezine potrebe i odgovarati zajednici u cjelini,

b) da učinkovita provedba etičkih standarda među policijskim službenicima ovisi o postojanju dobro postavljenog, opće prihvaćenog i humanog zatvorskog sustava,

c) da je svako policijski službenik dio pravosudnog sustava, čija je svrha sprječavanje i nadzor kriminala, te da postupanje svakog službenika unutar sustava utječe na cjelokupan sustav,

d) da se svaka policijska služba, ispričavajući prvu premisu svake profesije, treba pridržavati obveze da sebe samu disciplinira u skladu s načelima i standardima navedenim u ovom dokumentu, te da akcije policijskih službenika odgovaraju javnosti neovisno o tomu provodi li je odbor za nadzor, ministarstvo, prokuratura, sudstvo, državni pravobranitelj, odbor građana ili bilo koja kombinacija navedenih tijela ili neka ina nadzorna služba,

e) da standardi, kao što je ovaj, nemaju praktičnu vrijednost ako njihov sadržaj i značenje ne postanu dijelom osobnog uvjerenja svakog policajca što se postiže obrazovanjem, obukom i praćenjem njegova rada;

Usvaja Kodeks ponašanja za policijske službenika priložen u aneksu ove Rezolucije te odlučuje prenijeti ga vladama, uz preporuku da je potrebno razmotriti njegovu primjenu u sklopu domaćeg zakonodavstva ili prakse, kao skupna načela koja policijski službenici trebaju poštivati.

Aneks

Kodeks ponašanja policijskih službenika

Članak 1.

Poličijski službenici uvijek moraju ispunjavati zadaće koje im propisuje zakon služeći zajednici i štiteći sve osobe od nezakonitih djela u skladu s visokim stupnjem odgovornosti koje zahtjeva njihovo zanimanje.

Objašnjenje

a) termin «policijski službenici» uključuje službenike zakona, bilo da su imenovani ili izabrani, koji imaju i primjenjuju policijske ovlasti uhićenja ili zadržavanja.

b) U zemljama gdje se policijske ovlasti imaju vojna tijela, neovisno o tome jesu li u odori ili ne, ili snage državne sigurnosti, definicija policijskih službenika uključivat će i pripadnike tih službi.

c) Služenje zajednici uključuje davanje pomoći onim članovima zajednice, kojima je zbog osobne, gospodarske, socijalne ili druge potrebe nužna izravna pomoć.

d) Ova odredba treba obuhvatiti ne samo sva nasilnička, otimačka i štetna djela, već i čitav niz zabrana prema kaznenim zakonima. Ona obuhvaća i postupanja osoba koje nisu sposobne preuzeti kaznenu odgovornost.

Članak 2.

U obavljanju svojih dužnosti, policijski službenici poštivat će i štititi ljudsko dostojanstvo te održavati i podupirati ljudska prava svih ljudi.

Objašnjenje

a) Spomenuti ljudska prava navedena su i zaštićena nacionalnim i međunarodnim pravom. Neki bitni međunarodni instrumenti su Opća deklaracija o ljudskim pravima. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Deklaracija o zaštiti svih osoba od izlaganja mučenju i drugim okrutnim, nečovječnim ili ponižavajućim postupanjima ili kažnjavanju, Deklaracija Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije,

Međunarodna konvencija o suzbijanju i kažnjavanju zločina genocida, Standardna minimalna pravila postupanja sa zatvorenicima te Bečka konvencija o konzularnim odnosima.

b) Nacionalna tumačenja ove odredbe trebala bi naznačiti regionalne i nacionalne odredbe kojima se ova prava identificiraju i štite.

Članak 3.

Polički službenici smiju primijeniti silu samo kad je to prijeko potrebno i u mjeri potrebnoj za izvršavanje zadaća.

Objašnjenje

a) Ova odredba naglašava da policijska primjena sile treba biti izuzetna mjera iako navodi da policijski službenici mogu biti ovlašteni za primjenu sile koja je razumno neophodna prema okolnostima radi prevencije kaznenog djela ili u izvršenju ili pomaganju izvršenja zakonitog uhićenja počinitelja kaznenih djela ili osumnjičenih za kaznena djela.

Sila jača od toga ne smije biti primijenjena.

b) Domaće zakonodavstvo policijskim službenicima obično ograničava primjenu sile u skladu s načelom proporcionalnosti. razumije se da se takva nacionalna načela proporcionalnosti. razumije se da se takva nacionalna proporcionalnosti moraju poštivati u tumačenju ove odredbe. Ova se odredba nikako ne smije tumačiti na način da ona odobrava primjenu sile koja je neproporcionalna s legitimnim ciljem kojemu teži.

Članak 4.

Pitanja povjerljive prirode u posjedu policijskih službenika smatrati će se tajnima osim ako obavljanje zadaće ili potrebe pravde koji zahtijevaju drukčije.

Objašnjenje

Po prirodi svojih zadaća, policijski službenici dobivaju podatke i obavijesti koje se mogu ticati osobnog života ili koje mogu biti štetne za interes i ugled drugih osoba. Ti se podaci i obavijesti trebaju čuvati i koristiti vrlo oprezno, a mogu se otkriti samo u obavljanju dužnosti ili u zadovoljavanju potreba pravde. Svako njihovo otkrivanje u druge svrhe neopravdano je.

Članak 5.

Niti jedan policijski službenik ne smije počiniti, poticati ili tolerirati čin mučenja ili drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Naredbe nadređenog ili izuzetne okolnosti, kao što je ratno stanje ili prijetnja ratom, prijetnja nacionalnoj sigurnosti, unutarnja politička nestabilnost ili neko drugo izvanredno stanje policijskom službeniku ne smije biti izlika za mučenje ili drugo okrutno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje.

Objašnjenje

a) Ova zabrana proizlazi iz Deklaracije o zaštiti svih osoba od izlaganja mučenju ili drugom okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju, usvojene od Opće skupštine, prema kojoj;

«[Takvo je djelo] povreda ljudskog dostojanstva i bit će osuđeno kao negiranje ciljeva Povelje Ujedinjenih naroda, te kao kršenje ljudskih prava i temeljnih sloboda proglašenih u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima [i drugim međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima].»

b) Deklaracija definira mučenje na slijedeći način:

«... mučenje je svaki čin, kojim se namjerno nanosi snažna bol ili patnja, tjelesna ili psihička, ili ju je potaknuo državni službenik na osobi u svrhu dobivanja od nje ili treće osobe određenih obavijesti ili priznanja, kažnjavanja za djelo koje je osoba počinila ili se sumnja da je počinila, ili zastrašivanja nje ili drugih osoba. Ono ne uključuje bol ili patnju koja je proizvana iz zakonitih sankcija, koja im je svojstvena ili do kojih je slučajno došlo zbog zakonitih sankcija u mjeri koja je u skladu sa Standardnim minimalnim pravilima postupanja sa zatvorenicima .»

c) Izraz «okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje» ne definira samo Opća skupština, već ga treba tumačiti u najširem smislu kao zaštitu od fizičkih ili psihičkih zlostavljanja.

Članak 6.

Policijski službenici osigurat će potpunu zaštitu zdravlja osoba u pritvoru, a osobito će poduzimati odgovarajuće mjere glede osiguravanja medicinske pomoći kad je to potrebno.

Objašnjenje

a) «Medicinska pomoć» koja označava usluge svih vrsta medicinskog osoblja, uključujući liječnike i osoblje hitne pomoći, bit će osigurana kad je potrebna ili zatražena.

b) Iako će medicinsko osoblje vjerojatno biti priključeno policijskoj operaciji, policijski službenici moraju uzeti u obzir njihovo mišljenje kad predlažu provedbu odgovarajućeg tretmana pritvorenoj osobi putem medicinskog osoblja ili u dogоворu s medicinskim osobljem izvan policijske operacije.

c) Razumije se da će policijski službenici osigurati medicinsku pomoć žrtvama kršenja zakona ili nesreća do kojih dolazi u tijeku kršenja zakona.

Članak 7.

Policijski službenici ne smiju počiniti nikakvo djelo korupcije. Oni će se također oštro suprotstaviti i boriti protiv takvih djela.

Objašnjenje

a) Svako djelo korupcije, isto kao i svaka druga zloporaba ovlasti, nije u skladu s

profesijom policijskih službenika. Zakon se mora provoditi dosljedno u svezi sa svakim policijskim službenikom koji je podlegao korupciji jer vlade ne mogu provoditi zakon među građanima ako ne mogu ili neće, provoditi zakon protiv svojih službenika ili unutar svojih službi.

b) Iako definicija mora biti podložna nacionalnom zakonodavstvu, ona se mora shvaćati šire tako da obuhvaća činjenje ili propuštanje djela u provedbi ili u svezi sa zadaćama, kao odgovor na poklone, obećanja ili poticanje zatražene ili primljene, ili njihovo nezakonito prihvaćanje nakon što je djelo učinjeno ili propušteno.

c) Izraz «djelo korupcije» treba shvaćati tako da obuhvaća i pokušaj korupcije,

Članak 8.

Policijski službenici poštivat će i ovaj Kodeks. Oni će također, koliko god mogu, sprječavati i strogo se suprotstavljati svakom njihovom kršenju.

Policijski službenici, koji s razlogom vjeruju da je došlo ili da će doći do kršenja ovog kodeksa, slučaj će prijaviti nadređenim tijelima i, gdje je potrebno, drugim odgovarajućim tijelima, koja imaju ovlasti ispitivanja ili određivanja pravnog lijeka.

Objašnjenje

a) Ovaj Kodeks poštivat će se kad je u sklopu nacionalnog zakonodavstva ili prakse. Ako zakonodavstvo i praksa sadrže strože odredbe od odredbi Kodeksa, poštivat će se te strože odredbe.

b) Ovaj članak treba sačuvati ravnotežu između potrebe za unutarnjom stegom u službi o kojoj uvelike ovisi javna sigurnost, s jedne strane, i potrebe za rješavanjem kršenja temeljnih ljudskih prava, s druge strane. Policijski će službenici prijavljivati kršenja unutar zapovjednog lanca i poduzimati ine zakonite akcije izvan zapovjednog lanca samo onda ka su druge mogućnosti nedostupne ili neučinkovite. Razumije se da policijski službenici neće trpjeti administrativne ili druge kazne zbog prijavljivanja kršenja ovog Kodeksa do kojeg je došlo ili će doći.

c) Izraz «odgovarajuća tijela koja imaju ovlasti ispitivanja ili odlučivanja» odnosi se na svako tijelo koje postoji prema nacionalnom zakonodavstvu, bilo da se nalazi unutar policijskog tijela ili je neovisna o njemu, sa zakonskim, običajnim i inim ovlastima razmatranja pritužbi ili žalbi za kršenje iz djelokruga ovog Kodeksa.

d) U nekim se zemljama smatra da sredstva javnog priopćavanja imaju mogućnost razmatranja pritužbi, slične ovlastima opisanim i stavku (c). Stoga se postupak policijskih službenika može opravdati ako su, kao krajnje sredstva, u skladu sa zakonima i običajima

svoje zemlje, te s odredbama članka 4. ovog Kodeksa, iznijeli kršenja na pozornost javnog mišljenja putem sredstava javnog priopćavanja.

c) Policijski službenici, koji se pridržavaju odredbi Kodeksa, zaslužuje poštovanje, potpunu potporu i suradnju zajednice i policijskog tijela u kojem djeluju kao i policijske profesije.

Deklaracija o policiji

(Rezolucija 690 (1979.) Parlamentarna skupština Vijeća Europe)

Skupština,

Uzimajući u obzir da puno korištenje ljudskih prava i temeljnih sloboda koje jamči Europska konvencija o ljudskim pravima i drugi nacionalni i međunarodni instrumenti, ima kao nužnu osnovu postojanje miroljubivog društva koje uživa prednosti reda i javne sigurnosti.

Uzimajući u obzir da, s obzirom na to, policija ima vitalnu ulogu u svim državama članicama, da je često pozvana intervenirati u uvjetima koji su opasni za njezine pripadnike, te da njezine dužnosti postaju još teže ukoliko pravila ponašanja za njezine pripadnike nisu dovoljno precizno definirana;

Smatrajući da je neprikladno da kao policajci budu zaposleni oni koji su kršili ljudska prava dok su bili pripadnici policijskih snaga, ili oni koji su pripadali bilo kojim policijskim snagama koje su raspuštene zbog nečovječnih postupaka;

Smatrajući da bi europski sustav zaštite ljudskih prava bio unaprijeđen ukoliko bi postojala općeprihvaćena pravila vezana za profesionalnu etiku policije, koja bi uzimala u obzir načela ljudski prava i temeljnih sloboda;

Uzimajući u obzir da je poželjno da službenici policije imaju aktivnu moralnu i fizičku podršku zajednice kojoj služe;

Uzimajući u obzir da bi službenici policije trebali uživati status i prava usporediva s onima pripadnika građanskih službi;

Vjerujući da bi moglo biti poželjno ustanoviti smjernice za ponašanje službenika policije u slučaju rata ili drugog izvanrednog stanja, te u slučaju okupacije od strane tuđinske sile;

Usvaja slijedeću Deklaraciju o policiji, koja čini sastavni dio ove Rezolucije;

Upućuje svoj Odbor za parlamentarne i javne odnose i svoj Odbor za pravna pitanja, kao i glavnog tajnika Vijeća Europe da daju maksimalan publicitet deklaraciji.

A. Etika

1. Službenik policije mora ispunjavati dužnosti koje pravo stavlja pred njega, štiteći svoje sugrađane i zajednicu od nasilnih, otimačkih i drugih postupaka koje je pravo odredilo.
2. Službenik policije mora djelovati pošteno, nepristrano i dostojanstveno. Napose, on će se uzdržati od svih oblika korupcije i odlučno im se suprotstavljati.
3. Policijska smaknuća, mučenja ili drugi oblici nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja zabranjeni su u svim okolnostima. Službenik policije dužan je ne poslušati ili zanemariti sve naredbe koje uključuju takve mjere.
4. Službenik policije treba provoditi naredbe koje mu je izdao njegov nadređeni u hijerarhiji, ali se mora uzdržati od provođenja ma koje naredbe za koju zna ili bi trebao znati da je nezakonita.
5. Službenik policije mora se usprotiviti kršenju prava. Ukoliko bi omogućavanje da se prekršaj dogodi moglo rezultirati neposrednom ili nepopravljivom i ozbiljnom štetom, on, u okvirima svojih mogućnosti, mora smjesta djelovati.
6. Ukoliko ne prijeti neposredna ili nepopravljiva i ozbiljna šteta, on mora nastojati spriječiti posljedice tog prekršaja ili njegovo ponavljanje, podnoseći o događaju izvješće svojim nadređenima. Ukoliko se na taj način ne postignu rezultati, on može podnijeti izvješće višoj vlasti.
7. Ne smiju se pokretati nikakvi krivični ili disciplinski postupci protiv službenika policije koji je odbio izvršiti nezakonitu naredbu.
8. Službenik policije ne smije sudjelovati u praćenju, uhićenju, čuvanju ili sprovođenju osoba koje su, unatoč odsustvu sumnje da su počinile protuzakonito djelo, pretražene, pritvorene ili proganjene po osnovi svoje rase, vjeroispovijesti ili političkog uvjerenja.
9. Službenik policije mora biti osobno odgovoran za svoje vlastite postupke i za izdate naredbe ili propuste koji su nezakoniti.
10. Treba postojati jasan lanac zapovijedanja. Morala bi uvijek postojati mogućnost utvrđivanja koji je nadređeni konačno odgovoran za postupke ili propuste službenika policije.
11. Zakonodavstvo mora pružiti sustav pravnih jamstava i sredstava protiv svake štete nastale uslijed policijskih postupaka.

12. Pri obavljanju svojih dužnosti službenik policije mora upotrijebiti svu neophodnu odlučnost kako bi postigao zakonski potreban ili dopušten cilj, ali nikada ne smije koristiti više sile no što je razumno potrebno.
13. Službenici policije moraju primiti jasne i precizne upute u pogledu načina i okolnosti u kojima trebaju koristiti oružje.
14. Službenik policije pod čijim je nadzorom osoba kojoj je potrebna medicinska njega, mora joj osigurati takvu skrb medicinskog osoblja i, ukoliko je nužno, poduzeti mјere za očuvanje života i zdravlja te osobe. Dok predaj pritvorenika medicinskoj skrbi, on mora slijediti upute liječnika i drugih stručnih medicinskih djelatnika.
15. Službenik policije mora držati u tajnosti sav materijal povjerljive naravi koji mu bude predočen, osim ako izvršenje dužnosti ili zakonske odredbe ne zahtijevaju drugačije.
16. Službenik policije koji djeluje u skladu s odredbama ove deklaracije, ovlašten je na aktivnu moralnu i fizičku podršku zajednice kojoj služi.

B. Status

1. Policijske snage predstavljaju javnu službu koju je stvorilo pravo, koja mora imati odgovornost za održavanje i provođenje prava.
2. Svaki građanin može pristupiti policijskim snagama ukoliko zadovoljava određene uvjete.
3. Službenik policije mora dobiti potpunu opću obuku , profesionalnu obuku i obuku za rad, te odgovarajuću poduku iz socijalne problematike, demokratskih sloboda, ljudskih prava i, posebice, Europske konvencije o ljudskim pravima.
4. Profesionalni, psihološki i materijalni uvjeti u kojima službenik policije mora obavljati svoje dužnosti trebaju omogućavati zaštitu njegovog poštjenja, nepristranosti i dostojanstva.
5. Službenik policije ovlašten je na pravičnu naknadu, pri čemu se trebaju uzeti u obzir posebni čimbenici, poput povećanog rizika i odgovornosti i nepravilnije radne satnice.
6. Službenici policije moraju imati mogućnost izabrati hoće li osnovati profesionalnu udrugu, priključiti joj se i imati aktivnu ulogu u njoj. Oni također mogu imati aktivnu ulogu u drugim udrugama.
7. Profesionalna policijska udruga, ukoliko je reprezentativna, mora imati pravo:
 - uzimati dio u pregovorima za profesionalni status pripadnika policije;
 - biti konzultirana u pogledu upravljanja policijskim jedinicama;

- inicirati pravne postupke za dobrobit neke skupine pripadnika policije ili u ime
 - određenog pripadnika policije.
8. Članstvo u profesionalnoj policijskoj udruzi i obavljanje aktivne uloge u njoj ne smije biti štetno ni po kojeg pripadnika policije.
 9. U slučaju disciplinskih ili kaznenih postupaka povedenih protiv njega, službenik policije ima pravo biti saslušan i ima pravo da ga brani odvjetnik. Odluka mora biti donesena unutar razumnog vremena. On također treba biti ovlašten koristiti se potporom udruge kojoj pripada.
 10. Službenik policije protiv koga su pokrenute disciplinske mjere ili kojemu su nametnute kaznene sankcije, ima pravo priziva neovisnom i nepristranom sudskom tijelu.
 11. Prava pripadnika policije na sudu moraju biti jednaka pravima bilo kojeg drugog građanina.

C. Rat i druga izvanredna stanja - okupacija od strane tuđinske sile

1. Službenik policije nastavit će u interesu civilnog pučanstva, obavljati svoje zadatke zaštite osoba i imovine tijekom rata i neprijateljske okupacije. Zbog tog razloga on ne može imati status "borca", te se odredbe Treće ženevske konvencije od 12.8.1949., koje se tiče postupanju s ratnim zarobljenicima ne mogu odnositi na njega.
2. odredbe Četvrte ženevske konvencije od 12-8.1949., koje se tiču zaštite civila u doba rata, odnose se na civilnu policiju.
3. Okupacijska sila ne smije naređivati pripadnicima policije obavljanje drugih zadataka osim onih spomenutih u članku 1. ovog poglavlja.
4. Tijekom okupacije službenik policije ne smije:
 - uzimati udjela u mjerama protiv članova pokreta otpora;
 - uzimati udjela u provođenju mjera smišljenih u cilju iskorištavanja pučanstva u vojne svrhe te za čuvanje vojnih instalacija.
5. Ukoliko policajac podnese ostavku tijekom neprijateljske okupacije jer je prisiljen izvršavati nezakonite naredbe okupacijske sile, koje su suprotne interesima civilnog stanovništva, poput onih propisanih u prethodnoj točki, a budući da ne vidi drugog izlaza, on mora biti reintegriran u policijske snage čim završi okupacija, pri čemu ne

smije izgubiti niti jedno od prava ili blagodati koje bi uživao da je ostao u policijskim snagama.

6. Niti tijekom niti nakon okupacije ne smije biti nametnuta nikakva kaznena ili disciplinska sankcija službeniku policije radi toga što je, u dobroj vjeri, izvršio naredbu vlasti smatrane nadležnom, u slučaju da je izvršenje takve naredbe normalno spadalo među dužnosti policijskih snaga.
7. Okupacijske snage ne smiju pokretati nikakve disciplinske ili sudske postupke protiv policajca zbog izvršavanja, prije okupacije, naredbi koje su izdale nadležne vlasti.

Europska policijska povelja (Europsko vijeće sindikata policije)

1. Policija mora biti javna ustanova u službi sviju. Ona ima za zadaću osigurati svim građanima slobodno i mirno izvršavanje prava i sloboda koje im priznaje zakon. U tu svrhu mora jamčiti sljedeće:
 - a) negirati nelegitiman politički utjecaj na svoj rad;
 - b) ne prihvaćati militarizaciju policijske službe;
 - c) priznavati temeljna prava građana;
 - d) priznati transparentnost policijskih radnji i kontrola njihovih mogućnosti i izvršnih organa kroz izvršnu vlast i sudstvo;
 - e) ograničenje policijskih radnji na borbu protiv kriminaliteta u svim njegovim pojavnim formama.
2. Policija se mora približiti zajednici, a njezina organizacija ne smije biti centralistička. Navedeno ima bitno značenje za zaštitu i omogućava sudjelovanje u suzbijanju kažnjivih radnji na temelju izgrađenih programa i sljedeće, policijska djelatnost se mora obavljati u cilju socijalne integracije.
3. Mi želimo da policija kao izvršna vlast u okviru ustavnog poretku bude kontrolirana od sudske vlasti.
4. Propisi koji uređuju rokove, djelatnost i policijsku organizaciju moraju jamčiti svakom njihovom članu služenje individualnim i kolektivnim pravima. Oni ne smiju podleći drugim uskraćivanjima i ograničenjima osim onih propisanih ustavom i zakonima kojima je cilj da policijski službenici, izvršavaju svoju djelatnost neovisno

o političkim strankama i bez diskriminacije temeljene na rasizmu ili ideologiji, bez korupcije ili pokoravanja nalogu, od toga unaprijed predvidivog nezakonitog ponašanja.

Odnos prema zajednici

Prilikom izvršavanja policijskih zadaća policijski službenici moraju:

- a) s punom ljubavlju jamčiti izvršenje svojih zadaća;
- b) svaku zlouporabu, samovolju ili diskriminatorsku radnju izbjegavati, odupirajući se psihičkoj ili moralnoj prinudi te svakoj vrsti korupcije;
- c) prema građanima korektno i s pozornošću postupati. Pokušati građanima pomoći i zaštiti ih dok ne donesu potrebne odluke u svrhu izbjegavanja nenadoknadivih posljedica. Poštivati načela koji obvezuju policiju za uporabu sredstava koja su joj na raspolaganju u određeno vrijeme i to promišljeno.
- d) oni smiju uporabiti oružje u situaciji kada je u opasnosti njihov život, tjelesna cjelovitost i pri tome moraju paziti da oružje koriste u pravom trenutku uz zrelo razmišljanje;
- e) oni moraju uvažavati čast i dostojanstvo osobe bđjeti nad njihovim životima i tjelesnom cjelovitošću, kada lišavaju slobode ili čuvaju osobe koje su im povjerene;
- f) oni moraju paziti na propisane formalnosti i po zakonu uhapšenika imati obzir prema propisanim rokovima;
- g) oni moraju čuvati tajnu o informacijama u okviru njihove djelatnosti. Uvijek moraju čuvati tajnu koja se odnosi na kažnjive radnje;
- h) poslušnost koju su dužni iskazivati prema pretpostavljenima, ni u kojem slučaju ih ne oslobođa odgovornosti za djela koja izvedu na temelju dobivenih naloga, a koja očigledno predstavljaju kažnjivu radnju ili kršenje zakona.

Osobni i profesionalni status

Države jamče policijskim službenicima pravo na:

1. Odgovarajuću fizičku obuku kako bi uspješno ostvarivali svoje profesionalne obaveze, posebno u području ljudskih prava i javnih sloboda građana,
2. Ova obuka rezultira i profesionalnim, društvenim i etičkim usavršavanjem u skladu s principima objektivnosti i jednakosti,

3. Odgovarajuću plaću u kojoj je uzet u obzir i specifični aspekt policijske djelatnosti, te ekonomska i poslovna sigurnost. Ona jamči njihov osobni integritet i smanjuje mogućnost korupcije.
4. Odgovarajuće radno vrijeme kako bi održali psihičke sposobnosti na potreboj razini, nužnoj za uspješno obavljanje policijskih poslova.
5. Prava i slobode, utemeljene zakonom kao drugi građani, bez obzira što su policijski djelatnici.
6. Prava, utemeljena zakonom, na pridruživanje sindikatima ili drugim udruženjima bez obzira što su policijski službenici.

Etički kodeks

Kao službenik policijske djelatnosti, moja je osnovna dužnost služiti zajednici, čuvati živote i imovinu, braniti nedužne od laži i prijevara, slabe od ugnjetavanja i zastrašivanja, miroljubive od nasilja i nereda, te poštivati ustavna prava svih ljudi na slobodu, jednakost i pravdu.

Čuvat ću svoj privatni život kao primjer svima, i ponašat ću se na onaj način koji me neće ozloglasiti na mojoj radnom mjestu. Bit ću hrabar, miran i neuzrujan u opasnoj situaciji koju neću podcenjivati ili joj se izrugivati; razvit ću samoobuzdanje i neprekidno biti svjestan radi dobrobiti drugih ljudi. Pošten u mislima i dobro djelo, obje u mom privatnom i službenom životu; bit ću primjeran u pokoravanju pred zakonom i upravljanju mojim odjelom. Što god čujem ili vidim povjerljive prirode, ili mi je to povjerenio u službu, ostat će sačuvano sve dok se otkriće ne pokaže nužnim u obavljanju moje dužnosti.

Nikada neću djelovati nametljivo ili dopustiti da osobni osjećaji, predrasude, politička uvjerenja, težnje, mržnje ili prijateljstvo utječe na moje odluke. Bez kompromisa za zločine i nemilosrdno gonjenje počinitelja kaznenih djela, provodit ću zakon uljudno i primjereno, bez straha i naklonosti, bez zlobe ili bolesnog htijenja, bez zapošljavanja nepotrebnih službenika i nasilnika i bez primanja novčanih nagrada.

Priznajem značku moje službe kao simbol vjere javnosti i prihvaćam je kao javno povjerenje koje će trajati tako dugo dok sam ja odan etici policijske službe. Nikada neću sudjelovati u djelima korupcije ili podmićivanja, niti ću oprostiti takva djela ostalim policijskim službenicima. Surađivat ću sa svim legalnim službama i njihovim predstavnicima u provođenju zakona.

Svjestan sam da osobno odgovaram za neprofesionalno obavljanje policijske dužnosti, i prihvatići će svaku razumnu priliku da unaprijedim i dokažem razinu svojeg znanja i sposobnosti.

Neprekidno će težiti postizanju svih ciljeva i idealno, posvećujući sebe samog, prije boga, svojoj izabranoj profesiji – policijskoj profesiji.

(Međunarodno udruženje policijskih rukovoditelja)

Temeljna načela primjene sile i vatrenog oružja policijskih službenika

S obzirom na to da je rad policijskih službenika vrlo značajna društvena služba, razumljivo je da postoji potreba za održavanjem i, gdjegod je potrebno, unapređivanjem radnih uvjeta i statusa policijskih službenika;

S obzirom na to da prijetnja životu i sigurnosti policijskih službenika mora biti shvaćena kao prijetnja stabilnosti društva u cjelini;

S obzirom na to da policijski službenici imaju bitnu ulogu u zaštiti prava na život, slobode i sigurnosti osobe, zajamčenih u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i potvrđenih u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima.

S obzirom na to da Standardna minimalna pravila postupanja sa zatvorenicima predviđaju okolnosti u kojima zatvorski službenici mogu primijeniti silu u obnašaju svojih dužnosti;

S obzirom na to da članak 3. Kodeksa ponašanja policijskih službenika određuje da policijski službenici mogu primijeniti silu samo kad je to potrebno i u mjeri koja je potrebna u obnašanju dužnosti;

S obzirom na to da su na pripremnom sastanku VII. kongresa Ujedinjenih naroda o prevenciji kriminala i postupanja s počiniteljima kaznenih djela, održanom u Varenji, Italija, dogovorene sastavnice koje će se razmatrati u dalnjem radu na ograničavanju primjene sile i vatrenog oružja kad je riječ o policijskim službenicima;

S obzirom na to da VII. kongres u svojoj Rezoluciji 14, među inim naglašava da primjena sile i vatrenog oružja policijskih službenika mora biti primjerena s obzirom na ljudska prava;

S obzirom na to da je gospodarsko i socijalno vijeće, u svojoj rezoluciji 1986/10, sekcija IX, od 21. svibnja 1986., pozvalo države članice da obrate posebnu pozornost na primjenu Kodeksa kad je riječ o primjeni sile i vatrenog oružja policijskih službenika, te da je Opća skupština u svojoj Rezoluciji 41/149 od 4 prosinaca 1986., između ostalog, pozdravila preporuku Vijeća;

S obzirom na to da je zbog njihove osobne sigurnosti, potrebno razmotriti ulogu policijskih službenika u vezi s provedbom pravde, zaštite prava na život, slobode i sigurnosti osobe, njihove odgovornosti u održavanju javne sigurnosti i socijalnog mira te važnosti njihove kvalifikacije, obuke i ponašanja, navedena temeljna načela, formulirana kako bi pomogla državama članicama u ispunjavanju zadaće glede osiguravanja i promicanja prave uloge policijskih službenika, trebaju biti uzeta u obzir i poštivana od nacionalnih vlada u sklopu nacionalnog zakonodavstva i prakse, te ih treba staviti na pozornost policijskim službenicima i inima, kao što su suci, tužitelji, odvjetnici, članovi izvršne vlasti i zakonodavstva i javnosti.

Opće odredbe

1. Vlade i policijska tijela usvojiti će i primjenjivati popise o upotrebi sile i vatrenog oružja protiv osoba kad je riječ o policijskim službenicima. U izradi tih propisa, vlade i policijske službe stalno će imati pod nadzorom etička pitanja vezana uz uporabu sile i vatrenog oružja.
2. Vlade i policijski službenici trebaju razviti niz različitih i što opsežnijih sredstava, a policijske službenike opremiti s različitim vrstama oružja i streljiva, koje će omogućiti razgraničenja u primjeni sile i vatrenog oružja. Ovo bi trebalo uključivati izradu nesmrtonosnog (za onesposobljavanje) oružja za primjenu u određenim okolnostima u svrhu smanjenja primjene sredstava koja mog prouzročiti smrt ili ozljede osoba. U svezi s navedenim policijski bi službenici morali biti opremljeni opremom za samoobranu, kao što su štitovi, kacige, zaštitni prsluci, neprobojna vozila, čime bi se smanjila potreba za primjenom oružja bilo koje vrste.
3. Izrada i raspodjela oružja za onesposobljavanje trebale bi se pozorno ocijeniti kako bi se smanjio rizik dovođenja u opasnost neumiješanih osoba, a njegova provjera treba biti nadzirana s punom pozornošću.
4. U provedbi svojih zadaća policijski će službenici, što je više moguće, primjenjivati nenasilna sredstva prije pribjegavanja primjene sile i vatrenog oružja. Silu i vatreno

oružje smiju se primijeniti samo kad su druga sredstva neučinkovita ili kad nije sigurno da će se postići što su kanili.

5. Kad je zakonita primjena sile i vatrengog oružja neizbjegna, policijski službenici će:
 - a. ograničiti takvu primjenu i djelovanje proporcionalno težini kaznenog djela i legitimnoj svrsi koju treba postignuti;
 - b. smanjiti na najmanju mjeru štetu ili ozljedu te poštivati i štititi ljudski život;
 - c. osigurati pomoć i medicinsku skrb ozlijedjenim ili oštećenim osobama u najkraćem mogućem roku;
 - d. osigurati da rođaci, bliski prijatelji ozlijedene ili oštećene osobe budu obaviješteni u najkraćem mogućem roku;
6. U slučaju ozljede ili smrti prouzročene primjenom sile ili vatrengog oružja od strane policijskih službenika, policijski će službenici slučaj odmah prijaviti svojim nadređenima u skladu s 22. načelom.
7. Vlade će osigurati da samovoljna primjena ili zloporaba sile ili vatrengog oružja pripadnika policije budu kažnjena kao kazneno djelo prema njihovom zakonu.
8. Izuzetne okolnosti, kao što su unutarnja politička nestabilnost ili neko drugo izvanredno stanje, ne mogu biti opravdanje za otklone od temeljnih načela.

Posebne odredbe

9. Policijski službenici neće primijeniti vatreno oružje protiv osoba, osim u samoobrani ili obrani drugih osoba od izravne prijetnje smrću ili teškog kaznenog djela, koje uključuje izravnu prijetnju životu, uhićenju osobe, koja predstavlja takvu prijetnju i opire se njihovom autoritetu, ili u sprječavanju bijega takve osobe, i to samo kad su blaža sredstva nedostatna za postizanje ovih ciljeva. U svakom slučaju, namjerna smrtonosna primjena vatrenog oružja dopuštena je samo kad je to neizbjegno u zaštiti života.
10. U okolnostima iz članka 9. policijski će se službenici identificirati kao takvi i dati jasno upozorenje o namjeri primjene vatrenog oružja, uz dovoljno vremena da se upozorenje primi, osim ako bi to ugrozilo policijske službenika ili bi predstavljalo

opasnost smrti ili teških ozljeda za druge osobe, ili je jasno da bi bilo neodgovarajuće ili besmisleno u okolnostima izgreda.

11. Propisi o primjeni vatrengog oružaj policijskih službenika trebaju uključivati smjernice koje:

- a) navode okolnosti u kojima su policijski službenici ovlašteni nositi oružje i propisuje vrste dopuštenog vatrengog oružja i streljiva;
- b) osiguravaju da se vatreno oružje primjeni samo u odgovarajućim okolnostima i na način koji će smanjiti rizik nanošenja nepotrebne štete;
- c) zabranjuje primjenu vatrengog oružja i streljiva koje uzrokuje neopravdane ozljede i predstavlja neopravdan rizik;
- d) reguliraju nadzor, skladištenje i izdavanje vatrengog oružja, uključujući sustav osiguranja da policijski službenici odgovaraju za izdano im vatreno oružje i streljivo;
- e) predviđaju davanje upozorenja, kad je prikladno, prije ispaljivanja iz vatrengog oružja;
- f) predviđaju sustav prijavljivanja svakog slučaja kad policijski službenik uporabi vatreno oružje u izvršavanju svojih zadaća.

Rad policije kod nezakonitih okupljanja

12. Kako svatko ima pravo imati pravo sudjelovati u zakonitim i mirnim okupljanjima u skladu s načelima sadržanim u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima, vlade i policijske službe i službenici priznat će da sila i vatreno oružje mogu biti primijenjeni samo u skladu s načelima 13. i 14.

13. U razbijanju nezakonitih, ali nenasilnih okupljanja, policijski službenici izbjegavat će primjenu sile ili, gdje je to neizvedivo, silu će ograničiti na najmanju potrebnu mjeru.

14. U razbijanju nasilnih okupljanja, policijski službenici smiju uporabiti vatreno oružje samo kad su manje opasna neprikladna i samo u najmanjoj potrebnoj mjeri. Policijski službenici ne smiju uporabiti vatreno oružje u takvim slučajevima, osim u okolnostima navedenim u načelu 9.

Rad policije u pritvoru i zadržavanju

15. U odnosima s pritvorenim ili zatvorenim osobama policijski službenici neće primijeniti silu, osim kad je to potrebno u održavanu sigurnosti i reda u ustanovi ili kad je ugrožena osobna sigurnost.
16. U odnosima s pritvorenim ili zatvorenim osobama policijski službenici neće primijeniti vatreno oružje, osim u samoobrani ili obrani drugih osoba od izravne prijetnje smrću ili teških ozljeda, ili kad je to potrebno da bi se spriječio bijeg pritvorene ili zatvorene osobe, koja predstavlja opasnost opisanu u načelu 9.
17. Prethodna načela ne prejudiciraju prava, zadaće i odgovornosti zatvorskih službenika, navedene u Standardnim pravilima postupanja sa zatvorenicima, a posebno u pravilima 33., 34. i 35.

Kvalifikacije, obuka i savjetovanje

18. Vlade i policijska tijela osiguravat će da svi policijski službenici imaju mogućnost odabira u pravilnom postupku, da svi imaju odgovarajuće etičke, psihološke i fizičke vrijednosti za učinkovito obnašanje svojih zadaća i da su u mogućnosti da se stalno stručno osposobljavaju. Njihova stalna spremnost za obnašanje tih zadaća trebala bi biti podložna povremenom nadzoru.
19. Vlade i policijska tijela osigurat će da se svi policijski službenici sposobne i da budu testirani u skladu s odgovarajućim standardima stručnosti. Policijski službenici koji trebaju nositi vatreno oružje, trebali bi biti ovlašteni za nošenje oružja nakon što završe obuku za njegovu primjenu.
20. U obučavanju policijskih službenika, vlade i policijska tijela pridavat će posebnu pozornost pitanjima policijske etike i ljudskih prava, osobito u istražnom procesu, alternativama primjene sile i vatenog oružja, uključujući mirno rješavanja sukoba, razumijevanja ponašanja gomile te metode nagovaranja, pregovaranja i posredovanja, kao i tehničkih sredstava u svrhu ograničenja primjene sile i vatenog oružja. Policijska tijela trebala bi obnavljati programe obuke i operativne postupke u svjetlu konkretnih slučajeva.
21. Vlade i policijska tijela policijskim će službenicima osigurati potrebnu pomoć i savjetovanje za stresne situacije ako su pod stresom zbog primjene sile i vatenog oružja.

Procedure prijavljivanja i nadzora

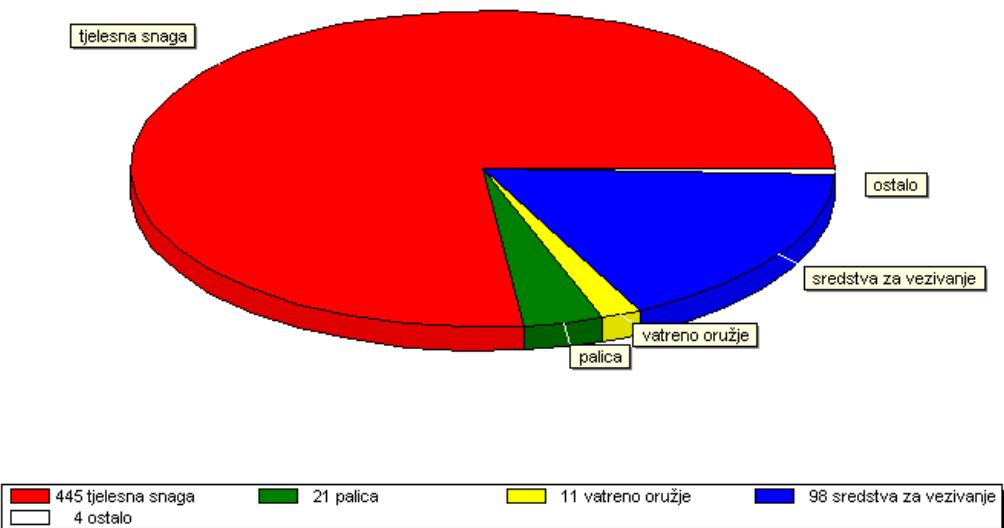
22. Vlade i policijska tijela utvrdit će učinkovite načine prijavljivanja i nadzora za sve slučajeve iz načela 6. i 11.(f). Za slučajeve prijavljene prema ovim načelima, vlade i policijska tijela osigurat će dostupnost učinkovita nadzornog postupka, te da neovisna administrativna tijela i tijela gonjenja mogu primijeniti pravnu ovlast odgovarajućim okolnostima. U slučaju smrti, teške tjelesne ozljede ili drugih teških posljedica iscrpno izvješće odmah će dostaviti mjerodavnim tijelima odgovornim za administrativni i sudski nadzor.
23. Osobe oštećene primjenom sile i vatenog oružja ili njihovi pravni zastupnici imat će pristup nezavisnom procesu, uključujući sudski proces. U slučaju smrti takve osobe, ova naredba odnosiće se na osobe koje su o njima ovisne.
24. Vlade i policijska tijela osigurat će da se viši časnici smatraju odgovornima ako znaju, ili ako su znali, da policijski službenici pod njihovom mjerodavnošću pribjegavaju, ili su pribjegavali, nezakonitoj primjeni sile i vatenog oružja, a nisu poduzeli mjere u sklopu svoje mjerodavnosti kako bi je spriječili, suzbili ili prijavili.
25. Vlade i policijske službe osigurat će da se utvrđuju kaznene ili stegovne kazne protiv policijskih službenika koji, u skladu s Kodeksom ponašanja policijskih službenika i temeljnih načela, odbiju ispuniti naredbu glede primjene sile i vatenog oružja, ili koji prijave takvu primjenu drugih policijskih službenika.
26. Izvršenje naloga nadređenoga neće se prihvati kao obrana ili olakotna okolnost ako je policijski službenik znao da je nalog o primjeni sile i vatenog oružja, koje je rezultiralo smrću ili teškom ozljedom osobe, bio očito nezakonit, te ako je imao razumnu mogućnost odbiti nalog. U svakom slučaju odgovornost leži i na nadređenom službeniku koji je izdavao nezakonit nalog.

1998.

SREDSTVA PRISILE	Otvoreni prostor	Zatvoren prostor	UKUPNO
UKUPAN BROJ UPORABE SREDSTAVA PRISILE	181	398	579
PROTIV JEDNE OSOBE	164	343	507
PROTI DVije OSOBE	9	46	55
PROTIV VIŠE OSOBA	8	9	17
RAZLOG UPORABE SREDSTVA PRISILE			
Zaštita života ljudi	5	3	8
Sprječavanje bijega osobe zatećene u vršenju KD	3	29	32
Sprječavanje bijega uhićene osobe	2	3	5
Odbijanje neposrednog napada	43	114	157
Odbijanje napada na osobu/objekt	2	-	2
Savladavanje otpora	51	95	146
Privodenje osobe	28	69	97
Zadržavanje osobe	5	5	10
Osiguranje	1	-	1
Uspostava narušenog JRM	13	28	41
Kod utvrđivanja istovjetnosti	5	16	21
Asistencija	11	9	20
Nadzor i upravljanje prometom	-	10	10
Ostalo	12	17	29
SREDSTVO PRISILE			
Tjelesna snaga	143	302	445
Palica	7	14	21
Vatreno oružje	2	9	11
Sredstvo za prisilno zaustavljanje vozila	-	-	-
Voden top	-	-	-
Plinska sredstva	-	-	-
Dresirani psi	-	-	-
Konjica	-	-	-
Specijalna vozila	-	-	-
Sredstva za vezivanje	28	70	98
Sredstva za vezivanje - preventivno	-	-	-
Ostalo	1	3	4
BROJ OZLIJEĐENIH GRAĐANA			
Tjelesna ozljeda	53	131	184
Teška tjelesna ozljeda	-	7	7
Smrt	2	1	3
BROJ OZLIJEĐENIH POLICIJSKIH SLUŽBENIKA			
Tjelesna ozljeda	59	149	208
Teška tjelesna ozljeda	4	6	10
Smrt	-	-	-
Broj opravdanih uporaba	178	391	569
Broj neopravdanih uporaba	3	7	10
Broj stegovnih postupaka	4	11	15

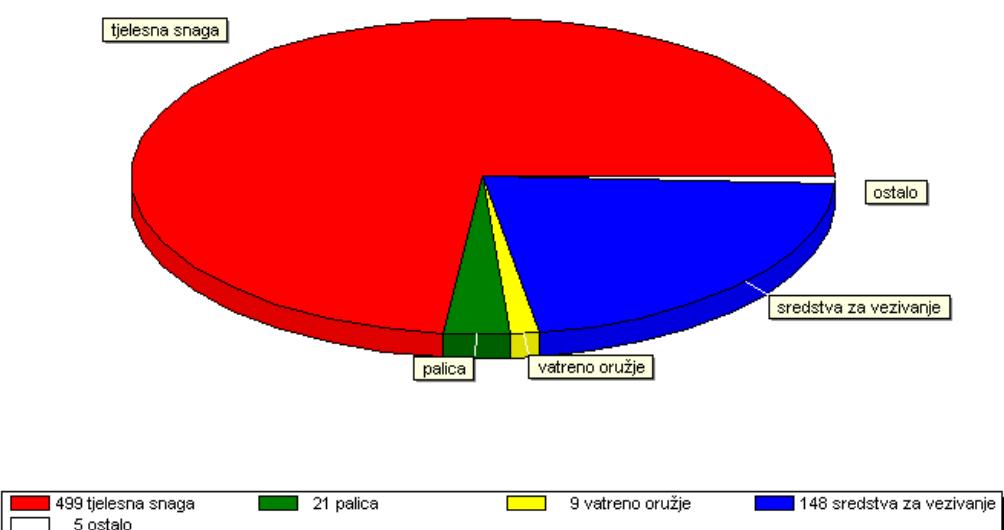
Tablica 4. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.1998. do 31.prosinca 1998. godine

Grafički prikaz uporabljenih sredstava prisile 1998.

Grafički prikaz 7. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.1998. do 31.prosinca 1998. godine

Grafički prikaz uporabljenih sredstava prisile 1999.

Grafički prikaz 8. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.1999. do 31.prosinca 1999. godine

1999.

SREDSTVA PRISILE	Otvoreni prostor	Zatvoren prostor	UKUPNO
UKUPAN BROJ UPORABE SREDSTAVA PRISILE	209	473	682
PROTIV JEDNE OSOBE	193	405	598
PROTI DVIJE OSOBE	10	43	53
PROTIV VIŠE OSOBA	6	25	31
RAZLOG UPORABE SREDSTVA PRISILE			
Zaštita života ljudi	4	8	12
Sprječavanje bijega osobe zatećene u vršenju KD	4	30	34
Sprječavanje bijega uhićene osobe	4	4	8
Odbijanje neposrednog napada	40	122	162
Odbijanje napada na osobu/objekt	-	2	2
Savladavanje otpora	79	117	196
Privođenje osobe	34	119	153
Zadržavanje osobe	5	5	10
Osiguranje	1	1	2
Uspostava narušenog JRM	10	5	15
Kod utvrđivanja istovjetnosti	5	19	24
Asistencija	6	6	12
Nadzor i upravljanje prometom	1	8	9
Ostalo	16	27	43
SREDSTVO PRISILE			
Tjelesna snaga	158	341	499
Palica	4	17	21
Vatreno oružje	-	9	9
Sredstvo za prisilno zaustavljanje vozila	-	-	-
Vodeni top	-	-	-
Plinska sredstva	-	-	-
Dresirani psi	-	-	-
Konjica	-	-	-
Specijalna vozila	-	-	-
Sredstva za vezivanje	46	102	148
Sredstva za vezivanje - preventivno	-	-	-
Ostalo	1	4	5
BROJ OZLIJEĐENIH GRAĐANA			
Tjelesna ozljeda	62	181	243
Teška tjelesna ozljeda	2	5	7
Smrt	-	1	1
BROJ OZLIJEĐENIH POLICIJSKIH SLUŽBENIKA			
Tjelesna ozljeda	75	194	269
Teška tjelesna ozljeda	1	3	4
Smrt	-	-	-
Broj opravdanih uporaba	205	465	670
Broj neopravdanih uporaba	4	8	12
Broj stegovnih postupaka	8	13	21

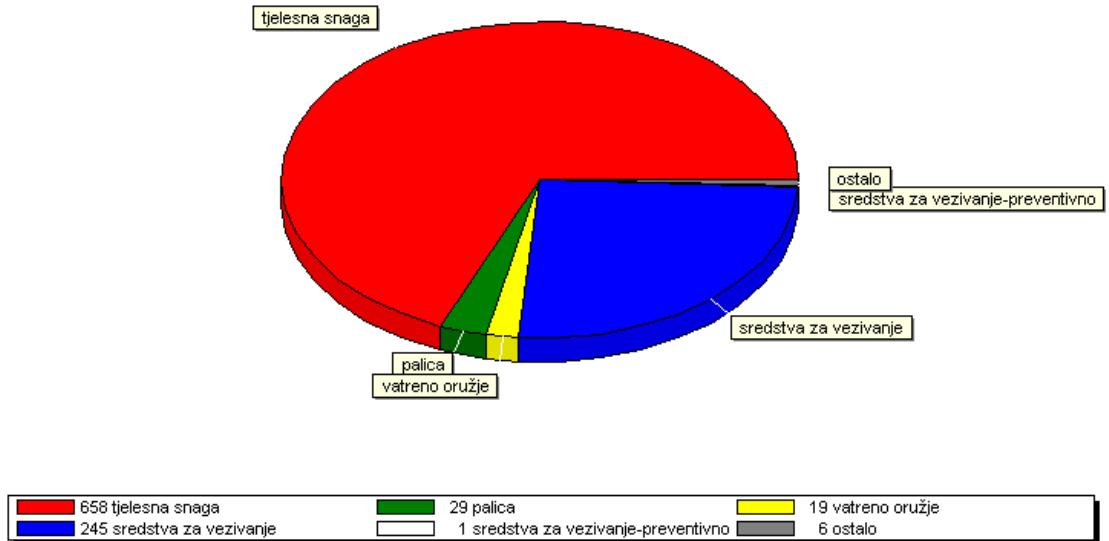
Tablica 5. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.1999. do 31.prosinca 1999. godine

2000.

SREDSTVA PRISILE	Otvoreni prostor	Zatvoren prostor	UKUPNO
UKUPAN BROJ UPORABE SREDSTAVA PRISILE	257	701	958
PROTIV JEDNE OSOBE	233	597	830
PROTI DVIE OSOBE	18	68	86
PROTIV VIŠE OSOBA	6	36	42
RAZLOG UPORABE SREDSTVA PRISILE			
Zaštita života ljudi	7	6	13
Sprječavanje bijega osobe zatećene u vršenju KD	15	94	109
Sprječavanje bijega uhićene osobe	8	13	21
Odbijanje neposrednog napada	38	139	177
Odbijanje napada na osobu/objekt	4	3	7
Savladavanje otpora	83	172	255
Privođenje osobe	51	165	216
Zadržavanje osobe	10	5	15
Osiguranje	3	2	5
Uspostava narušenog JRM	-	2	2
Kod utvrđivanja istovjetnosti	2	36	28
Asistencija	15	17	32
Nadzor i upravljanje prometom	1	14	15
Ostalo	20	33	53
SREDSTVO PRISILE			
Tjelesna snaga	179	479	658
Palica	6	23	29
Vatreno oružje	-	19	19
Sredstvo za prisilno zaustavljanje vozila	-	-	-
Vodeni top	-	-	-
Plinska sredstva	-	-	-
Dresirani psi	-	-	-
Konjica	-	-	-
Specijalna vozila	-	-	-
Sredstva za vezivanje	68	177	245
Sredstva za vezivanje - preventivno	1	-	1
Ostalo	3	3	6
BROJ OZLIJEĐENIH GRAĐANA			
Tjelesna ozljeda	68	249	317
Teška tjelesna ozljeda	4	12	16
Smrt	-	1	1
BROJ OZLIJEĐENIH POLICIJSKIH SLUŽBENIKA			
Tjelesna ozljeda	67	273	340
Teška tjelesna ozljeda	3	9	12
Smrt	-	-	-
Broj opravdanih uporaba	254	689	943
Broj neopravdanih uporaba	3	12	15
Broj stegovnih postupaka	5	9	14

Tablica 6. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2000. do 31.prosinca 2000. godine

Grafički prikaz uporabljenih sredstava prisile 2000.

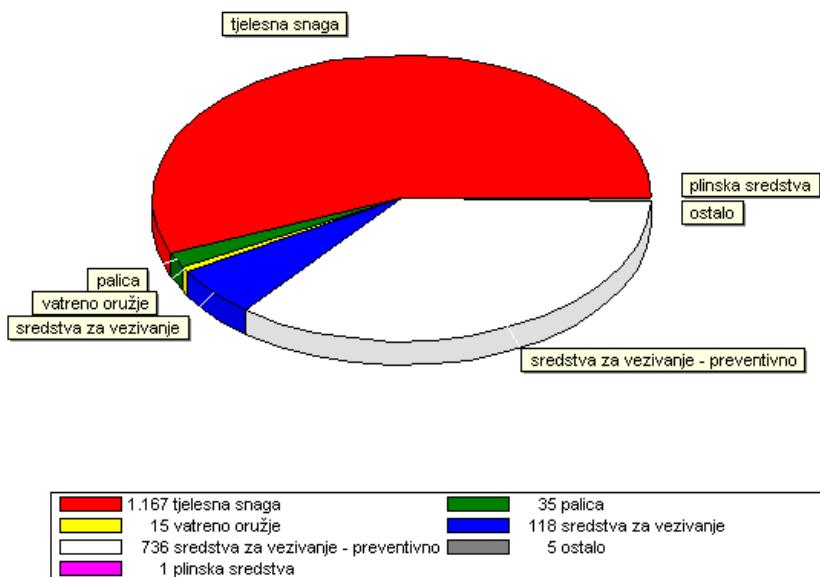
Grafički prikaz 9. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2000. do 31.prosinca 2000. godine

2001.

SREDSTVA PRISILE	Otvoreni prostor	Zatvoren prostor	UKUPNO
UKUPAN BROJ UPORABE SREDSTAVA PRISILE	437	1021	1458
PROTIV JEDNE OSOBE	401	883	1284
PROTI DVIJE OSOBE	23	90	113
PROTIV VIŠE OSOBA	13	48	61
RAZLOG UPORABE SREDSTVA PRISILE			
Zaštita života ljudi	19	33	52
Sprječavanje bijega osobe zatećene u vršenju KD	12	122	134
Sprječavanje bijega uhićene osobe	37	34	71
Odbijanje neposrednog napada	47	153	200
Odbijanje napada na osobu/objekt	1	3	4
Savladavanje otpora	112	222	334
Privođenje osobe	93	255	348
Zadržavanje osobe	17	17	34
Osiguranje	2	8	10
Uspostava narušenog JRM	-	-	-
Kod utvrđivanja istovjetnosti	12	51	63
Asistencija	25	12	37
Nadzor i upravljanje prometom	-	18	18
Ostalo	60	93	153
SREDSTVO PRISILE			
Tjelesna snaga	228	581	809
Palica	5	26	31
Vatreno oružje	1	21	22
Sredstvo za prisilno zaustavljanje vozila	-	-	-
Vodeni top	-	1	1
Plinska sredstva	-	-	-
Dresirani psi	-	-	-
Konjica	-	-	-
Specijalna vozila	-	-	-
Sredstva za vezivanje	35	85	120
Sredstva za vezivanje - preventivno	166	302	468
Ostalo	2	5	7
BROJ OZLIJEĐENIH GRAĐANA			
Tjelesna ozljeda	98	306	404
Teška tjelesna ozljeda	-	9	9
Smrt	1	-	1
BROJ OZLIJEĐENIH POLICIJSKIH SLUŽBENIKA			
Tjelesna ozljeda	64	347	411
Teška tjelesna ozljeda	1	8	9
Smrt	-	-	-
Broj opravdanih uporaba	436	1013	1449
Broj neopravdanih uporaba	1	8	9
Broj stegovnih postupaka	5	12	17

Tablica 7. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja. 2001. do 31.prosinca 2001. godine

Grafički prikaz uporabljenih sredstava prisile 2001.

Grafički prikaz 10. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja. 2001. do 31.prosinca 2001.

Tablica 8. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2001. godinu

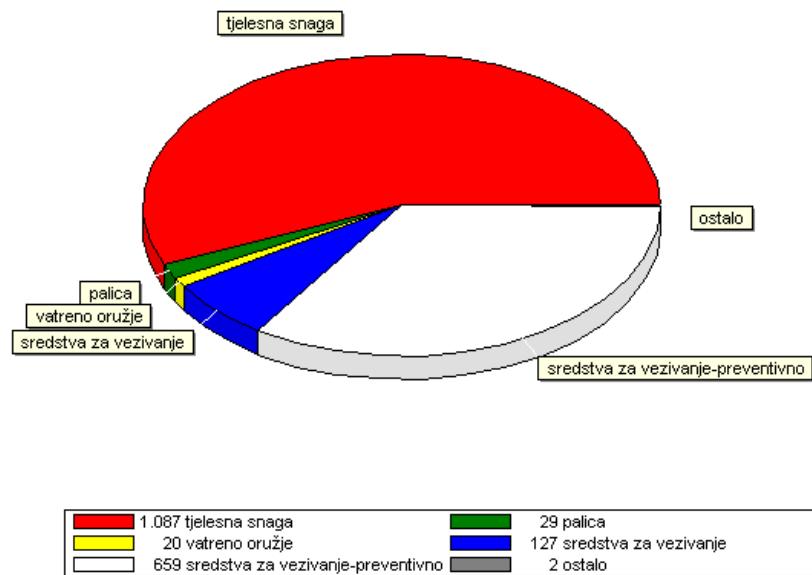
Policijska uprava	Broj uporaba sredstava prisile			Opravдано	Neopravдано	Posljedice			Sredstvo prisile			
	2000.	2001.	+ - %			Smrt	TTO	LTO	vatreno oružje	gumena palica	tjelesna snaga	ostalo
zagrebačka	314	404	28,7	404			1	115	4	10	235	155
splitsko-dalmatinska	95	210	121,1	209	1		5	112	2	9	129	70
primorsko-goranska	73	105	43,8	105				14		1	51	53
osječko-baranjska	45	122	171,1	121	1	1		24	6	3	57	56
istarska	56	95	69,6	93	2			21	3	1	47	44
dubr.-neretvanska	34	57	67,6	57				14		1	33	23
karlovačka	31	45	45,2	45			2	15		1	37	7
sis.-moslavačka	22	39	77,3	39				5			15	24
šibensko-kninska	45	59	31,1	59				6		1	35	23
vukov.-srijemska	26	30	15,4	30				9			25	5
zadarska	31	43	38,7	40	3		1	10	4	1	12	26
bjelov.-bilogorska	40	37	-7,5	37				5		1	21	15
brodsko-posavska	10	18	80,0	18				1	1		6	11
kopriv.-križevačka	29	43	48,3	43				6	1	1	23	18
krapinsko-zagorska	15	21	40,0	21				6	1		9	11
ličko-senjska	13	21	61,5	21				2			15	6
međimurska	18	37	105,6	37				4			11	26
požeško-slavonska	16	14	-12,5	14				10			9	5
varaždinska	24	37	54,2	37				15			20	17
virovit.-podravska	18	21	16,7	20	1			10		1	19	1
UKUPNO	955	1458	52,7	1450	8	1	9	404	22	31	809	596

2002.

SREDSTVA PRISILE	Otvoreni prostor	Zatvoren prostor	UKUPNO
UKUPAN BROJ UPORABE SREDSTAVA PRISILE	606	1318	1924
PROTIV JEDNE OSOBE	555	1152	1707
PROTI DVIE OSOBE	38	103	141
PROTIV VIŠE OSOBA	13	63	76
RAZLOG UPORABE SREDSTVA PRISILE			
Zaštita života ljudi	40	24	64
Sprječavanje bijega osobe zatećene u vršenju KD	35	164	199
Sprječavanje bijega uhićene osobe	53	55	108
Odbijanje neposrednog napada	65	200	265
Odbijanje napada na osobu/objekt	1	2	3
Savladavanje otpora	138	330	468
Privođenje osobe	135	312	447
Zadržavanje osobe	18	19	37
Osiguranje	6	7	13
Uspostava narušenog JRM	-	-	-
Kod utvrđivanja istovjetnosti	12	54	66
Asistencija	28	14	42
Nadzor i upravljanje prometom	-	17	17
Ostalo	75	120	195
SREDSTVO PRISILE			
Tjelesna snaga	327	760	1087
Palica	6	23	29
Vatreno oružje	-	20	20
Sredstvo za prisilno zaustavljanje vozila	-	-	-
Vodeni top	-	-	-
Plinska sredstva	-	-	-
Dresirani psi	-	-	-
Konjica	-	-	-
Specijalna vozila	-	-	-
Sredstva za vezivanje	31	96	127
Sredstva za vezivanje - preventivno	241	418	659
Ostalo	1	1	2
BROJ OZLIJEĐENIH GRAĐANA			
Tjelesna ozljeda	106	320	426
Teška tjelesna ozljeda	4	9	13
Smrt	-	-	-
BROJ OZLIJEĐENIH POLICIJSKIH SLUŽBENIKA			
Tjelesna ozljeda	96	326	422
Teška tjelesna ozljeda	3	6	9
Smrt	-	-	-
Broj opravdanih uporaba	604	1310	1914
Broj neopravdanih uporaba	2	8	10
Broj stegovnih postupaka	2	9	11

Tablica 9. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2002. do 31.prosinca 2002. godine

Grafički prikaz uporabljenih sredstava prisile 2002.

Grafički prikaz 11. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2002. do 31.prosinca 2002. godine

Tablica 10. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2002. godinu

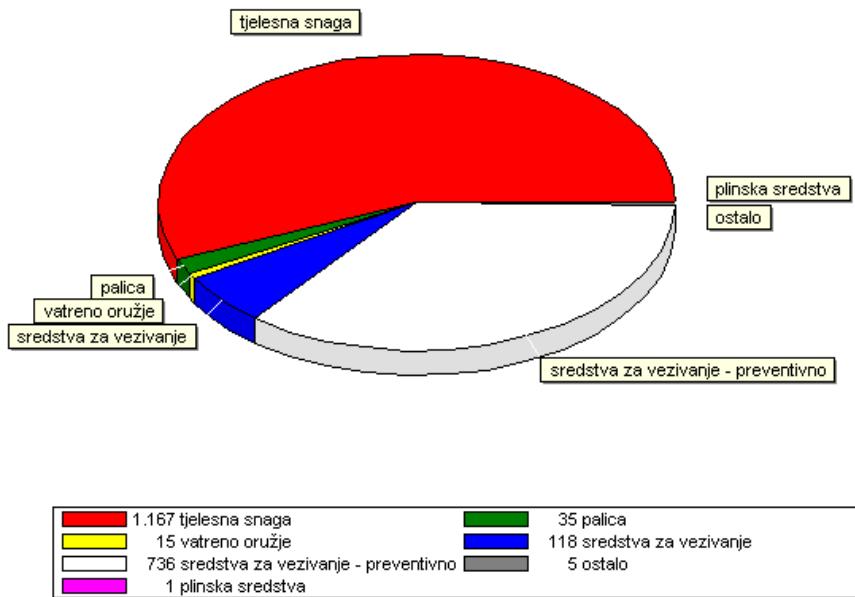
Policijska uprava	Broj uporaba sredstava prisile			Opravдано	Neopravдан	Posljedice			Sredstvo prisile				
	2001.	2002.	+ - %			Smrt	TTO	LTO	vatreno oružje	gumena palica	tjelesna snaga	ostalo	
zagrebačka	404	483	19,6	481	2		6	127	3	7	296	177	
splitsko-dalmatinska	210	236	12,4	236			3	45	3	3	157	73	
primorsko-goranska	105	138	31,4	137	1			39		2	74	62	
osječko-baranjska	122	142	16,4	142				19	2	3	62	75	
istarska	95	137	44,2	137			1	46	1	2	87	47	
dubr.-neretvanska	57	76	33,3	76				15	1		41	34	
karlovačka	45	40	-11,1	39	1			8	1	1	25	13	
sis.-moslavačka	39	53	35,9	53				5		1	18	34	
šibensko-kninska	59	105	78,0	105				14	1	2	50	52	
vukov.-srijemska	30	52	73,3	52			1	11	1	1	31	19	
zadarska	43	66	53,5	65	1			11	1	2	30	33	
bjelov.-bilogorska	37	61	64,9	60	1		1	14	1		43	17	
brodsko-posavska	18	28	55,6	28			1	2	1	1	16	10	
kopriv.-krževačka	43	43	0,0	41	2			9	2		22	19	
krapinsko-zagorska	21	24	14,3	24				6			19	5	
ličko-senjska	21	66	214,3	66				3		1	21	44	
međimurska	37	40	8,1	40				12			25	15	
požeško-slavonska	14	15	7,1	15				5		1	7	7	
varaždinska	37	76	105,4	74	2			25	1	3	32	40	
virovit.-podravska	21	40	90,5	40				10	1		30	9	
UKUPNO	1.458	1.921	31,8	1.911	10	0	13	426	20	30	1.086	785	

2003.

SREDSTVA PRISILE	Otvoreni prostor	Zatvoren prostor	UKUPNO
UKUPAN BROJ UPORABE SREDSTAVA PRISILE	638	1439	2077
PROTIV JEDNE OSOBE	591	1266	1857
PROTI DVJJE OSOBE	30	111	141
PROTIV VIŠE OSOBA	17	62	79
RAZLOG UPORABE SREDSTVA PRISILE			
Zaštita života ljudi	44	32	76
Sprječavanje bijega osobe zatečene u vršenju KD	29	190	219
Sprječavanje bijega uhićene osobe	60	76	136
Odbijanje neposrednog napada	68	187	255
Odbijanje napada na osobu/objekt	-	2	2
Savladavanje otpora	152	358	510
Privođenje osobe	137	331	468
Zadržavanje osobe	33	42	75
Osiguranje	1	5	6
Uspostava narušenog JRM	-	-	-
Kod utvrđivanja istovjetnosti	6	50	56
Asistencija	34	29	63
Nadzor i upravljanje prometom	-	29	29
Ostalo	74	108	182
SREDSTVO PRISILE			
Tjelesna snaga	331	331	1167
Palica	5	30	35
Vatreno oružje	1	14	15
Sredstvo za prisilno zaustavljanje vozila	-	-	-
Vodeni top	-	-	-
Plinska sredstva	1	-	1
Dresirani psi	-	-	-
Konjica	-	-	-
Specijalna vozila	-	-	-
Sredstva za vezivanje	37	81	118
Sredstva za vezivanje - preventivno	261	475	736
Ostalo	2	3	5
BROJ OZLIJEĐENIH GRAĐANA			
Tjelesna ozljeda	97	301	398
Teška tjelesna ozljeda	4	11	15
Smrt	-	-	1
BROJ OZLIJEĐENIH POLICIJSKIH SLUŽBENIKA			
Tjelesna ozljeda	96	283	379
Teška tjelesna ozljeda	3	2	5
Smrt	-	-	-
Broj opravdanih uporaba	637	1437	2074
Broj neopravdanih uporaba	1	2	3
Broj stegovnih postupaka	1	4	5

Tablica 11. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2003. do 31.prosinca 2003. godine

Grafički prikaz uporabljenih sredstava prisile 2003.

Grafički prikaz 12. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2003. do 31.prosinca 2003.godine

Tablica 12. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2003. godinu

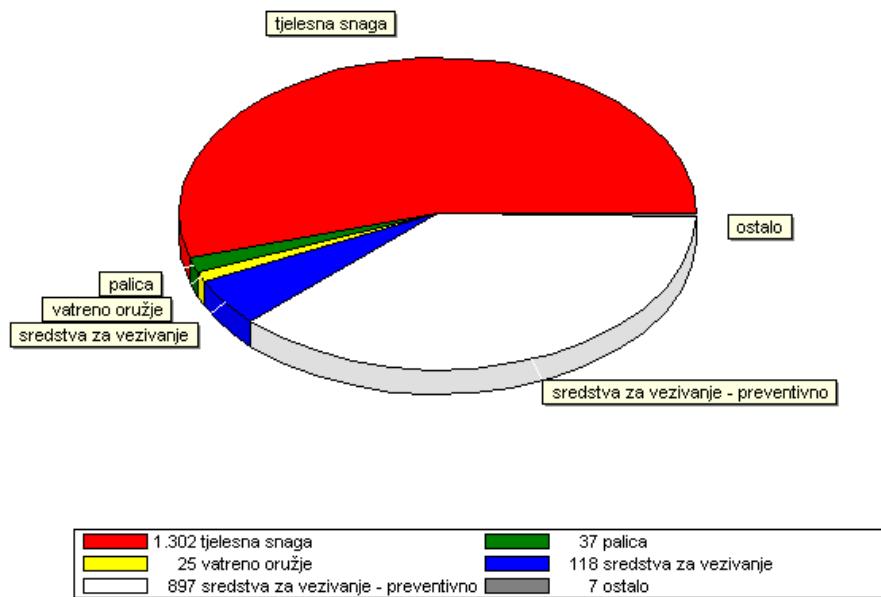
Poličijska uprava	Broj uporaba sredstava prisile			Opravдано	Neopravдано	Posljedice			Sredstvo prisile				
	2002.	2003.	+ - %			Smrt	TTO	LTO	Vatreno oružje	gumena palica	tjelesna snaga	ostalo	
zagrebačka	483	515	39,0	514	1		4	111	3	10	297	205	
splitsko-dalmatinska	236	224	-5,1	223	1	1	1	38	3	3	142	76	
primorsko-goranska	138	147	6,5	147				27	2	4	75	66	
osječko-baranjska	142	162	14,1	162				39		4	94	64	
istarska	137	162	18,2	162			1	35	1	1	101	59	
dubr.-neretvanska	76	86	13,2	86			2	10		4	39	43	
karlovačka	40	43	7,5	43				12		2	32	9	
sis.-moslavačka	53	77	45,3	77			1	20		1	31	45	
šibensko-kninska	105	104	-1,0	104				5	2	1	36	65	
vukov.-srrijemska	52	37	-28,8	37				4	1		15	21	
zadarska	66	77	16,7	77			3	15	1	1	49	26	
bjelov.-biologorska	61	102	67,2	102				22			72	30	
brodsko-posavska	28	34	21,4	34			1	4			22	12	
kopriv.-križevačka	43	51	18,6	51				18		2	31	18	
krapinsko-zagorska	24	25	4,2	25			1	5			19	6	
ličko-senjska	66	49	-25,8	49				2		1	15	33	
međimurska	40	40	0,0	40				5	1		25	14	
požeško-slavonska	15	24	60,0	24				5			9	15	
varaždinska	76	78	2,6	78			1	14	1	1	35	41	
virovit.-podravska	40	38	-5,0	38				7			28	10	
UKUPNO	1.921	2.075	8,0	2.073	2	1	15	398	15	35	1.167	858	

2004.

SREDSTVA PRISILE	Otvoreni prostor	Zatvoreni prostor	UKUPNO
UKUPAN BROJ UPORABE SREDSTAVA PRISILE	800	1586	2386
PROTIV JEDNE OSOBE	731	1379	2110
PROTI DVJJE OSOBE	36	146	182
PROTIV VIŠE OSOBA	33	61	94
RAZLOG UPORABE SREDSTVA PRISILE			
Zaštita života ljudi	63	43	106
Sprječavanje bijega osobe zatečene u vršenju KD	40	231	271
Sprječavanje bijega uhićene osobe	117	139	256
Odbijanje neposrednog napada	59	149	208
Odbijanje napada na osobu/objekt	1	2	3
Savladavanje otpora	131	371	502
Privođenje osobe	193	309	502
Zadržavanje osobe	53	53	106
Osiguranje	8	7	15
Uspostava narušenog JRM	-	-	-
Kod utvrđivanja istovjetnosti	12	68	80
Asistencija	31	17	48
Nadzor i upravljanje prometom	-	47	47
Ostalo	92	150	242
SREDSTVO PRISILE			
Tjelesna snaga	399	903	1302
Palica	10	27	37
Vatreno oružje	-	25	25
Sredstvo za prisilno zaustavljanje vozila	-	-	-
Vodeni top	-	-	-
Plinska sredstva	-	-	-
Dresirani psi	-	-	-
Konjica	-	-	-
Specijalna vozila	-	-	-
Sredstva za vezivanje	32	86	118
Sredstva za vezivanje - preventivno	354	897	897
Ostalo	5	7	7
BROJ OZLIJEĐENIH GRAĐANA			
Tjelesna ozljeda	107	301	408
Teška tjelesna ozljeda	1	6	7
Smrt	-	-	-
BROJ OZLIJEĐENIH POLICIJSKIH SLUŽBENIKA			
Tjelesna ozljeda	87	213	300
Teška tjelesna ozljeda	2	4	6
Smrt	-	-	-
Broj opravdanih uporaba	799	1580	2379
Broj neopravdanih uporaba	1	6	7
Broj stegovnih postupaka	1	10	11

Tablica 13. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2004. do 31.prosinca 2004. godine

Grafički prikaz uporabljenih sredstava prisile 2004.

Grafički prikaz 13. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2004. do 31.prosinca 2004.
 Tablica 14. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2003. godinu

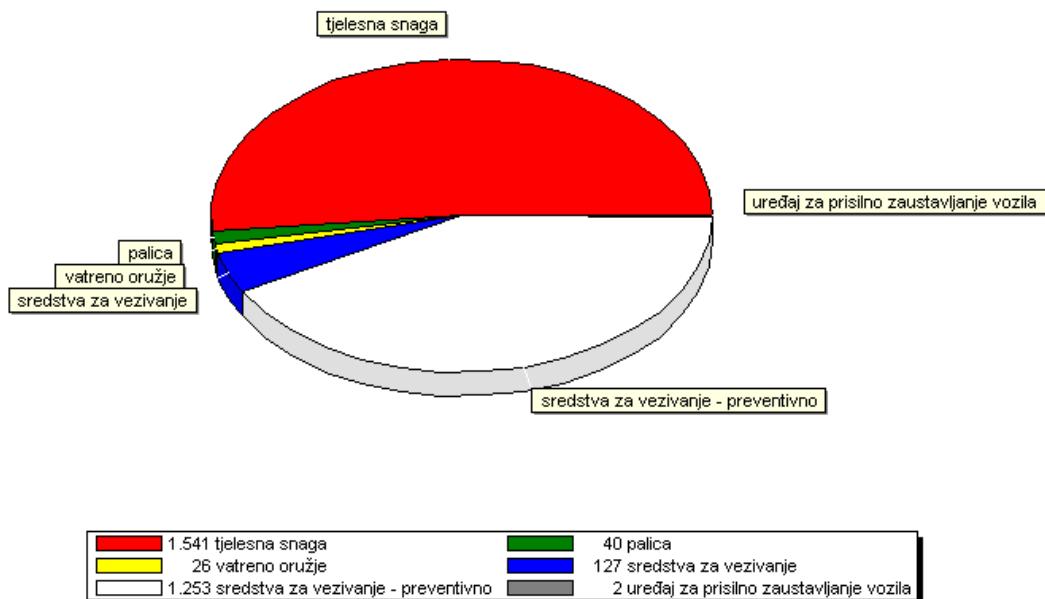
Poličijska uprava	Broj napada			Broj napadača	Posljedice polic. sl.			Posljedice - građani			Napad izvršen prilikom							Sredstvo napada			
	2003.	2004.	+ - %		smt	TTO	LTO	smt	TTO	LTO	održavanja JRM	kontrola	prometa provjera	identiteta	asistencija	privođenje zadržavanje	uhićenja	ostalo	vatreno oružje	hadno oružje	tjelesna snaga
zagrebačka	81	69	-14,8	85	1		47			21	15	12	15	1	11	4	11	4	9	52	4
splitsko-dalmatinska	35	17	-51,4	16			11			3	6	3	2		2		4	1	6	8	2
primorsko-goranska	22	17	-22,7	18		1	15			5	3	3	2		1	1	7	1	1	13	2
osječko-baranjska	29	22	-24,1	26		1	18			12	4	2	3		2	7	4		6	16	
istarska	18	8	-55,6	8			3			1	2				1		5		1	7	
dubr.-neretvanska	17	10	-41,2	11		2	6			5	3	2	1	1			3		1	7	2
karlovačka	3	1	-66,7	1			1			1							1			1	
sis.-moslavačka	5	4	-20,0	4		1	5			3	1		1				2	2	1		1
šibensko-kninska		1		1								1								1	
vukov.-srijemska	13	14	7,7	18		1	10			9	3	2	1		2	1	5		2	9	3
zadarska	32	18	-43,8	16			8		1	5	5	2	2	1	1	1	3	4	3	9	2
bjelov.-bilogorska	7	1	-85,7	1			1			1	1									1	
brodsko-posavska	19	7	-63,2	4			7			2	1	2	1		1	2			1	4	2
kopriv.-križevačka	7	1	-85,7	1									1							1	
krapinsko-zagorska	5	12	140,0	14			12			2	4	1	4		1	2	1	2		9	
ličko-senjska	1																				
međimurska	4	2	-50,0	2			2					1	1							2	
požeško-slavonska	3	3	0,0	3			3			1	2						1			3	
varaždinska	6	12	100,0	11			7			5	5	1	1	2		1	2		2	8	2
virovit.-podravska	4	5	25,0	5			2			1			1		1	1	2		1	4	
UKUPNO	311	224	-28,0	245	1	6	158		1	77	55	32	36	5	23	20	53	12	37	155	20

2005.

SREDSTVA PRISILE	Otvoreni prostor	Zatvoreni prostor	UKUPNO
UKUPAN BROJ UPORABE SREDSTAVA PRISILE	1058	1931	2989
PROTIV JEDNE OSOBE	966	1681	2667
PROTI DVije OSOBE	43	188	231
PROTIV VIŠE OSOBA	29	62	91
RAZLOG UPORABE SREDSTVA PRISILE			
Zaštita života ljudi	83	57	140
Sprječavanje bijega osobe zatečene u vršenju KD	41	250	291
Sprječavanje bijega uhićene osobe	216	169	385
Odbijanje neposrednog napada	62	165	227
Odbijanje napada na osobu/objekt	-	1	1
Savladavanje otpora	196	473	669
Privodenje osobe	257	472	729
Zadržavanje osobe	55	85	140
Osiguranje	2	6	8
Uspostava narušenog JRM	-	-	-
Kod utvrđivanja istovjetnosti	7	51	58
Asistencija	46	37	83
Nadzor i upravljanje prometom	2	59	61
Ostalo	91	106	197
SREDSTVO PRISILE			
Tjelesna snaga	466	1075	1541
Palica	9	31	40
Vatreno oružje	-	26	26
Sredstvo za prisilno zaustavljanje vozila	-.	2	2
Vodeni top	-	-	-
Plinska sredstva	-	-	-
Dresirani psi	-	-	-
Konjica	-	-	-
Specijalna vozila	-	-	-
Sredstva za vezivanje	43	84	127
Sredstva za vezivanje - preventivno	540	713	1253
Ostalo	-	-	-
BROJ OZLIJEĐENIH GRAĐANA			
Tjelesna ozljeda	109	351	460
Teška tjelesna ozljeda	3	10	13
Smrt	-	2	2
BROJ OZLIJEĐENIH POLICIJSKIH SLUŽBENIKA			
Tjelesna ozljeda	76	261	337
Teška tjelesna ozljeda	4	7	11
Smrt	-	-	-
Broj opravdanih uporaba	1056	1929	2985
Broj neopravdanih uporaba	2	2	4
Broj stegovnih postupaka	2	3	5

Tablica 15. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2005. do 31.prosinca 2005. godine

Grafički prikaz uporabljenih sredstava prisile 2005.

Grafički prikaz 14. Uporaba sredstava prisile u RH od 01.siječnja.2005. do 31.prosinca 2005.
Tablica 16. Uporaba sredstava prisile po policijskim upravama za 2005. godinu

Poličijska uprava	Broj uporaba sredstava prisile			Opravдано	Neopravдано	Posljedice - građani			Posljedice - policijski služb.			Sredstvo prisile				
	2004.	2005.	+ - %			Smrt	TTO	LTO	Smrt	TTO	LTO	vatreno oružje	gumena palica	tjelesna snaga	sredstva za vezivanje	ostalo
zagrebačka	611	856	+39,0	853	3	2	4	187	4	94	5	14	492	345		
splitsko-dalmatinska	247	353	+42,9	351	2		1	29	1	38	3	2	216	131	1	
primorsko-goranska	195	225	+15,4	224	1			25	1	23	2	2	82	139		
osječko-baranjska	197	254	+28,9	254			1	28	1	18	1	3	112	137	1	
istarska	189	185	-2,1	184	1		2	47		37	3	3	105	74		
dubr.-neretvanska	92	138	+50,0	138			1	6		6		3	29	106		
karlovačka	59	74	+25,4	74				7		11		1	48	25		
sis.-moslavacka	94	125	+33,0	124	1		1	15	1	15	2		47	76		
šibensko-kninska	146	151	+3,4	151				17	1	18		5	50	96		
vukov.-srijemska	40	50	+25,0	50				8	1	7	3		23	24		
zadarska	70	79	+12,9	78	1			13		9		3	46	30		
bjelov.-bilogorska	83	107	+28,9	107				11		11	1	1	75	30		
brodsko-posavska	36	48	+33,3	48				11		1	6	1	34	13		
kopriv.-križevačka	51	43	-15,7	43				12		4			30	13		
krapinsko-zagorska	37	29	-21,6	29			1	4		7			14	15		
ličko-senjska	52	70	+34,6	70			1	13		6	3	3	17	47		
međimurska	43	47	+9,3	47				9		4			34	13		
požeško-slavonska	21	18	-14,3	18				3		4			11	7		
varaždinska	85	89	+4,7	89			1	12		16	2		46	41		
virovit.-podravska	35	51	+45,7	51				3		5			33	18		
UKUPNO	2.383	2.992	+25,6	2.983	9	2	13	460	11	339	26	40	1.544	1.380	2	

NAPADI NA POLICIJSKE SLUŽBENIKE		GODINA									
		1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Broj napada		306	265	278	215	246	217	261	311	224	293
Broj napadača		473	413	395	510	488	1.412	397	319	245	346
Napad izvršen prilikom	održavanja JRM-a	108	102	89	60	77	76	107	97	55	93
	nadzora i upravljanja prometom	37	32	44	25	28	27	34	44	32	37
	provjere identiteta	49	45	40	34	35	24	24	41	36	46
	uhićenja	8	5	10	3	10	4	5	16	20	22
	privodenja	17	15	13	21	14	16	16	18	19	22
	zadržavanja i preprate	1	3	3	2	1	1	3	3	4	2
	pružanja pomoći - asistencije	5	3	3	8	5	1	4	11	5	4
	osiguranja	5	5	4	6	7	6	9	5	1	4
	nadzora državne granice	5	5	2	3	5	2	2	2	1	3
	bez povoda	11	26	38	26	30	37	30	38	21	26
	van službe	10	8	12	11	5	8	9	6	7	11
	ostalo	41	16	20	16	29	15	18	30	23	23
Sredstvo napada	vatreno oružje	38	19	21	11	11	3	10	16	12	9
	hladno oružje	30	24	36	18	26	28	30	40	37	40
	tjelesna snaga	238	220	218	186	208	186	221	255	155	223
	ostalo		2	3		1				20	21
Broj nastradalih policijskih sl.	smrt			2		1		1	2	1	2
	teška tjal. ozljeda	15	4	19	7	8	5	10	2	6	8
	lakša tjal. ozljeda	209	204	209	167	252	256	187	228	158	189
Podnesene kaznene prijave		214	246	253	191	226	204	239	290	206	270

Tablica 17. Napadi na policijske službenike od 1996. do 2005. godine

STATISTIČKI PODACI SLOVENSKE POLICIJE O UPORABI SREDSTAVA PRISILE I NAPADIMA NA POLICIJSKE SLUŽBENIKE OD 2000. DO 2004. GODINE

Uporaba prisilnih sredstev in napadi na policiste v letu 2000

V letu 2000 uporaba prisilnih sredstev in napadi na policiste številčno niso bistveno odstopali od leta 1999, uporaba prisilnih sredstev se je povečala za 4,8 %, število napadov na policiste pa se je zmanjšalo za 11,1 %.

Iz podatkov je razvidno, da policisti za obvladovanje kršiteljev večinoma (tako kot v prejšnjih letih) uporabljajo najmilejša prisilna sredstva - za vklepanje in vezanje ter fizično silo in plinski razpršilec, "hujša" prisilna sredstva - palico, službenega psa - pa manj.

Uporaba prisilnih sredstev

V letu 2000 so morali policisti pri opravljanju nalog velikokrat uporabiti tudi prisilna sredstva. Predstojniki so vse uporabe sproti ocenjevali, tako je bilo skupno 6.428 uporab.

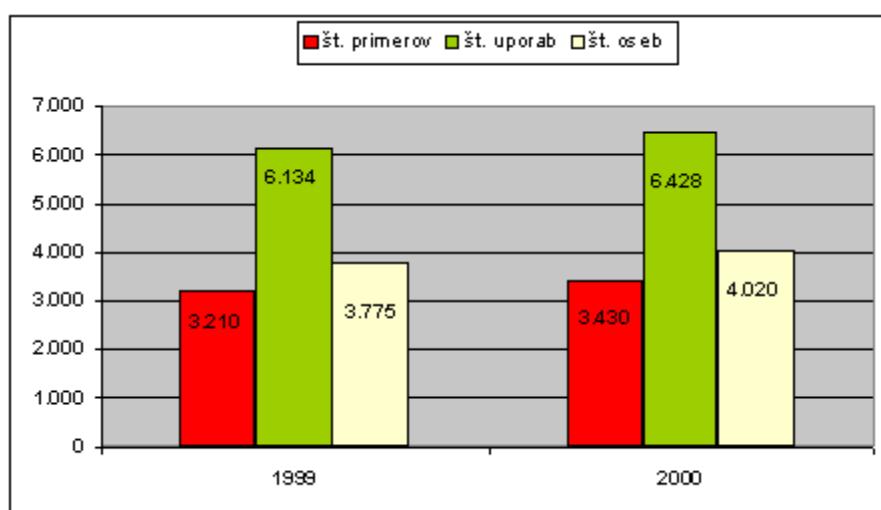
V letu 2000 je bilo v javnosti manj negativnih odmevov na uporabo prisilnih sredstev kot leta prej. Izstopala je uporaba strelnega orožja pri kateri je ena oseba (osumljenec umora) umrla.

Ugotovljeno je tudi, da policisti večinoma uporabljajo najmilejša prisilna sredstva, uporaba palice se je zmanjšala v primerjavi z letom 1999, uporaba plinskega razpršilca in službenega psa pa povečala. Z enega na tri primere se je povečala tudi uporaba strelnega orožja.

Obseg in vrsta uporabljenih prisilnih sredstev

V letu 2000 so policisti in kriminalisti v 3.430 (3.210) primerih uporabili 6.428 (6.134) različnih prisilnih sredstev zoper 4.020 (3.775) oseb.

Uporaba prisilnih sredstev v letih 1999-2000

V letu 2000 je bilo za 6,8 % več primerov uporabe prisilnih sredstev kot v letu 1999. Število uporabljenih prisilnih sredstev se je povečalo za 4,8 %, število oseb, zoper katere so bila uporabljena, pa za 6,5 %.

Uporaba prisilnih sredstev v letu 2000 po policijskih enotah

	Št. primerov	Št. uporab PS	Št. oseb
Koper	86	240	116
Krško	138	227	154
Kranj	195	367	223
Postojna	72	111	91
Celje	291	517	318
Novo mesto	117	195	132
Ljubljana	1.619	2.955	1.914
Nova Gorica	107	191	123
Murska Sobota	244	489	291
Slovenj Gradec	97	168	106
Maribor	442	918	520
GPU	22	50	33
Skupaj	3.430	6.428	4.020

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev v letu 2000 po policijskih enotah

Policijska enota	FS	SV	PAL	PR	PS	SP	PUV	SO	OS	Skupaj
PU Ljubljana	1.252	1.599	33	55	0	13	0	0	3	2.955
PU Maribor	472	378	8	34	1	23	0	1	1	918
PU Celje	249	263	0	2	0	2	1	0	0	517
PU Mur. Sobota	226	246	1	16	0	0	0	0	0	489
PU Kranj	170	166	12	11	0	7	0	0	1	367
PU Koper	126	101	0	2	0	11	0	0	0	240
PU Slovenj Gradec	85	74	1	5	0	3	0	0	0	168
PU Krško	102	123	0	1	0	0	1	0	0	227
PU Novo mesto	65	117	2	5	0	5	1	0	0	195
PU Nova Gorica	87	88	1	1	0	13	0	0	1	191
PU Postojna	38	67	0	6	0	-	0	0	0	111
GPU	22	22	0	2	0	2	0	2	0	50
Skupaj	2.894	3.244	58	140	1	79	3	3	6	6.428

LEGENDA: FS - fizična sila, SV - sredstva za vklepanje, PAL - palica, PS - plinska sredstva, PR - plinski razpršilec SP - službeni pes, PUV - prisilno ustavljanje vozil, SO - strelno orožje, OS-opozorilni strel

Največkrat so bila uporabljeni fizična sila - 2.894 (2.662)-krat in sredstva za vklepanje - 3.244 (3.207)-krat, uporaba drugih prisilnih sredstev pa je bila manj številna. Od fizične sile so bili največkrat uporabljeni strokovni prijemi - 1.788-krat, strokovni meti - 940-krat in strokovni udarci - 166-krat. Najhujše prisilno sredstvo - strelno orožje - je bilo uporabljeni v 8 primerih, in sicer 9-krat (6-krat kot opozorilni strel in 3-krat kot dejanska uporaba). V primerjavi z letom prej se je zmanjšala uporaba palice (za 30 uporab), povečala pa uporaba službenega psa (za 44) in plinskega razpršilca (za 15).

Delovna področja

Največkrat so policiisti in kriminalisti prisilna sredstva uporabili pri vzpostavljanju JRM, in sicer v 1.375 (1.689) primerih, 505 (654)-krat so posredovali pri zagotavljanju varnosti cestnega prometa, 451 (482)-krat pri raziskovanju kaznivih dejanj, 178 (187)-krat pri spremeljanju oseb in pri varovanju državne meje 106 (75)-krat.

Kraj uporabe prisilnih sredstev

Prisilna sredstva so policisti najpogosteje uporabljali:

- na cestah, pločnikih in parkiriščih - 1.637-krat,
- v zasebnih stanovanjih - 571-krat,
- v gostinskih lokalih - 575-krat,
- v službenih prostorih policije - 252-krat,
- v športnih objektih - 85-krat,
- na prireditvenih prostorih - 61-krat.
-

Napadi na policiste

Med napadi so šteta kazniva dejanja po čl. 302, 303, 304 in 305 kazenskega zakonika.

V letu 2000 je bila vložena 201 kazenska ovadba zaradi napadov na policiste, to je 25 ali za 11,1 % manj kot v letu prej, pri tem pa je bilo oškodovanih 283 policistov.

Policisti so bili največkrat napadeni na cestah, na parkiriščih, v zasebnih stanovanjih ter v gostinskih lokalih.

Sredstva za napad so bila različna. Storilci so za storitev kaznivega dejanja 112-krat uporabili fizično silo (odrivanje, udarjanje z roko), nevarne predmete 20-krat, nož 12-krat, strelno orožje 4-krat in vozilo 36-krat.

Največ napadov je bilo pri zagotavljanju prometne varnosti, vzpostavljanju javnega reda in miru in raziskovanju kaznivih dejanj oz. prijemanju storilcev kaznivih dejanj.

Napade so policisti največkrat odvračali s fizično silo (strokovni prijemi, udarci, meti), in sicer s podiranjem napadalcev in vklepanjem na tleh.

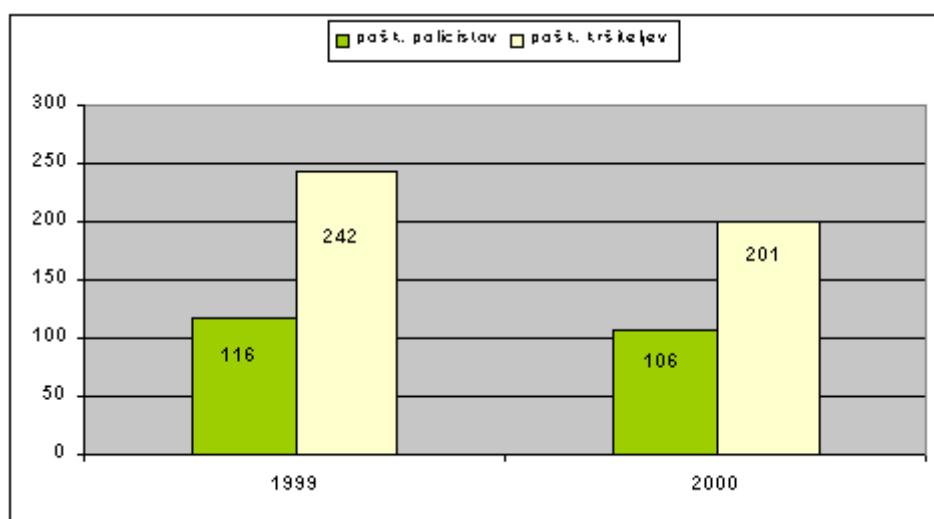
Največ napadalcev je bilo starih od 18 do 24 let .

Posledice uporabe prisilnih sredstev in napadov

Poškodbe zaradi uporabe prisilnih sredstev in napadov

V letu 2000 je bilo zaradi uporabe prisilnih sredstev in napadov na policiste poškodovanih 307 (358) oseb ali za 16,6 % manj kot leta 1999. Poškodovan je bil 201 (242) državljan in 106 (116) policistov.

Gibanje števila poškodb policistov in kršiteljev v letih 1999-2000

Vrste poškodb pri uporabi prisilnih sredstev v letu 2000

Vrsta	Sled pošk.	Lahka tel. pošk.	Huda tel. pošk.	Smrt	Skupaj
Policisti	26 (54)	77 (59)	3 (3)	0 (0)	106 (116)
Kršitelji	75 (163)	123 (72)	2 (6)	1 (1)	201 (242)
Skupaj	101 (217)	200 (131)	5 (9)	1 (1)	307 (358)

Pritožbe

Vseh pritožb je bilo v obravnavanem obdobju 1.552, od katerih je bilo 1.497 rešenih. Med rešenimi je bila 201 ali 13,4 % utemeljenih. Zaradi uporabe prisilnih sredstev pa je bilo 222 (176) pritožb. V primerjavi z letom 1999 jih je bilo 46 ali za 26,1 % več. Utemeljenih pritožb je bilo 13 ali 5,9 % (5,1%), to pomeni, da se je delež utemeljenosti pritožb povečal za 0,8 %. Največ pritožb je bilo zaradi uporabe fizične sile, sredstev za vklepanje in plinskega razpršilca.

Pritožbe na uporabo prisilnih sredstev v letu 2000

Vrsta PS	Utemeljene	Neutemeljene	Skupaj
Fizična sila	7	108	115
Sredstva za vklepanje	2	83	85
Palica	3	44	7
Plinski razpršilec	0	14	14
Službeni pes	0	0	0
Strelno orožje	1	0	1
Skupaj	13	209	222

Grožnje

V letu 2000 so bile izrečene grožnje 149 policistom, od tega 141 ali 94,6 % uniformiranim. Groženj zaradi uporabe prisilnih sredstev je bilo 11, in sicer 7 zaradi uporabe sredstev za vezanje in vklepanje in 4 zaradi uporabe fizične sile.

Sektor za organizacijo in razvoj uniformirane policije

Uporaba prisilnih sredstev in napadi na policiste v letu 2001

UVOD

V letu 2001 uporaba prisilnih sredstev in napadi na policiste številčno niso bistveno odstopali od leta 2000, število uporabljenih prisilnih sredstev se je povečalo za 5 %, število napadov na policiste pa se je zmanjšalo za 8,5 %.

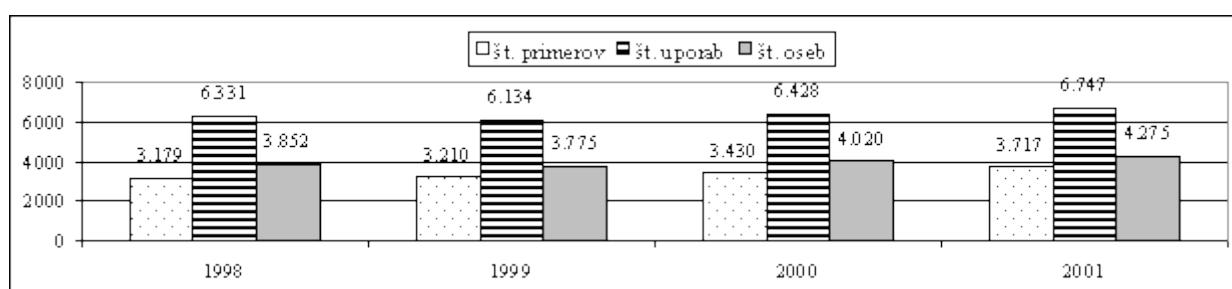
Iz podatkov je razvidno, da so policisti v letu 2001 v več kot 97 % primerov kršitelje obvladovali z najmilejšimi prisilnimi sredstvi - s sredstvi za vklepanje in vezanje ter fizično silo, to pomeni, da sta bili pri uporabi policijskih pooblastil spoštovani načeli postopnosti in sorazmernosti, ki sta temeljni načeli pri uporabi prisilnih sredstev.

1. UPORABA PRISILNIH SREDSTEV

1.1 Obseg in vrsta uporabljenih prisilnih sredstev

V letu 2001 so policisti v 3.717 (3.430) primerih zoper 4.275 (4.020) oseb uporabili 6.747 (6.428) različnih prisilnih sredstev.

Uporaba prisilnih sredstev v letih 1998-2000

V letu 2001 je bilo za 8,4 % več primerov kot v letu 2000, število uporabljenih prisilnih sredstev se je povečalo za 5 %, število oseb, zoper katere so bila prisilna sredstva uporabljena, pa za 6,3 %.

Uporaba prisilnih sredstev v letu 2001 na območju posameznih policijskih enot

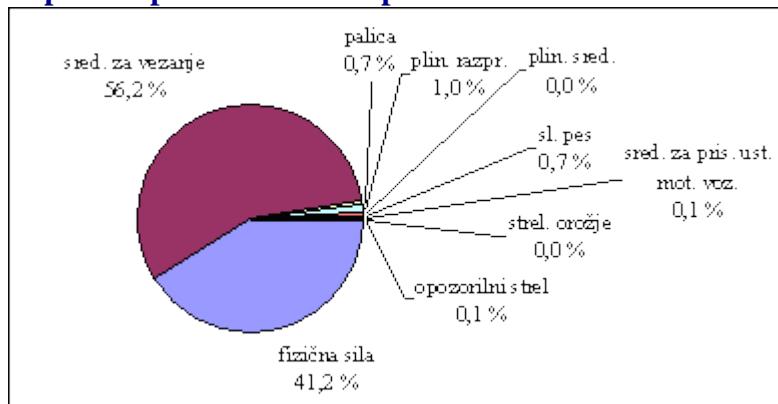
	Št. primerov	Št. upor. sredstev	Št. oseb
Koper	161	318	182
Krško	178	323	203
Kranj	162	313	186
Postojna	56	115	85
Celje	359	672	394
Novo mesto	106	173	116
Ljubljana	1.685	2.953	1.957
Nova Gorica	119	229	147
Murska Sobota	234	437	248
Slovenj Gradec	92	157	100
Maribor	522	969	601
UVZ GPU	7	13	8
SE GPU	5	27	15
UUP GPU	31	48	33
Skupaj	3.717	6.747	4.275

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev v letu 2001 na območju policijskih enot

	FS	SV	PAL	PR	PS	SP	PUV	SO	OS	Skupaj
PU Ljubljana	1.058	1.812	29	34	0	16	1	0	3	2.953
PU Maribor	460	475	1	10	0	18	4	0	1	969
PU Celje	315	346	2	6	0	0	1	0	2	672
PU Mir. Sobota	212	220	1	4	0	0	0	0	0	437
PU Kranj	150	156	3	3	1	0	0	0	0	313
PU Koper	157	154	4	0	0	2	1	0	0	318
PU Slovenj Gradec	65	92	0	0	0	0	0	0	0	157
PU Krško	128	189	1	4	0	1	0	0	0	323
PU Novo mesto	62	105	2	3	0	1	0	0	0	173
PU Nova Gorica	97	120	2	0	1	7	0	0	2	229
PU Postojna	33	77	1	3	0	0	0	0	1	115
SE GPU	12	15	0	0	0	0	0	0	0	27
UVZ	6	7	0	0	0	0	0	0	0	13
UUP GPU	23	24	1	0	0	0	0	0	0	48
Skupaj	2.778	3.792	47	67	2	45	7	0	9	6.747

LEGENDA: **FS** - fizična sila, **SV** - sredstva za vklepanje, **PAL** - palica, **PS** - plinska sredstva, **PR** - plinski razpršilec
SP - službeni pes, **PUV** - prisilno ustavljanje vozil, **SO** - strelno orožje, **OS** - opozorilni strel

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev v letu 2001

Največkrat so bila uporabljena fizična sila - 2.778-(2.894)-krat in sredstva za vklepanje - 3.792-(3.244)-krat, uporaba drugih prisilnih sredstev pa je bila manj številna. Od fizične sile so bili največkrat uporabljeni strokovni prijemi - 2.350-(1.788)-krat, strokovni meti - 247-(940)-krat in strokovni udarci - 181-(166)-krat. Najhujše prisilno sredstvo - strelno orožje - je bilo uporabljen le kot opozorilni strel - 9-(6)-krat. Kot dejanska uporaba strelno orožje ni bilo uporabljen (v letu 2000 3-krat).

V primerjavi z letom prej se je zmanjšala uporaba strokovnih metov (za 693), palice (za 11), plinskega razpršilca (za 73), službenega psa (za 34), povečala pa uporaba strokovnih prijemov (za 562) in sredstev za vezanje in vklepanje (za 548).

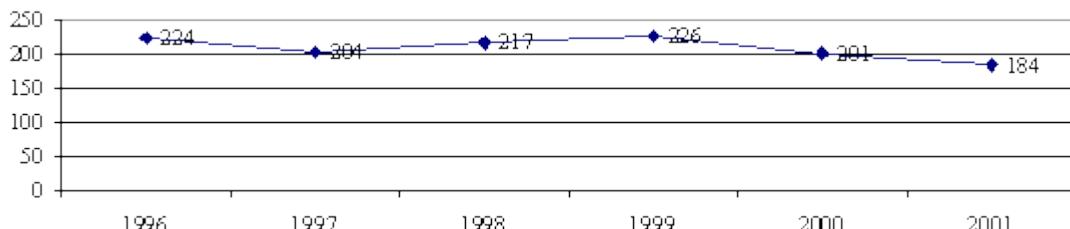
1.2 Delovna področja

Največkrat so policisti in kriminalisti prisilna sredstva uporabili pri vzpostavljanju javnega reda in miru, in sicer v 1.994-(1.375)-krat, 630-(505)-krat pri zagotavljanju varnosti cestnega prometa, 655-(451)-krat pri raziskovanju kaznivih dejanj, 263-(178)-krat pri spremeljanju oseb ter pri varovanju državne meje 166-(106)-krat.

2. NAPADI NA POLICISTE

Med napade so šteta kazniva dejanja po čl. 302, 303, 304 in 305 kazenskega zakonika.

Gibanje števila kaznivih dejanj v letih 1996-2001

V letu 2001 je bilo vloženih 184 kazenskih ovadb zaradi napadov na policiste, to je 17 ali za 8,5 % manj kot v letu prej, pri tem pa je bilo oškodovanih 300 (283) policistov.

Storilci so za napad oziroma kaznivo dejanje uporabiti različna sredstva, in sicer 93-krat fizično silo (odrivanje, udarjanje z roko), 28-krat nevarne predmete, 4-krat nož, 5-krat strelno orožje in 30-krat vozilo.

Največ napadov je bilo pri zagotavljanju prometne varnosti, vzpostavljanju javnega reda in miru in raziskovanju kaznivih dejanj oz. prijemanju storilcev kaznivih dejanj.

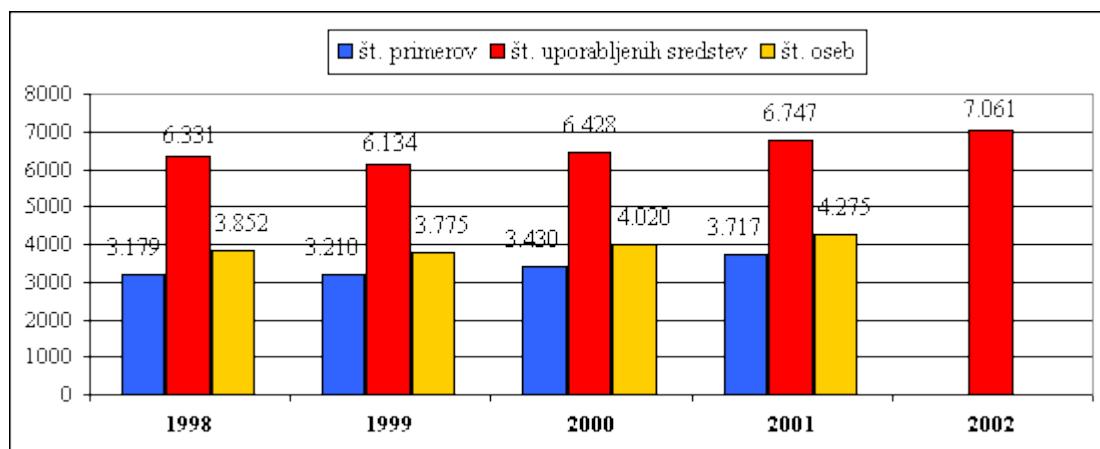
Uporaba prisilnih sredstev in napadi na policiste v letu 2002₁

1. UPORABA PRISILNIH SREDSTEV

1.1 Obseg in vrsta uporabljenih prisilnih sredstev

V letu 2002 so policisti pri delu 7.061-krat (6.747-krat) uporabili različna prisilna sredstva.

Uporaba prisilnih sredstev v letih 1998-2002

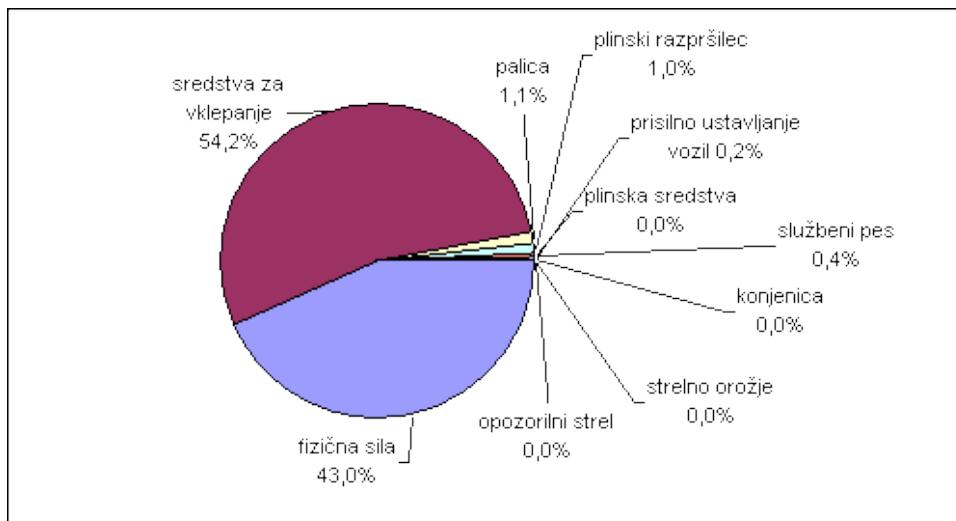
Opomba: Zaradi spremembe aplikacije v letu 2002 ni primerljivih podatkov o število primerov, v katerih so bila uporabljena prisilna sredstva, in številu oseb, zoper katera so bila uporabljena.

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev v letu 2002 na območju policijskih enot

Enota	FS	SV	PAL	PR	PS	SP	KON	PUV	SO	OS	SKUPAJ
PU LJ	1.005	1.619	32	37	0	12	1	0	1	1	2.708
PU MB	604	540	8	6	0	2	0	5	1	0	1.166
PU CE	290	335	2	5	0	2	0	0	0	0	634
PU MS	282	263	4	0	0	1	0	1	0	0	551
PU KR	179	230	6	6	0	0	0	1	0	0	422
PU KP	143	157	0	0	0	4	0	0	0	0	304
PU SG	94	114	1	4	0	1	0	0	0	0	214
PU KK	180	186	21	2	0	5	0	2	0	1	397
PU NM	84	113	1	6	0	0	0	3	0	0	207
PU GO	96	131	1	1	0	2	0	0	0	0	231
PU PO	50	93	0	4	0	0	0	0	0	0	147
GPU	31	48	0	0	1	0	0	0	0	0	80
SKUPAJ	3.038	3.829	76	71	1	29	1	12	2	2	7.061

LEGENDA: **FS** - fizična sila, **SV** - sredstva za vklepanje, **PAL** - palica, **PS** - plinska sredstva, **PR** - plinski razpršilec , **SP** - službeni pes, **KON** - konjenica, **PUV**- prisilno ustavljanje vozil, **SO** - strelno orožje, **OS**-opozorilni strel

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev v letu 2002

Največkrat je bila uporabljena fizična sila ♦ 3.038-krat (2.778-krat) in sredstva za vklepanje ♦ 3.829-krat (3.792-krat). Od fizične sile so bili največkrat uporabljeni strokovni prijemi ♦ 2.616-krat (2.350-krat), strokovni meti ♦ 243-krat (247-krat) in strokovni udarci ♦ 179-krat (181-krat). Najhujše prisilno sredstvo, strelno orožje, je bilo dejansko uporabljeno 2-krat (0-krat), 2-krat (9-krat) pa kot opozorilni strel.

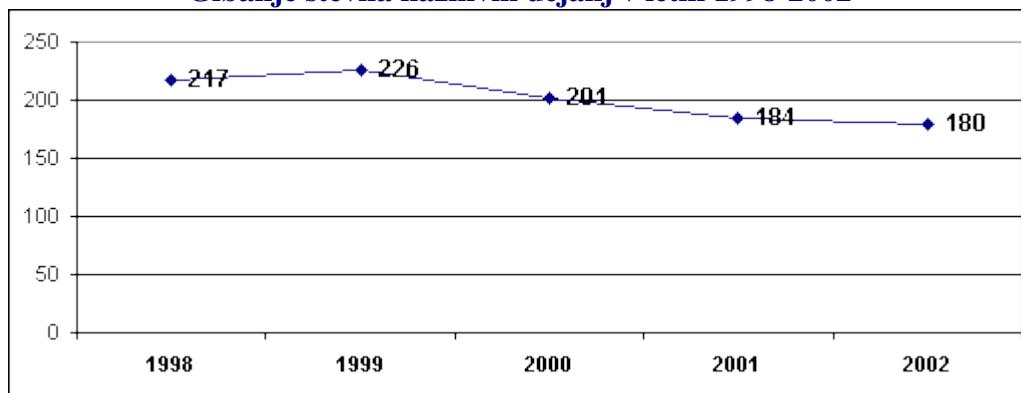
1.2 Delovna področja

Policisti so prisilna sredstva najpogosteje uporabili pri vzpostavljanju javnega reda, in sicer 4.078-krat (3.935-krat), pri zagotavljanju varnosti cestnega prometa 1.078-krat (1.106-krat), pri preiskovanju kaznivih dejanj 1.247-krat (1.108-krat), pri spremljanju oseb 235-krat (343-krat) in pri varovanju državne meje 210-krat (283-krat).

2. NAPADI NA POLICISTE

Med napade so šteta kazniva dejanja po čl. 302, 303, 304 in 305 kazenskega zakonika.

Gibanje števila kaznivih dejanj v letih 1998-2002

V letu 2002 je bilo vloženih 180 (184) kazenskih ovadb ali 2,2 % manj kot v letu prej, pri tem pa je bilo napadenih 262 (300) policistov. Storilci so za storitev kaznivega dejanja najpogosteje uporabili fizično silo, nož je bil uporabljen 8-krat, strelno orožje pa 6-krat.

¹ Statistični podatki za leto 2002 so bili pridobljeni februarja 2003.

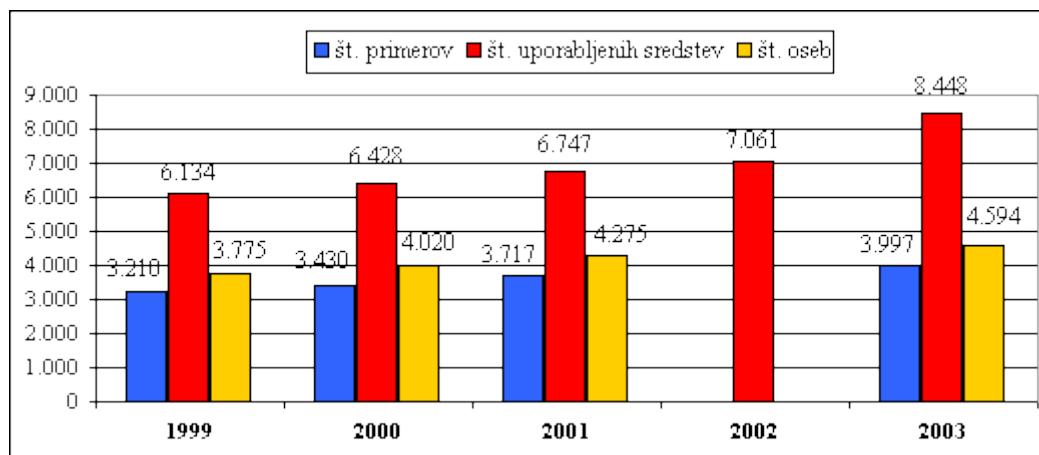
Uporaba prisilnih sredstev in napadi na policiste v letu 2003₁

1. UPORABA PRISILNIH SREDSTEV

1.1 Obseg in vrsta uporabljenih prisilnih sredstev

V letu 2003 so policisti v 3.997 primerih zoper 4.594 oseb uporabili 8.448 (7.061) različnih prisilnih sredstev.

Uporaba prisilnih sredstev v letih 1998-2003

Opomba: Zaradi spremembe aplikacije v letu 2002 ni podatkov o število primerov, v katerih so bila uporabljena prisilna sredstva, in številu oseb, zoper katera so bila uporabljena prisilna sredstva.

Uporaba prisilnih sredstev v letu 2003 na območju posameznih policijskih enot

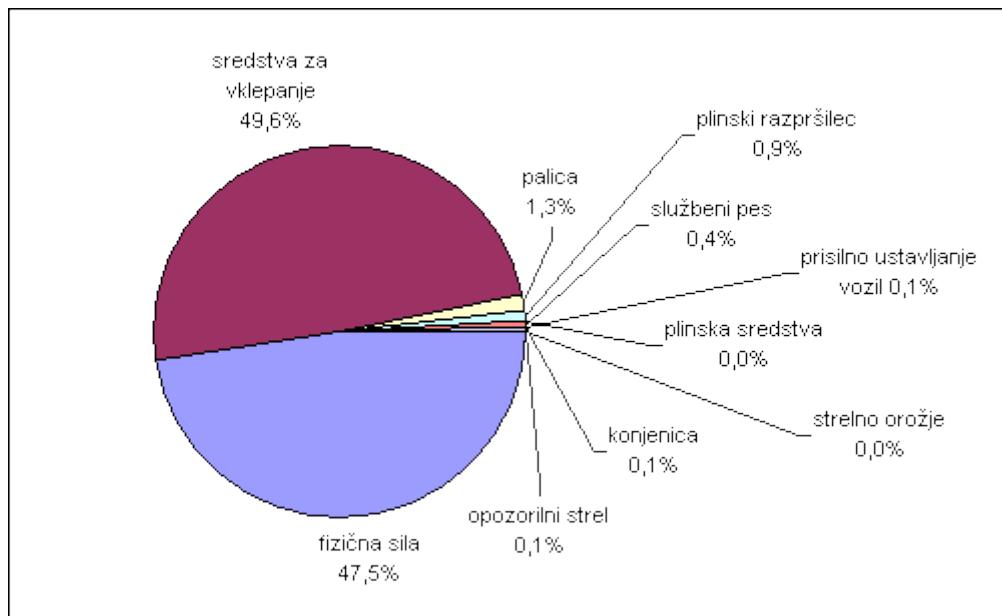
Enota	Št. oseb	Št. primerov uporab	Št. upor. sredstev
PU Koper	249	204	490
PU Krško	183	169	324
PU Kranj	345	289	696
PU Postojna	81	63	136
PU Celje	292	263	541
PU Novo mesto	181	145	293
PU Ljubljana	1.925	1.671	3.337
PU Nova Gorica	187	167	314
PU Murska Sobota	250	229	508
PU Slovenj Gradec	113	107	196
PU Maribor	764	668	1.569
GPU	24	22	44
Skupaj	4.594	3.997	8.448

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev v letu 2003 na območju policijskih enot

Enota	FS	SV	PAL	PR	PS	SP	KON	PUV	SO	OS	SKUPAJ
PU LJ	1.360	1.866	57	34	0	9	8	1	1	1	3.337
PU MB	939	600	17	7	0	4	0	1	1	0	1.569
PU KR	373	277	18	9	0	14	1	0	0	4	696
PU CE	249	284	3	3	0	1	0	1	0	0	541
PU MS	270	232	4	0	0	1	0	1	0	0	508
PU KP	255	232	3	0	0	0	0	0	0	0	490
PU KK	140	171	9	0	0	1	0	3	0	0	324
PU GO	156	151	0	3	0	4	0	0	0	0	314
PU NM	116	165	1	10	0	0	0	1	0	0	293
PU SG	90	102	2	1	0	0	0	1	0	0	196
PU PO	44	88	0	2	0	0	0	2	0	0	136
GPU	18	20	0	3	0	2	0	1	0	0	44
SKUPAJ	4.010	4.188	114	72	0	36	9	12	2	5	8.448

LEGENDA: **FS** - fizična sila, **SV** - sredstva za vklepanje, **PAL** - palica, **PS** - plinska sredstva, **PR** - plinski razpršilec , **SP** - službeni pes, **KON** - konjenica, **PUV**- prisilno ustavljanje vozil, **SO** - strelno orožje, **OS**-opozorilni strel

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev v letu 2003

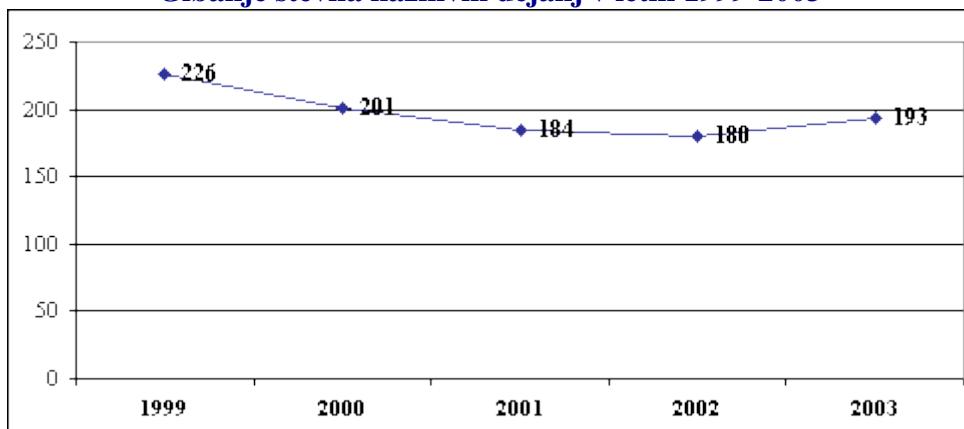

Največkrat so bila uporabljena sredstva za vklepanje ♦ 4.188-krat (3.829-krat) in fizična sila ♦ 4.010-krat (3.038-krat), od tega 3.591-krat (2.616-krat) strokovni prijemi, 212-krat (243-krat) strokovni meti in 207-krat (179-krat) strokovni udarci. Najhujše prisilno sredstvo, strelno orožje, je bilo dejansko uporabljeni 2-krat (2-krat), 5-krat₂ (2-krat) pa kot opozorilni strel. Policisti so prisilna sredstva najpogosteje uporabili pri vzpostavljanju javnega reda, in sicer 4.938-krat (4.078-krat), pri zagotavljanju varnosti cestnega prometa 1.403-krat (1.078-krat), pri preiskovanju kaznivih dejanj 1.318-krat (1.247-krat), pri spremljanju oseb 372-krat (235-krat) in pri varovanju državne meje 237-krat (210-krat).

2. NAPADI NA POLICISTE

Med napade so šteta kazniva dejanja po čl. 302, 303, 304 in 305 Kazenskega zakonika RS.

Gibanje števila kaznivih dejanj v letih 1999-2003

V letu 2003 je bilo obravnavanih 193 (180) kaznivih dejanj zaradi napadov na policiste, pri tem pa je bilo oškodovanih 325 (262) policistov. Storilci so za storitev kaznivega dejanja 367-krat (339-krat) uporabili fizično silo (odrivanje, prijemanje, udarjanje z roko, udarec z nogo), 29-krat (24-krat) nevarne predmete, 6-krat (8-krat) nož, 2-krat (6-krat) strelno orožje in 34-krat (24-krat) vozilo.

¹ Statistični podatki za leto 2003 so bili pridobljeni februarja 2004.

² Policisti so uporabili opozorilni strel v dveh primerih proti skupno petim osebam (v prvem primeru proti eni, v drugem pa proti štirim osebam).

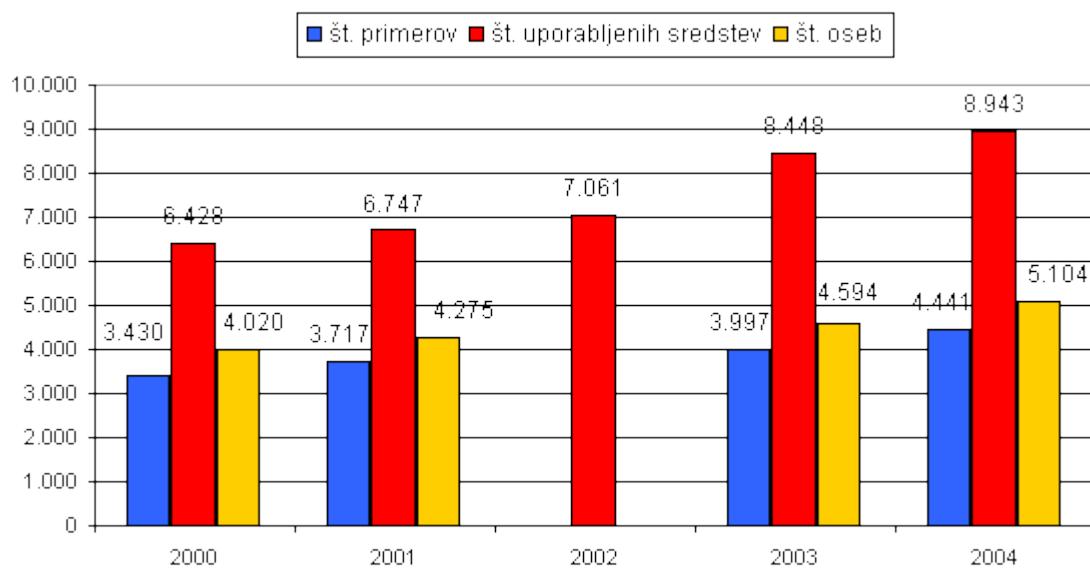
Uporaba prisilnih sredstev in napadi na policiste v letu 2004₁

1. UPORABA PRISILNIH SREDSTEV

1.1 Obseg in vrsta uporabljenih prisilnih sredstev

V letu 2004 so policisti v 4.441 primerih zoper 5.104 osebe uporabili **8.943** različnih prisilnih sredstev.

Uporaba prisilnih sredstev v letih 2000-2004

Opomba: Zaradi spremembe aplikacije v letu 2002 ni podatkov o število primerov, v katerih so bila uporabljena prisilna sredstva, in številu oseb, zoper katere so bila uporabljena prisilna sredstva.

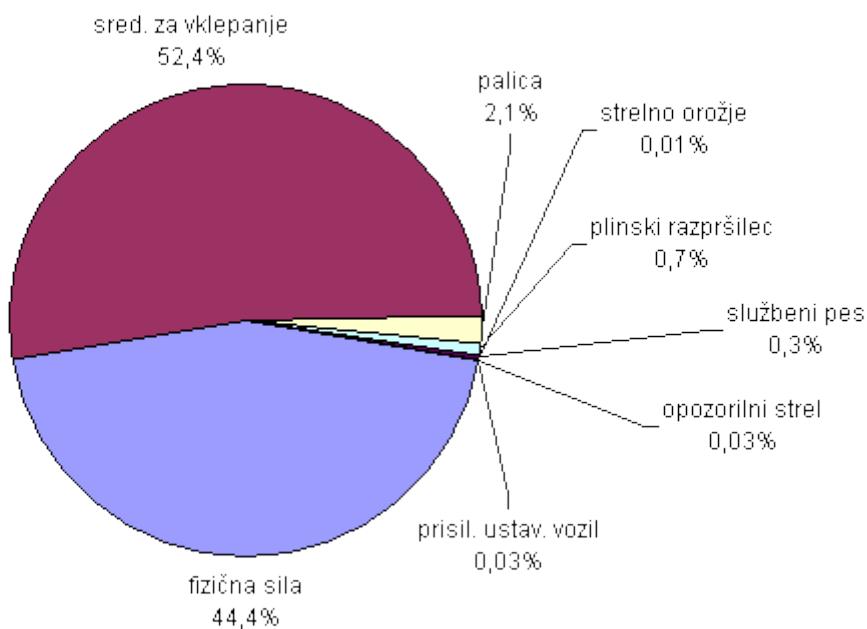
Uporaba prisilnih sredstev v letu 2004 na območju posameznih policijskih enot

Enota	Št. primerov	Št. oseb	Št. uporab
PU Celje	278	303	577
PU Koper	212	232	423
PU Kranj	366	396	756
PU Krško	216	238	401
PU Ljubljana	1.962	2.272	3.721
PU Maribor	673	823	1.628
PU Murska Sobota	240	261	526
PU Nova Gorica	105	117	199
PU Novo mesto	152	159	241
PU Postojna	79	98	169
PU Slovenj Gradec	124	145	239
SE GPU	12	30	30
UUP GPU	21	29	32
UVZ GPU	1	1	1
Skupaj	4.441	5.104	8.943

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev v letu 2004 na območju policijskih enot

Enota	Fizična sila	Sredstva za vklepanje	Palica	Plinski razpršilec	Plinska sredstva	Uporaba službenega pesa	Prisilno ustavlj. vozil	Strelno orožje	Opozorilni strel	Skupaj
PU Celje	278	292	5	0	0	1	0	0	1	577
PU Koper	199	222	1	0	0	1	0	0	0	423
PU Kranj	347	373	24	2	0	9	1	0	0	756
PU Krško	170	223	4	0	0	4	0	0	0	401
PU Ljubljana	1.406	2.206	57	45	1	4	0	1	1	3.721
PU Maribor	943	607	68	3	0	5	1	0	1	1.628
PU Murska Sobota	274	237	11	4	0	0	0	0	0	526
PU Nova Gorica	102	95	0	1	0	1	0	0	0	199
PU Novo mesto	92	142	2	4	0	1	0	0	0	241
PU Postojna	58	104	4	3	0	0	0	0	0	169
PU Slovenj Gr.	98	127	12	1	0	0	1	0	0	239
SE GPU	0	30	0	0	0	0	0	0	0	30
UUP GPU	3	29	0	0	0	0	0	0	0	32
UVZ	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Skupaj	3.970	4.688	188	63	1	26	3	1	3	8.943

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev v letu 2004

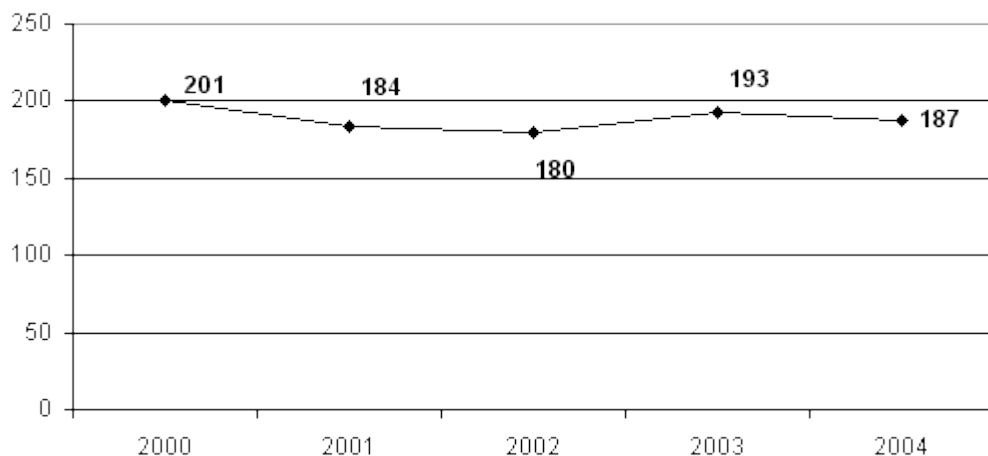
Največkrat so bila uporabljena sredstva za vklepanje - 4.688-krat (4.217) in fizična sila - 3.970-krat (4.024), uporaba drugih prisilnih sredstev je bila manj številna. Od fizične sile so bili največkrat uporabljeni strokovni prijemi - 3.676-krat (3.603), strokovni udarci - 151-krat (208) in strokovni meti - 143-krat (213). Najhujše prisilno sredstvo, strelno orožje, je bilo uporabljeno le 1-krat (2) in 3-krat (5) kot opozorilni strel.

Policisti so največkrat uporabili prisilna sredstva zaradi obvladovanja upiranja oseb, ki so kršile javni red in mir, niso izpolnjevale zakonitih ukazov, ali jih je bilo potrebno prijeti, privesti ali jim odvzeti prostost, in sicer 4.632-krat (4.754), zaradi suma upiranja, samopoškodovanja, pobega ali napada 3.516-krat (2.854), zaradi odvrnitve napada nase 377-krat (435), zaradi odvrnitve napada na osebe ali objekte, ki jih varujejo, 284-krat (315) in zaradi množične kršitve javnega reda in miru 134-krat (137).

2. NAPADI NA POLICISTE

Med napade so šteta kazniva dejanja po čl. 302, 303, 304 in 305 Kazenskega zakonika RS.

Gibanje števila kaznivih dejanj v letih 2000-2004

V letu 2004 je bilo obravnavanih 187 (193) kaznivih dejanj zaradi napadov na policiste ali za 3,1 % manj kot v letu prej, pri tem pa je bilo oškodovanih 255 (325) policistov. Najpogostejše sredstvo napada na policiste je bila fizična sila (odrivanje, prijemanje, udarci z roko, udarci z nogo), sledi uporaba nevarnih predmetov, noža, vozil in strelnega orožja.

¹ Statistični podatki za leto 2004 so bili pridobljeni februarja 2005.

Ustrojstvena jedinica	PU karlovačka,
-----------------------	----------------

1. Osobni podaci policijskog službenika

SPOL	
M	Ž

STRUČNA SPREMA			
VSS	VŠS	SSS	NSS

STAROST				
do 25	25-29	30-34	35-40	Više od 40

RADNI STAŽ					
do 3 god.	3-5 god.	5-10 god.	10-15 god.	15-20 god.	više od 20 god.

RADNO MJESTO	
Uniformirana policija	Kriminalistička policija

2. Poznavanje propisa kojima je uređena uporaba sredstava prisile policije u Republici Hrvatskoj

1.

2.

3.

Načela primjene sredstava prisile – članak 21. Zakona o policiji

1.

2.

3.

Uporaba sredstava prisile – članak 54. Zakona o policiji

1.

2.

3.

4.

Uporaba tjelesne snage – članak 55. Zakona o policiji

Uporaba palice – članak 56. Zakona o policiji

Uporaba sredstava za vezivanje – članak 57. Zakona o policiji

Uporaba vatrenog oružja prema osobama – članak 62. Zakona o policiji

Članak 32. Kaznenog zakona

Članak 68. Zakona o policiji

3. Uporaba sredstva prisile

U dosadašnjem radu uporabio sam sredstava prisile:

Nijednom	Jednom	Više od 5 puta	Više od 10 puta	Više od 15 puta	Više od 20 puta

Ocjena uporabe sredstava prisile bila je:

Opravdana, zakonita I taktična	Opravdana, zakonita I netaktična	Neopravdana

MJESTO UPORABE SREDSTVA PRISILE				
javno mjesto	dom	policjska postaja	ostalo	

RAZLOG UPORABE SREDSTVA PRISILE				
Odbijanje napada od sebe ili druge osobe	Sprječavanje bijega osobe	Uspostava narušenog JRM	Savladavanje otpora	Ostali slučajevi uporabe sredstava prisile

VRSTA UPORABLJENOG SREDSTVA PRISILE				
Tjelesna snaga	Palica	Sredstva za vezivanje	Vatreno oružje	Druga sredstva prisile

POSLJEDICE UPORABE SREDSTAVA PRISILE				
TTO	TO	Bez ozljeda	Materijalna šteta	Ostalo

4. Osobna stajališta policijskih službenika

Uporaba sredstava prisile u Republici Hrvatskoj uređena je:

VRLO LOŠE	LOŠE	DOBRO	VRLO DOBRO

Moje znanje o uporabi sredstava prisile je:

VRLO LOŠE	LOŠE	DOBRO	VRLO DOBRO

Radi uspješnog obavljanja policijskih poslova, potrebito je:

Proširiti ovlasti primjene sredstava prisile	Uvesti nova sredstva prisile	Proširiti ovlasti i uvesti nova sredstva prisile	Dosljedno i profesionalno primjenjivati postojeće propise	Izmijeniti propise i način utvrđivanja opravdanosti uporabe sredstava prisile	Ništa od navedenog

Edukacija o propisima kojima je uređena uporaba sredstava prisile je:

Nedovoljna	Dovoljna	Nepotrebna	Individualna stvar Svakog PS	Ništa od navedenog

Praktična edukacija o uporabi sredstva prisile je:

Nedovoljna	Dovoljna	Nepotrebna	Dobra	Vrlo dobra